

ΑΟΡΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΩ ΑΒΑΣΙΜΟ ΑΓΩΓΗΣ

Έννοια νόμω αβασίμου αγωγής : όταν το πραγματικό της – κι αν ακόμα υποτεθεί αληθινό – δεν εκπληρώνει το πραγματικό κανενός κανόνα δικαίου, δηλαδή δίδει αποφατικό συμπέρασμα (Βλ. **Μητσόπουλο**, Σκέψεις ως προς την «αοριστίαν» της βάσεως της αγωγής, ΕΛΔ 36,1 επ. **Μακρίδου**, Η διάκριση απαράδεκτης και νόμω αβάσιμης αγωγής, στα πλαίσια της αοριστίας, Αρμ. 1995, § ΙΙΙ σελ. 293. ΕφΑθ 10838/1997. ΕφΑθ 10048/1997).

Αοριστία της αγωγής : τόσο η παντελής απουσία ενός ουσιώδους γεγονότος από την αγωγή όσο και η ανεπαρκής εξειδίκευσή του, συνεπάγονται την αντικειμενική αδυναμία του δικαστηρίου να υπαγάγει την ατομική περίπτωση στον σιωπηρά επικαλούμενον από τον ενάγοντα κανόνα δικαίου, με περαιτέρω έννομη συνέπεια η αγωγή του να θεωρείται αόριστη και εντεύθεν να απορρίπτεται ως απαράδεκτη (βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1316/1992 ΕΛΔ 1994/367. ΑΠ 1322/1992 ΕΛΔ 1994/328. ΑΠ 1510/1992 ΕΛΔ 1994/368. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ έκδ. 1986, § 75 σελ. 207. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ, έκδ. 1983, § 18 ΙΙΙ 1 σελ. 217. **Αστ. Γεωργιάδη**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 4 Ι 2 σελ. 66 υποσημ. αριθ. 6).

Η ΜΗ ΠΑΡΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΒΕΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η μη πάροδος της αποσβεστικής προθεσμίας ενός διαπλαστικού δικαιώματος μέχρι και την ημέρα ασκήσεως της οικείας αγωγής, συνιστά στοιχείο της ιστορικής βάσης αυτής κατά την έννοια του άρθρου 216 § 1 α' ΚΠολΔικ¹, **ακριβώς επειδή η πάροδος της προθεσμίας αυτής είναι όρος της νομικής βασιμότητας του επιδίκου δικαιώματος**. Συνεπώς, επί ασκήσεως διαπλαστικού δικαιώματος με αγωγή, είναι αυτή αόριστη (και εντεύθεν απορριπτέα, ως απαράδεκτη διαδικαστική πράξη), εάν στο δικόγραφο δεν αναφέρονται στοιχεία εκ των οποίων να καταφαίνεται πως το δικαίωμα αυτό δεν έχει αποσβησθεί, λόγω παρόδου της οικείας αποσβεστικής προθεσμίας που προβλέπεται στο νόμο για το δικαίωμα αυτό.

¹ ΕφΑθ 9153/2006 ΕΛΔ 2007/878. **Βαθρακοκοΐλης**, στην ΕΡΝΟΜΑΚ άρθ. 280 σελ. 1121.

**ΣΥΝΝΟΜΗ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΨΗΦΙΣΤΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ**

Εάν διάδικος χωρήσει σε μερική παραίτηση από το αρχικό καταψηφιστικό αίτημα, σε εν μέρει αναγνωριστικό, εάν δεν προβάλλει ποσοστιαίο (επί τοις %) περιορισμό εκάστου αγωγικού κονδυλίου ή δεν καθορίζει ελακρινώς τα επί μέρους χρηματικά κονδύλια της αγωγής του τα οποία πλέον ασκεί αναγνωριστικώς, τότε η αγωγή του καθίσταται αόριστη² και ως τοιαύτη απαράδεκτη δικονομικώς³.

Επισημαίνεται ότι η παραίτηση πρέπει να γίνει αποκλειστικώς με τις Προτάσεις του, διότι εάν αυτή συντελεσθεί με την Προσθήκη των Προτάσεων, τότε είναι απαράδεκτη και συνεπώς δεν λαμβάνεται υπ' όψιν από το δικαστήριο⁴.

**ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΝΑ ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΕΙ Η ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ
ΑΓΩΓΗ.
ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΓΩΓΗ,
ΕΑΝ ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙ Η ΚΥΡΙΑ ΑΓΩΓΗ**

1. Η ευδοκίμηση της αναγωγής που ασκεί η ασφαλιστική εταιρία κατά των συνεναγομένων της ως εις ολόκληρο συνυποχρέων έναντι του ενάγοντος (παθόντος τρίτου), προϋποθέτει – κατά νομική αναγκαιότητα – ότι θα ευδοκιμήσει και κατ' ουσίαν η εναντίον τους (κύρια) αγωγή του τελευταίου. Τούτο, διότι η αναγωγή αυτή ασκείται επικουρικώς, ήτοι υπό την (εξυπακουόμενη ενδοδιαδικαστική) αίρεση, ότι θα γίνει δεκτή η ως άνω κύρια αγωγή.

2. Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία η αγωγή αυτή απορριφθεί (για οποιονδήποτε λόγο, ήτοι τυπικώς ή κατ' ουσίαν), τότε λειτουργεί *ipso iure* η αίρεση αυτή⁵, με αποτέλεσμα να απορρίπτεται και η αναγωγή, όμως αυτή αποκλειστικώς ως απαράδεκτη. Διότι πλέον ασκείται άνευ εννόμου συμφέροντος, γεγονός το οποίο το δικάζον δικαστήριο ερευνά σε κάθε στάση της δίκης⁶ (και) αυτεπαγγέλτως⁷, ενόψει του ότι το έννομο συμφέρον

² Βλ. ενδεικτικώς, ΑΠ 20/1985 ΕΛΔ 1985/1321 (πάγια νμλγ).

³ ΑΠ 1210/1995 ΕΛΔ 1997/1782.

⁴ ΕφΑθ 4118/1994 ΑρχΝομ 1996/81.

⁵ Πρβλ. το συναφές ζήτημα επί ασκήσεως επικουρικής βάσης αγωγής. Η προβολή της βάσης αυτής είναι δικονομικώς παραδεκτή, κατά το άρθρο 219 § 1 ΚΠολΔικ, σύμφωνα τη σαφή έννοια του οποίου, η προβολή επικουρικής βάσης σημαίνει ότι το δικαστήριο επιλαμβάνεται αυτής, εφόσον απορρίψει την κυρίως προβληθείσα, (ως απαράδεκτη δικονομικώς, νόμω ή ουσία αβάσιμη, αδιάφορο). Υπό διαφορετική διατύπωση, η εξέταση της επικουρικής βάσης της συγκεκριμένης διαδικαστικής πράξης τελεί υπό την ενδοδιαδικαστική αίρεση ότι το δικαστήριο θα απορρίψει την κύρια βάση της αγωγής (**Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Β' έκδ. 1986, § 76 σελ. 211).

⁶ ΑΠ 65/1971 ΝοΒ 1971/457.

⁷ ΚΠολΔικ 68, 73.

υπάγεται στις αποκαλούμενες διαδικαστικές προϋποθέσεις της δίκης⁸ και άρα η έλλειψή του (οποτεδήποτε κι αν διαπιστωθεί⁹) οδηγεί σε – αυτεπαγγέλτως διαγιγνώσκόμενο και ex officio απαγγελλόμενο από το δικάζον δικαστήριο – δικονομικό απαράδεκτο της οικείας διαδικαστικής πράξης.

**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ
ΤΗΣ ΕΠ’ ΑΥΤΗΣ ΔΙΚΗΣ**

1. Σε περίπτωση κατά την οποία δεν είναι πλέον εκκρεμής η κύρια (περί αποζημιώσεως) δίκη, δεν νοείται η (προηγούμενη ή ενωμένη με την αγωγή εξ αναγωγής) άσκηση προσεπίκλησης των συνυποχρέων, ως δικονομικών εγγυητών¹⁰.

2. Προϋπόθεση για τη σύννομη άσκηση της αγωγής εξ αναγωγής είναι η καταβολή στον τρίτο από τον ενάγοντα του ποσού που επιδικάσθηκε εις βάρος του¹¹, καθώς και η παραδοχή από τον ενάγοντα ότι είναι και αυτός συνυπόχρεως προς αποζημίωση του παθόντος τρίτου¹².

3. Η άσκηση της αγωγής εξ αναγωγής επιτρέπεται μολονότι δεν ενήχθη από τον παθόντα και ο ήδη εναγόμενος διά της αναγωγής¹³.

4. Ο ενάγων έχει το δικονομικό βάρος να ισχυρισθεί (και περιπτώσεως συντρεχούσης να αποδείξει) αφενός ότι ο εναγόμενος είναι συνυπαίτιος της ζημίας του παθόντος τρίτου κι αφετέρου ποιό είναι το ποσοστό της (συν)ευθύνης του τελευταίου στην εν λόγω ζημία. Διαφορετικά, η αγωγή του θα είναι αόριστη και εντεύθεν θα απορριφθεί ως (δικονομικώς) απαράδεκτη¹⁴.

Η δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής διεξάγεται με την ειδική διαδικασία, κατά την οποία εκδικάζεται και η κύρια αγωγή περί αποζημιώσεως. Συνεπώς, εν προκειμένω, η αναγωγή θα εκδικασθεί με την ειδική διαδικασία της ΚΠολΔικ 681 Α’¹⁵.

5. Το δεδικασμένο που παράγεται στην κύρια δίκη αποζημιώσεως του παθόντος δεν εκτείνεται και στη δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής, αφενός διότι μεταξύ των δύο αυτών δικών δεν υφίσταται η απαιτούμενη προς τούτο ταυτότητα διαδίκων, καθώς και ιστορικής και νομικής αιτίας κι αφετέρου διότι οι εναγόμενοι της πρώτης δίκης δεν τελούσαν σε αντιδικία μεταξύ τους κατά τη δίκη αυτή¹⁶.

5.1. Έννομες συνέπειες της παραδοχής αυτής είναι **(i)** ότι το δικαστήριο που κρίνει την αγωγή εξ αναγωγής δεν είναι νόμω

⁸ Βλ. αντί πολλών ομοίων την ΕφΑθ 191/1993 ΕΛΔ 1994/436. Ομοίως και **Νίκας**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 68 § 11 σελ. 147.

⁹ ΑΠ 1084/1990 ΕΕΝ 1991/433.

¹⁰ ΚΠολΔικ 88. **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 12 περιθ. αριθ. 45 σελ. 181. ΕφΑθ 2873/1981 Αρμ. 1982/301, ΕΣυγκΔ 1982/423.

¹¹ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 39 σελ. 179 και περιθ. αριθ. 43 σελ. 180.

¹² **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 45 σελ. 181 και περιθ. αριθ. 46 σελ. 182.

¹³ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 46 σελ. 182, περιθ. αριθ. 48 σελ. 182-183 και περιθ. αριθ. 49 σελ. 183.

¹⁴ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

¹⁵ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 47 σελ. 182.

¹⁶ ΚΠολΔικ 324 και 325 αριθ. 1. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 48 και 49 σελ. 182-183.

υποχρεωμένο να θέσει ως βάση της συλλογιστικής του τις παραδοχές του δικαστηρίου που απεφάνετο (έστω και τελεσιδίκως) επί της κύριας αγωγής και συνεπώς στη δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής κρίνεται εκ νέου αφενός το εάν ο εναγόμενος είναι πράγματι συνυπαίτιος της ζημίας του παθόντος, αφετέρου το ύψος της συνυπαιτιότητάς του αυτής και εκ τρίτου το ύψος της οφειλομένης αποζημιώσεως, το οποίο επομένως είναι νόμω δυνατόν να είναι διαφορετικό εκείνου που επιδικάσθηκε στην δίκη αποζημιώσεως¹⁷ και εντεύθεν **(ii)** ότι τα ανωτέρω ζητήματα καθίστανται αντικείμενο αποδείξεως, το αντικειμενικό βάρος του οποίου έχει ο ενάγων, διότι αποτελούν περιεχόμενο της ιστορικής βάσης της αγωγής του¹⁸.

5.2. Ειδικώς ως προς το πρώτο από τα ανωτέρω ζητήματα, **η γνώμη μου** είναι ότι και στην εξ αναγωγής δίκη, το ύψος της αποζημίωσης του παθόντος θα προσδιορισθεί με βάση ακριβώς τα κριθέντα στο δικαστήριο της αγωγής αποζημιώσεως, διότι το δικαστήριο θα στηριχθεί στην επ' αυτής απόφαση ως ισχυρότατο δικαστικό τεκμήριο¹⁹, κυρίως προκειμένου να μην υπάρξει αντίφαση μεταξύ της τελευταίας και της πρώτης από τις εν λόγω δίκες.

6. Η (πενταετής) παραγραφή της αξίωσης εκ της αδικοπραξίας²⁰ δεν ισχύει στην αξίωση εκ της αναγωγής, διότι η τελευταία είναι εντελώς ανεξάρτητη από την αξίωση αποζημιώσεως εκ της ΑΚ 914. Η αξίωση αυτή υπόκειται στη συνήθη εικοσαετή παραγραφή της ΑΚ 249, η οποία – κατά την κρατούσα άποψη – αρχίζει να τρέχει από την επομένη ημέρα²¹ της καταβολής στον ζημιωθέντα από μέρους του (συν)υποχρέου²² (και ενάγοντος στην εξ αναγωγής δίκη).

**ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ
ΤΗΣ ΕΠ' ΑΥΤΗΣ ΔΙΚΗΣ**

1. Εάν δεν εκκρεμής η κύρια δίκη (δηλ. εκείνη που ανοίχθηκε με την άσκηση της αγωγής), δε νοείται η (προηγούμενη ή ενωμένη με την αγωγή εξ

¹⁷ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 49 σελ 183 και περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

¹⁸ ΚΠολΔικ 338 § 1. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

¹⁹ ΚΠολΔικ 339.

²⁰ ΑΚ 937.

²¹ ΑΚ 251 σε συνδ. με 241.

²² **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 44 σελ. 181.

αναγωγής) άσκηση προσεπίκλησης των συνυποχρέων με την εταιρία μας έναντι του παθόντος, ως δικονομικών εγγυητών²³.

2. Προϋπόθεση για τη σύννομη άσκηση της αγωγής εξ αναγωγής είναι η καταβολή στον τρίτο από τον ενάγοντα του ποσού που επιδικάσθηκε εις βάρος του²⁴, καθώς και η παραδοχή από τον ενάγοντα ότι είναι και αυτός συνυπόχρεως προς αποζημίωση του παθόντος τρίτου²⁵.

3. Η άσκηση της αγωγής εξ αναγωγής επιτρέπεται μολονότι δεν ενήχθη από τον παθόντα και ο ήδη εναγόμενος διά της αναγωγής²⁶.

4. Ο ενάγων έχει το δικονομικό βάρος να ισχυρισθεί (και περιπτώσεως συντρεχούσης να αποδείξει) αφενός ότι ο εναγόμενος είναι συνυπαίτιος της ζημίας του παθόντος τρίτου κι αφετέρου ποιό είναι το ποσοστό της (συν)ευθύνης του τελευταίου στην εν λόγω ζημία. Διαφορετικά, η αγωγή του θα είναι αόριστη και εντεύθεν θα απορριφθεί ως (δικονομικώς) απαράδεκτη²⁷.

Η δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής διεξάγεται με την ειδική διαδικασία, κατά την οποία εκδικάζεται και η κύρια αγωγή περί αποζημιώσεως. Συνεπώς, εν προκειμένω, η αναγωγή θα εκδικασθεί με την ειδική διαδικασία της ΚΠολΔικ 681 Α'²⁸.

5. Το δεδικασμένο που παράγεται στην κύρια δίκη αποζημιώσεως του παθόντος δεν εκτείνεται και στη δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής, αφενός διότι μεταξύ των δύο αυτών δικών δεν υφίσταται η απαιτούμενη προς τούτο ταυτότητα διαδίκων, καθώς και ιστορικής και νομικής αιτίας κι αφετέρου διότι οι εναγόμενοι της πρώτης δίκης δεν τελούσαν σε αντιδικία μεταξύ τους κατά τη δίκη αυτή²⁹.

5.1. Έννομες συνέπειες της παραδοχής αυτής είναι **(i)** ότι το δικαστήριο που κρίνει την αγωγή εξ αναγωγής δεν είναι νόμω υποχρεωμένο να θέσει ως βάση της συλλογιστικής του τις παραδοχές του δικαστηρίου που απεφώνησε (έστω και τελεσιδικώς) επί της κύριας αγωγής και συνεπώς στη δίκη επί της αγωγής εξ αναγωγής κρίνεται εκ νέου αφενός το εάν ο εναγόμενος είναι πράγματι συνυπαίτιος της ζημίας του παθόντος, αφετέρου το ύψος της συνυπαιτιότητάς του αυτής και εκ τρίτου το ύψος της οφειλομένης αποζημιώσεως, το οποίο επομένως είναι νόμω δυνατόν να είναι διαφορετικό εκείνου που επιδικάσθηκε στην δίκη αποζημιώσεως³⁰ και εντεύθεν **(ii)** ότι τα ανωτέρω ζητήματα καθίστανται αντικείμενο αποδείξεως, το αντικειμενικό βάρος του οποίου έχει ο ενάγων, διότι αποτελούν περιεχόμενο της ιστορικής βάσης της αγωγής του³¹.

5.2. Ειδικώς ως προς το πρώτο από τα ανωτέρω ζητήματα, **η γνώμη μου** είναι ότι και στην εξ αναγωγής δίκη, το ύψος της αποζημιώσεως του παθόντος θα προσδιορισθεί με βάση ακριβώς τα

²³ ΚΠολΔικ 88. **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 12 περιθ. αριθ. 45 σελ. 181. ΕφΑθ 2873/1981 Αρμ. 1982/301, ΕΣυγκΔ 1982/423.

²⁴ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 39 σελ. 179 και περιθ. αριθ. 43 σελ. 180.

²⁵ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 45 σελ. 181 και περιθ. αριθ. 46 σελ. 182.

²⁶ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 46 σελ 182, περιθ. αριθ. 48 σελ. 182-183 και περιθ. αριθ. 49 σελ. 183.

²⁷ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

²⁸ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 47 σελ 182.

²⁹ ΚΠολΔικ 324 και 325 αριθ. 1. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 48 και 49 σελ 182-183.

³⁰ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 49 σελ 183 και περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

³¹ ΚΠολΔικ 338 § 1. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 51 σελ. 183-184.

κριθέντα στο δικαστήριο της αγωγής αποζημιώσεως, διότι το δικαστήριο θα στηριχθεί στην επ' αυτής απόφαση ως ισχυρότατο δικαστικό τεκμήριο³², κυρίως προκειμένου να μην υπάρξει αντίφαση μεταξύ της τελευταίας και της πρώτης από τις εν λόγω δίκες.

6. Η (πενταετής) παραγραφή της αξιώσεως εκ της αδικοπραξίας³³ δεν ισχύει στην αξίωση εκ της αναγωγής, διότι η τελευταία είναι εντελώς ανεξάρτητη από την αξίωση αποζημιώσεως εκ της ΑΚ 914. Η αξίωση αυτή υπόκειται στη συνήθη εικοσαετή παραγραφή της ΑΚ 249, η οποία – κατά την κρατούσα άποψη – αρχίζει να τρέχει από την επομένη ημέρα³⁴ της καταβολής στον ζημιωθέντα από μέρους του (συν)υποχρέου³⁵ (και ενάγοντος στην εξ αναγωγής δίκη).

**ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΕΥΔΟΚΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ**

Η ευδοκίμηση της αναγωγής που ασκεί η ασφαλιστική εταιρία κατά των συνεναγομένων της ως εις ολόκληρο συνυποχρέων έναντι του ενάγοντος (παθόντος τρίτου), προϋποθέτει – κατά νομική αναγκαιότητα – ότι θα ευδοκιμήσει και κατ' ουσίαν η εναντίον τους (κύρια) αγωγή του τελευταίου. Τούτο, διότι η αναγωγή αυτή ασκείται επικουρικώς, ήτοι υπό την (εξυπακουόμενη ενδοδιαδικαστική) αίρεση, ότι θα γίνει δεκτή η ως άνω κύρια αγωγή.

Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία η αγωγή αυτή απορριφθεί (για οποιονδήποτε λόγο, ήτοι τυπικώς ή κατ' ουσίαν), τότε λειτουργεί *ipso iure* η αίρεση αυτή³⁶, με αποτέλεσμα να απορρίπτεται και η αναγωγή, όμως αυτή αποκλειστικώς ως απαράδεκτη. Διότι πλέον ασκείται άνευ εννόμου συμφέροντος, γεγονός το οποίο το δικάζον δικαστήριο ερευνά σε κάθε στάση της δίκης³⁷ (και) αυτεπαγγέλτως³⁸, ενόψει του ότι το έννομο συμφέρον υπάγεται στις αποκαλούμενες διαδικαστικές προϋποθέσεις της δίκης³⁹ και

³² ΚΠολΔικ 339.

³³ ΑΚ 937.

³⁴ ΑΚ 251 σε συνδ. με 241.

³⁵ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 44 σελ. 181.

³⁶ Πρβλ. το συναφές ζήτημα επί ασκήσεως επικουρικής βάσης αγωγής. Η προβολή της βάσης αυτής είναι δικονομικώς παραδεκτή, κατά το άρθρο 219 § 1 ΚΠολΔικ, σύμφωνα τη σαφή έννοια του οποίου, η προβολή επικουρικής βάσης σημαίνει ότι το δικαστήριο επιλαμβάνεται αυτής, εφόσον απορρίψει την κυρίως προβληθείσα, (ως απαράδεκτη δικονομικώς, νόμω ή ουσία αβάσιμη, αδιάφορο). Υπό διαφορετική διατύπωση, η εξέταση της επικουρικής βάσης της συγκεκριμένης διαδικαστικής πράξης τελεί υπό την ενδοδιαδικαστική αίρεση ότι το δικαστήριο θα απορρίψει την κύρια βάση της αγωγής (**Κεραμέυς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Β' έκδ. 1986, § 76 σελ. 211).

³⁷ ΑΠ 65/1971 ΝοΒ 1971/457.

³⁸ ΚΠολΔικ 68, 73.

³⁹ Βλ. αντί πολλών ομοίων την ΕφΑθ 191/1993 ΕλΔ 1994/436. Ομοίως και **Νίκας**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκας, υπό το άρθρο 68 § 11 σελ. 147.

άρα η έλλειψή του (οποτεδήποτε κι αν διαπιστωθεί⁴⁰) οδηγεί σε – αυτεπαγγέλτως διαγιγνωσκόμενο και ex officio απαγγελλόμενο από το δικάζον δικαστήριο – δικονομικό απαράδεκτο της οικείας διαδικαστικής πράξης.

**ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΟΧΗΜΑΤΩΝ'
ΕΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΣΥΝΟΦΕΙΛΕΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΣΦΑΛΙΣΤΗΣ ΤΟΥ
ΥΠΑΙΤΙΟΥ ΟΔΗΓΟΥ'
ΠΟΤΕ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣ ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΑΛΛΟΥ
ΣΥΝΟΦΕΙΛΕΤΗ**

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- I.** Η δημιουργία δικονομικής εγγύησης επί αδικοπραξίας
- II.** Δημιουργείται σχέση δικονομικής εγγύησης μεταξύ των πλειόνων ασφαλιστών ;
- III.** Επί της ενωμένης στην προσεπίκληση αναγωγής

I. Η δημιουργία δικονομικής εγγύησης επί αδικοπραξίας

1.1. Κατά την έννοια του άρθρου 88 ΚΠολΔικ, η ιδιότητα τινος ως δικονομικού εγγυητή άλλου, προκύπτει **είτε** από το νόμο **είτε** από σύμβαση μεταξύ των ανωτέρω προσώπων⁴¹.

1.2. Περίπτωση δημιουργίας δικονομικής εγγυήσεως εκ του νόμου, υφίσταται με βάση το άρθρο 926 (εδάφ. α' περίπτ. δεύτερη) ΑΚ. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι (παθητική) ενοχή εις ολόκληρο δημιουργείται και επί αδικοπραξίας, όταν πολλοί ευθύνονται παραλλήλως απέναντι στον παθόντα εξ αυτής προς αποκατάσταση της (περιουσιακής) ζημίας του. Παράλληλη παθητική ενοχή εις ολόκληρο, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, δημιουργείται στην περίπτωση κατά την οποία πολλά πρόσωπα ευθύνονται κατά το νόμο, **αυτοτελώς το καθένα**, προς αποκατάσταση της ίδιας ζημίας.

1.3. Ως κλασσικό παράδειγμα παράλληλης (αυτοτελούς και ταυτόχρονης) ευθύνης πολλών, μπορεί να μνημονευθεί η περίπτωση κατά την οποία, προς αποκατάσταση της περιουσιακής ζημίας που προκλήθηκε σε κάποιον από σύγκρουση αυτοκινήτων, ευθύνονται κατά διάφορες διατάξεις νόμου, αφενός ο υπαίτιος οδηγός (ή οι συνυπαίτοι οδηγοί), αφετέρου ο προστήσας τους ως άνω οδηγούς, εκ τρίτου οι κύριοι των ζημιογόνων

⁴⁰ ΑΠ 1084/1990 ΕΕΝ 1991/433.

⁴¹ ΕφΠειρ 1171/2000 ΠειρΝομ 2001/78. ΕφΠατρ 294/2004 ΑχΝομ 2005/250.

οχημάτων (μέχρι την αξία τους όμως) και εκ τετάρτου οι ασφαλιστής του ανωτέρω οχημάτων⁴².

Η ευθύνη καθενός από τα πρόσωπα αυτά είναι αυτοτελής, επειδή στηρίζεται σε διαφορετική διάταξη νόμου⁴³ και ειδικότερα : Η ευθύνη του πρώτου στηρίζεται στις ΑΚ 914, 297 και 298' του δευτέρου, στην ΑΚ 922' του τρίτου, στο άρθρο 4 εδάφ. β' ν. ΓπΝ'/1911 και του τετάρτου στο άρθρο 10 § 1 π.δ. 237/1986 «Κωδικοποίηση των περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως διατάξεων»⁴⁴.

1.4. Επί της εν λόγω παράλληλης ευθύνης πολλών έναντι του παθόντος, θεμελιώνεται νόμω η εις ολόκληρο ευθύνη εκείνων έναντι τούτου. Δημιουργείται δηλαδή παθητική εις ολόκληρο ενοχή, κατά την έννοια της ΑΚ 781 και συνεπώς, ο παθών δικαιούται να στραφεί καθ' οιουδήποτε από τους έναντι αυτού υποχρέους και να ζητήσει να τον αποζημιώσει αυτός ολοκληρωτικώς⁴⁵.

Εξάλλου, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων ΑΚ 927 εδάφ. α' και 481, 482 ΑΚ προκύπτει ότι, επί παράλληλης (παθητικής) ενοχής πλειόνων εξ αδικοπραξίας, μέχρι να καταβληθεί το κοινό χρέος στον παθόντα δανειστή, όλα τα ενεχόμενα πρόσωπα είναι εις ολόκληρο συνοφειλέτες του παθόντος' εάν όμως ένας από τους (συν)οφειλέτες ικανοποιήσει τον (κοινό) παθόντα/δανειστή, τότε θα έχει κατά των υπολοίπων δικαίωμα αναγωγής, ανάλογα με τον βαθμό πταίσματος καθενός⁴⁶.

Και ακριβώς το δικαίωμα αυτό της αναγωγής μεταξύ των εις ολόκληρο συνυποχρέων, καθιστά **κατ' αρχήν** δικονομικούς εγγυητές εκ του νόμου όλους τους συνοφειλέτες έναντι εκείνου από αυτούς, ο οποίος θα αποζημιώσει εξ ολοκλήρου τον κοινό δανειστή, αφού ο τελευταίος εστράφη αποκλειστικώς κατ' αυτού⁴⁷. Διότι, τότε ακριβώς δημιουργείται εκ του νόμου η υποχρέωση αυτή των λοιπών συνοφειλετών απέναντι σε εκείνον που εξόφλησε το κοινό χρέος, δηλαδή καταφάσκεται η στοιχειοθέτηση δικονομικής εγγύησης μεταξύ των εν λόγω προσώπων.

1.5. Από τα ανωτέρω καταφαίνεται, κατά τη γνώμη μου, ότι επί παθητικής εις ολόκληρο ενοχής, (που δημιουργείται λόγω αδικοπραξίας, μεταξύ των συνεναγομένων, αφενός του υπαιτίου οδηγού κι αφετέρου του ασφαλιστή του), ο τελευταίος νομιμοποιείται **κατ' αρχήν** να προσεπικαλέσει στην δίκη, ως δικονομικό εγγυητή του, τρίτον και ειδικότερα τον οδηγό άλλου

⁴² ΕφΠατρ 66/2001 ΑχΝομ 2002/67. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 5 σελ. 169.

⁴³ **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο ΙΙΙ (έκδ. 1992) § 369 σελ. 221. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1992) περιθ. αριθ. 959 σελ. 335. ΕφΑθ 4701/1994 ΝοΒ/1995/564. ΕφΑθ 1557/1981 ΝοΒ 30/451. ΕφΘεσσαλ Αρμ 1981/291.

⁴⁴ Ad hoc : **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΚΠολΔικ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 926 περιθ. αριθ. 16 σελ. 773. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1992) περιθ. αριθ. 1894 σελ. 647 και έκδ. 2008 § 12 περιθ. αριθ. 5 σελ. 169. ΕφΑθ 3079/1986 ΑρχΝ 1987/29. ΕφΑθ 7968/1989 ΕΣυγκΔ 1990/ 250. ΕφΑθ 4701/1994 ΝοΒ/1995/564.

⁴⁵ **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 12 και 13, σελ. 170-171.

⁴⁶ ΑΠ 299/2007 ΔΕΕ 2007/1221. ΕφΛαρ 523/2003 Δικογραφία 2003/459. ΕφΘεσσαλ 1969/2003 Αρμ. 2005/359. Ανάλογη είναι και η ρύθμιση της ΑΚ 487 § 1.

⁴⁷ ΑΚ 482.

οχήματος, ως συνυπαίτιο της αδικοπραξίας, καθώς και τον ασφαλιστή του τελευταίου⁴⁸.

1.6. Όμως, η τελική κατάφαση της δικονομικής εγγυήσεως στην προαναφερθείσα περίπτωση, εξαρτάται θεμελιωδώς και από μία άλλη παραδοχή.

Ειδικότερα : Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, επί επενεχθείσας ζημίας λόγω αυτοκινητιστικού ατυχήματος, υπάρχει περίπτωση άλλοι από τους συνυπόχρεους να ευθύνονται αντικειμενικώς, (λ.χ. η ασφαλιστική εταιρία) κι άλλοι υποκειμενικώς (λ.χ. ο υπαίτιος οδηγός ή οι συνυπαίτιοι οδηγοί ή το συνυπαίτιο θύμα)⁴⁹. Τότε, η ζημία θα επιμερισθεί μεταξύ αυτών, ούτως ώστε να την αναλάβουν αποκλειστικώς εκείνοι που βαρύνονται με πταίσμα (δόλο/αμέλεια)⁵⁰⁻⁵¹⁻⁵². Οπότε, ο αντικειμενικώς ευθυνόμενος

⁴⁸ Από την έρευνα στη νομολογία που διεξήγαγα σχετικά, ανεύρον :

- την ΑΠ 1243/2006 (ΧρΙδΔ 2006/917) η οποία **δεν** συμπεριλαμβάνει – μεταξύ των καθ' ων η προσεπίκληση από την εναχθείσα ασφαλιστική εταιρία – και τον ασφαλιστή του προσεπικαλουμένου ως συνυπαίτιου οδηγού του οχήματος, στο οποίο επέβαινε ο παθών/ενάγων, **προφανώς επειδή δεν ετέθη ενώπιόν της προς επίλυση και το ζήτημα αυτό** και

- την ΕφΑθ 78/1990 (ΑρχΝομ 1991/155 και 443, ΕΣυγκΔ 1991/390), την οποία επικαλείται το πρωτοδικείο, προκειμένου να θεωρήσει ως βάσιμη την προσεπίκληση μας, ως δικονομικών εγγυητών της αντιδίκου, από μέρους της τελευταία. **Ούτε όμως και η απόφαση αυτή επιλύει το προκείμενο ζήτημα**, Ειδικότερα, η εφετειακή αυτή απόφαση αποφαινεται **μόνον** πως ο εναγόμενος ασφαλιστής (εν προκειμένω, η αντιδίκος) ως εις ολόκληρο συνυπόχρεως με τον συνεναγόμενο ασφαλισμένο αυτής (εν προκειμένω τον Δαβέρο), προς αποκατάσταση της ζημίας του ενάγοντος, (ΑΚ 926), δικαιούται να προσεπικαλέσει και να εναγάγει τρίτο πρόσωπο, ως υπαίτιο της αδικοπραξίας (εν προκειμένω τον Κουφό), ως έχουσα κατ' αυτού δικαίωμα αναγωγής εφόσον αυτή ικανοποιήσει τον παθόντα/ενάγοντα (ΑΚ 927), δηλ. εν προκειμένω την Σανιδά-Κουφού. Όμως, η εφετειακή αυτή απόφαση, δεν κάνει καμμία απολύτως μνεία (**όπως το πρωτοδικείο εσφαλμένως υπολαμβάνει**) του ότι ο ασφαλιστής αυτός (εν προκειμένω η ενάγουσα) δικαιούται να προσεπικαλέσει ως δικονομικό εγγυητή του και τον ασφαλιστή του ανωτέρω τρίτου (εν προκειμένω εμάς). Όμως, το τελευταίο αυτό γεγονός δεν σημαίνει και ότι το εφετείο αποκρούει ως αβάσιμο το ζήτημα αυτό. Απλώς, κατά τη γνώμη μου, στο Εφετείο δεν ετέθη προς επίλυση το πρόβλημα.

⁴⁹ ΕφΑθ 7960/2006 ΕλΔ 2008/820.

⁵⁰ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 927 περιθ. αριθ. 7 σελ. 780, όπου και πλήθος παραπομπών στη συναφή νομολογία και βιβλιογραφία και περιθ. αριθ. 18-22 σελ. 783-785. **Καράσης**, στο ίδιο έργο, υπό τα άρθρα 487-488 περιθ. αριθ. 7 in finem σελ. 691. ΑΠ 1276/2000 ΕλΔ 2002/170. ΑΠ 188/1977 ΕΕΝ 44/668. ΕφΑθ 8481/2006 ΕλΔ 2008/223. ΕφΛαρ 26/2004 Αρμ. 2004/992. ΕφΑθ 11788/1987 ΕΕΝ 1988/57. ΕφΛαρ 147/1987 ΕλΔ 29/931. ΕφΑθ 4984/1986 ΑρχΝομ 38/670. ΕφΘεσσαλ 1946/1980 Αρμ. 1981/291. ΕφΑθ 1946/80 Αρμεν. 1981 σελ. 291 όπου και περαιτέρω παραπομπές στην νομική φιλολογία και νομολογία. ΠΠρΠειρ 1015/1998 ΠειρΝομολ 1998/333. ΜΠρΠειρ 96/1988 ΕΕμπΔ 1988/303. ΕιρΑθ 2694/1997 ΑρχΝομ 1998/705.

⁵¹ Επισημαίνεται ότι η ΑΚ 927 εφαρμόζεται τόσο στην περίπτωση κατά την οποία όλοι οι συνυπόχρεοι ευθύνονται υποκειμενικώς, όσο και στην περίπτωση, κατά την οποία ευθύνονται αντικειμενικώς [**Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 2008) § 12 περιθ. αριθ. 32 σελ. 178].

⁵² Εάν πλείονες οδηγοί οχημάτων προκάλεσαν, υπαιτίως (εξ αμελείας τους), διαδοχικές συγκρούσεις οχημάτων, από τις οποίες επήλθε ζημία σε όχημα τρίτου (αναιτίου), χωρίς να είναι εξ αντικειμένου δυνατόν να διακριβωθεί σε ποιο ποσοστό

συνοφειλέτης δεν θα έχει ουδεμία απολύτως ευθύνη εξ αναγωγής έναντι του καταβαλόντος συνοφειλέτη του. Αυτός θα πρέπει να στραφεί αποκλειστικώς κατά του υπαιτίου ή των συνυπαιτίων της ζημίας⁵³. **Με άλλα λόγια, στην περίπτωση αυτή, δικονομική εγγύηση του αντικειμενικώς ευθυνόμενου συνοφειλέτη, απέναντι στον συνοφειλέτη που εξόφλησε τον παθόντα, δεν δημιουργείται εξ ορισμού.**

II. Δημιουργείται σχέση δικονομικής εγγύησης μεταξύ των ασφαλιστών ;

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, εμφανώς προκύπτει πως επί πλειόνων υπαιτίων οδηγών και εντεύθεν επί πλειόνων ασφαλιστών, καθένας από αυτούς (συν)ευθύνεται έναντι του παθόντος, μαζί με τους υπαιτίους του ατυχήματος οδηγούς. Όμως, η (συν)ευθύνη καθενός από τους ασφαλιστές προδήλως μόνον αντικειμενική, αφού ουδέν πταίσμα τους βαρύνει εν σχέσει με την αδιοπραξία, υφίσταται δε αποκλειστικώς κατά την βούληση του νόμου (άρθρο 10 § 1 π.δ. 237/1986 «Κωδικοποίηση των περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως διατάξεων»).

Επομένως, καθένας από τους ασφαλιστές αυτούς, ακόμα κι αν εξοφλήσει την αξίωση του παθόντος, εν τούτοις δικαιούται να στραφεί αναγωγικώς μόνον κατά των υπαιτίων οδηγών, όχι όμως και (πρωτογενώς) εναντίον του άλλου ασφαλιστή. Τούτο, διότι ουδείς από τους ασφαλιστές αυτούς είναι **κατά νόμο δικονομικός εγγυητής του άλλου, εντεύθεν δε - αναγκαίως – ουδείς από αυτούς δικαιούται να προσεπικαλέσει τον άλλον στην δίκη που ανοίχθηκε με την κύρια αγωγή.**

III. Επί της ενωμένης στην προσεπίκληση αναγωγής⁵⁴

Εφόσον, κατά τα προεκτεθέντα, δεν στοιχειοθετείται εξ ορισμού – και σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην κρινόμενη προσεπίκληση/αναγωγή – δικαίωμα του ενός ασφαλιστή να προσεπικαλέσει τον άλλον στην διαληφθείσα δίκη, ως δικονομικό εγγυητή του, παρέπεται αναγκαίως και ότι ουδείς ασφαλιστής δικαιούται \να ασκήσει εναντίον του άλλου την αγωγή εξ αναγωγής⁵⁵, αφού ευθύνονται μεν αμφοτέρωθεν έναντι έναντι του παθόντος ως εις ολόκληρο συνυπόχρεοι με τους υπαιτίους οδηγούς, [οι οποίοι βαρύνονται με συγκλίνον πταίσμα (αμέλεια) στην επαγωγή του ζημιολογού αποτελέσματος (τον τραυματισμό του παθόντος)], όμως η ευθύνη εκάτερου των ασφαλιστών κατά τα προλεχθέντα είναι μόνον αντικειμενική, γεγονός το οποίο αναιρεί θεμελιωδώς την εξ αναγωγής (δηλαδή την έναντι αλλήλων) ευθύνη τους και συνεπώς καθιστά την αναγωγή αυτή νόμω αβάσιμη.

συνέβαλε καθένας από τους υπαιτίους οδηγούς στην πρόκληση της ζημίας στον αναίτιο, τότε όλοι ευθύνονται έναντι του τελευταίου εις ολόκληρο (ΕφΑθ 1191/2001 ΕλΔ 43/1067).

⁵³ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 927 περιθ. αριθ. 22 σελ. 784-785. **Μιχαηλίδης-Νουάρος** στην ΕρμΑΚ υπό το άρθρο 334 αριθ. 41. **Θηβαίος**, Περί προσήσεως, ΝΔικ 11/85. ΠΠρΠειρ 1015/1998, ανωτ.

⁵⁴ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1491 σελ. 525.

⁵⁵ Η προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή και η ενωμένη σε αυτήν αποζημιωτική αγωγή έχουν κοινή ιστορική (και νομική) βάση (ΑΠ 1243/2006 ΧρΙδΔ 2006/917).

ΑΓΩΓΗ ΕΞ ΑΝΑΓΩΓΗΣ

Αγωγή εξ αναγωγής της ασφαλιστικής εταιρίας κατά του υπαιτίου οδηγού, που δεν είχε άδεια ικανότητας.

Εκ του άρθρου 11 § 1 ν. 1976 στοιχειοθετείται δικαίωμα εξ αναγωγής της ασφαλιστικής εταιρίας – λόγω παραβάσεως ασφαλιστικού βάρους (**Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1930 και 1964) – επειδή ο οδηγός του ασφαλισμένου αυτοκινήτου δεν είχε άδεια ικανότητας οδηγού (άρθρο 25 περ. 6 της Κ4/585/1978 ΑΥΕ. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 1933). Η αγωγή αυτή (εκ της αναγωγής) θα στρέφεται (είτε μεμονωμένως είτε από κοινού) εναντίον του υπαιτίου οδηγού, του αντισυμβαλλομένου και του ασφαλισμένου, που συνδέονται μεταξύ τους με ενοχή εις ολόκληρο (**Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 1967 και 1968). Με την εν λόγω αγωγή ζητείται από τον εναγόμενο (ή τους εναγομένους) να καταβάλουν στην ασφαλιστική εταιρία κάθε ποσό που αυτή θα υποχρεωθεί να καταβάλει στον παθόντα εκ του ατυχήματος (**Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 1972).

Η ΑΥΤΟΔΙΚΑΙΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΕΝΙΩΝ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΩΝ-ΠΑΘΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΙΚΑ ΣΕ ΑΤΥΧΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΙΣΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΥΠΑΙΤΙΟΥ⁵⁶

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

I. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

II. ΤΟ ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

1.1. Οι απόψεις

1.2. Κριτική των απόψεων

1.2.1. Εισαγωγή

1.2.2. «Αρχική» και «τελική» μεταβίβαση (Διαλυτική αίρεση) ;

1.2.3. Η άγνοια του νόμου από τον ασφαλισμένο

III. ΤΟ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΣ ΖΗΤΗΜΑ

⁵⁶ Δημοσιεύθηκε στην ΕΣυγκΔ 2009 σελ. 274 επ.

1. Θέση του ζητήματος**2. Η άποψη της νομολογίας****2.1. Η ευθεία αντιμετώπιση του ζητήματος****Κριτική της γνώμης****a.** Λανθασμένο νομικό θεμέλιο**b.** Μη εφαρμογή της θεωρίας της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου»**2.2. Η έμμεση (πλαγίως) αντιμετώπιση του ζητήματος****Κριτική της γνώμης****a.** Το αλάλητο *ex lege* υπηρεσιακό καθήκον του δικαστηρίου**b.** *Iura novit curia***c.** Η μεθόδευση - διέξοδος**3. Η άποψη της θεωρίας****4. Η δική μας άποψη****4.1. Θεωρητική θεμελίωση****4.2.** Αντικείμενο της δικαστικής έρευνας**4.3.** Δικαστική και δικηγορική πρακτική**I. ΠΡΟΟΙΜΙΟ**

1. Ως γνωστόν, προ του άρθρου 18 ν. 1654/1986⁵⁷ (δυνάμει του οποίου μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στο ΙΚΑ κάθε προς αποζημίωση αξίωση του ασφαλισμένου σε αυτό, παθόντος, έναντι του υπαιτίου της ζημίας τρίτου, μέχρι του ποσού που οφείλει το ΙΚΑ στον ασφαλισμένο του, ως ασφαλιστική εισφορά του προς αυτόν) ίσχυε το β.δ. 226/1973 «Περί του τρόπου υπολογισμού δαπανών του ΙΚΑ οφειλομένων προς ασφαλισμένους του ή τα μέλη της οικογενείας αυτών, εκ προσγενομένης αυτοίς ζημίας παρά τους εις αποζημίωσιν υποχρέου»⁵⁸, με το άρθρο 1 του οποίου, ορίζετο ότι η αξίωση του ασφαλισμένου έναντι του τρίτου, η οποία μεταβιβάζεται αυτοδικαίως στο ΙΚΑ (κατ' άρθρο 10 § 5 ν.δ. 4104/1960, το οποίο αντικαταστάθηκε μεταγενεστέρως με το άρθρο 18 § 1 ν. 4476/1965), καθορίζεται με απόφαση του Διοικητή αυτού. Δηλαδή, υπό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς, απαραίτητη προϋπόθεση για τη μεταβίβαση των αξιώσεων του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ, ήταν η έκδοση της εν λόγω απόφασης του διοικητή του.

2. Ήδη όμως, η μνησθείσα διάταξη του άρθρου 1 β.δ. 226/1973, (στο μέτρο που θέτει ως προϋπόθεση για τη μεταβίβαση της απαιτήσεως από τον παθόντα στο ΙΚΑ, την έκδοση της ως άνω απόφασης του Διοικητή του τελευταίου), πρέπει να θεωρηθεί ως ανίσχυρη πλέον, διότι αντίκειται ευθέως στην ως άνω νέα διάταξη του άρθρου 18 ν. 1654/1986, επειδή αυτή προβλέπει την αυτοδίκαιη (και συνεπώς χωρίς προηγούμενη απόφαση του Διοικητή του ΙΚΑ) μεταβίβαση των αξιώσεων του ασφαλισμένου προς το εν λόγω Ίδρυμα⁵⁹.

⁵⁷ Δυνάμει του άρθρου αυτού, προστέθηκε εδάφιο στο τέλος της παραγράφου 5 άρθρου 10 ν.δ. 4104/1960 (ΦΕΚ 147), όπως ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 18 § 1 ν. 4476/1965 (ΦΕΚ 103).

⁵⁸ Το διάταγμα αυτό είχε εκδοθεί κατά νομοθετική εξουσιοδότηση, εκ του άρθρου 10 § 5 ν.δ. 4104/1960, το οποίο αντικαταστάθηκε μεταγενεστέρως με το άρθρο 18 § 1 ν. 4476/1965.

⁵⁹ ΑΠ 736/1995 ΕΕΝ 1996/634. ΑΠ 74/1996 ΕΛΔ 1996/1557, ΕΕΝ 1997/452 και ΠοινΧρον 1996/1437. ΑΠ 526/1991 ΕΛΔ 1993/565, ΕπΔικΚοινΑσφ 1991/510 και ΕΕΝ

Η μεταβίβαση αυτή (κατά την κρατούσα – ιδίως στη θεωρία – άποψη) επέρχεται στον χρόνο που γεννήθηκε η αξίωση αποζημιώσεως του ασφαλισμένου του έναντι του υπαιτίου τρίτου, έστω και αν δεν είναι εξ αρχής πλήρως προσδιορισμένη κατά ποσό⁶⁰.

II. ΤΟ ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Συναφώς, ετέθη το ακόλουθο ερώτημα : Η αυτοδίκαιη μεταβίβαση επέρχεται και πριν το ΙΚΑ να καταβάλει τις οικείες παροχές στον ασφαλισμένο του ;

1.1. Οι απόψεις

1.1.1. Κατά το Εφετείο Πειραιώς⁶¹, για να λειτουργήσει το σύστημα της αυτοδίκαιης μεταβιβάσεως στο ΙΚΑ της αξιώσεως αποζημιώσεως του δικαιούχου, δεν απαιτείται προηγουμένως να καταβληθούν οι παροχές του ΙΚΑ στον παθόντα-ασφαλισμένο του. Κατά δε το Εφετείο Αθηνών⁶², η αυτοδίκαιη μεταβίβαση της αξιώσεως αυτής στο ΙΚΑ επέρχεται ακόμα και εάν δεν είναι ακόμη βεβαιωμένο σε ποιο βαθμό θα χορηγήσει παροχές ο φορέας κοινωνικής ασφάλισης (δηλ. το ΙΚΑ) στον ασφαλισμένο του.

1.1.2. Κατ' άλλη άποψη, για τη μεταβίβαση της απαιτήσεως στο ΙΚΑ, απαιτείται και αρκεί μία, έστω και απομεμακρυσμένη, δυνατότητα ότι το ΙΚΑ θα καταστεί εξ αφορμής του ατυχήματος (έστω και μετά πάροδο χρόνου) υπόχρεο σε καταβολή ασφαλιστικών παροχών στον παθόντα-ασφαλισμένο αυτού. Βέβαια, το ακριβές ύψος της απαιτήσεως αυτής δεν είναι εκ των προτέρων γνωστό. Θα προσδιορισθεί μεταγενεστέρως από την έκταση των παροχών στις οποίες θα προβεί το ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του. Συνεπώς, φαίνεται ορθό να γίνει διάκριση μεταξύ αφενός της κατ' αρχήν κι αφετέρου της τελικής μεταβιβάσεως. Ακολουθώντας, παρέπεται ότι, η μεταβίβαση επέρχεται μεν, πλην τελεί υπό την διαλυτική αίρεση, κατά την έννοια του άρθρου 202 ΑΚ, η οποία υπολανθάνει στο άρθρο 18 ν. 1654/1986. Η αίρεση αυτή είναι η μη απόλαυση από τον ασφαλισμένο-παθόντα οποιωνδήποτε από τις παροχές του ΙΚΑ, για το ατύχημα που υπέστη αυτός. Επομένως – κατά την άποψη αυτή – σε περίπτωση κατά την οποία το ΙΚΑ δεν προβεί σε οιαδήποτε παροχή προς τον παθόντα, (δηλαδή επισυμβεί το μέλλον και αβέβαιο γεγονός, υπό το οποίο τελεί η ισχύς της αυτοδίκαιης μεταβιβάσεως), τότε πληρούται η διαλυτική αίρεση και παύει η ενέργεια της δικαιοπραξίας, οπότε επανέρχεται αυτοδικαίως η προηγούμενη κατάσταση (ΑΚ 2002 εδάφ. τελευταίο). Η ανατροπή δε των αποτελεσμάτων επέρχεται ex nunc, δηλαδή δεν ανατρέχει στο χρόνο της αρχικής μεταβιβάσεως⁶³⁻⁶⁴.

1992/325. **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 641 σελ. 234.

⁶⁰ **Κρητικός**, ανωτ., (έκδ. 2008) § 21 περιθ. αριθ. 36 σελ. 447.

⁶¹ Βλ. ΕφΠειρ 912/1996 ΕλΔ 1998/146.

⁶² ΕφΑθ 9840/1986 ΝοΒ 1987/773. ΕφΑθ 2372/1991 ΕπΣυγκΔ 1992/87. Την άποψη αυτή υιοθετεί και ο **Κρητικός**, ανωτ., (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 671 σελ. 243, στο Β' Συμπλήρωμα (έκδ. 2005) περιθ. αριθ. 655 σελ. 68 και στην έκδοση έτους 2008 § 21 περιθ. αριθ. 36 σελ. 447.

⁶³ **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 673, 674 και 675 σελ. 244, στο Β' Συμπλήρωμα (έκδ. 2005) περιθ. αριθ. 654 σελ. 653-654 και στην έκδοση του έτους 2008 § 21 περιθ. αριθ. 19 in finem σελ. 443 και περιθ. αριθ. 36 σελ. 447.

⁶⁴ Βλ. όμως την ΑΠ 70/2005 (ΧρονΙδΔικ 2005/713, ΕλΔ 2005/1417, ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2006/144), κατά την οποία η αυτοδίκαιη μεταβίβαση των αξιώσεως του παθόντος στο ΙΚΑ **επέρχεται και πριν το ίδρυμα αυτό καταβάλει στον ασφαλισμένο**

1.12. Κριτική των απόψεων

1.2.1. Εισαγωγή

Να τονισθεί κατ' αρχάς, ότι η μνησθείσα παραδοχή πως απαιτείται η προηγούμενη καταβολή στον ασφαλισμένο των παροχών από μέρους του ΙΚΑ, για να συντελεσθεί η ανωτέρω αυτοδίκαιη μεταβίβαση, δεν προκύπτει ευθέως από διάταξη νόμου, παρά μόνον ερμηνευτικώς, από συνδυασμό διατάξεων⁶⁵. Συνεπώς, η (αποκρουόμενη εν λόγω) παραδοχή δεν είναι καθόλου αναμφίβολη.

Κατά τη γνώμη μου, η μεταβίβαση στο ΙΚΑ επέρχεται οριστικώς και αμετακλήτως, αμέσως μόλις γεννηθούν οι (προς αποζημίωση) αξιώσεις του ασφαλισμένου κατά του υπαιτίου τρίτου⁶⁶ και συνεπώς έκτοτε νομιμοποιείται ενεργητικώς στο διηνεκές μόνον το Ίδρυμα αυτό για τις μεταβιβαζόμενες σε τούτο ως άνω αξιώσεις του ασφαλισμένου είτε καταβάλει στον τελευταίο τις αντίστοιχες ασφαλιστικές παροχές είτε δεν τις καταβάλει⁶⁷. Δηλαδή εν προκειμένω, δεν λειτουργεί ουδεμιάς μορφής αίρεση κι ούτε πρόκειται για μη ολοκληρωμένο δικαίωμα του ΙΚΑ. Συνεπώς, το εάν μεταγενεστέρως το ΙΚΑ δεν ανταποκριθεί στις εν λόγω εκ του νόμου υποχρεώσεις του απέναντι στον ασφαλισμένο του, δεν προκαλείται βεβαίως αναμεταβίβαση των αξιώσεων

του τις κατά νόμο παροχές. Άξιο δε παρατηρήσεως είναι και το γεγονός, ότι ο Άρειος Πάγος στην ως άνω απόφασή του **δεν θεωρεί πως στην τελευταία περίπτωση η ενεργητική νομιμοποίηση του ΙΚΑ τελεί υπό την ανωτέρω διαλυτική αίρεση.** Ομοίως και ΑΠ 269/1990 (ΔΕΝ 1991/385) : « ... με την οποία (απόφαση του Διοικητή του ΙΚΑ) καθορίζεται στη συγκεκριμένη περίπτωση το ποσό της δαπάνης στην οποία υποβλήθηκε **ή θα υποβληθεί** το ΙΚΑ ...».

⁶⁵ Ad hoc ΑΠ 70/2005 (ΧρονΙδΔικ 2005/713, ΕλΔ 2005/1417, ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2006/144) και ΑΠ 269/1990 (ΔΕΝ 1991/385). Βλ. όμως **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 36 σελ. 447, ο οποίος καταλήγει στο συμπέρασμα αυτό, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 10 § 5 ν.δ. 4104/1960 (όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 18 ν. 4476/1965) και 18 ν. 1654/1986.

⁶⁶ Κατά την ΑΠ 70/2005 (ανωτ.), μετά από την έναρξη ισχύος (23.11.1986) του άρθρου 18 του ν. 1654/1986, το ΙΚΑ για τις παροχές σε ασφαλισμένο σ' αυτό παθόντα έχει απ' ευθείας αξίωση από το νόμο κατά του υποχρέου σε αποζημίωση, υποκαθιστάμενο αυτοδικαίως κατά το ποσό των οφειλομένων στο ζημιωθέντα ασφαλιστικών παροχών στην αξίωσή του κατά του υποχρέου, ο δε παθών δεν νομιμοποιείται να ζητήσει από τον τελευταίο και τα κονδύλια που κατέβαλε **ή οφείλει σε αυτόν (παθόντα) το ΙΚΑ** από τη σχέση κοινωνικής ασφαλίσεως που τους συνδέει, διότι ως προς αυτά δεν είναι πλέον δικαιούχος. Δηλαδή, και κατά το Ακυρωτικό, η αυτοδίκαιη μεταβίβαση των αξιώσεως του παθόντος στο ΙΚΑ επέρχεται και πριν το ίδρυμα αυτό καταβάλει στον ασφαλισμένο του τις κατά νόμο παροχές. **Γουργουρέα**, Η μεταβίβαση της αξιώσεως ασφαλισμένου στο ΙΚΑ, ΣΕΣυγκΔ 2003, § 3 ΙΙ (Β) σελ. 139.

⁶⁷ Έτσι (ορθώς) ΑΠ 736/1995 (αναφ. η ΕΣυγκΔ 2001/198), ΕφΑθ 5720/2000 ΕπΔικΙδΑσφ (αναφ. ο **Κατράς**, Ευθύνη από Τροχαία ατυχήματα, έκδ. 2003 § 17 Δ 2.2. σελ. 173), ΜΠρΑθ 1387/1996 (ΕΣυγκΔ 1997/256) και **Γουργουρέα**, ανωτ., § 3 Ι (γ') σελ. 136-137. Βλ. όμως **Λευκαρίτη**, ΙΚΑ – Προϋποθέσεις μεταβίβασης αξίωσης του ασφαλισμένου του, ΣΕΣυγκΔ έτους 2004, σελ. 471.

στον ασφαλισμένο⁶⁸. Απλώς ο τελευταίος έχει αγωγήμη αξίωση έναντι του ΙΚΑ, προκειμένου τούτο να προβεί στις μνησθείσες παροχές του προς αυτόν.

1.2.2. «Αρχική» και «τελική» μεταβίβαση (Διαλυτική αίρεση) ;

Εξάλλου, η προεκτεθείσα άποψη πως εν προκειμένω υφίσταται διαλυτική αίρεση, παραγνωρίζει ότι κατά το εννοιολογικό περιεχόμενό της, η αίρεση (αναβλητική ή διαλυτική) συνιστά συμβατική ρήτρα και ότι συνεπώς κατ' αρχήν δεν νοείται εξ ορισμού ύπαρξη αιρέσεως (όπως τη γνωρίζει ο Αστικός Κώδικας) σε νομοθετικό κείμενο, εκτός εάν πρόκειται για την αποκαλούμενη «καταχρηστική αίρεση» ή «αίρεση δικαίου», η οποία όμως κατ' ουσίαν δεν είναι αίρεση (όπως την οριοθετεί εννοιολογικώς ο ΑΚ) παρά προϋπόθεση εκ του νόμου για την ενέργεια δικαιοπραξίας⁶⁹, γεγονός το οποίο εν προκειμένω δεν συντρέχει εξ ορισμού.

Έχω τη γνώμη, ότι (εάν η απαιτούνταν η προηγούμενη καταβολή των παροχών στον ασφαλισμένο, προς τον σκοπό να συντελεσθεί νόμω η οριστική μεταβίβαση των αξιώσεων του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ, τότε) δεν θα επρόκειτο για αίρεση, παρά για μη ολοκληρωμένο δικαίωμα του ΙΚΑ, μέχρι την πραγματοποίηση της καταβολής αυτής. Μέχρι να συμβεί το γεγονός αυτό (η καταβολή), το δικαίωμα του ΙΚΑ θα ήταν ατελές, ως ευρισκόμενο υπό μετέωρη κατάσταση (και ίσως να συνιστούσε προσδοκία δικαιώματος)⁷⁰.

⁶⁸ Η αναμεταβίβαση αυτή, ανεξαρτήτως του ότι δεν προβλέπεται στον νόμο κι ούτε μπορεί να στηριχθεί σε δεδομένη νομική κατασκευή, είναι αναμφισβήτητο πως θα δημιουργούσε τραγέλαφο, ειδικώς στην περίπτωση κατά την οποία το ΙΚΑ είχε ασκήσει αγωγή κατά του υπαιτίου για τις αξιώσεις του που τότε ήταν δικαιούχο και ο εναγόμενος είχε καταβάλει τα επιδικασθέντα ποσά σε αυτό. Διότι, μετά την αναμεταβίβαση των αξιώσεων αυτών στον ασφαλισμένο, αυτός θα δικαιούνταν να αναζητήσει τα οικεία χρηματικά ποσά από τον υπαίτιο, ο οποίος βεβαίως θα ήταν υποχρεωμένος να τα καταβάλει και στον ασφαλισμένο, αντιστοίχως δε θα δικαιούνταν να τα αναζητήσει από το ΙΚΑ, ως αδικαιολόγητο πλουτισμό του τελευταίου. Επί των οικείων αγωγών, είναι βέβαιο ότι θα επακολουθούσε άσκηση εφέσεων και επί των αποφάσεων των εφετείων, η άσκηση αναιρέσεων. Με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δίκες επί δικών, άνευ αιτίας και να μην υφίσταται ασφάλεια δικαίου.

⁶⁹ Βλ. ενδεικτικώς για τις «αιρέσεις» αυτές, **Βαθρακοκούλη**, ΕρΝομΑΚ τ. Α' (έκδ. 200)1 υπό το άρθρο 201 § 5 σελ. 850.

⁷⁰ Προς κατανόηση του σχετικού προβληματισμού, θα πρέπει να γίνουν οι εξής διακρίσεις των δικαιωμάτων :

I. Ολοκληρωμένο δικαίωμα

Συχνότατα, για την ισχύ, την ύπαρξη ενός δικαιώματος απαιτείται από το νόμο η συνδρομή πλειόνων του ενός στοιχείων. Πρόκειται για την αποκαλούμενη «νομοτυπική μορφή του δικαιώματος» [Βλ. **Παπαστερίου**, Γενικές αρχές του αστικού δικαίου, τ. Ι/α, έκδ. 1994, § 16 IV Α υποσημ. αριθ. 105 σελ. 160. **Τον ίδιο**, Συμβολή στη νομοτυπική μορφή του ΑΚ 1033 εδάφ. 1, (Αρμ. ΛΘ/1985 σελ. 93 επ)]. Όταν σε παρόμοιες περιπτώσεις συντρέχουν όλα τα εν λόγω στοιχεία, τότε γίνεται λόγος περί ολοκληρωμένου, περί **ολοκληρωμένου** (τελείου) **δικαιώματος**.

II. Δικαίωμα εν τω γίνεσθαι (προσδοκία δικαιώματος)

Όμως είναι δυνατόν να μην λαμβάνουν υπόσταση ταυτοχρόνως, όλα τα περιστατικά που απαιτούνται για τον σχηματισμό του δικαιώματος κατά νόμο. Το δικαίωμα όμως δεν τίκτεται πριν να χωρήσει και το τελευταίο απαιτούμενο περιστατικό, πριν να πληρωθεί και η τελευταία απομένουσα προϋπόθεση. Ως εκ τούτου, στην περίπτωση αυτή, το δικαίωμα ευρίσκεται υπό μετέωρη κατάσταση (in pendentī, in suspenso est). Κατά τη χρονική αυτή στιγμή, το προστάδιο για την ολοκλήρωση του δικαιώματος, τούτο είναι προδήλως **ατελές**.

Πλην, εν προκειμένω δεν πρόκειται – για τους προεκτεθέντες λόγους – ούτε και για μη ολοκληρωμένο δικαίωμα.

Δεδομένου του ότι από την ημέρα του ατυχήματος, (οπότε και τίκτονται νόμω οι αξιώσεις του παθόντος ασφαλισμένου έναντι του υπαιτίου τρίτου, προς αποκατάσταση κάθε θετικής και αποθετικής ζημίας αυτού), επέρχεται η μεταβίβαση στο ΙΚΑ εκείνων εκ των ανωτέρω αξιώσεων που αντιστοιχούν στις ασφαλιστικές παροχές του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο αυτού, παρέπεται ότι στο εξής δικαιούχος των αξιώσεων αυτών είναι είναι το εν λόγω Ίδρυμα κι όχι ο παθών. Επομένως, νομιμοποιούμενο πλέον ενεργητικώς να αξιώσει την αποζημίωση από τον υπαίτιο είναι αποκλειστικώς το ΙΚΑ⁷¹. Όμως – υπό την εκδοχή της διαλυτικής αιρέσεως – η νέα αυτή δικονομική θέση του ΙΚΑ δεν είναι αμετάκλητη, αφού (υπό την εκδοχή αυτή)

Γίνεται εν τούτοις δεκτό, ότι το δικαίωμα που ευρίσκεται στο προπαρασκευαστικό στάδιό του, εν τω γίνεσθαι, έχει ήδη ορισμένη νομική υπόσταση, αφού ναι μεν ελλείπουν ορισμένα περιστατικά προς ολοκλήρωσή του, πλην όμως ευρίσκεται - κατά τη διαδικασία προς σχηματισμό του - σε προχωρημένη βαθμίδα διαμόρφωσής του και πιθανολογείται η ολοκλήρωσή του. Σε εκείνες ακριβώς τις περιπτώσεις, όπου αυτή η πιθανότητα παρουσιάζεται ως ικανώς εδραιωμένη και υφίσταται ασφαλής πρόβλεψη ότι το δικαίωμα θα ολοκληρωθεί, (εις βαθμό μάλιστα ώστε η πιθανότητα αυτή να δύναται στις συναλλαγές να εκληφθεί ως στοιχείο της ενεστώσας περιουσίας ορισμένου προσώπου) και εφόσον ο νόμος αναγνωρίζει ορισμένες εξουσίες του προσώπου, καθώς και ορισμένη τούτου προστασία, τότε (και μόνον τότε) γίνεται λόγος **για προσδοκία δικαιώματος** (*Droit enentuel, Anwartschaftsrecht*). Πότε συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προσδοκίας αυτής, δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί, βάσει γενικών κριτηρίων. Το δικαίωμα προσδοκίας δεν απαντά στο νόμο ως μία γενική έννοια. Η διαμόρφωση και η εν γένει επεξεργασία του οφείλεται στην επιστήμη (**Μπαλής**, Γενικαί αρχαί του αστικού δικαίου, έκδ.1961 § 29 σελ. 89-90 και § 97 αριθ. 4 σελ. 265. **Παπαντωνίου**, Γενικές αρχές του αστικού δικαίου, έκδ. 1983, § 41 II 1 σελ. 195. **Ο ίδιος**, στο συλλογικό έργο «Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο», έκδ. Αντ. Σάκκουλα (1992), στην § 5 III E.1 σελ. 231. **Ασπρογέρακας-Γρίβας**, Γεν.Αρχ, § 33. **Απ. Γεωργιάδης**, Γενικές αρχές αστικού δικαίου, έκδ. 2η (1997) § 20 περιθ. αριθ. 13-15. **Georgiades**, Die Eigentumsanwartschaft- Zur Theorie der dinglichen Anwartschaften (Διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου). **Σπυριδάκης**, Γενικές αρχές, έκδ. 1985, § 46 σελ. 98. **Βάλληνδας**, Εισαγωγή στην επιστήμη του δικαίου, σελ. 54. **Δεληγιάννης**, Εισηγήσεις αστικού δικαίου, 6η έκδ. σελ. 34. **Παπαστερίου**, Γενικές αρχές του αστικού δικαίου, τ. Ι/α, έκδ. 1994, περιθ. αριθ. 368 επ.).

III. Προσδοκία δικαιώματος (ελπίδα)

Εξάλλου, το δικαίωμα προσδοκίας, ως ανωτέρω προσδιορίσθηκε εννοιολογικώς, διαφέρει θεμελιωδώς από την αποκαλούμενη **προσδοκία δικαιώματος** : στην τελευταία, το δικαίωμα δεν υφίσταται καν, ούτε εν τω γίνεσθαι, παρά απλώς υφίσταται απλή ελπίδα κτήσεως του (λ.χ η ελπίδα προσώπου ότι θα κληρονομήσει κάποιον άλλον, εξ αδιαθέτου, ως γνήσιο τέκνο του, επειδή δεν υφίσταται έγκυρη διαθήκη του τελευταίου, δυνάμει της οποίας να εγκαθίσταται άλλος κληρονόμος) (**Παπαστερίου**, Γενικές αρχές του αστικού δικαίου, τ. Ι/α, έκδ. 1994, Νο 383. **Σπυριδάκης**, ανωτ. § 46 σελ. 99. **Παπαντωνίου**, Γενικές αρχές του αστικού δικαίου, έκδ. 1983, § 41 II 1 σελ. 196. **Ο ίδιος**, στο συλλογικό έργο «Εισαγωγή στο αστικό δίκαιο», έκδ. Αντ. Σάκκουλα (1992), στην § 5 III E.1 σελ. 231. **Σημαντήρας**, Γενικαί αρχαί του αστικού δικαίου, έκδ. 1980, Νο 221. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ. § 20 Νο 14). Η προσδοκία δικαιώματος, ως μη ισχύον νόμω δικαίωμα, δεν αναγνωρίζεται από την έννομη τάξη κι ούτε προστατεύεται από αυτήν, άρα δεν συνιστά περιουσιακό δικαίωμα, δυνάμενο (πλην άλλων και) να μεταβιβασθεί.

⁷¹ **Κρητικός**, ανωτ., έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 36 σελ. 447-448.

το αμετάκλητο θα εξαρτάται από το εάν τελικώς θα ματαιωθεί ή όχι η παροχή ασφαλιστικών εισφορών στον παθόντα⁷², αφού τότε θα πληρωθεί η διαλυτική αίρεση. Το τελευταίο είναι άγνωστο εάν συμβεί και (στην τελευταία περίπτωση) πότε θα συμβεί. Άρα, υπό την εκδοχή της αιρέσεως αυτής, δημιουργείται το άτοπο να μην είναι βέβαιο (τουλάχιστον κατά τον χρόνο της προσφυγής του ασφαλισμένου στο δικαστήριο κατά του υπαιτίου) το εάν επέρχεται ή όχι η εκ του νόμου εκχώρηση προς το ΙΚΑ και εντεύθεν εάν το Ίδρυμα αυτό νομιμοποιείται⁷³ (ενεργητικώς) ή όχι οριστικώς ως εκδοχέυς στη θέση του ασφαλισμένου του και σε καταφατική περίπτωση κατά ποίο ακριβώς ποσό. Αλλά, ενεργητική νομιμοποίηση υπό αίρεση ή αμφίβολη δεν γνωρίζει (και ορθώς) το δικονομικό σύστημά μας, για προφανείς λόγους, ακριβώς όπως δεν ανέχεται και παθητική νομιμοποίηση υπό αίρεση (διαζευκτική)⁷⁴.

1.2.3. Η άγνοια του νόμου από τον ασφαλισμένο.

Κατά την αποκρουόμενη γνώμη, ο ασφαλισμένος-παθών δεν γνωρίζει εάν είναι δικαιούχος των αξιώσεων του εκ της αδικοπραξίας εις βάρος του και σε καταφατική περίπτωση κατά ποίο ποσό και συνεπώς αδυνατεί εξ αντικειμένου να προσφύγει στο δικαστήριο, διότι αδυνατεί συντάξει ορισμένως τη συναφή αγωγή, δεδομένου του ότι δεν γνωρίζει ποίο ακριβώς ποσό εκ της αποζημιώσεώς του εξακολουθεί (και μετά την αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ μέρους της εν λόγω αξιώσεώς του κατά του υπαιτίου τρίτου) να παραμένει σε αυτόν, ως δικαιούχο της. Υπό διαφορετική διατύπωση, ο ασφαλισμένος αγνοεί εάν (και σε καταφατική περίπτωση κατά

⁷² Βλ. **Κρητικό**, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 672 σελ. 243-244 και περιθ. αριθ. 674 σελ. 244 και στο Β' Συμπλήρωμα (έκδ. 2005) περιθ. αριθ. 654 σελ. 67. Κατά τον συγγραφέα αυτόν, εάν στο μέλλον ο ασφαλισμένος δεν απολαύσει τις παροχές του ΙΚΑ, (επειδή - ενδεχομένως - θα παραιτηθεί από αυτές), τότε η μεταβιβασθείσα στο ΙΚΑ αξίωση επανακάμπτει στον δικαιούχο-ασφαλισμένο.

⁷³ Περί του ότι με την αυτοδίκαιη μεταβίβαση ενίων από τις αξιώσεις του ασφαλισμένου έναντι του υπαιτίου της αδικοπραξίας στο ΙΚΑ, επέρχεται μεταλλαγή στο υποκείμενο της συναφούς έννομης σχέσης, επειδή πρόκειται για (αναγκαστική) εκχώρηση των ανωτέρω αξιώσεων ex lege, δεν πρέπει - κατά τη γνώμη μου - να υφίσταται ουδεμία αμφιβολία (βλ. **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 1 σελ. 437. **Τον ίδιο**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 461 περιθ. αριθ. 24 και 25 σελ. 604, όπου και η συναφής νομολογία και βιβλιογραφία). Στην εκχώρηση αυτή ισχύουν αναλόγως οι κανόνες της εκούσιας (δηλ. της συμβατικής) εκχώρησης (ΕφΘεσσαλ 1264/1992 Αρμ. 1992/741).

Η θεμελιώδης αυτή παραδοχή οδηγεί περαιτέρω, νομοτελειακώς, και σε μία άλλη : ότι από και διά της εκχωρήσεως αυτής, (η οποία σημειωτέον δεν απαιτεί γνωστοποίησή της (αναγγελία-ΑΚ 460) στον «εκχωρούμενο οφειλέτη», όπως επί κοινής εκχωρήσεως) (**Λευκαρίτης**, ανωτ. σελ. 471), νομιμοποιείται πλέον ενεργητικώς απέναντι στον ασφαλισμένο αποκλειστικώς το ΙΚΑ (ΑΠ 70/2005 ΧρονΙδΔικ 2005/713, ΕλΔ 2005/1417, ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2006/144) αφού από το γεγονός αυτό (την εκχώρηση) και στο εξής έχει αποκοπεί αμετακλήτως ο δεσμός μεταξύ αφενός του (εκχωρητή) ασφαλισμένου κι αφετέρου του (εκδοχέως) ΙΚΑ. Και ακριβώς η αναγκαστική αυτή εκχώρηση και η εντεύθεν μεταλλαγή στα υποκείμενα της έννομης σχέσης θα πρέπει να αναφέρεται στο ιστορικό της αγωγής του ΙΚΑ, διότι πρόκειται αναμφιβόλως για κατ' εξαίρεση νομιμοποίηση αυτού (βλ. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II έκδ. 1986, § 55 σελ. 113. **Νίκα**, στον στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα τ. Α' υπό το άρθρο 68 § 5 σελ. 144. ΕφΘεσσαλ 1280/1972 Αρμ. 1974/128).

⁷⁴ Βλ. τη σχετική πάγια νομολογία και βιβλιογραφία, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα (**Μακρίδου**) υπό το άρθρο 219 § 12 σελ. 473.

ποίο ακριβώς ποσό) νομιμοποιείται ενεργητικώς ως ενάγων απέναντι στον υπαίτιο της αδικοπραξίας⁷⁵. Για δε τους ίδιους λόγους, και ο εναγόμενος αδυνατεί να προβάλει τη σχετική ένσταση.

Η απόκρουση της άποψης αυτής συνδέεται με το πρόβλημα του ορισμένου της αγωγής του ασφαλισμένου παθόντος κατά του υπαιτίου και συνεπώς παραπέμπουμε στα αναφερόμενα στο επόμενο (υπό ΙΙΙ) Κεφάλαιο του παρόντος.

ΙΙΙ. ΤΟ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΣ ΖΗΤΗΜΑ

1. Θέση του ζητήματος

Τίθεται το θεμελιώδες ζήτημα : Απαιτείται ή όχι να αναφέρονται (ως στοιχείο της ιστορικής βάσης της αγωγής, για το ορισμένο αυτής) και οι ασφαλιστικές παροχές που το ΙΚΑ υποχρεούται να καταβάλει στον ενάγοντα, ούτως ώστε να προκύπτει για ποιές από τις ένδικες αξιώσεις νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ενάγων ;

2. Η άποψη της νομολογίας

2.1. Η ευθεία αντιμετώπιση του ζητήματος

Το Εφετείο Αθηνών⁷⁶ έχει αποφανθεί ότι « ... Έτσι καθιερώνεται η αυτόματη μεταβίβαση της απαιτήσεως αποζημιώσεως από τον παθόντα και ασφαλισμένο άμεσα ή έμμεσα (μέλη οικογενείας του) στο ΙΚΑ στο τελευταίο, στην έκταση που η αξίωση αυτή αποζημιώσεως ανταποκρίνεται στις κοινωνικές παροχές του ΙΚΑ χωρίς να είναι αναγκαία οποιαδήποτε απόφαση του διοικητή του. Ο άμεσος ή έμμεσα ασφαλισμένος στο ΙΚΑ, για τις επιπλέον τυχόν αξιώσεις τις οποίες έχει κατά του υποχρέου σε αποζημίωση, τις διατηρεί. Στην αγωγή του ο ενάγων που απαιτεί κατά του υποχρέου που τον ζημίωσε τις παραπάνω επί πλέον αξιώσεις από αυτές που του κατέβαλε το ΙΚΑ είναι υποχρεωμένος για το ορισμένο (άρθρ. 118 § 4 και 216 § 1 στοιχ. β΄ ΠολΔ) των κονδυλίων της αγωγής του, να αναφέρει τι του κατέβαλε το ΙΚΑ και τι δαπάνησε ο ίδιος, ώστε να προκύπτει καθαρά η διαφορά για τις επί πλέον αξιώσεις του, ο εναγόμενος να μπορεί να αμυνθεί και το δικαστήριο να ερευνήσει την βασιμότητα ή όχι των κονδυλίων αυτών, με βάση όλα τα αποδεικτικά μέσα που επικαλούνται και προσκομίζουν τα διάδικα μέρη ...».

Κριτική της γνώμης

α. Λανθασμένο νομικό θεμέλιο

Το εφετείο στηρίζει την παραδοχή του σε λανθασμένη νόμω βάση : θεωρεί ότι η αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ ενίων από τις αξιώσεις του ασφαλισμένου στο Ίδρυμα αυτό, εξαρτάται από το τελευταίο κατέβαλε στον ασφαλισμένο του (και παθόντα) τις παροχές που αυτός δικαιούται. Αναπτύχθηκαν όμως ανωτέρω διά μακρών οι λόγοι για τους οποίους, κατ' ουδεμιά διάταξη νόμου η μνησθείσα μεταβίβαση εξαρτάται από το εάν – κατά

⁷⁵ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ. (έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 671 σελ. 243 και περιθ. αριθ. 709 σελ. 255) και στο Β' Συμπλήρωμα (έτους 2005, περιθ. αριθ. 979) σελ. 679-680 : « ... Ο ενάγων, πριν να ασκήσει την αγωγή του, θα πρέπει να ενδιαφέρεται να πληροφορηθεί από το ΙΚΑ τις ασφαλιστικές παροχές που δικαιούται από αυτό. Ακολουθώντας θα διαπιστώνει τον βαθμό κατά τον οποίο οι ασφαλιστικές αυτές παροχές αντιστοιχούν σε τυχόν αξίωση αποζημιώσεως κατά του υποχρέου τρίτου. Με τον τρόπο αυτόν, γνωρίζοντας και ότι κατά νόμο χωρεί αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ της αξιώσεως αποζημιώσεως κατά του υποχρέου τρίτου, θα παραλείπει να αξιώνει με την αγωγή του αποζημίωση, η οποία αντιστοιχεί προς τις ασφαλιστικές παροχές του ΙΚΑ προς αυτόν, δεδομένου του ότι η σχετική αξίωση έχει μεταβιβασθεί στο ΙΚΑ αυτοδικαίως ... ».

⁷⁶ ΕφΑθ 3851/1990 Δ. 22/242.

τον χρόνο ασκήσεως της αποζημιωτικής αγωγής κατά του υπαιτίου από τον ασφαλισμένο - έχουν ή όχι πραγματοποιηθεί οι ασφαλιστικές παροχές του ΙΚΑ στον ασφαλισμένο.

b. Μη εφαρμογή της θεωρίας της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου»⁷⁷

Ανεξαρτήτως του εάν πράγματι εν προκειμένω υφίσταται ή όχι αοριστία της αγωγής, (περί αυτού, κατωτέρω), είναι νομίζουμε βέβαιο, πως το ζήτημα εάν η ένδικη αξίωση εκτίθεται στο αγωγικό δικόγραφο αορίστως ή ορισμένως, δεν ανήκει στην αυθαίρετη κρίση του δικαστηρίου, παρά εξαρτάται απολύτως από το πραγματικό του κανόνα δικαίου στον οποίο ερείδεται η αξίωση αυτή⁷⁸. Δηλαδή, το πραγματικό του κανόνα αυτού θα καθορίσει τι θα πρέπει να αναφέρεται στο ιστορικό της αγωγής ούτως ώστε η ένδικη αξίωση να ασκείται ορισμένως, ακριβώς επειδή στο εν λόγω πραγματικό περιέχονται οι προϋποθέσεις που απαιτεί εκάστοτε ο νόμος, ώστε να στοιχειοθετηθεί η αξίωση αυτή⁷⁹. Οπότε, το δικαστήριο που αποφαινεται πως η συγκεκριμένη αξίωση προβάλλεται αορίστως, οφείλει στην οικεία απόφασή του, **(i)** να προσδιορίσει τον εκάστοτε εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου, **(ii)** να αναφέρει τα στοιχεία του πραγματικού αυτού και εν τέλει **(iii)** να αναφέρει ποιά από τα στοιχεία αυτά δεν περιέχονται στο αγωγικό δικόγραφο, με αναγκαίο αποτέλεσμα η αγωγή να είναι πράγματι αόριστη.⁸⁰ Διαφορετικά, η τελική απόφασή του θα είναι ελαττωματική (ως παντάπασι αναιτιολόγητη) και βεβαίως ήκιστα πειστική.

Εν προκειμένω, στη σχολιαζόμενη απόφαση δεν παρατίθεται ο εφαρμοστέος κανόνας δικαίου, το πραγματικό του οποίου απαιτεί να αναφέρονται στο δικόγραφο της αγωγής του παθόντος/ασφαλισμένου στο ΙΚΑ, τα αναφερόμενα σε αυτήν περιστατικά. Συνεπώς, η παραδοχή της απόφασης αυτής δεν πρέπει να γίνει αποδεκτή.

2.2. Η έμμεση (πλαγίως) αντιμετώπιση του ζητήματος

Κατά τις ΕφΑθ 159/1991⁸¹, 5749/1990⁸² και ΕφΑθ 8146/1989⁸³, όταν αμφότεροι οι διάδικοι δεν αναφέρουν τα ακριβή ποσά των παροχών που το ΙΚΑ κατέβαλε στον ασφαλισμένο του, τότε το δικαστήριο περιέρχεται σε αδυναμία να καθορίσει το ακριβές ύψος της ζημίας του ενάγοντος-ασφαλισμένου, εφόσον αγνοεί τις παροχές που του κατέβαλε το ΙΚΑ. Οπότε – κατά το εφετείο – επιβάλλεται να αναβληθεί κατ' ουσίαν η έρευνα των λόγων της εφέσεως, προς τον σκοπό όπως με επιμέλεια του επιμελεστέρου των διαδικών προσκομισθεί απόφαση του αρμοδίου οργάνου του ΙΚΑ, από την οποία να προκύπτει εάν ο ενάγων επ' αφορμή του ατυχήματος δικαιούνταν ή όχι να λάβει παροχές από το ΙΚΑ, σε καταφατική

⁷⁷ Έκθεση της θεωρίας αυτής, βλ. κατωτέρω στην υποσημείωση αριθ. 34.

⁷⁸ Υπομνησεται – ει και εκ περισσού – ότι αοριστία νοείται αποκλειστικώς επί νόμω βασίμου αξιώσεως. Η νόμω αβάσιμη αξίωση δεν μπορεί εξ ορισμού να είναι ορισμένη ή αόριστη, αφού δεν υφίσταται κανόνας δικαίου που να την προβλέπει, άρα κατά λογική – και νομική αναγκαιότητα – δεν θα υφίσταται ούτε και πραγματικό κανόνα δικαίου, εκ του οποίου (ως ελέγχθη) προκύπτει το ορισμένο ή αόριστο της αγωγής.

⁷⁹ Βλ. οπωσδήποτε κατωτέρω, στην υποσημείωση αριθ. 34.

⁸⁰ ΕφΑθ 1532/1999, αδημ. στο νομικό τύπο. **Φαλσιή/Λαδάς**, Γνμδ, Δ. 22 σελ. 431 επ. και ιδίως σελ. 433.

⁸¹ ΕΣυγκΔ 1991/286.

⁸² Δ. 22/244.

⁸³ Δ. 22/384.

περίπτωση εάν αυτός έλαβε , ποίου είδους και ποσού και για ποιά χρονική περίοδο.

Με τη γνώμη αυτή τάσσεται και ο **Κρητικός**⁸⁴, ο οποίος έχει τη γνώμη ότι στην περίπτωση αυτή : « ... Σκόπιμο θα είναι να διατάσσει το δικαστήριο αναστολή της δίκης κατ' εφαρμογή της ΚΠολΔικ 249, προκειμένου να προσκομισθεί με επιμέλεια κάθε ενδιαφερομένου διαδίκου βεβαίωση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΙΚΑ περί του εάν ο ασφαλισμένος ενάγων **δικαιούται** να αξιώσει από το Ιδρυμα αυτό ασφαλιστικές παροχές και σε καταφατική περίπτωση ποίου είδους και ποσού, καθώς και για ποιό χρονικό διάστημα, προκειμένου – με αντιπαράθεση της βεβαιώσεως αυτής με το ιστορικό της αγωγής - να διαπιστωθεί η έκταση της αποζημιώσεως που πράγματι ανήκει στον ενάγοντα παθόντα. ... Η χορήγηση βεβαιώσεως εκ μέρους του ΙΚΑ μπορεί να προκληθεί και εκ μέρους ου εναγομένου που ενδιαφέρεται για την περάτωση της δίκης, εάν ο ενάγων αδρανή να προσφύγει στο ΙΚΑ για την παροχή προς αυτόν των ανωτέρω αναγκαίων στοιχείων ... ».

Κριτική της γνώμης

a. Το αλάλητο ex lege υπηρεσιακό καθήκον του δικαστηρίου

Η ανωτέρω παραδοχή (περί αναστολής της δίκης κατά την ΚΠολΔικ 249, με τον προεκτεθέντα σκοπό), συνιστά αναμφισβητήτως δικαστική ενέργεια, η οποία είναι ευθέως αντίθετη στην αλάλητη μεν πλην θεμελιωδώς εξυπακουόμενη υποχρέωση του εν λόγω πολιτειακού οργάνου να αντιμετωπίζει ευθέως το νομικό πρόβλημα που τίθεται ενώπιόν του με εφαρμογή του προσήκοντος κανόνα δικαίου (ουσιαστικού η δικονομικού) και να δίδει σε αυτό την δέουσα κατά νόμο λύση κι όχι να το παρακάμπτει με διάφορες μεθοδεύσεις, νομότυπες και μη.

b. Iura novit curia

Τα σφάλματα της πλάγιας αυτής αντιμετώπισης του ζητήματος, έγκεινται – κατά τη γνώμη μας - **(α)** στην παραδοχή ότι «(το δικαστήριο) αγνοεί τις παροχές που κατέβαλε το ΙΚΑ στον ασφαλισμένο του». Αφενός διότι τις παροχές αυτές ορίζει ο νόμος (το β.δ. 226/1973) και συνεπώς το δικαστήριο όφειλε εξ επαγγέλματος να τις γνωρίζει κι αφετέρου στο ότι θεωρείται πως η μεταβίβαση των αγωγικών αξιώσεων στο ΙΚΑ συντελείται μόνον εφόσον τούτο εκπληρώσει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του προς τον ασφαλισμένο του. Τούτο όμως είναι λανθασμένο, όπως ήδη εκτέθηκε ανωτέρω. Συνεπώς, είναι προδήλως εσφαλμένη (επειδή αντίκειται ευθέως στο νόμο) η αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης (προφανώς κατά την ΚΠολΔικ 249), προκειμένου, εφόσον εξασφαλισθεί η έκδοση της ως άνω απόφασης του Διοικητή του ΙΚΑ, να χωρήσει περαιτέρω το δικαστήριο στην κατ' ουσίαν έρευνα της υπόθεσης, και **(β)** στο γεγονός η αυτεπάγγελτη αναβολή της συζήτησης για να προσκομισθεί στο δικαστήριο αποδεικτικό στοιχείο, είναι ευθέως αντίθετη στο θεμελιώδες δικονομικό δικαίωμα της «συζητήσεως» (καθιερώνεται στον Κώδικα ΠολΔικ με το άρθρο 106 αυτού), κατά το οποίο η

⁸⁴ **Κρητικός**, ανωτ., στην έκδοση έτους 1998 περιθ. αριθ. 709 σελ. 255 περιθ. αριθ. 712 σελ. 256, στο Β' Συμπλήρωμα, περιθ. αριθ. 682 σελ. 77 και στην έκδοση 1998 και έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 48 σελ. 451.

συγκέντρωση, η εισαγωγή και η απόδειξη των πραγματικών περιστατικών ανατίθεται κατά κανόνα⁸⁵ αποκλειστικώς στους διαδίκους⁸⁶.

γ. Η μεθόδευση - διέξοδος

Ανεξαρτήτως των ως άνω δογματικών σφαλμάτων της αποκρουσμένης γνώμης, πρόκειται αναμφιβόλως για **μεθόδευση και (ανεπίτρεπτη νόμω) διέξοδο του δικαστηρίου**, προκειμένου τούτο να διευκολυνθεί στην κρίση του περί του ποίων από τις αγωγικές αξιώσεις δικαιούχος (και επομένως ενεργητικώς νομιμοποιούμενος) είναι ο ενάγων κι όχι το ΙΚΑ⁸⁷.

Βεβαίως, όπως και στη συνέχεια θα εκτεθεί, η έλλειψη των εν λόγω στοιχείων από το δικόγραφο της αγωγής, δεν προκαλεί अपара́δεκτο αυτής, λόγω αοριστίας της.

3. Η άποψη της θεωρίας

Κατά τον **Κρητικό**⁸⁸, η γνώμη της νομολογίας περί ορισμένου της αγωγής και χωρίς τα ανωτέρω στοιχεία είναι **επιεικής και ακολουθείται προκειμένου να διασωθεί το δικόγραφο της αγωγής**. Δηλαδή, (και) κατά τον συγγραφέα αυτόν, η σχολιαζόμενη γνώμη δεν έχει θεωρητικό υπόβαθρο, διότι κατά νόμο οι αγωγές ήταν αόριστες για τον διαληφθέντα λόγο⁸⁹.

Εν τοιαύτη όμως περιπτώσει, διερωτάται κανείς (πιστεύουμε ευλόγως)

:

Άραγε, γιατί το δικαστήριο της ουσίας θα πρέπει να επιδείξει επιείκεια στον ενάγοντα, διασώζοντας (παρανόμως) αόριστες κατά νόμο αγωγές και ταυτοχρόνως να είναι άκρως ανεπιεικές για τον εναγόμενο, αφού αυτός θα αναγκασθεί να αμυνθεί εναντίον αόριστης αγωγής ;

Πάντως, είναι γνωστό πως το Ακυρωτικό δεν διστάζει να εξαφανίσει εφετειακές αποφάσεις, οι οποίες – εξ επιεικειάς προς τον ενάγοντα – δέχθηκαν ως ορισμένες αγωγές, μολονότι αυτές ήταν αόριστες.

4. Η δική μας άποψη

4.1. Θεωρητική θεμελίωση

⁸⁵ Εξαίρεση του κανόνα αυτού βλ. στην ΚΠολΔικ 336.

⁸⁶ Βλ. **Νίκα**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 106 § 6 σελ. 229.

⁸⁷ Μεθόδευση και διέξοδο την χαρακτηρίζει ορθώς και ο **Κρητικός**, ανωτ., έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 48 σελ. 451, στην έκδ. 1998 περιθ. αριθ. 712 σελ. 256 στην υποσημ. αριθ. 91 και στο Β' Συμπλήρωμα περιθ. αριθ. 682 σελ. 77 στην υποσημείωση αριθ. 37.

Επιεικέστερη οδό, που διασώζει το δικόγραφο της αγωγής, τη χαρακτηρίζει και η **Γουργουρέα**, ανωτ., § II Γ,β σελ. 140.

Εφαρμογή της μεθόδευσης αυτής βλ. στις ΕφΑθ 9310/2002 ΑρχΝομ 2003/653, ΕφΠατρ 714/2001 ΑχΝομ 2002/479, ΕφΑθ 2661/2000 ΕλΔ 2001/187, ΕφΑθ 9921/1999 ΕλΔ 2002/1437, ΕφΑθ 9376/1998 ΕΣυγκΔ 2001/217, ΕφΑθ 159/1991 ΕΣυγκΔ 1991/286, ΕφΑθ 5/1990 ΕΣυγκΔ 1992/284, ΕφΑθ 5749/1990 Δ. 22.244, ΕφΑθ 8146/1989 Δ. 22.384, ΜΠρΑθ 14953/1997 ΑρχΝομ 1997/514.

⁸⁸ **Κρητικός**, ανωτ., (έκδ. 1998), περιθ. αριθ. 712 σελ. 256.

⁸⁹ Ωστόσο, ο ίδιος συγγραφέας, στο μεν Β' Συμπλήρωμα (έκδ. 2005, περιθ. αριθ. 682 σελ. 77) εμφανίζεται να την υιοθετεί, χωρίς όμως και να τεκμηριώνει δογματικώς την άποψή του, στην δε έκδοση έτους 2008 (§ 21 περιθ. αριθ. 48 σελ. 451), δεν εκφέρει δική του γνώμη, αναφέροντας απλώς ότι η εν λόγω άποψη είναι η κρατούσα στη νομολογία. Βλ. και **Λευκαρίτη**, ανωτ., σελ. 476, ο οποίος επίσης δεν εκφέρει δική του γνώμη. Δεν εκφέρει δική της γνώμη στο προκείμενο ζήτημα και η **Γουργουρέα**, ανωτ., § II Γ (β') σελ. 140-141.

4.1.1. (α) Είναι αναμφισβήτητο πως δεν υπάρχει διάταξη νόμου, η οποία να επιβάλει στον ενάγοντα να παραθέσει στο αγωγικό δικόγραφο αξιώσεις αποκλειστικώς νόμω βάσιμες. Ο ενάγων είναι ελεύθερος να αξιώσει δικαστικώς και δικαιώματα, τα οποία δεν ερείδονται στο νόμο (είναι νόμω αβάσιμα). Περαιτέρω, ο ενάγων έχει τη δυνατότητα να παραθέσει στο ιστορικό της αγωγής του τα πραγματικά περιστατικά, που κατ' αυτόν στοιχειοθετούν την ένδικη αξίωσή του και τον δεσμό του με αυτήν, καθώς και τα γεγονότα που καθιστούν τον εναγόμενο υπόχρεο προς ικανοποίηση της αξίωσής του αυτής, έστω κι αν τα περιστατικά αυτά δεν εκτίθενται στο εν λόγω δικόγραφο κατά τρόπο ορισμένο (ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση).

(β) Όμως, ναι μεν ο διάδικος έχει τις ως άνω δυνατότητες, όμως προειδοποιείται (από κείμενες διατάξεις νόμων) ότι, εάν υποβάλει στο δικαστήριο αγωγή νόμω αβάσιμη ή αόριστη⁹⁰, τότε θα υποστεί τις κυρώσεις, δηλαδή αυτή θα απορριφθεί⁹¹. Διότι το νόμω βάσιμο ή το ορισμένο των

⁹⁰ Βεβαίως, το τί πρέπει να περιέχει η ιστορική βάση κάθε αγωγής οριοθετείται, σύμφωνα με την κρατούσα πλέον θεωρία της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου» (για την θεωρία αυτή, η οποία υιοθετείται από τον ΚΠολΔικ, βλ. σχετικώς και όλως ενδεικτικώς, **Μακρίδου**, ανωτ., υπό το άρθρο 216 § 2 σελ. 460), αποκλειστικώς επί τη βάσει του πραγματικού του εκάστοτε εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, ούτως ώστε να μην αναγκάζεται το δικαστήριο (παρά το νόμο – η μη κήρυξη απαράδεκτης αγωγής λόγω αοριστίας στοιχειοθετεί τον αναιρετικό λόγο εκ του άρθρου 559 αριθ. 14 ΚΠολΔικ. Βλ. ΟλομΑΠ 1573/1981 ΝοΒ 1982/1054) να καταφεύγει σε επεικείς (και νομικώς αστήρικτες) λύσεις ή σε μεθοδεύσεις και διεξόδους, προκειμένου να διασωθεί η αόριστη αγωγή.

Ειδικότερα, κατά τη θεωρία της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», την οποία υιοθετεί ο ΚΠολΔ, με το άρθρο 216 § 1α' αυτού, ο κανόνας δικαίου έχει δύο σκέλη : 1) το σκέλος στο οποίο αναπτύσσεται το πραγματικό, δηλαδή η βιοτική σχέση που ο κανόνας αυτός ρυθμίζει και 2) το σκέλος στο οποίο διαγράφεται η έννομη συνέπεια, η οποία επέρχεται αυτοθρόως, από τη στιγμή που θα πραγματοποιηθούν τα γεγονότα που συγκροτούν το πραγματικό του (**Κονδύλης**, Το δεδουλευμένο κατά τον ΚΠολΔικ, έκδ. 1983 § 16 Π 3 σελ. 190-1. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, Π έκδ. 1986, § 75 σελ. 204 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6, § IV 1 σελ. 56. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 3 Π 1 σελ. 52 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 Π 3 σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § IV 1-3 σελ. 961-3. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 5 αριθ. 3 σελ. 112 επ. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3.2. σελ. 408. **Βερβενιώτης**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § II Α σελ. 1564 και Ανααιρετικά κείμενα, 1993, σελ. 3 επ. ΑΠ 412/1986 ΕλΔ 28,440. ΕφΑθ 2936/1998, ΕφΑθ 2519/1997 και ΕφΚρ 325/1994, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕλΔ 29,139. ΕφΑθ 2822/1986 ΕλΔ 27,701. ΕφΑθ 5454/1986 ΕλΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 7555/1985 ΕλΔ 26,1407. Βλ. και την διατύπωση της ΑΠ 1266/1989 ΕλΔ 32,790).

⁹¹ Πρβλ. με τα ισχύοντα στο γνωστικό αντικείμενο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, όπου δεν υπάρχει διάταξη νόμου, βάσει της οποίας απαγορεύεται λ.χ. η ανθρωποκτονία. Απαγόρευση του εγκλήματος επιβάλλει μόνον άγραφος πρωτεύων κανόνας δικαίου και συγκεκριμένως η οικεία εντολή του Μωσαϊκού Νόμου. Αντιθέτως, ο Ποινικός Νόμος (στα άρθρα 299-303 αυτού) θεσμοθετεί απλώς την κύρωση κατ' εκείνου ο οποίος παραβαίνει (εκ δόλου ή εξ αμελείας) τον ως άνω πρωτεύοντα κανόνα δικαίου. Δηλαδή, ο Ποινικός Νόμος προϋποθέτει ως δεδομένη την απαγόρευση της ανθρωποκτονίας, βάσει του αποκαλούμενου «πρωτεύοντος» (άγραφου, συνήθως) κανόνα δικαίου και διά συγκεκριμένου, δευτερεύοντος κανόνα

αγωγικών αξιώσεων, καθώς και η συνδρομή των διαδικαστικών προϋποθέσεων της δίκης (επομένως και η νομιμοποίηση, στην ενεργητική και παθητική μορφή της) στο συγκεκριμένο αγωγικό δικόγραφο, ερευνώνται από το δικαστήριο της ουσίας (πρωτοβάθμιο και δευτεροβάθμιο) αυτεπαγγέλτως, δηλαδή και χωρίς ν' απαιτείται για την έρευνα αυτή υποβολή σχετικού ισχυρισμού από τον εναγόμενο (ΚΠολΔικ 216 § 1, 68, 73).

(γ) Επομένως, το δικαστήριο έχει την εξουσία (δικαιοδοτεί) και χωρίς συναφή σχυρισμό του εναγομένου :

είτε να απορρίψει την αγωγή, ως αβάσιμη νόμω, εάν με αυτήν ζητείται δικαστική προστασία δικαιώματος που ο νόμος δεν αναγνωρίζει

είτε να απορρίψει την αγωγή ως δικονομικώς απαράδεκτη⁹², εάν η ένδικη αξίωση προβάλλεται αορίστως,

είτε να απορρίψει την αγωγή ως δικονομικώς απαράδεκτη, (λόγω μη ενεργητικής νομιμοποίησής του ενάγοντος), σε περίπτωση κατά την οποία με αυτήν άγονται ενώπιον δικαστηρίου αξιώσεις των οποίων κατά νόμο ο ενάγων δεν είναι δικαιούχος, (με άλλες λέξεις δε νομιμοποιείται ενεργητικώς απέναντι στο συγκεκριμένο εναγόμενο, ο οποίος αντιστοίχως δε νομιμοποιείται παθητικώς)⁹³.

Συνεπώς, κατά τη γνώμη μας,

4.1.2.

(i) Ουδεμία παρίσταται έννομος χρεία ο ασφαλισμένος παθών να γνωρίζει για ποιές από τις αξιώσεις του κατά του υπαιτίου νομιμοποιείται ενεργητικώς αυτός και για ποιές το ΙΚΑ. Γι' αυτό και αυτός κατ' ουδεμία διάταξη νόμου έχει το δικονομικό βάρος να παραθέσει στο αγωγικό δικόγραφο τις αξιώσεις του που έχουν – κατά το νόμο – μεταβιβασθεί *ipso iure* στο ΙΚΑ. Ο παθών είναι ελεύθερος να παραθέσει στην αγωγή του όλες τις

δικαίου (του αποκαλούμενου «κυρωτικού»), προβλέπει την ποινή που πρέπει να επιβληθεί στον δράστη του εγκλήματος αυτού [Βλ. σχετικώς, **Χωραφά**, Ποινικών δίκαιον, Γενικόν μέρος, σελ. 129. **Πουλή**, Η νομική πλάνη. Δογματική έρευνα και νομικός υπομνηματισμός, στην «Επιστημονική επετηρίδα Αρμενόπουλου», (έκδ. Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης), έτους 1980, § 1γ' σελ. 97-98].

⁹² Περί του ότι η αοριστία της αγωγής προκαλεί δικονομικό απαράδεκτο αυτής, η νομολογία είναι πάγια (σχετικά, βλ. ενδεικτικώς την ΑΠ 1510/1992 ΕΛΔ 1994/368).

⁹³ Υπενθυμίζεται συναφώς ότι κατά τη ρητή διάταξη της ΚΠολΔικ 216 § 1α', ο ενάγων έχει το δικονομικό βάρος να παραθέσει στο ιστορικό της αγωγής του σε πληρότητα τα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν την ενεργητική νομιμοποίησή του [Περί του ότι η νομιμοποίηση (ενεργητική και παθητική) περιέχεται στον κανόνα της ΚΠολΔικ 216 § 1α' και συνεπώς συνιστά δικονομικό βάρος του ενάγοντος, βλ. **Μακρίδου** στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα τ. Α' υπό το άρθρο 216 § 6 σελ. 461]. Διαφορετικά, η αγωγή του θα απορριφθεί ως απαράδεκτη, διότι η νομιμοποίηση συνιστά διαδικαστική προϋπόθεση (ΕφΑθ 2619/1987 ΕΛΔ 1988/324. ΕφΑθ 2685/1998 ΕΛΔ 1998/919), η έλλειψη (ή το μη ορισμένο) της οποίας επιφέρει απαράδεκτο της οικείας διαδικαστικής πράξης (ΕφΑθ 703/1995 ΑρχΝομ 1996/182). Το δικονομικό αυτό απαράδεκτο ερευνάται και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο σε κάθε στάση της δίκης (ΚΠολΔικ 68, 73) και σε αμφότερους τους βαθμούς δικαιοδοσίας (ΕφΑθ 6258/1985 Δ. 1986/1052), ειδικώς δε κατά την έκκλητη δίκη, λόγω του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της εφέσεως (ΚΠολΔικ 522), δυνάμει της οποίας το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δικαιοδοτεί να κρίνει και το παραδεκτό της αγωγής, έστω κι αν δεν περιέχεται σχετικός λόγος στο εφετήριο, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι δεν επέρχεται δυσμενής συνέπεια (*reformartio in rejus*) για τον εκκαλούντα (ΚΠολΔικ 536 § 1) (ΑΠ 127/1987 ΕΛΔ 1988/670. ΑΠ 455/1995 ΕΛΔ 1996/1319).

(κατά τους ισχυρισμούς του) αξιώσεις του κατά του δράστη της εις βάρος του αδικοπραξίας, οπότε το δικάζον δικαστήριο θα κρίνει επί τη βάσει του νόμου, για ποιές από τις αξιώσεις αυτές νομιμοποιείται ο ασφαλισμένος (οπότε θα θεωρήσει την αγωγή ως παραδεκτή, ως προς τις αξιώσεις αυτές) και για ποιές νομιμοποιείται το ΙΚΑ, (οπότε ως προς αυτές θ' απορρίψει την αγωγή, ως απαράδεκτη, για έλλειψη νομιμοποιήσεως).

(ii) Αντιστοίχως, (και για τους ίδιους ακριβώς λόγους) ουδεμία απολύτως παρίσταται έννομος χρεία να γνωρίζει και ο εναγόμενος μέχρι ποίου σημείου νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ασφαλισμένος παθών, προκειμένου να προβάλει κατ' αυτού την ένσταση ελλείψεως νομιμοποιήσεως. Διότι όπως ήδη λέχθηκε, το εάν συντρέχει ή όχι η διαδικαστική αυτή προϋπόθεση, θα το κρίνει το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως, οπότε δεν χρειάζεται να αντείπει ο εναγόμενος⁹⁴, εν όψει και του ότι η σιωπή του στο ζήτημα αυτό

⁹⁴ Εάν αντείπει, θα πρόκειται προδήλως για άρνηση της συνδρομής της διαδικαστικής αυτής προϋποθέσεως.

Στο σημείο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να παρατεθούν οι ακόλουθες διευκρινίσεις, εν αναφορά με το δικονομικό πεδίο του ζητήματος :

Η νομιμοποίηση ως διαδικαστική προϋπόθεση

Σύμφωνα με τη σύγχρονη θεώρηση της εννοίας της (ενεργητικής και παθητικής) νομιμοποίησης ως διαδικαστικής προϋπόθεσης της δίκης, για το παραδεκτό της αγωγής αρκεί ο ισχυρισμός του ενάγοντος, ότι αυτός αφενός και ο εναγόμενος αφετέρου είναι υποκείμενα της οικείας εννόμου σχέσεως (ενδίκου αξιώσεως), ο μὲν πρώτος ως δικαιούχος αυτής ο δε δεύτερος ως εξ αυτής υπόχρεος. Και ταύτα, ανεξαρτήτως της βασιμότητας του ισχυρισμού αυτού. Οπότε,

(i) Εάν, κατά τα ιστορούμενα στην αγωγή, ως προς την στοιχειοθέτηση ενεργητικής και παθητικής νομιμοποιήσεως των υποκειμένων της δίκης (ενάγοντος και εναγομένου, αντιστοίχως), οι ισχυρισμοί του ενάγοντος – αληθείς υποτιθέμενοι – δεν στοιχειοθετούν κατά νόμο είτε ενεργητική νομιμοποίηση (του ενάγοντος) είτε παθητική νομιμοποίηση (του εναγομένου), τότε η αγωγή απορρίπτεται ως απαράδεκτη και αυτεπαγγέλτως (ΚΠολΔικ 68, 73) σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας. **Δηλαδή, προκαθεστυκία απόδειξη περί υπάρξεως ή μη νομιμοποιήσεως δεν διεξάγεται, ακριβώς επειδή σημασιολογικώς δεν νοείται.** Γι' αυτό και το δικαστήριο, εάν κρίνει πως κατά το νόμο υφίσταται νομιμοποίηση των διαδίκων, (ενεργητική και παθητική), εισέρχεται στην έρευνα της ουσιαστικής βασιμότητας της αγωγής.

(ii) Εάν, κατά την έρευνα της ουσίας της αγωγής, οι ισχυρισμοί του ενάγοντος περί της νομιμοποιήσεως είτε αυτού είτε του εναγομένου, αποδειχθούν αβάσιμοι κατ' ουσίαν, τότε η αγωγή απορρίπτεται (όχι ως απαράδεκτη, παρά) ως αβάσιμη κατ' ουσίαν (βλ. σχετικώς, **Νίκια**, ανωτ., υπό το άρθρο 68 § 1 σελ. 141, όπου και η συναφής νομολογία και βιβλιογραφία. ΕφΠειρ 530/1994 ΕΣυγκΔ 1995/326).

Επομένως, παρέπεται αναγκαίως ότι ο ισχυρισμός του εναγομένου πως ο ασφαλισμένος-ενάγων κατά το νόμο δεν είναι φορέας της εκάστοτε ενδίκου αξιώσεως, παρά το ΙΚΑ, (ως εκ του νόμου εκδοχέας αυτής), συνιστά εκδήλως προβολή ισχυρισμού περί ελλείψεως της ενεργητικής νομιμοποιήσεως του ενάγοντος (ως διαδικαστικής προϋποθέσεως της δίκης, με αποτέλεσμα το δικονομικό απαράδεκτο της αγωγής) κι όχι άρνηση της ουσιαστικής βασιμότητας της αγωγής, (που έχει ως αναγκαίο επακόλουθο την απόρριψη της αγωγής ως ουσιαστικώς αβάσιμης), ακριβώς διότι αμφισβητεί τη στοιχειοθέτηση της νομιμοποιήσεως κι όχι την κατ' ουσίαν βασιμότητα της αγωγής (έτσι ορθώς ΕφΘεσσαλ 2998/2004 ΕπΣυγκΔ 2004/534. Βλ. και ΑΠ 716/2008 ΕΣυγκΔ 2008/308. **Βλ. όμως αντιθέτως, Κρητικό**, ανωτ., στο Β' Συμπλήρωμα, περιθ. αριθ. 682 σελ. 77, καθώς και στην έκδοση έτους 2008 § 21 περιθ. αριθ. 48 σελ. 451, όπου και παραπομπές στην υποσημ. αριθ. 49).

δεν έχει απολύτως ουδεμία έννομη επιρροή (δηλαδή δεν επιτρέπεται να εκληφθεί ως ομολογία αγωγικού ισχυρισμού), ακριβώς επειδή πρόκειται στην ουσία για έρευνα νομικού ισχυρισμού, δηλαδή για γεγονός ανεπίδεκτο ομολογίας, αφού αυτή περιορίζεται μόνο σε πραγματικά περιστατικά⁹⁵. Κατ' ακολουθίαν, το δικαστήριο αφού περαιώσει την έρευνά του ως προς το ζήτημα του για ποιές από τις ένδικες αξιώσεις νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ενάγων και για ποιές το ΙΚΑ, θα χωρήσει περαιτέρω, στην έρευνα της ουσίας της αγωγής.

4.1.3. Μετά από τις αμέσως ανωτέρω διαληφθείσες αναπτύξεις, παρέπεται ότι ασφαλή λύση στο προκείμενο ζήτημα, δίδουν μόνον οι παραδοχές ότι :

(α) δεν νοείται εξ ορισμού αοριστία της αγωγής του ιδιωτικού υπαλλήλου (δηλαδή υποχρεωτικώς ασφαλισμένου στο ΙΚΑ και παθόντος σε αυτοκινητικό ατύχημα) κατά του υπαιτίου, έστω κι αν αυτός παραθέτει στο οικείο δικόγραφο όλες τις συναφείς αξιώσεις του κατά του τελευταίου, δηλαδή και εκείνες για τις οποίες νομιμοποιείται ενεργητικώς το ΙΚΑ κι όχι αυτός και

Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητο να επισημανθούν και τα ακόλουθα :

Η νομιμοποίηση ως προϋπόθεση παροχής έννομης προστασίας

Η διαληφθείσα ανωτέρω γνώμη, [κατά την οποία ο ισχυρισμός του εναγομένου ότι ο ενάγων δεν είναι φορέας εν όλω ή μέρει της αξιούμενης αποζημιώσεως, (διότι δικαιούχος της αξιώσεως αυτής είναι το ΙΚΑ), δεν συνιστά ένσταση ελλείψεως (ενεργητικής) νομιμοποίησεως του ενάγοντος, παρά άρνηση της ουσιαστικής βασιμότητας της αγωγής], ερείδεται στην παραδοχή πως η νομιμοποίηση δεν αποτελεί διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης, παρά προϋπόθεση παροχής έννομης προστασίας, η έλλειψη της οποίας επιφέρει απόρριψη της αγωγής ως αβασίμου.

Σύμφωνα με την παραδοχή αυτή, ως νομιμοποίηση ορίζεται «η εξουσία του δικάζεσθαι για ορισμένη έννομη σχέση». Υπό άλλη διατύπωση, «νομιμοποίηση είναι ο σύνδεσμος ορισμένου προσώπου με την επίδικη έννομη σχέση, δυνάμει της οποίας αυτός δικαιούται να δικάζεται γι' αυτήν ως ενάγων, εναγόμενος, παρεμβαίνων ή ενιστάμενος». Επομένως, εάν ο δεσμός αυτός δεν αποδειχθεί αληθινός, τότε επέρχεται αναγκάως ουσιαστική αβασιμότητα της αγωγής. Η παραδοχή αυτή υποστηρίζονταν παλαιότερα κυρίως από τον **Ράμμο** (Ελληνική πολιτική δικονομία, τ. Α' έκδ. 1964, § 86 σελ. 187 και § 89 σελ. 191). Η γνώμη αυτή του Ράμμου, έκτοτε δεν ακολουθούνταν από το Ακυρωτικό. Το ανώτατο αυτό δικαστήριο κατέτασσε τη νομιμοποίηση στις διαδικαστικές (ή τυπικές) προϋποθέσεις της δίκης και συνεπώς η κύρωση από την έλλειψή της ήταν η απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης (βλ. **Ράμμο**, ανωτ., § 86 υποσημ. αριθ. 1 σελ. 187). Σήμερα όμως, ο χαρακτηρισμός της νομιμοποίησεως ως προϋποθέσεως παροχής έννομης προστασίας, έχει εγκαταλειφθεί τόσο από τη θεωρία όσο και τη νομολογία. Όπως ήδη λέχθηκε ανωτέρω, η νομιμοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 68 ΚΠολΔικ, θεωρείται πλέον ομοφώνως ως διαδικαστική προϋπόθεση τυπικού χαρακτήρα, αφού για στοιχειοθετηθεί νόμω, αρκεί ο ισχυρισμός του διαδίκου (ενάγοντος, εναγομένου) ότι μετέχει στην ένδικη έννομη σχέση, ως μέλος αυτής, ανεξαρτήτως της κατ' ουσίαν βασιμότητας του εν λόγω ισχυρισμού (βλ. **Νίκια**, ανωτ., υπό το άρθρο 68 § 2 σελ. 142). Και ακριβώς επειδή η μη στοιχειοθέτηση νόμω της νομιμοποίησεως συνιστά απλώς έλλειψη τυπικού στοιχείου της αγωγής, η οικεία κύρωση αναγκάως δεν θα μπορούσε να είναι η απόρριψη της αγωγής ως αβασίμου κατ' ουσίαν, παρά το δικονομικώς απαράδεκτο αυτής.

⁹⁵ ΑΠ 457/1999 ΔΕΝ 1999/1058. ΑΠ 1154/1993, αδημ. ΑΠ 581/1992 ΕΛΔ 1993/1481. ΑΠ 592/1991 ΕΛΔ 1991/1256. **Ράμμος**, Εγχειρίδιον ΠολΔ ΙΙ § 268 σελ. 790.

(β) δεν απαιτείται, για το ορισμένο της αγωγής αυτής να παρατίθενται στο ιστορικό της τα στοιχεία εκείνα, από την αντιπαράθεση των οποίων θα δίδεται εξ αντικειμένου η δυνατότητα στο δικαστήριο να γνωρίζει για ποιά από τις ένδικες αξιώσεις νομιμοποιείται ο ενάγων και για ποιές το ΙΚΑ.

4.1.4. Οι παραδοχές αυτές θεμελιώνονται επαρκώς (κατά τη γνώμη μου) θεωρητικώς, στα εξής :

1^{ον}) Αόριστη είναι η αγωγή, στο ιστορικό της οποίας δεν παρατίθενται παντάπασιν ή δεν εξειδικεύονται πλήρως τα γεγονότα, τα οποία κατά τον εφαρμοστέο κανόνα δικαίου απαρτίζουν το πραγματικό αυτού και επιφέρουν την επιδιωκόμενη με την αγωγή έννομη συνέπεια (: την ένδικη αξίωση)⁹⁶ στην προκειμένη όμως περίπτωση, ο ενάγων εκθέτει στην αγωγή του όλα τα συναφή στοιχεία, τα οποία την καθιστούν ορισμένη, δηλαδή όλες τις - κατά τους ισχυρισμούς του - αξιώσεις του κατά του υπαιτίου της εις βάρος του αδικοπραγίας, πλην όμως τα στοιχεία αυτά και αληθή υποτιθέμενα ενδεχομένως να μη στοιχειοθετούν ενεργητική νομιμοποίησή του για όλες τις αγωγικές αξιώσεις του, (στην περίπτωση κατά την οποία ένιες από τις προβαλλόμενες αξιώσεις του ανήκουν κατά νόμο στο ΙΚΑ), **όχι όμως αοριστία της αγωγής, λόγω (δήθεν) ελλείψεων στα πραγματικά περιστατικά που στοιχειοθετούν την ενεργητική νομιμοποίησή του,**

2^{ον}) το δικαστήριο εκ καθήκοντος (iura novit curia) γνωρίζει **(α)** ότι κατά το νόμο περί ΙΚΑ, κάθε ιδιωτικός υπάλληλος όπου της Ελλάδος είναι υποχρεωτικώς ασφαλισμένος στο Ίδρυμα αυτό⁹⁷ και **(β)** ότι κατά τις ανωτέρω εκτεθείσες διατάξεις, ορισμένες από τις αξιώσεις του παθόντος ιδιωτικού υπαλλήλου μεταβιβάζονται αυτοδικαίως στο ΙΚΑ, τη στιγμή κατά την οποία γεννήθηκαν,

3^{ον}) η νομιμοποίηση των διαδικών, (ενεργητική και παθητική), ως διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης ερευνάται και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, σε κάθε στάση της δίκης (ΚΠολΔικ 68, 73),

4^{ον}) τα περιστατικά που ιδρύουν τη νομιμοποίηση των διαδικών πρέπει κατά το άρθρο 216 § 1^α ΚΠολΔικ να αναφέρονται υποχρεωτικώς στο ιστορικό της αγωγής, διαφορετικά, προκαλείται δομική αοριστία της⁹⁸⁻⁹⁹.

⁹⁶ Βλ. ενδεικτικώς : ΑΠ 1316/1992 ΕλΔ 1994,367. ΑΠ 1322/1992 ΕλΔ 1994,328. ΑΠ 1510/1992 ΕλΔ 1994,368. **Κεραμέα, ανωτ.**, § 75 σελ. 207. **Κονδύλη, ανωτ.**, § 18 ΙΙΙ 1 σελ. 217. **Αστ. Γεωργιάδη, ανωτ.**, § 4 Ι 2 σελ. 66 στην υποσημείωση αριθ. 6.

⁹⁷ Βλ. τη σχετική βασική διάταξη του άρθρου 2 ν. 1846/1951 «Θεσμικός περί ΙΚΑ νόμος», όπως ήδη ισχύει. Βλ. ομοίως και **Κρεμαλή, Δίκαιο κοινωνικών ασφαλίσεων**, έκδ. 1985, § 18 σελ. 193 επ.

⁹⁸ Ο δικονομικός νομοθέτης στο άρθρο 216 ΚΠολΔικ, διακρίνει τα στοιχεία του ιστορικού της αγωγής σε υποχρεωτικά (της § 1) και προαιρετικά (της § 2). Ο ενάγων επωμίζεται το δικονομικό βάρος να επικαλεσθεί στην αγωγή του μόνον τα υποχρεωτικά στοιχεία, η ελλιπής ή ασαφής διατύπωση των οποίων καθιστά την αγωγή αόριστη (βλ. **Μακρίδου, ανωτ.**, υπό το άρθρο 216 § 1 σελ. 460 και § 11 σελ. 463, όπου και η συναφής νομολογία).

⁹⁹ Βλ. συναφώς την ΑΠ 716/2008 (ΕΣυγκΔ 2008/308), δυνάμει της οποίας αναιρέθηκε κατ' άρθρο 559 αριθ. 8 και 19 ΚΠολΔικ η εφετειακή απόφαση, επειδή το εφετείο δεν παρέθεσε ουδεμία αιτιολογία (απέρριψε σιωπηρώς) τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας (ασφαλιστικής εταιρίας) **περί μη νομιμοποιήσεως** του αναιρεσιβλήτου (παθόντος) ασφαλισμένου του ΙΚΑ να ζητήσει τις δαπάνες ιατρικής περιθάλψεως, οι οποίες καλύπτονται κατά νόμο από τον εν λόγω ασφαλιστικό φορέα αυτού, στον οποίο και μεταβιβάστηκαν αυτομάτως ex lege.

Συνεπώς, στην ως άνω αγωγή, το δικάζον δικαστήριο κατά τον έλεγχο της νομιμοποιήσεως των διαδικών, οφείλει εξ υπηρεσιακού καθήκοντος (εξ επαγγέλματος) να διαπιστώσει ποίων από τις επίδικες απαιτήσεις είναι δικαιούχος ο ενάγων και ποίων το ΙΚΑ¹⁰⁰, (αντιστοίχως δε για ποιές από τις αξιώσεις αυτές νομιμοποιείται παθητικώς έναντι του ενάγοντος ο εναγόμενος¹⁰¹), προκειμένου στη συνέχεια να προβεί σε έρευνα της ουσιαστικής βασιμότητας της αγωγής.

Περαιτέρω,

5^{ον}) ο υπολογισμός των δαπανών του ΙΚΑ, τις οποίες το Ίδρυμα αυτό οφείλει ex lege στους ασφαλισμένους του (και τα μέλη της οικογενείας αυτών) και αντιστοίχως μεταβιβάζονται σε αυτό οι οικείες αξιώσεις του ασφαλισμένου του έναντι του υπαιτίου της αδικοπραξίας, συντελείται κατά τους ορισμούς του ως άνω β.δ. 226/1973¹⁰²⁻¹⁰³⁻¹⁰⁴. Σύμφωνα εξάλλου με το

¹⁰⁰ Ad hoc ΜΠρΑθ 443/2007 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. Η **Γουργουρέα**, (ανωτ., § II Γ,β σελ. 141), εκκινεί μεν ορθώς ως προς το προκείμενο ζήτημα, αναφέροντας «Την απώλεια της εξουσίας διεξαγωγής της δίκης από τον παθόντα ασφαλισμένο λόγω μεταβιβάσεως της αξιώσεως ex lege στο ΙΚΑ πρέπει να εξετάζουν τα δικαστήρια και αυτεπαγγέλτως», όμως στη συνέχεια σφάλει προσθέτοντας «αλλά πρέπει να τους δοθεί κάποια αφορμή γι' αυτό. Εάν ο ενάγων δηλώσει ότι εκ της φύσεως και της διάρκειας της ανικανότητας προς εργασίαν δεν απήλαυσε την παροχή του ΙΚΑ και ο εναγόμενος δεν ισχυρισθεί κάτι το διαφορετικό, τότε το δικαστήριο κανονικά δεν πρέπει να ασχοληθεί». Το σφάλμα της κατά τη γνώμη μου, έγκειται στο ότι **(α)** θεωρεί πως η αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ (και αντιστοίχως η μείωση των αξιώσεων για τις οποίες νομιμοποιείται ο παθών ενεργητικώς) επέρχεται μόνον εφόσον αυτός απολαύσει τις αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές (μολονότι ο νόμος δεν προβλέπει τοιαύτη προϋπόθεση [βλ. όμως την ΑΠ 550/2004 (ΕΕμπΔ 2004/787, ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2005/28, ΧρονΙδΔικ 2004/827 και ΕΛΔ 2006/453), η οποία δεν θέτει καν την προϋπόθεση αυτή για την εν λόγω αυτοδίκαιη μεταβίβαση] και **(β)** δεν λαμβάνει υπ' όψιν της, ότι η έρευνα των διαδικαστικών προϋποθέσεων από το δικαστήριο (επομένως και της νομιμοποιήσεως των διαδικών), γίνεται αποκλειστικώς επί τη βάσει του ιστορικού της αγωγής και όχι επί τη βάσει αφορμών, που οι διάδικοι (τυχαίως) θα δώσουν στο δικαστήριο.

¹⁰¹ Βλ. την ΕφΠειρ 530/1994 (ΕΣυγκΔ 1995/326) : « ... ο ενάγων μην ων (συνεπεία της αυτοδίκαιης μεταβιβάσεως στο ΙΚΑ της σχετικής αξιώσεως για έξοδα κηδείας, μέχρι του καλυπτομένου από τον ως άνω ασφαλιστικό οργανισμό ποσού) **φορέας της εν λόγω απαιτήσεως, στερείται εξουσίας εισπράξεως αυτού**, δεν επιτρέπεται να απαιτήσει από τους εναγομένους το τμήμα αυτό της σχετικής αξιώσεως αποζημιώσεως από τους εναγομένους ...».

¹⁰² Το διάταγμα αυτό εκδόθηκε κατά νομοθετική εξουσιοδότηση, αντλούμενη από το άρθρο 18 ν. 4476/1965, το οποίο αντικατέστησε την § 5 του άρθρου 10 ν.δ. 4104/1960.

¹⁰³ Επισημαίνεται στο σημείο τούτο, το εξής : Λέχθηκε ανωτέρω, ότι το άρθρο 1 του διατάγματος είναι πλέον ανίσχυρο, στο μέτρο κατά το οποίο με αυτό αξιώνεται η έκδοση απόφασης του Διοικητή του ΙΚΑ, ως απαραίτητη κατά νόμο προϋπόθεση για να μεταβιβασθούν οι αξιώσεις του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ. **Όμως, η ίδια αυτή διάταξη θα πρέπει να θεωρηθεί ως ισχύουσα, στο μέτρο κατά το οποίο με την ανωτέρω απόφαση απλώς προσδιορίζεται επακριβώς κατά νόμο, το ύψος των αξιώσεων του ασφαλισμένου που μεταβιβάζεται στο ΙΚΑ** (ΑΠ 1924/1986 ΕΣυγκΔ 2001/196).

¹⁰⁴ Σε περίπτωση κατά την οποία η μη απόλαυση των ασφαλιστικών παροχών από μέρους του ασφαλισμένου οφείλεται σε παραίτησή του από τις παροχές αυτές, τότε βεβαίως δεν τίθεται εξ ορισμού ζήτημα μεταβιβάσεως των οικείων απαιτήσεων του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ (**Γουργουρέα**, ανωτ., § 3 γ' σελ. 136). Τότε όμως ο ενάγων

μνησθέν διάταγμα (άρθρα 2 και 3 αυτού), η αξίωση του ασφαλισμένου που μεταβιβάζεται στο ΙΚΑ, περιλαμβάνει : **(α)** το ποσό της δαπάνης στην οποία υποβλήθηκε το ΙΚΑ, κατά περίπτωση, εάν πρόκειται για παροχές του κλάδου ασθενείας εις χρήμα. Η δαπάνη αυτή αποτιμάται σύμφωνα με την ισχύουσα – κατά τον χρόνο του υπολογισμού – κρατική διατίμηση¹⁰⁵, αναλόγως με την έκταση και τη διάρκεια των παροχών, βάσει των πραγματικών στοιχείων εκάστης περιπτώσεως, εάν πρόκειται για παροχές ασθενείας εις είδος του ομωνύμου κλάδου, **(β)** το ποσό της καταβλητέας στον δικαιούχο παροχής, για όσο χρόνο ορίζεται η διάρκεια ταύτης με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του ΙΚΑ, εάν πρόκειται για προσωρινή αναπηρία (άρθρο 2) και **(γ)** εάν πρόκειται να πραγματοποιηθούν στο μέλλον παροχές των κλάδων ασθενείας και συντάξεως, σε κάθε δε περίπτωση προκειμένου περί συντάξεων των μελών της αξίωσης της οικογένειας του ασφαλισμένου, η αξίωση του ΙΚΑ προσδιορίζεται σε εφ' άπαξ ποσό, επί τη βάσει αναλογιστικής μελέτης (άρθρο 3)¹⁰⁶⁻¹⁰⁷. **Επί τη βάσει των ανωτέρω, είναι πλέον εκ των προτέρων δεδομένο εκ του νόμου, το ύψος της εκάστοτε απαιτήσεως του ασφαλισμένου έναντι του υπαιτίου, το οποίο μεταβιβάζεται στο ΙΚΑ, αυτοδικαίως.**

Επομένως,

6^{ον}) ο δικάζων δικαστής είναι εκ του νόμου υποχρεωμένος να γνωρίζει για ποιές αξιώσεις νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ασφαλισμένος και για ποιές το ΙΚΑ. Οπότε,

7^{ον}) το δικαστήριο έχει το υπηρεσιακό καθήκον να ερευνήσει εξ επαγγέλματος για ποιές από τις ασκούμενες αξιώσεις νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ασφαλισμένος και για ποιές το ΙΚΑ, προκειμένου να απορρίψει την αγωγή ως ενεργητικώς ανομιμοποίητη (απαράδεκτη) ως προς τις αξιώσεις των οποίων δικαιούχος είναι το ΙΚΑ.

Ειδικότερα :

Ως γνωστόν, στο ΙΚΑ δεν μεταβιβάζονται αυτοδικαίως όλες οι αξιώσεις του ασφαλισμένου του κατά του υπαιτίου από το συγκεκριμένο αυτοκινητικό ατύχημα, παρά μόνον εκείνες που αντιστοιχούν **χρονικώς, ποιοτικώς και ποσοτικώς** με παροχές (χρηματικές και μη) που προσφέρει το εν λόγω

που επιδιώκει την ικανοποίηση και εκείνων των αξιώσεων που κατά νόμο μεταβιβάζονται στο ΙΚΑ, έχει το δικονομικό βάρος να ισχυρισθεί στο αγωγικό δικόγραφο, ότι έχει παραιτηθεί **συννόμεως** από τις αντίστοιχες αξιώσεις του κατά του ΙΚΑ. **Υπενθυμίζεται συναφώς, ότι** (κατά την κρατούσα γνώμη) **η παραίτηση από ενοχικές** (και εκ του νόμου, όπως εν προκειμένω) **αξιώσεις δεν συντελείται με μονομερή δικαιοπραξία του δικαιούχου, παρά αποκλειστικώς με σύμβαση αφέσεως χρέους**, η οποία συνάπτεται μεταξύ του δικαιούχου αφενός και του υποχρέου αφετέρου (ΑΚ 454) (ΑΠ 76/1969 ΕΛΔ 2/308. **Βαθρακοκόιλης**, ανωτ., υπό το άρθρο 454 § 2 σελ. 589. **Πολυζωγόπουλος**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 454 περιθ. αριθ. 3 σελ. 565).

¹⁰⁵ Ήδη ισχύει το π.δ. 1571991 «Αύξηση αμοιβών ιατρικών επισκέψεων και ιατρικών και οδοντιατρικών πράξεων» (ΦΕΚ α', 62/30-4-1991).

¹⁰⁶ Κατά το Ακυρωτικό, η διάταξη του άρθρου 3 εισάγει πρωτογενή κανόνα δικαίου μη στηριζόμενο σε εξουσιοδότηση του άρθρου 18 ν. 4476/1965 και αντίθετο προς το πιο πάνω άρθρο 930 ΑΚ **και γι αυτό είναι άκυρο στο σημείο αυτό το Διάταγμα**, ως στερούμενο νομοθετικής εξουσιοδότησης τροποποίησης τυπικού νόμου (ΑΠ 330/1986 ΝοΒ 1987/31).

¹⁰⁷ Κατά δε το Ακυρωτικό, οι παροχές του άρθρου 3 του διατάγματος δύνανται να καταβληθούν και σε δόσεις. Αναλογιστική μελέτη απαιτείται μόνον εφόσον ζητείται από τον ασφαλισμένο η καταβολή εφ' άπαξ ποσού (ΑΠ 269/1990 ΔΕΝ 1991/385).

Ίδρυμα στους ασφαλισμένους του ή στους κληρονόμους του, σε περίπτωση σωματικής βλάβης ή θανάτου αυτών. **Η χρονική αντιστοιχία** αναφέρεται σε χρηματικές παροχές του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του ή τα μέλη της οικογενείας του, τα οποία συνδέονται με ορισμένη χρηματική περίοδο (λ.χ. προσωρινή επιδότηση, σύνταξη αναπηρίας για ορισμένη χρονική περίοδο, κατά την οποία ο ασφαλισμένος κρίνεται ως ανίκανος για εργασία). Εξάλλου, **η ποιοτική αντιστοιχία** προκύπτει από τη σύγκριση μεταξύ αφενός των διατάξεων του ως άνω βασιλικού διατάγματος (β.δ. 226/1973) κι αφετέρου των εκάστοτε αγωγικών αξιώσεων¹⁰⁸. Τέλος, **η ποσοτική αντιστοιχία** σημαίνει πως από τη συγκεκριμένη αξίωση του ασφαλισμένου του ΙΚΑ, μεταβιβάζεται σε αυτό, μόνον μέχρι το ποσό, κατά το οποίο ανέρχεται η παροχή του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του, που αντιστοιχεί προς την οικεία αξίωση του τελευταίου κατά του υπαιτίου.

Επί τη βάση των ανωτέρω θεμελιωδών διαπιστώσεων, δήλον καθίσταται ότι το δικαστήριο καλείται να προσδιορίσει αυτεπαγγέλτως τις αγωγικές αξιώσεις ως προς τις οποίες νομιμοποιείται ενεργητικών ο παθών ή το ΙΚΑ ή και αμφότεροι, στην τελευταία δε περίπτωση μέχρι ποίου ακριβώς ποσού εκάτερος εξ αυτών. **Η έρευνα αυτή είναι κατά νόμο αυτεπάγγελτη, επειδή οι παροχές του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του και παθόντα (που αντιστοιχούν προς τις αυτοδικαίως μεταβιβαζόμενες σε αυτό αξιώσεις του τελευταίου) προκύπτουν από διατάξεις νόμων και συνεπώς ως προς το ζήτημα αυτό δεν νοείται η διεξαγωγή αποδείξεων οποιασδήποτε μορφής.** Εξάλλου, η έρευνα αυτή αφορά κυρίως τον προσδιορισμό της χρονικής και ποσοτικής αντιστοιχίας μεταξύ αφενός των αγωγικών αξιώσεων και αφετέρου των παροχών του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του, ιδίως δε των χρηματικών παροχών του Ιδρύματος προς αυτόν. Τούτο, διότι εάν αυτός έτυχε ιατρικής, νοσοκομειακής και φαρμακευτικής περιθάλψεως στα νοσηλευτήρια του ΙΚΑ, (δηλαδή χρησιμοποίησε αδαπάνως τις συναφείς υπηρεσίες του Ιδρύματος), τότε είναι βέβαιο πως δεν θα συμπεριλάβει στην αποζημιωτική αγωγή του κατά του υπαιτίου και τις οικείες αξιώσεις του, αφού δεν υπέστη τη σχετική δαπάνη.

4.2. Αντικείμενο της δικαστικής έρευνας

¹⁰⁸ Δεν αμφισβητείται ότι ποιοτική αντιστοιχία υφίσταται μεταξύ :

(α) της χρηματικής επιδοτήσεως ή της συντάξεως αναπηρίας (προσωρινής/οριστικής) που χορηγεί το ΙΚΑ στον ασφαλισμένο του κατά τη διάρκεια της ανικανότητάς του προς εργασία και της αξιώσεως του τελευταίου απέναντι στον υπαίτιο της αδικολπραξίας για διαφυγόντα κέρδη, κατά την ίδια χρονική περίοδο (ΑΚ 929 εδάφ. α'),

(β) της αξιώσεως αποζημιώσεως της χήρας του ασφαλισμένου και των τέκνων αυτού για στέρηση διατροφής συνεπεία της θανατώσεως του συζύγου της (ΑΚ 928 εδάφ. β') και της συντάξεως λόγω θανάτου του συζύγου και πατρός που τους χορηγεί το ΙΚΑ,

(γ) των εις είδος παροχών του ΙΚΑ προς τον ασφαλισμένο του (νοσοκομειακή περίθαλψη, χορήγηση φαρμάκων και λοιπών συναφών ειδών, ιατρικές εξετάσεις) και της αξιώσεως του τελευταίου για τις ίδιες παροχές (ΑΚ 929 εδάφ. α'),

(δ) των εξόδων κηδείας που χορηγεί το ΙΚΑ στη χήρα του θανόντος και της αντίστοιχης αξίωσης της τελευταίας κατά του υπαιτίου (ΑΚ 928 εδάφ. α') και

(ε) του παραπληγικού επιδόματος που χορηγεί το ΙΚΑ στον ασφαλισμένο του προς αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών που προκύπτουν από την τετραπληγία του και της αντίστοιχης αξιώσεως του τελευταίου κατά του υπαιτίου προς κάλυψη των επί πλέον εξόδων του εκ της τετραπληγίας του (ΑΚ 929 εδάφ. α') (**Κρητικός**, ανωτ., έκδ. 2008, § 21 περιθ. αριθ. 22-29 σελ. 444-445, όπου και η συναφής νομολογία).

Συνεπώς, η δικαστική έρευνα πρέπει να εστιάσθει στα εξής :

a. Εάν με την αγωγή ζητείται η απόδοση στον ασφαλισμένο δαπανών για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νοσηλεία του, επειδή δεν χρησιμοποίησε τις οικείες υπηρεσίες του ΙΚΑ, τότε το δικαστήριο, [εφαρμόζοντας το εδάφ. α' του άρθρου 2 του ως άνω βασιλικού διατάγματος, καθώς και την εκάστοτε ισχύουσα Υπουργική Απόφαση (που είναι κανονιστική διοικητική πράξη) βάσει της οποίας καθορίζεται το τιμολόγιο των ιατρικών πράξεων και συναφών υπηρεσιών που προσφέρουν οι Υπηρεσίες του ΙΚΑ στους ασφαλισμένους του], θα κρίνει **αυτεπαγγέλτως** εάν τα αιτούμενα κονδύλια της αποζημιώσεως είναι ή όχι υπέρτερα των ποσών που αναφέρονται στην ειρημένη Υπουργική απόφαση και στη συνέχεια, αντιστοίχως, θα θεωρήσει είτε ότι για τις αξιώσεις αυτές νομιμοποιείται αποκλειστικώς το ΙΚΑ είτε ότι (ως προς το υπερβάλλον) δικαιούχος εξακολουθεί να είναι ο ασφαλισμένος.

b. Εάν με την αγωγή ζητείται η απόδοση στον ασφαλισμένο διαφυγόντων κερδών, λόγω ανικανότητας του ενάγοντος προς εργασία είτε παροδικώς είτε μονίμως, (λόγω προσωρινής ή οριστικής αναπηρίας), τότε το δικαστήριο έχει υπηρεσιακό καθήκον εκ του νόμου να εφαρμόσει **αυτεπαγγέλτως** την περί ΙΚΑ νομοθεσία¹⁰⁹, η οποία ρυθμίζει τις

¹⁰⁹ Προβλήματα από τη νομοθεσία περί ΙΚΑ

Για να τηρηθεί ο νόμος και **τα δικαστήρια** (κατά την έρευνα του νόμου βάσιμου, καθώς και της νομιμοποίησης των διαδικών επί των εν λόγω αγωγών των ασφαλισμένων κατά του υπαιτίου του τραυματισμού τους) **να μην προσφεύγουν σε μεθοδεύσεις και διεξόδους contra legem**, είναι βεβαίως απαραίτητο να έχουν υπ' όψιν τους τη σχετική νομοθεσία περί ΙΚΑ, στην οποία προβλέπονται κατά τρόπο λεπτομερειακό όλες οι παροχές τις οποίες το Ίδρυμα αυτό είναι υποχρεωμένο να παρέχει στους ασφαλισμένους του, προκειμένου να καταλήξουν για ποιές από τις ένδικες αξιώσεις νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ενάγων και για ποιές το ΙΚΑ. Κατανοούμε βεβαίως ότι η νομοθεσία αυτή είναι πολυδαίδαλη, συνεχώς μεταβαλλόμενη και ίσως δυσεφάρμοστη, με αποτέλεσμα να προκαλείται ενδεχομένως μεγάλη δυσκολία του δικάζοντος δικαστηρίου κατά την εν λόγω έρευνα. Όμως, ακόμα κι αν συντρέχουν οι προδιαληφθείσες δυσμενείς παράμετροι, (κατά τη γνώμη μου) δεν δικαιολογείται από το νομικό καθεστώς είτε η άγνοια του νόμου ούτε και η συνειδητή προσφυγή των δικαστηρίων στις ανωτέρω απαράδεκτες μεθοδεύσεις.

Διότι, με την ίδια λογική, τότε τα εργατοδικεία, που καλούνται καθημερινώς να αποφανθούν περί του μισθού, των υπερωριών (νομίμων και παρανόμων), της υπερεργασίας, των επιδομάτων αδείας, εορτών, ασθένειας κ.ο.κ., υπαλλήλων εργαζομένων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και - προς εύρεση του νομίμου ή μη των οικείων αξιώσεων των τελευταίων - θα πρέπει να λάβουν αυτεπαγγέλτως υπ' όψιν του πληθύ συλλογικών συμβάσεων εργασίας (ατομικών, εργασιακών, συλλογικών) καθώς και διαιτητικών αποφάσεων, ανά ειδικότητα εργαζομένων (που ανέρχονται σε εκατοντάδες), θα έπρεπε να αναβάλουν τη συζήτηση της υπόθεσης μέχρις ότου κάποιος από τους διαδικούς προσκομίσει έγγραφο του Υπουργείου Απασχόλησης, περί του τι δικαιούται κατά το ειρημένο νομικό καθεστώς. Ουδείς όμως ποτέ εργατοδίκης (του πρώτου ή του δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας) εσκέφθη να εκχωρήσει την άσκηση του δικαιοδοτικού έργου που του έχει αναθέσει η Πολιτεία στη Διοίκηση, απαιτώντας (νόμω ανεπιτρέπτως) με απόφασή του την έκδοση του ως άνω εγγράφου, προκειμένου στη συνέχεια να κρίνει το νόμω βάσιμο των ως άνω αξιώσεων των μισθωτών που ασκούνται με αγωγές τους. Αντιθέτως, όλοι οι εργατοδίκες φροντίζουν - με μόχθο δυσβάστακτο πράγματι - να πληροφορούνται αρμοδίως όλη τη σχετική νομοθεσία, όπως εκάστοτε ισχύει, προκειμένου να την εφαρμόζουν αυτεπαγγέλτως.

προϋποθέσεις του ασφαλισμένου στο Ίδρυμα αυτό, προκειμένου να του χορηγηθεί σύνταξη αναπηρίας¹¹⁰. Από τις διατάξεις αυτές ο δικαστής θα σχηματίσει δικανική πεποίθηση, περί του εάν ο ενάγων δικαιούται ή όχι να λάβει (προσωρινή ή οριστική) σύνταξη αναπηρίας από το ΙΚΑ και σε καταφατική περίπτωση ποίο χρηματικό ποσό δικαιούται επί πόσο χρονικό διάστημα. Επί τη βάσει των διαπιστώσεων αυτών, θα καταλήξει στο εάν το ποσό της συντάξεως που δικαιούται ο ενάγων στοιχεί ή όχι προς την αγωγική αξίωσή του προς αποκατάσταση της αποθετικής ζημίας του (διαφυγόντος κέρδους) και ειδικότερα εάν είναι μικρότερο, ίσο ή μεγαλύτερο από την εν λόγω αξίωσή του. Μόνον συνεπώς στην τελευταία περίπτωση θα νομιμοποιείται ενεργητικώς ο ενάγων κα ειδικότερα ως προς το απομένον (μετ' αφαίρεση του ποσού της συντάξεως εκ του ΙΚΑ) ποσό.

Τα ανωτέρω εφαρμόζονται αναλόγως :

- επί θανάτου του ασφαλισμένου, οπότε ως ενάγοντες εμφανίζονται ο επιζών σύζυγος και τα ανήλικα τέκνα του. Στην περίπτωση αυτή, η παροχή του ΙΚΑ προς αυτούς συνίσταται στην παροχή συντάξεως και
- επί παραπληγίας του ασφαλισμένου.

ε. Εάν με την αγωγή ζητείται η καταβολή των εξόδων κηδείας του ασφαλισμένου, τότε και πάλι ο ενάγων θα νομιμοποιείται ενεργητικώς, μόνον εφόσον το αντίστοιχο ποσό που δικαιούται από το ΙΚΑ, (επί τη βάσει της ανωτέρω νομοθεσίας, την οποία το δικάζον δικαστήριο θα εφαρμόσει **αυτεπαγγέλτως**), είναι ήσσον του καταβληθέντος από αυτόν για την ίδια αιτία.

4.3. Δικαστική και δικηγορική πρακτική

Εξάλλου, επί του πρακτικού πεδίου, θα διευκολυνθούν τόσο οι διάδικοι, όσο και τα δικαστήρια που θα κληθούν να εκδικάσουν τοιαύτες αγωγές, διότι μόνον υπό τις εκτεθείσες παραδοχές :

(α) Θα αναγκασθεί ο παθών ασφαλισμένος στο ΙΚΑ (εάν επιθυμεί να ασκήσει αγωγή, στην οποία να παραθέτει μόνον τις αξιώσεις για τις οποίες νομιμοποιείται ενεργητικώς και ουδένα λόγο έχει να πράξει το αντίθετο), πριν να συντάξει το οικείο δικόγραφο, να απευθυνθεί στο ΙΚΑ, να του γνωστοποιήσει το εις βάρος του ατύχημα, την εξ αυτού σωματική βλάβη του καθώς και τις εξ αυτού αξιώσεις του κατά του υπαιτίου και να ζητήσει ενημέρωση περί του ποιές από τις αξιώσεις του από τον τραυματισμό του και κατά ποίο εκάστη ποσό, έχουν μεταβιβασθεί (αυτοδικαίως) στο ΙΚΑ¹¹¹⁻¹¹²,

¹¹⁰ Βλ. τα άρθρα 28 και 29 του ν. 1846/1951 «Θεσμικός περί ΙΚΑ νόμος», όπως ισχύουν σήμερα.

¹¹¹ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., (έκδ. 2008, περιθ. αριθ. 45 σελ. 450), κατά τον οποίο « ... Με τον τρόπο αυτόν (δηλαδή **με πληροφόρησή του από το ΙΚΑ** για τις ασφαλιστικές παροχές που δικαιούται από αυτό) ο ασφαλισμένος, γνωρίζοντας ότι κατά νόμο χωρεί αυτοδίκαιη μεταβίβαση στο ΙΚΑ της αξιώσεως αποζημιώσεως κατά του τρίτου, **θα παραλείπει** να αξιώνει με την αγωγή του αποζημίωση, που αντιστοιχεί στις ασφαλιστικές παροχές του ΙΚΑ, αφού η σχετική αξίωση έχει μεταβιβασθεί σε αυτό ...».

¹¹² Έτσι επιλύεται και το ζήτημα, του τρόπου με τον οποίο θα πληροφορείται το ΙΚΑ ότι συνέβη ατύχημα εις βάρος ασφαλισμένου του, υπό συνθήκες που εμφανίζουν να θεμελιώνουν αστική ευθύνη, εις βάρος τρίτου και υπέρ του ασφαλισμένου, πριν να ασκήσει ο τελευταίος την αποζημιωτική αγωγή του κατά του υπαιτίου της ζημίας του (βλ. **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 2008, § 21 περιθ. αριθ. 41 σελ. 449. **Γουργουρέα**, ανωτ., § II Γ,β σελ. 140-141).

ακολουθώντας δε (επί τη βάσει της σχετικής βεβαιώσεως του Ιδρύματος αυτού, η οποία ασφαλώς θα του χορηγηθεί) να ζητήσει από τον υπαίτιο με την αγωγή του να του καταβάλει μόνον τα χρηματικά ποσά, τα οποία δεν έχουν μεταβιβασθεί στο ΙΚΑ¹¹³,

(β) αντιστοιχώς, ο εναγόμενος θα απαλλαγεί από το βάρος να ζητεί αυτός από το ΙΚΑ την ενημέρωση αυτή, αφού εκ του νόμου δεν υποχρεούται προς τούτο,

(γ) οι συναφείς αγωγές θα περιέχουν σαφώς και αναμφισβητήτως **και** τις αξιώσεις εκείνες, για τις οποίες νομιμοποιείται ενεργητικώς ο παθών ασφαλισμένος,

(δ) θα διευκολυνθεί και το ΙΚΑ, όσον αφορά το ορισμένο των δικών του αγωγών κατά του υπαιτίου,

(ε) τα δικαστήρια (αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας), υπολαμβάνοντας πεπλανημένως ότι έχουν ενώπιόν τους αόριστες αγωγές για την ανωτέρω αιτία, δεν θα αναγκασθούν να κάνουν μεθοδεύσεις και να αναζητούν διεξόδους, προκειμένου είτε να αποφύγουν να απορρίπτουν τις αγωγές αυτές ως αόριστες είτε να επιτυχάνεται μέσω της ΚΠολΔικ 249, με πρωτοβουλία τους, ανεπίτρεπτη συμπλήρωση αορίστων αγωγών,

(στ) θα αποφευχθεί άπαξ διὰ παντός η ακόλουθη περίπτωση : ο ασφαλισμένος, ενάγοντας τον υπόχρεο τρίτο, δεν έχει αφαιρέσει από την ασκούμενη αξίωση αποζημιώσεως τα ποσά εξ αυτής που αντιστοιχούν στις ασφαλιστικές παροχές και συνεπώς έχουν ήδη μεταβιβασθεί αυτοδικαίως στο ΙΚΑ. Τούτο, εάν δεν προβληθεί από τον εναγόμενο και δεν διαπιστωθεί αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο (με τη μεθόδευση που προελέχθη), ενέχει τον κίνδυνο να καταλήξει τελικώς σε ζημία του εναγομένου, δεδομένου του ότι, εάν αυτός καταδικασθεί τελικώς να καταβάλει τα οικεία χρηματικά ποσά στον ενάγοντα, μολονότι ως προς αυτά νομιμοποιείται αποκλειστικώς το ΙΚΑ, δεν απαλλάσσεται και έναντι του δικαιούχου ΙΚΑ, διότι κατά το νόμο (άρθρο 18 εδάφ. τελευταίο ν. 1654) η καταβολή προς τον ασφαλισμένο του είναι ως προς το ΙΚΑ άκυρη¹¹⁴· οπότε, ο εναγόμενος θα υποχρεωθεί σε νέα καταβολή προς το ΙΚΑ και, μετά ταύτα θα έχει αξίωση κατά του ασφαλισμένου κατά τις διατάξεις του ΑΚ περί αδικαιολογήτου πλουτισμού (ΑΚ 904 επ.)¹¹⁴. Δηλαδή, με την υποστηριζόμενη ενταύθα παραδοχή, αποφεύγεται εντελώς η δημιουργία ανώμαλων καταστάσεων και συνεχών δικών μεταξύ των εμπλεκομένων (παθόντος-ασφαλισμένου-ΙΚΑ), οι οποίες ενδημούν στη δικαστηριακή πρακτική¹¹⁵.

¹¹³ Επομένως, η γνώμη του **Λευκαρίτη**, (ανωτ., § 10 Β in finem, σελ. 476), κατά την οποία : «Η αντίθετη άποψη, που θεωρεί ότι η αναφορά της ασφαλιστικής σχέσης του ενάγοντα με το ΙΚΑ, αποτελεί στοιχείο της πληρότητας της αγωγής, παραβλέπει ότι ο ασφαλισμένος γνωρίζει μεν την ασφαλιστική σχέση του με το ΙΚΑ, όμως δεν είναι σε θέση να γνωρίζει ποιές ακριβώς παροχές δικαιούνται ούτε και το ακριβές ποσό που θα του καταβληθεί και έτσι αδυνατεί να αναφέρει τα στοιχεία αυτά στην αγωγή του» **δεν κρίνεται πειστική**. Διότι παραβλέπει πως όλα τα στοιχεία αυτά αντλούνται από διατάξεις νόμων και συνεπώς δεν νοείται άγνοια του διαδίκου περί αυτών. Με την έκδοση δε της σχετικής βεβαίωσης του ΙΚΑ, απλώς του γνωστοποιούνται τα εν λόγω στοιχεία και με τον τρόπο αυτόν αποφεύγεται η αναζήτησή τους στη δαιδαλώδη σχετική νομοθεσία.

¹¹⁴ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 2008 § 21 περιθ. αριθ. 47 σελ. 451.

¹¹⁵ Ειρήσθω, ότι το τυχόν δεδικασμένο που θα παραχθεί στη δίκη μεταξύ του παθόντος και του υποχρέου δεν μπορεί να αντιταχθεί κατά του ΙΚΑ, ελλείψει ταυτότητος διαδικών (ΚΠολΔικ 324, 325 αριθ. 1) (**Κρητικός**, ανωτ., έκδ. 2008, § 21

**ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΠΑΘΟΝΤΩΝ
ΑΠΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΙΚΟ ΑΤΥΧΗΜΑ
ΣΤΟΝ ΟΓΑ**

Σύμφωνα με το άρθρο 47 § 6 ν. 3518/2006 «Αναδιάρθρωση ΤΣΜΕΔΕ, θέματα ΙΚΑ, ΟΑΕΕ, ΟΕΚ κλπ»¹¹⁶, (που ισχύει από 21-12-2006), επί θανατηφόρου ατυχήματος ασφαλισμένου στον ΟΓΑ, ισχύει (όπως και επί ασφαλισμένων στο ΙΚΑ), η άμεση εκ του νόμου εκχώρηση στον ΟΓΑ των εκ του ατυχήματος αξιώσεων του κληρονόμων ασφαλισμένου κατά του υπαιτίου και ειδικότερα εκείνων (των αξιώσεων) που αντιστοιχούν, ποσοτικώς και ποιοτικώς, στις παροχές που ο ΟΓΑ παρέχει κατά το νόμο στον ασφαλισμένο αυτού.

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 8 § 1 ν. 2458/1997 «Σύσταση Κλάδου Κύριας Ασφάλισης Αγροτών κλπ.», (όπως ήδη ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 53 § 3^a ν. 3518/2006¹¹⁷, «Σε περίπτωση θανάτου συνταξιούχου ή ασφαλισμένου, ο οποίος έχει πραγματοποιήσει το χρόνο ασφάλισης που ορίζεται στα άρθρα 6 παράγραφος 1 και 7 του παρόντος νόμου, για τη συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας δικαιούνται σύνταξη: α) ο επιζών σύζυγος ή η σύζυγος, εφόσον δεν συνταξιοδοτείται από οποιαδήποτε άλλη πηγή, περιλαμβανομένου και του Ο.Γ.Α., β) τα προστατευόμενα παιδιά, εφόσον είναι νόμιμα ή νομιμοποιηθέντα ή αναγνωρισθέντα ή υιοθετηθέντα και προκειμένου για γυναίκα και τα φυσικά αυτής παιδιά, με την προϋπόθεση ότι: αα) είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους. Το όριο αυτό παρατείνεται μέχρι του 24ου έτους, εφόσον φοιτούν σε ανώτερες ή ανώτατες αναγνωρισμένες σχολές του εσωτερικού ή του εξωτερικού ή ββ) κατά το χρόνο του θανάτου του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου, είναι ανίκανα για κάθε εργασία, εφόσον η ανικανότητα τους επήλθε πριν από τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους ή κατά τη διάρκεια της φοίτησης. Ειδικά, για παιδιά που πάσχουν από νευροψυχιατρικές παθήσεις ή ανικανότητα για κάθε εργασία που οφείλεται στις παθήσεις αυτές, απαιτείται να έχει επέλθει πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους της ηλικίας».

Εξάλλου, κατά το άρθρο 10 του ίδιου νόμου, η σύνταξη που παρέχεται στα μέλη της οικογενείας του ασφαλισμένου του ΟΓΑ, λόγω θανάτου του,

περιθ. αριθ. 7 in finem σελ. 451). Με αυτόθροο αποτέλεσμα, να δημιουργούνται διαφορές και εντεύθεν δίκες, στις οποίες το ίδιο ζήτημα θα κρίνεται εκ νέου, με ορατό τον κίνδυνο εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων.

¹¹⁶ Κατά το άρθρο αυτό :«Οι διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του ν.δ. 4104/1960 (ΦΕΚ 147 Α΄) όπως αντικαταστάθηκαν με την παράγραφο 1 του άρθρου 18 του ν. 4476/1965 (ΦΕΚ 103 Α΄) και συμπληρώθηκαν με το άρθρο 18 του ν. 1654/1986, καθώς και οι διατάξεις του β.δ. 226/23.2/21.3.1973 (ΦΕΚ 66 Α΄) έχουν ανάλογη εφαρμογή και στους ασφαλιστικούς οργανισμούς ελευθέρων επαγγελματιών, ανεξάρτητα απασχολούμενων, **καθώς και στον Ο.Γ.Α.**».

¹¹⁷ ΦΕΚ α΄ 272/21.12.2006.

υπολογίζεται ως εξής : «§ 1. Το ποσό της σύνταξης των κατά το άρθρο 8 το παρόντος νόμου μελών οικογενείας υπολογίζεται επί του ποσού της σύνταξης που ελάμβανε ο θανών συνταξιούχος γήρατος ή αναπηρίας ή θα εδικαιούτο ο θανών ασφαλισμένος από τον Κλάδο και ορίζεται: α) για το χήρο ή τη χήρα σε ποσοστό 50%, β) για κάθε παιδί σε ποσοστό αυτής 25%. Αν πρόκειται για παιδί ορφανό και από τους δύο γονείς το ποσοστό αυτό διπλασιάζεται, εκτός αν δικαιούνται σύνταξη και από τους δύο γονείς. § 2. Το συνολικό ποσό της σύνταξης το οποίο δικαιούνται λόγω θανάτου ο ή η σύζυγος και τα τέκνα δεν μπορεί να είναι ανώτερο του 100% της σύνταξης του θανόντος. Σε περίπτωση που το άθροισμα των ποσοστών υπερβαίνει το 100%, οι συντάξεις των μελών οικογενείας μειώνονται αναλόγως»¹¹⁸⁻¹¹⁹.

Τέλος, κατά την § 3 του ιδίου άρθρου «Το δικαίωμα σύνταξης των, κατά την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, προσώπων καταργείται: α) με το θάνατο τους, β) με την τέλεση γάμου κατά το ημεδαπό ή αλλοδαπό δίκαιο, γ) με τη συμπλήρωση των ορίων ηλικίας ή παύση της ανικανότητας για εργασία προκειμένου περί παιδιών».

Στην εφαρμογή του ανωτέρω ν. 3518/2006 εμπίπτει και η σύνταξη, την οποία ο ΟΓΑ, ως ασφαλιστικός Οργανισμός του θανατωθέντος ασφαλισμένου αυτού, χορηγεί αφενός στη χήρα του κι αφετέρου στα ανήλικα τέκνα του. Ειδικότερα υφίσταται αντιστοιχία, ποσοτική και ποιοτική, μεταξύ αφενός της αξιώσεως αποζημιώσεως της χήρας και των ανηλίκων τέκνων του ασφαλισμένου για στέρηση της διατροφής τους, συνεπεία της θανατώσεως

¹¹⁸ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ :

Με την § του 1 άρθρου 35 Ν.2972/2001(ΦΕΚ Α 291/27.12.2001) ορίζεται ότι : «Τα ποσό κύριας σύνταξης που έχουν χορηγηθεί ή πρόκειται να χορηγηθούν μέχρι 31.12.2001 από τον Ο.Γ.Α., σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 9 και 10 του ν.2458/1997, επανυπολογίζονται σε ευρώ την 1.1.2002 ως εξής :

α) Τα ποσό των ασφαλιστικών κατηγοριών του άρθρου 4 του ν. 2458/1997 μετατρέπονται από δραχμές σε ευρώ αναδρομικά από 1.1. 1998 σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του ν. 2842/2000.

β) Τα ποσό του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη που ίσχυαν από 1.1.1988 μετατρέπονται από δραχμές σε ευρώ, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του ν. 2842/2000.

Ο υπολογισμός των ποσών των συντάξεων που προβλέπεται από τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 9 του ν. 2458/1997 θα γίνει με βάση τα ποσά που θα προκύψουν από τις παραπάνω μετατροπές.

Τα τελικά ποσό των συντάξεων θα στρογγυλοποιούνται στην αμέσως επόμενη πεντάδα εκατοστών του ευρώ".

¹¹⁹ Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρου 6 § 2 ν. Ν 4169/1961«Περί Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ)» (όπως ήδη ισχύει μετά την αντικατάστασή της με το άρθρο 10 ν.δ/τος 1390/1973 (ΦΕΚ α' 203) : «Αποθνήσκοντος του ανδρός συνταξιούχου, συντάξεως δικαιούνται η χήρα αυτού, κατά τας διακρίσεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 5 του παρόντος, ως τούτο ετροποποιήθη δια της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του Α.Ν. 29/1967,εφ' όσον έχει συμπληρώσει το εξηκοστόν πέμπτον (65) έτος της ηλικίαςτης και ο γάμος έχει συναφθή προ της ημερομηνίας, αφ' ης ήρξατο ηκαταβολή της συντάξεως του θανόντος συζύγου. Η μη έχουσα συμπληρώσει το 65ον έτος της ηλικίας της χήρα συνταξιούχου δικαιουται συντάξεως, υπό την αυτήν προϋπόθεσιν ως προς τον χρόνον τελέσεως του γάμου, από της συμπληρώσεως του ορίου τούτου της ηλικίας της, εφαρμοζομένων αναλόγωςτων διατάξεων της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του παρόντος Νόμου. Αι διατάξεις του εδαφίου υπό στοιχείον δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του παρόντος Νόμου εφαρμόζονται και εις τας περιπτώσεις της παρούσης παραγράφου».

του συζύγου και πατέρα, αντιστοίχως και της συντάξεως λόγω θανάτου του τελευταίου, την οποία ο ΟΓΑ χορηγεί κατά τα ανωτέρω στα διαληφθέντα μέλη της οικογενείας αυτού¹²⁰. Ειδικώς επισημαίνεται ότι εν προκειμένω δεν εφαρμόζεται η ΑΚ 930 § 3, (στην οποία στηρίζεται η σωρευτική απόληψη της συντάξεως και της αποζημιώσεως κατά την ΑΚ 928)¹²¹.

Εν προκειμένω, προβάλλονται ως ασφαλιστές και αξιώσεις των αντιδίκων, περί στερήσεως της διατροφής που τους παρείχε ο θανών.

Συνεπώς, εφόσον ο θανών, κατά τον χρόνο του ατυχήματος ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ, πρότερον δε στον ΟΓΑ, παρέπεται αναγκαιώς ότι ούτως ή άλλως οι ενάγοντες, ως οικογένεια του θανόντος, δικαιούνται να λάβουν σύνταξη από τους ως άνω Οργανισμούς, δηλαδή παροχή η οποία είναι ποσοτικώς και ποιοτικώς ισάξια με τις ένδικες αξιώσεις τους εκ της στερήσεως της διατροφής, την οποία τους παρείχε ο θανών. Κατ' ακολουθίαν, οι αντίδικοι δεν είναι δικαιούχοι των αξιώσεων αυτών (διότι αυτές εκχωρήθηκαν αυτοδικαίως δυνάμει νομοθετικής επιταγής, στους Οργανισμούς αυτούς, κατά το επόμενο δευτερόλεπτο του ατυχήματος) και άρα δεν νομιμοποιούνται ενεργητικώς να ζητούν λήψη ασφαλιστικού μέτρου (προσωρινής επιδικάσεως απαιτήσεως για τις εν λόγω αξιώσεις τους). Επισημαίνεται ότι η διαληφθείσα αυτόματη εκχώρηση επέρχεται και πριν ο ασφαλιστικός οργανισμός (δηλ. το ΙΚΑ ή ο ΟΓΑ) παράσχει στους δικαιούχους τις παροχές που αυτοί δικαιούνται λόγω του θανάτου του ασφαλισμένου του¹²². Επομένως, ως προς τις αξιώσεις αυτές των αντιδίκων, η αίτησή τους είναι απορριπτέα, ως απαράδεκτη, για έλλειψη ενεργητικής νομιμοποιήσεως¹²³, γεγονός άλλωστε το οποίο το δικαστήριο ερευνά και εξ επαγγέλματος (ΚΠολΔικ 68, 73)¹²⁴.

Για να τεκμηριώσουμε το απαράδεκτο αυτό, θα πρέπει να ενεργήσουμε εγκαίρως, ώστε να προμηθευθούμε από το ΙΚΑ και τον ΟΓΑ με Βεβαίωση, περί του εάν οι Οργανισμοί αυτοί θα παράσχουν στους κληρονόμους του ασφαλισμένου τους (και ήδη αντιδίκους) τις προβλεπόμενες από το Νόμο ασφαλιστικές παροχές (συντάξεις) και (σε καταφατική περίπτωση) ποιές ακριβώς παροχές (χρηματικώς). Επί τη βάση του εγγράφου αυτού, θα καταφανεί κατά τρόπο ανεπίδεκτο αμφισβητήσεως, το εάν οι παροχές αυτές (συντάξεις) καλύπτουν εν όλω ή κατά ένα μέρος τις ως άνω ένδικες αξιώσεις των αντιδίκων, οπότε εάν μεν τις καλύπτουν εξ ολοκλήρου, τότε η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ως προς τις αξιώσεις αυτές θα είναι κατά πάντα απαράδεκτη για έλλειψη ενεργητικής νομιμοποιήσεως των αντιδίκων' εάν όμως τις καλύπτουν κατά ένα μέρος, τότε δεν υφίσταται ενεργητική νομιμοποίηση των αντιδίκων μόνον ως προς το μέρος αυτό¹²⁵.

¹²⁰ Πρβλ. (επί ΙΚΑ) **Κρητικό**, έκδ. 2008, § 21 περιθ. αριθ. 24 σελ. 444-445, όπου και η οικεία πάγια νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 32.

¹²¹ **Κρητικός**, ανωτ., § 21 περιθ. αριθ. 24 σελ. 444.

¹²² Ad hoc ΑΠ 70/2005 ΧρονΙδΔικ 2005/713, ΕλΔ 2005/1417 και ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2006/144. ΑΠ 269/1990 ΔΕΝ 1991/385. ΕφΠειρ 912/1996 ΕλΔ 1998/146. Βλ. και τις ΕφΑθ 9840/1986 (ΝοΒ 1987/773) και ΕφΑθ 2372/1991 (ΕπΣυγκΔ 1992/87), κατά τις οποίες η αυτοδίκαιη μεταβίβαση της αξιώσεως του ασφαλισμένου στο ΙΚΑ επέρχεται ακόμα και εάν δεν είναι ακόμη βεβαιωμένο σε ποιο βαθμό θα χορηγήσει παροχές ο φορέας κοινωνικής ασφάλισης (δηλ. το ΙΚΑ ή ο ΟΓΑ) στον ασφαλισμένο του.

¹²³ **Κρητικός**, ανωτ., § 21 περιθ. αριθ. 35 σελ. 446.

¹²⁴ Βλ. **Κράνη**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 682 § 9 σελ. 1326.

¹²⁵ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., § 21 περιθ. αριθ. 34 σελ. 446. ΕφΠατρ 268/2003 ΑχΝομ 2004/538.

Σε κάθε περίπτωση, εάν δεν επιθυμούμε ταχεία έκδοση αποφάσεως ή αδυνατούμε να προμηθευθούμε εγκαίρως τις ως άνω Βεβαιώσεις, τότε δικαιούμεθα να ζητήσουμε να επαναληφθεί η συζήτηση της υπόθεσης κατά την ΚΠολΔικ 254, προκειμένου να ζητηθεί η έκδοση των Βεβαιώσεων αυτών, ως σημείων που χρήζουν διευκρινίσεων¹²⁶.

**Έρευνα δυνατότητας του ασφαλιστή,
(εναγομένου εις ολόκληρο μαζί με τον ασφαλισμένο από τον
παθόντα)
να προτείνει κατά του τελευταίου (και) την πενταετή
παραγραφή της ενδίκου αξιώσεως κατά του ασφαλισμένου,
μολονότι η ένσταση αυτή ανήκει στον ασφαλισμένο/υπαίτιο
οδηγό**

Επισημαίνεται ότι :

(α) η ένσταση παραγραφής, ως γνήσια αυτοτελής (βλ. σχετικώς Μακρίδου – ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 262 § 5 και 6 σελ. 540-541, όπου και η σχετική πάγια νομολογία), υπόκειται στον κανόνα της ΚΠολΔικ 262 § 2, κατά την οποία ενστάσεις εκ δικαιώματος τρίτου επιτρέπονται μόνον στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος. Και πράγματι, ο νόμος επιτρέπει σε καθένα που έχει έννομο συμφέρον (επομένως και στον εις ολόκληρο συνοφειλέτη του δικαιουμένου να υποβάλει την εν λόγω ένσταση) να προτείνει έναντι του ενάγοντος δανειστή την ένσταση αυτή, έστω κι αν ο δικαιούμενος προς τούτο οφειλέτης δεν την προβάλλει ή παραιτείται από την άσκησή της (ΑΚ 278 – Μακρίδου, ανωτ., § 15 σελ. 543) και

(β) εάν μόνον ο οφειλέτης έχει προβάλει την εν λόγω ένσταση και αυτή γίνει δεκτή, δικαιούμεθα να την επικαλεσθούμε έναντι του παθόντος, ως έχοντες προς τούτο έννομο συμφέρον (ΑΚ 272 § 1, 278), εν όψει του ότι τούτο προκύπτει - κατά τη γνώμη μου - από την έννομη σχέση που συνδέει τον ασφαλιστή με τον ασφαλισμένο του, κατά την οποία ο πρώτος αντικαθιστά τον δεύτερο στις αστικές υποχρεώσεις του έναντι του παθόντος εξ αυτοκινητικού ατυχήματος (βλ. την ΑΠ 670/1983 ΝοΒ 22/78)¹²⁷.

¹²⁶ Βλ. **Κρητικό**, ανωτ., § 21 περιθ. αριθ. 24 σελ. 445.

¹²⁷ Βλ. συναφώς και την ΑΚ 486, κατά την οποία επί παθητικής εις ολόκληρο ενοχής, η παραγραφή ενεργεί κατά κανόνα μόνον υποκειμενικώς, δηλαδή μόνον υπέρ του συγκεκριμένου (εις ολόκληρο) συνοφειλέτη στο πρόσωπο του οποίου συνέτρεξε, εκτός εάν κατ' εξαίρεση, από τη συγκεκριμένη έννομη σχέση που συνδέει τον εν λόγω συνοφειλέτη με άλλον, δικαιολογείται η αντικειμενική ενέργεια της παραγραφής και ως προς τον τελευταίο. Δηλαδή δικαιολογείται αυτή να ενεργεί και πέραν του δικαιούχου της, προς όφελος άλλου συνοφειλέτη του.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΣΤΗ ΔΙΕΤΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 § 2 του π.δ. 237/1986,
ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ
ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 7 ν. 3557/2007

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χρόνος της παραγραφής των αξιώσεων του παθόντος κατά του ασφαλιστή του υπαιτίου οδηγού, ήταν διετής, σύμφωνα με το άρθρο 10 § 2 του π.δ. 237/1986. Το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7 ν. 3557/2007, το οποίο επιμήκυνε τον χρόνο της εν λόγω παραγραφής σε πενταετή. Ο διαληφθείς νέος νόμος άρχισε να ισχύει από (σύμφωνα με το άρθρο 18 αυτού). Επομένως, τίθεται ζήτημα διαχρονικού δικαίου, σε περίπτωση κατά την οποία η ασφαλιστική περίπτωση έλαβε χώρα μετά την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου, πλην η ασφαλιστική σύμβαση είχε συμβεί πριν από την ισχύ του. Δηλαδή, η παραγραφή των ως άνω αξιώσεων στην περίπτωση αυτή είναι διετής ή πενταετής ;

2. Η ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΑΘ. ΚΡΗΤΙΚΟΥ

Κατώτερο δικαστήριο, ως προς το ανωτέρω ζήτημα διαχρονικού δικαίου, ακολούθησε τη γνώμη του **Κρητικού**, κατά τον οποίο, επί τη βάση της αρχής διαχρονικού δικαίου που προκύπτει από την ΕισΝΑΚ 18 § 1 : εάν η παραγραφή της αξιώσεως έχει αρχίσει υπό την ισχύ του παλαιού δικαίου και έχει συμπληρωθεί κατά την έναρξη εφαρμογής του νέου δικαίου που επιμηκύνει την παραγραφή, τότε η τελευταία συνεχίζεται υπό το νέο δίκαιο και συμπληρώνεται κατά τους ορισμούς του νέου δικαίου¹²⁸. Επὶ τη βάσει δε της παραδοχής του αυτής, το ως άνω δικαστήριο απέρριψε τη συναφή ένσταση της ασφαλιστικής εταιρίας, ως αβάσιμη νόμω, επειδή ως εδέχθη, ο χρόνος της διετούς παραγραφής της ενδίκου αξιώσεως του παθόντος εναντίον της ασφαλιστικής εταιρίας μας, που άρχισε υπό το παλαιό δίκαιο στις ... (ημέρα του ατυχήματος) δεν είχε συμπληρωθεί κατά τον χρόνο ισχύος του νέου νόμου (2007) και εντεύθεν ο χρόνος αυτός επιμηκύνονταν σε πενταετή από την ημέρα του ατυχήματος, επί της βάσει του νέου νόμου.

2. Η ΓΝΩΜΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

2.1. Σε παρεμφερή περίπτωση, μετά την ισχύ του ν. 2496/1997, τα δικαστήρια παγίως δέχονται ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται τόσο στις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται μετά από την έναρξη της ισχύος αυτού (16-11-1997, δηλαδή ένα εξάμηνο μετά από την 16-5-1997 που δημοσιεύθηκε στην ΕτΚ), **όσο και σε εκείνες που είχαν μεν συναφθεί προηγουμένως, όμως η ασφαλιστική περίπτωση** (δηλαδή το

¹²⁸ **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 29 περιθ. αριθ. 190-194 σελ. 713-714.

αυτοκινητικό ατύχημα) **επήλθε μετά από την ισχύ του**¹²⁹. Άρα, κατά τη νομολογία, εάν το ατύχημα είχε επέλθει προ της ισχύος του ανωτέρω νέου νόμου, τότε εφαρμόζεται και υπό την ισχύ του νόμου αυτού, ο προηγούμενος νόμος.

2.2. Συνεπώς, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, εφαρμοζόμενη και στην προκειμένη περίπτωση αναλόγως, η πενταετής παραγραφή που θεσπίζει ο νέος νόμος 3557/2007 θα ισχύει και ως προς τις ασφαλιστικές συμβάσεις που έχουν συναφθεί προ της ισχύος του, εφόσον η ασφαλιστική περίπτωση (το ατύχημα) συμβεί μετά από την ισχύ του νόμου αυτού, δηλαδή μετά από την 14-5-2007. Την ίδια γνώμη έχει και ο Ι. Ρόκας¹³⁰⁻¹³¹.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΣ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τα ιστορούμενα στην (συνημμένη στην Ανακοίνωση-Προσεπίκληση του ασφαλισμένου μας) αγωγή του Binjaku εναντίον του ασφαλισμένου μας μόνον (δηλαδή η εταιρία μας δεν έχει εναχθεί από τον Binjaku), το αυτοκινητικό ατύχημα συνέβη στις 6-9-2003.

II. ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ ΜΑΣ

Συνεπώς, έκτοτε αρχίζει να τρέχει, έναντι του δράστη (κατά την αγωγή) της αδικοπραξίας (και ασφαλισμένου μας) η πενταετής παραγραφή

¹²⁹ ΑΠ 293/2008 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/308. ΑΠ 120/2005 ΕλΔ 46/1665. ΑΠ 109/2007 ΕπΔικΙδΑσφ 2009/413. ΑΠ 1124/2005 ΕλΔ 2007/781 και ΔΕΕ 2006/63. ΑΠ 125/2005 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 1/2001 ΕλΔ 42/680 και ΕΕΜΠΔ/2001/293. ΕφΑθ 5531/2006 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/311. ΕφΘεσσαλ 28/2006 ΕπισκΕμπΔ 2006/496. ΕφΠατρ 347/2005 ΔΕΕ 2005/1315. ΕφΑθ 4931/2002 ΔΕΕ 2003/310 : οι αποφάσεις αυτές στηρίζονται στους κανόνες διαχρονικού δικαίου που προκύπτουν από τα άρθρα 24 και 25 του ΕισΝΑΚ, καθώς και στις διατάξεις των άρθρων 33 § 2 και 34 του ν. 2496/1997.

¹³⁰ **Ιωάννης Ρόκας**, Ασφαλιστικός Κώδικας, έκδ. 2008, υπό το άρθρο 10 υποσημ. αριθ. 180 σελ. 117.

¹³¹ Μη γνήσια αναδρομικότητα νόμου ή άμεση ενέργεια νόμου : όταν νομικές σχέσεις (συμβάσεις) δημιουργήθηκαν στο παρελθόν, όμως – επειδή είναι διαρκείς – είναι ενεργές κατά τον χρόνο ισχύος νέου νόμου που τις ρυθμίζει, τότε ο νέος αυτός νόμος θα ρυθμίσει μόνον εκείνα από τα νομικά γεγονότα που συντελούνται στα πλαίσια της σύμβασης αυτής, τα οποία πραγματοποιήθηκαν υπό την ισχύ του, σύμφωνα με την αρχή της «μη γνήσιας αναδρομικότητας νόμου» ή της «άμεσης ενέργειας νόμου» (ΕφΚρ 507/1994. ΜΠρΑθ 217/1984. ΜΠρΑθ 11670/1987 ΕλΔ 36/770. ΜΠρΑθ 11687/1987 ΕλΔ 29/763).

της αξιώσεως του παθόντος, κατά το άρθρο 937 ΑΚ¹³², υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρονται σε αυτήν για την έναρξη του χρόνου της παραγραφής.

Η παραγραφή αυτή εν προκειμένω διακόπηκε με την επίδοση της αγωγής στον ασφαλισμένο μας εντός του χρόνου της και συγκεκριμένως στις 11-3-2008¹³³ και συνεπώς η αξίωση αυτή του παθόντος κατά του ασφαλισμένου μας παραμένει σήμερα ενεργός.

ΙΙΙ. ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΑΣ

Ο χρόνος της παραγραφής αυτής ήταν διετής, σύμφωνα με το άρθρο 10 § 2 του ως άνω π.δ. Το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 7 ν. 3557/2007, το οποίο επιμήκυνε τον χρόνο της εν λόγω παραγραφής σε πενταετή. Ο διαληφθείς νέος νόμος άρχισε να ισχύει από (σύμφωνα με το άρθρο 18 αυτού) από τη δημοσίευσή του στην ΕτΚ, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στις επί μέρους διατάξεις του. Περαιτέρω, ο νέος αυτός νόμος δημοσιεύθηκε στο αριθ. 100 τ. α' ΦΕΚ στις 14 Μαΐου 2007, ενώ εξ άλλου στο ενδιαφέρον εν προκειμένω άρθρο 7 ν. 3557/2007 δεν ορίζεται διαφορετικός (προγενέστερος της δημοσίευσής του) χρόνος έναρξης της ισχύος του άρθρου αυτού, το οποίο συνεπώς άρχισε να ισχύει από την 14-5-2007 και στο εξής, δηλαδή ειδικότερα ρυθμίζει τον χρόνο της παραγραφής της αξιώσεως του παθόντος κατά του ασφαλιστή για ατυχήματα που έλαβαν χώρα από την 14^η Μαΐου 2007 και στο εξής, έστω κι αν η οικεία ασφαλιστική σύμβαση είχε συναφθεί πριν από την τελευταία αυτή ημεροχρονολογία¹³⁴⁻¹³⁵.

¹³² **Κρητικός**, Αποζημίωση κλπ, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1917 σελ. 651.

¹³³ Βλ. τη σχετική επισημείωση του δικαστικού επιμελητή Αντωνόπουλου, στο περιθώριο της πρώτης σελίδας της αγωγής, που έχει επισυναφθεί στην προσεπικλήση που ασκεί ο ασφαλισμένος μας εναντίον της εταιρίας μας.

¹³⁴ Πρβλ. ΑΠ 293/2008 ΕΔΙΑ 2008/308. ΑΠ 120/2005 ΕΛΔ 46/1665. ΕφΑθ 5531/2006 ΕΔΙΑ 2008/311.

¹³⁵ Βλ. όμως **Κρητικό** (Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 29 περιθ. αριθ. 190-194 σελ. 713-714., κατά τον οποίο, επί τη βάση της αρχής διαχρονικού δικαίου που προκύπτει από την ΕισΝΑΚ 18 § 1 : εάν η παραγραφή της αξιώσεως έχει αρχίσει υπό την ισχύ του παλαιού δικαίου και έχει συμπληρωθεί κατά την έναρξη εφαρμογής του νέου δικαίου που επιμηκύνει την παραγραφή, τότε η τελευταία συνεχίζεται υπό το νέο δίκαιο και συμπληρώνεται κατά τους ορισμούς του νέου δικαίου' συνεπώς, κατά τον ίδιο συγγραφέα, η διετής παραγραφή της αξιώσεως του παθόντος κατά του ασφαλιστή, που άρχισε να τρέχει πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 3557/2007 (14 Μαΐου 2007), ενόσω δεν είχε ακόμη συμπληρωθεί κατά την τελευταία αυτή ημερομηνία, εφεξής καθίσταται πενταετής στο σύνολό της.

Σε παρεμφερή περίπτωση, μετά την ισχύ του ν. 2496/1997, τα δικαστήρια (επί τη βάση των άρθρων 33 και 34 του εν λόγω νόμου και 24, 25 του ΕισΝΑΚ), έχουν δεχθεί ότι ο νόμος αυτός εφαρμόζεται τόσο στις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται μετά από την έναρξη της ισχύος αυτού (16-11-1997, δηλαδή ένα εξάμηνο μετά από την 16-5-1997 που δημοσιεύθηκε στην ΕτΚ), **όσο και σε εκείνες που είχαν μεν συναφθεί προηγουμένως, όμως η ασφαλιστική περίπτωση (δηλαδή το αυτοκινητικό ατύχημα) επήλθε μετά από την ισχύ του** (ΑΠ 293/2008 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/308.ΑΠ 120/2005 ΕΛΔ 46/1665. ΕφΑθ 5531/2006 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/311). Άρα, κατά τη νομολογία, εάν το ατύχημα είχε επέλθει προ της ισχύος του ανωτέρω νέου νόμου, τότε εφαρμόζεται και υπό την ισχύ του νόμου αυτού, ο προηγουμένος νόμος.

Συνεπώς, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, εφαρμοζόμενη και στην προκειμένη περίπτωση αναλόγως, η πενταετής παραγραφή που θεσπίζει ο νέος νόμος 3557/2007 θα ισχύει και ως προς τις ασφαλιστικές συμβάσεις που έχουν

Κατά ταύτα και σύμφωνα αφενός με το άρθρο 2 ΑΚ (με το οποίο τίθεται ο κανόνας της μη αναδρομικής ισχύος του νόμου) κι αφετέρου με τη γενική αρχή του διαχρονικού δικαίου, (κατά την οποία η παραγραφή ενοχικής αξιώσεως ρυθμίζεται από το νόμο που ισχύε στον χρόνο γενέσεώς της), παρέπεται αναγκαίως ότι εν προκειμένω εφαρμόζεται το άρθρο 10 § 2 του π.δ. 237/1986, ως είχε πριν να αντικατασταθεί με το ανωτέρω άρθρο 7 ν. 3557/2007, αφού το ατύχημα έλαβε χώρα πριν από την ισχύ του νόμου αυτού.

Επομένως, η παραγραφή της αξιώσεως του παθόντος εναντίον της εταιρίας μας είναι διετής και αρχίζει (κατά το άρθρο 10 § 2 του π.δ. 237/1986) από την ημέρα του ατυχήματος (6-9-2003). Ο χρόνος της παραγραφής αυτής έχει προ πολλού συμπληρωθεί και ακολούθως η εταιρία μας, εάν ενδεχομένως την εναγάγει ο παθών, δικαιούται να επικαλεσθεί στην δίκη, ως ένσταση (ΑΚ 277), την πάροδο του χρόνου της παραγραφής της αξιώσεως του τελευταίου και να αρνηθεί την παροχή (ΑΚ 272 § 1).

IV. ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΑΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 10 ν. 2496/1997, οι αξιώσεις που πηγάζουν από την ασφαλιστική σύμβαση στις ασφαλίσεις ζημιών, (στις οποίες πρέπει αναλογικώς να ενταχθούν και οι αξιώσεις εκ των ασφαλιστικών συμβάσεων προς κάλυψη της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα¹³⁶), παραγράφονται μετά από τέσσερα (4) χρόνια από το τέλος του έτους μέσα στο οποίο γεννήθηκαν.

Κατά την ήδη επικρατούσα άποψη, οι ως άνω αξιώσεις γεννώνται (και συνεπώς η ως άνω τετραετής παραγραφή τους αρχίζει¹³⁷) από το τέλος του έτους μέσα στο οποίο ο ζημιωθείς θα επιδώσει στον ασφαλισμένο τη σχετική περί αποζημιώσεως αγωγή¹³⁸ ή θα τον οχλήσει εξωδίκως¹³⁹. Από τότε πραγματώνεται η ασφαλιστική περίπτωση και εντεύθεν από τότε τίκτεται η αξίωση της αξιώσεως του ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή¹⁴⁰, άρα από τότε αρχίζει να τρέχει ο χρόνος της παραγραφής αυτής¹⁴¹.

V. ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ

συναφθεί προ της ισχύος του, μόνον εφόσον η ασφαλιστική περίπτωση (το ατύχημα) συμβεί μετά από την ισχύ του νόμου αυτού, δηλαδή μετά από την 14-5-2007. Διαφορετικά, εφαρμοστέος είναι ο παλαιός νόμος. Την ίδια γνώμη έχει και ο **Ι. Ρόκας** (Ασφαλιστικός Κώδικας, έκδ. 2008, υπό το άρθρο 10 υποσημ. αριθ. 180 σελ. 117). Επομένως, κατά τη γνώμη αυτή, η παραγραφή των αξιώσεων του αντιδίκου διέπεται από το πολαιό δίκαιο και άρα έσφαλε το δικάσαν δικαστήριο, δεχόμενο την αντίθετη άποψη.

¹³⁶ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 1910 σελ. 649, όπου και η σχετική νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 119.

¹³⁷ ΑΚ 251.

¹³⁸ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 1911 σελ. 650, όπου και η σχετική νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 120, στο Συμπλήρωμα έτους 2005, περιθ. αριθ. 1911 σελ. 197, όπου και η σχετική νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 120 και στην τέταρτη έκδοση του βιβλίου αυτού (2008) § 27 περιθ. αριθ. 69 σελ. 625-626, όπου και η σχετική πρόσφατη νομολογία, στην υποσημείωση αριθ. 77. ΑΠ 293/2008 ΕΔΙΑ 2008/308. ΑΠ 1656/2002 ΕΔΙΑ 2008/249. ΕφΑθ 5531/2006 ΕΔΙΑ 2008/311.

Κατράς, Ευθύνη από τροχαία ατυχήματα, έκδ. 2003, § 43 (Β, 2) σελ. 330.

¹³⁹ ΑΠ 293/2008 ΕΔΙΑ 2008/308. **Βλ. αντιθέτως** ΕφΑθ 5531/2006 ΕΔΙΑ 2008/311.

¹⁴⁰ ΕφΑθ 1458/2001, αδημ. (Αναφέρει ο **Κατράς**, ανωτ., σελ. 321-322).

¹⁴¹ ΑΚ 251.

Το δικαίωμα αναγωγής του ασφαλιστού κατά του ασφαλισμένου στηρίζεται στις διατάξεις των άρθρ. 11 § 4 ν. 489/1976 και 904 ΑΚ, αποτελεί ιδιαίτερη και αυτοτελή αξίωση που παράγεται από τον νόμο και όχι από αδικοπραξία ή τη σύμβαση, γεννάται με την καταβολή από ένα των συνοφειλετών και υπόκειται στην ιδιαίτερη εικοσαετή παραγραφή που αρχίζει από την καταβολή, βάση δε (κυρία) της αγωγής δεν είναι η σύμβαση ασφαλίσεως, παρά ο νόμος (11 § 1 ν. 489/1976)¹⁴².

VI. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟ

Στην περίπτωση αυτή, ο εναγόμενος δράστης του ατυχήματος (και ασφαλισμένος) θα δικαιούται βάσει της ΚΠολΔικ 69 § 1 περίπτ. (ε') να στραφεί κατά του ασφαλιστή και να τον προσεπικαλέσει στην δίκη, ως δικονομικό εγγυητή του, ενώνοντας και σχετική αγωγή αποζημιώσεως (ΚΠολΔικ 88, 283 και 285)¹⁴³.

Περαιτέρω, σε περίπτωση κατά την οποία η αξίωση του ασφαλιστή κατά του τρίτου έχει υποπέσει στην παραγραφή του άρθρου 10 § 2 π.δ. 237/1986, τότε θα εναχθεί μόνον ο υπόχρεως προς αποζημίωση (ασφαλισμένος). Ο τελευταίος – προκειμένου να ενεργοποιήσει την κατά του ασφαλιστή του αξίωση ελευθερώσεως – δικαιούται να προσεπικαλέσει τον τελευταίο στην ανοιγείσα δίκη, ως δικονομικό εγγυητή του, ενώνοντας στην προσεπίκληση αυτή και αγωγή αποζημιώσεως κατά του προσεπικαλουμένου/εναγομένου¹⁴⁴. Στο δικόγραφο της προσεπικλήσεως απαιτείται να αναφέρεται η μεταξύ προσεπικαλούντος και προσεπικαλουμένου έννομης σχέσης (δηλαδή της ασφαλιστικής συμβάσεως), από την οποία προκύπτει η ιδιότητα του προσεπικαλουμένου ως δικονομικού εγγυητή του προσεπικαλούντος¹⁴⁵.

VII. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν προκειμένω, όπως ήδη λέχθηκε ανωτέρω, ο παθών κοινοποίησε την αγωγή του κατά του ασφαλισμένου μας, στις 11-3-2008 και συνεπώς από την επομένη ημέρα (12-3-2008) άρχισε να τρέχει ο χρόνος της (τετραετούς) παραγραφής της αξίωσης του ασφαλισμένου μας εναντίον της εταιρίας μας, ο οποίος δεν παρήλθε μέχρι σήμερα (3-9-2008). **Επομένως, η αξίωση του ασφαλισμένου μας εκ της μεταξύ μας ασφαλιστικής συμβάσεως, είναι ενεργός και συνεπώς συννόμως αφενός μας προσεπικαλεί στη δίκη κι αφετέρου ασκεί εναντίον μας αποζημιωτική αγωγή.**

Επισημαίνεται το γεγονός ότι η παραγραφή της αξιώσεως του παθόντος εναντίον της εταιρίας μας, κατά τα προεκτεθέντα, δεν έχει

¹⁴² ΕφΑθ 988/1993 ΕλΔ 39/1496 **(πλειοψ.)**. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου, Ασφάλιση αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα (έκδ. 1998), 7.2 σελ. 76. Φλούδας, Αστική ευθύνη εξ αυτοκινητικών ατυχημάτων, (έκδ. Β', 1985) σελ. 193. Κρητικός, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1992), περιθ. αριθ. 1873 σελ. 639, **αντιθέτως όμως** στην έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1991 σελ. 678 (: η παραγραφή είναι τριετής, κατά το άρθρο 10 ν. 2496/1997). Δεληγιάννης/Κορνηλάκης, Ειδικό ΕνοχΔ, τ. ΙΙΙ (έκδ. 1992) σελ. 310 επ. **Χωρίς γνώμη : Κατράς**, Ευθύνη από τροχαία ατυχήματα, (έκδ. 2003), § 41 (8) σελ. 313.

¹⁴³ Κρητικός, ανωτ., (έκδ. 1998), περιθ. αριθ. 1912 σελ. 650, όπου και η σχετική βιβλιογραφία στην υποσημ. αριθ. 121.

¹⁴⁴ Κρητικός, ανωτ., (έκδ. 1998), περιθ. αριθ. 1894 σελ. 645.

¹⁴⁵ ΑΠ 690/1985 Δ. 18/565.

Βλ. αντιθέτως ΕφΑθ 5531/2006 ΕΔΙΑ

απολύτως καμιά έννομη επιρροή στην αξίωση του ασφαλισμένου μας, την οποία ασκεί με την αναφερθείσα ανωτέρω αποζημιωτική αγωγή.

**Η ΕΠΙΜΗΚΥΝΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ
ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟ 268 ΕΔΑΦ. Α' ΑΚ
ΕΠΙ ΑΞΙΩΣΕΩΝ ΕΞ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ
ΤΟ «ΠΡΩΡΟ» ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΟΣ ΚΕΡΔΟΥΣ
(Επισκόπηση και κριτική της θεωρίας/νομολογίας)**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- I. Η παραγραφή κατά τον ΑΚ
- II. Η διακοπή της παραγραφής και οι συνέπειές της
- III. Η κατά το νόμο λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α'
- IV. Η κατά τη νομολογία λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α' επί διαφυγόντων κερδών
 - α. Οι παραδοχές των δικαστηρίων
 - β. Η έννοια των παραδοχών αυτών
 - γ. Κριτική της νομολογίας
- V. Οι συνέπειες της παρόδου του χρόνου της παραγραφής
- VI. Το «πρόωρο» της αγωγής διαφυγόντος κέρδους
 - α. Το ζήτημα
 - β. Η θέση της νομολογίας/θεωρίας
 - γ. Τα προβλήματα
 - δ. Η γνώμη μου
 - δ.1. Επί του πρώτου προβλήματος
 - δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334
 - δ.2. Επί του δευτέρου προβλήματος

I. Η παραγραφή κατά τον ΑΚ

Παραγραφή είναι ο θεσμός του δικαίου, σύμφωνα με τον οποίο μία αξίωση παύει να είναι δικαστικώς επιδιώξιμη, επειδή ο δικαιούχος της παρέλειψε να την ασκήσει εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, που

ορίζεται από το νόμο¹⁴⁶. Κατά κανόνα, οι αξιώσεις παραγράφονται μετά από είκοσι χρόνια (ΑΚ 249). Είναι όμως δυνατόν ο νόμος, ως προς ορισμένες αξιώσεις, να προβλέπει συντομότερο χρόνο παραγραφής τους. Στις αξιώσεις αυτές συμπεριλαμβάνεται και εκείνη προς αποζημίωση λόγω αδικοπράξιας (ΑΚ 914, 297, 298), η οποία παραγράφεται μετά πέντε χρόνια αφότου ο παθών (και δικαιούχος) πληροφορήθηκε τη ζημία και τον υπόχρεο προς αποζημίωση, εκτός εάν η αδικοπράξια αποτελεί και αξιόποινη πράξη, που κατά τον ποινικό νόμο υπόκειται σε συντομότερη παραγραφή, οπότε αυτή ισχύει και για την αξίωση αποζημίωσης (ΑΚ 937 § 1).

Εξάλλου, ο χρόνος της παραγραφής αρχίζει να τρέχει αφότου γεννήθηκε η αξίωση και είναι δυνατή η δικαστική επιδίωξή της (ΑΚ 251). Για τον υπολογισμό του χρόνου της παραγραφής εφαρμόζονται αναλόγως οι γενικές διατάξεις των ΑΚ 241 επ., περί υπολογισμού των προθεσμιών¹⁴⁷.

II. Η διακοπή της παραγραφής και οι συνέπειές της

Διακοπή της παραγραφής είναι η ματαίωση του χρόνου της παραγραφής που έχει διανυθεί μέχρι τότε και η έναρξη νέας παραγραφής από την αρχή. Δηλαδή, εφόσον συντρέχει κάποιος νόμιμος και έγκυρος λόγος διακοπής της παραγραφής, επέρχονται δύο έννομες συνέπειες : **1.** Ο διαδραμών χρόνος δεν υπολογίζεται και **2.** Από το πέρας του χρόνου της παραγραφής αρχίζει νέα (ΑΚ 270 § 1).

Ένας από τους λόγους διακοπής της παραγραφής είναι η έγερση της αγωγής από μέρους του δικαιούχου (ΑΚ 261 εδάφ. α'), δηλαδή η κατάθεση από μέρους του αγωγικού δικογράφου στην γραμματεία του δικαστηρίου και η επίδοση αντιγράφου στον εναγόμενο (ΚΠολΔικ 215 § 1 εδάφ. α'). Από την επίδοση του αντιγράφου της αγωγής στον εναγόμενο, επέρχεται η διακοπή της παραγραφής της ένδικης αξιώσεως (ΑΚ 261 εδάφ. α'. ΚΠολΔικ 221 § 1 εδάφ. γ').

Περαιτέρω, εάν η διακοπή της παραγραφής επήλθε με την έγερση της αγωγής, τότε η νέα παραγραφή άρχεται εκ νέου από τη νέα διαδικαστική πράξη των διαδικών ή του δικαστηρίου (ΑΚ 261 εδάφ. β'). Τοιαύτη διαδικαστική πράξη είναι η κατά την διαδρομή του χρόνου πλέον πρόσφατη.

Εάν μεταξύ των δύο διαδικαστικών πράξεων παρέλθει ολόκληρος ο χρόνος της παραγραφής, τότε γίνεται λόγος για διακοπή της παραγραφής «εν επιδικία». Όμως, η ύπαρξη επιδικίας, την οποία άλλωστε ο νόμος δεν αναφέρει, δεν αποτελεί προϋπόθεση για την έναρξη νέας παραγραφής και μετά από τη λήξη της επιδικίας. Επομένως, αρχίζει νέα παραγραφή¹⁴⁸ και μετά από την περάτωση της επιδικίας, δηλαδή και μετά από τη δημοσίευση της οικείας οριστικής αποφάσεως, η οποία συνιστά και την τελευταία διαδικαστική πράξη της δίκης¹⁴⁹.

III. Η κατά το νόμο λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α'

¹⁴⁶ **Απ. Γεωργιάδης**, ΓενΑ (Συνεπτυγμένο σύγγραμμα, έκδ. 2007) § 24 I αριθ. 1 σελ. 227.

¹⁴⁷ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., § 24 I αριθ. 2 σελ. 230.

¹⁴⁸ Ο χρόνος της νέας αυτής παραγραφής είναι ο ίδιος με εκείνον της αρχικής παραγραφής (επιχ. εκ της ΑΚ 275), δηλαδή εκείνης που προβλέπει ο νόμος για την συγκεκριμένη αξίωση.

¹⁴⁹ **Σημαντήρας**, ΓενΑ, τ. II (έκδ. 1980), περιθ. αριθ. 1073 σελ. 45. ΑΠ 96/1963 ΝοΒ 11/761. ΕφΑθ 1991/1977 Αρμ ΛΓ/730. Βλ. επί του ζητήματος αυτού **Ράμμο-Λιτζερόπουλο**, Γνμδ, στο ΝοΒ 9 σελ. 1073 επ.

Εάν όμως η δικαστική αυτή απόφαση είναι τελεσίδικη, τότε ο χρόνος της παραγραφής για την επιδικασθείσα αξίωση μετατρέπεται (εάν είναι μικρότερος) σε εικοσαετή (ΑΚ 268).

Συνεπώς, ακριβώς από την τελευταία αυτή διάταξη προκύπτουν τα ακόλουθα : **(α)** Ότι, (όπως σαφώς διαγορεύεται στο πραγματικό της και συνεπώς δε νοείται ερμηνεία της), η μετατροπή αυτή του χρόνου της παραγραφής, αναφέρεται **αποκλειστικώς** στην επιδικασθείσα αξίωση και **(β)** ότι και μετά από την έκδοση της (τελεσίδικης) απόφασης, αρχίζει – κατά τα προεκτεθέντα – νέα παραγραφή της επιδικασθείσας αξίωσης, αφού η έκδοση της απόφασης αυτής δεν αποτελεί νομικό γεγονός το οποίο αποκλείει την εντεύθεν παραγραφή της αξιώσεως, παρά εκδήλως τρόπο νέας διακοπής της παραγραφής της αξιώσεως αυτής, οπότε την επομένη αρχίζει νέος χρόνος παραγραφής της, εικοσαετούς πλέον διάρκειας.

Περαιτέρω και δεδομένου του ότι μετά από την τελεσίδικη αναγνώριση της απαίτησης αυτής, ακολουθεί το στάδιο της αναγκαστικής εκτελέσεως εις βάρος του οφειλέτη, προς ικανοποίηση της εν λόγω απαίτησεως, εφόσον βεβαίως η απόφαση είναι και καταψηφιστική και ο οφειλέτης δεν στέργει σε εκούσια συμμόρφωση προς το διατακτικό της απόφασης, παρέπεται ότι η ΑΚ 268 θεσπίσθηκε ακριβώς **(και μόνον)** για να καθορίσει χρόνο παραγραφής της απαίτησεως μετά από την τελεσίδικη αναγνώρισή της. Πράγματι : κατά τα προλεχθέντα, και μετά από την τελεσιδικία αρχίζει νέος χρόνος παραγραφής της απαίτησεως αυτής. Κατά δε το ανωτέρω στάδιο (της αναγκαστικής εκτελέσεως) εφόσον ο δανειστής επιχειρήσει να προβεί σε πράξεις της εκτελεστικής διαδικασίας (επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, αναγκαστική κατάσχεση κ.ο.κ.), μετά από την πάροδο της εικοσαετίας, τότε θα αποκρουσθεί από τον οφειλέτη με άσκηση της ακυρωτικής ανακοπής εκ του άρθρου 933 § 1 ΚΠολΔικ, η οποία θα στηρίζεται στην επελθούσα εν τω μεταξύ παραγραφή¹⁵⁰, ως οψίγονο λόγο ακυρωσίας των ως άνω διαδικαστικών πράξεων (ΚΠολΔικ 933 § 3), αφού τα πραγματικά περιστατικά που συνθέτουν την παραγραφή δεν καλύπτονται από το δεδικασμένο, επειδή δεν ήταν γεννημένα μέχρι την τελευταία συζήτηση της αγωγής επί της ουσίας στον πρώτο ή δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, μετά τον οποίο εκδόθηκε η δικαστική απόφαση που συνιστά ή επικυρώνει τον εκτελεστό τίτλο (Βλ. τις ΚΠολΔικ 269 § 2 β' και 527 αριθ. 3) ¹⁵¹.

IV. Η κατά τη νομολογία λειτουργία της ΑΚ 268 εδάφ. α' επί μέλλουσας ζημίας (διαφυγόντων κερδών)

α. Οι παραδοχές των δικαστηρίων

Ο Άρειος Πάγος και τα κατώτερα δικαστήρια της ουσίας με σειρά αποφάσεων τους έχουν δεχθεί ότι :

1) Σε περίπτωση μέλλουσας και εξακολουθητικής ζημίας, δεν αναγεννάται η αξίωση αποζημιώσεως εξακολουθητικώς, διότι η αξίωση αποζημιώσεως για ολόκληρη τη ζημία είναι μία και τίκεται αφότου η παράνομη πράξη αρχίζει να αναδίδει επιζήμιες συνέπειες¹⁵² ' συνεπώς οι μέλλουσες να επέλθουν ζημίες αποτελούν τμήμα της εν λόγω ενιαίας αξιώσεως.

¹⁵⁰ Περί του ότι η ένσταση παραγραφής συνιστά έγκυρο λόγο ακυρωτικής ανακοπής εκ της ΚΠολΔικ 933 § 1, ως αφορώσα την απαίτηση, βλ. **Φαλτοή**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, τ. Α' § 39 περιθ. αριθ. 22 σελ. 574.

¹⁵¹ **Φαλτοή**, ανωτ., περιθ. αριθ. 39 σελ. 586-587, όπου κι άλλες παραπομπές στη συναφή βιβλιογραφία και νομολογία, στις υποσημ. αριθ. 155, 156 και 157, σελ. 587.

¹⁵² ΑΠ 1581/2008 ΕΣυγκΔ 2008/436. ΑΠ 1978/2008 ΕΣυγκΔ 2009/35.

2) Η παραγραφή της εν λόγω μόνης αξιώσεως καλύπτει όλες τις ζημίες, επελθούσες και μέλλουσες.

3) Η ΑΚ 268 εδάφ. α' εφαρμόζεται και εν προκειμένω. Επομένως, εάν ασκηθεί αγωγή για μέρος μόνον της ανωτέρω μόνης αξιώσεως, (δηλαδή για ορισμένες μόνον από τις ζημίες), τότε η επίδοσή της διακόπτει την παραγραφή μόνον για το μέρος αυτό, ως προς το οποίο και δημιουργείται εκκρεμοδικία.

4) Επί απωλείας προσόδων, (δηλαδή επί μέλλουσας προβλεπτής ζημίας), η επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής των οικείων αξιώσεων σε εικοσαετή, κατά την ΑΚ 268 εδάφ. α', (αρχομένη από την τελεσιδικία), επέρχεται και για το μέρος της όλης αξίωσης, δηλαδή και της αναγομένης σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου, για τον οποίο επιδικάσθηκε η αποζημίωση. Επειδή, στην περίπτωση αυτή, και το μέρος αυτό της αξιώσεως, καίτοι δεν περιέχεται ως προς τούτο ειδική αναγνωριστική διάταξη στην τελεσιδική απόφαση, θεωρείται ότι έχει βεβαιωθεί (εμμέσως) με την παρεμπίπτουσα δικαστική κρίση, η οποία ήταν αναγκαία για την έναρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς, δηλαδή για κάθε ζημία από την αδικοπραξία.

5) Η επιμήκυνση του χρόνου της παραγραφής προϋποθέτει την ύπαρξη αξιώσεως που δεν έχει υποκύψει στην παραγραφή μέχρι και την τελεσιδικία¹⁵³.

β. Η έννοια των παραδοχών αυτών

Η προφανής έννοια των ανωτέρω παραδοχών της νομολογίας είναι – κατά τη γνώμη μας – η ακόλουθη :

Το πρόβλημα τίθεται κυρίως σε περίπτωση κατά την οποία, ο παθών έχει ασκήσει κατά του υπαιτίου της αδικοπραξίας αγωγή, με την οποία ζητεί την αποκατάσταση συγκεκριμένων ζημιών του, αποτόκων της αδικοπραξίας αυτής, (εννοείται εντός του χρόνου της παραγραφής) και στη συνέχεια, (α) εκδοθεί επί της αγωγής αυτής τελεσιδική απόφαση, δυνάμει της οποίας αφενός κηρύσσεται ο εναγόμενος υπαίτιος (ή συνυπαίτιος) της επικαλουμένης ζημίας του ενάγοντος και (β) ο ενάγων ασκεί μεταγενεστέρως και νέα αγωγή κατά του αυτού εναγομένου, με την οποία θα ζητεί την αποκατάσταση νέων (προβλεπτών) μελλοντικών ζημιών του (συνήθως θα πρόκειται για διαφυγόντα κέρδη του).

Σύμφωνα με τις ανωτέρω εκτεθείσες παραδοχές της νομολογίας, (σε συνδυασμό και με τα όσα ήδη αναπτύχθηκαν στην § III του παρόντος περί της εννοίας της ΑΚ 268 εδάφ. α'), η επιμήκυνση της παραγραφής των αξιώσεων της δεύτερης αγωγής σε εικοσαετή, δυνάμει της τελευταίας διατάξεως του ΑΚ, σημαίνει προδήλως ότι, αφότου τελεσιδικήσει η δικαστική απόφαση επί της πρώτης αγωγής του παθόντος, τότε αρχίζει να τρέχει νέα παραγραφή της τελεσιδικώς κριθείσας αξιώσεως. Η παραγραφή αυτή αφορά την άσκηση του δημοσίου δικαιώματος του δανειστή να επιχειρήσει αναγκαστική εκτέλεση εις βάρος περιουσιακού στοιχείου του οφειλέτη, επί τη βάση της ως άνω τελεσιδικής καταψηφιστικής αποφάσεως, ως εκτελεστού τίτλου. Εξάλλου, εάν ο κατά νόμο χρόνος της παραγραφής της εν λόγω αξιώσεως είναι μικρότερος της εικοσαετίας, τότε μετατρέπεται σε εικοσαετή και αρχίζει να τρέχει από την επομένη της τελεσιδικίας (με όποιον τρόπο κι αν επήλθε αυτή¹⁵⁴).

¹⁵³ Βλ. όλως ενδεικτικώς : ΑΠ 8/2007 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/251. ΕφΑθ 668/2006 ΕΣυγκΔ 2007/418. ΜΠρΑθ 1022/2008 ΕΣυγκΔ 2009/120.

¹⁵⁴ Η απόφαση καθίσταται τελεσιδική είτε επειδή απορρίφθηκε η κατ' αυτής έφεση είτε επειδή παρήλθε άπρακτη η προθεσμία προς άσκηση αυτής (ΚΠολΔικ 518) είτε

Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία ο δανειστής επιχειρήσει να προβεί σε πράξεις της εκτελεστικής διαδικασίας (επίδοση επιταγής προς εκτέλεση, αναγκαστική κατάσχεση κ.ο.κ.), μετά από την πάροδο της εικοσαετίας, τότε θα αποκρουσθεί από τον οφειλέτη με άσκηση της ακυρωτικής ανακοπής εκ του άρθρου 933 § 1 ΚΠολΔικ, η οποία θα στηρίζεται στην επελθούσα εν τω μεταξύ παραγραφή¹⁵⁵, ως οφίγονο λόγο ακυρωσίας των ως άνω διαδικαστικών πράξεων (ΚΠολΔικ 933 § 3).

Τα ανωτέρω όμως δεν σημαίνουν και ότι η δεύτερη αυτή αγωγή του παθόντος μπορεί να ασκηθεί εντός εικοσαετίας από την έναρξη του χρόνου της παραγραφής, ήτοι και μετά από την πάροδο του χρόνου της (αρχικής) παραγραφής, (δηλαδή ενώ οι αγωγικές αξιώσεις έχουν ήδη αποσβησθεί), ακριβώς επειδή δυνάμει της ΑΚ 268 εδάφ. α' δεν αναβιώνει η παραγραφείσα αξίωση, παρά απλώς επιμηκύνεται ο χρόνος της (αρχικής συντομότερης) παραγραφής της, εφόσον όμως στον χρόνο που ασκείται δεν είναι ήδη παραγεγραμμένη¹⁵⁶.

Συνεπώς, η εν λόγω αγωγή, (καθώς και κάθε επόμενη, μέχρι να εξαντληθούν οι προβλεπτές αξιώσεις του παθόντος), απαιτείται να ασκηθεί εντός του χρόνου της αρχικής (συντομότερης) παραγραφής¹⁵⁷⁻¹⁵⁸, ενόψει του ότι με την άσκησή της διακόπτεται ο διαδρομή του χρόνου της παραγραφής των αξιώσεων που ασκούνται με αυτήν¹⁵⁹⁻¹⁶⁰. Διαφορετικά, απορρίπτεται ως παραγεγραμμένη, κατόπιν βεβαίως υποβολής σχετικής ενστάσεως από μέρους του εναγομένου¹⁶¹ ή και τρίτου έχοντος έννομο συμφέρον¹⁶².

Ένα παράδειγμα :

Ας υποθέσουμε τα κατωτέρω :

α. Ένα αυτοκινητικό ατύχημα (δηλαδή αδικοπραξία παραχθείσα εξ αμελείας του οδηγού του ζημιογόνου οχήματος) έλαβε χώρα την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2000.

β. Ο παθών έλαβε (κατά τον χρόνο του ατυχήματος) γνώση, αφενός της ζημίας κι αφετέρου του υποχρέου προς αποζημίωση και συνεπώς ο

επειδή ο ηττηθείς διάδικος παραιτήθηκε (συννόμως) από το οικείο δικαίωμά του (ΚΠολΔικ 299 σε συνδ. με 297) (Βλ. **Ράμμο**, ΕλλΠολΔικ, (έκδ. 1961), § 143 VI Β σελ. 411).

¹⁵⁵ Περί του ότι η ένσταση παραγραφής συνιστά έγκυρο λόγο ακυρωτικής ανακοπής εκ της ΚΠολΔικ 933 § 1, ως αφορώσα την απαίτηση, βλ. **Φαλτσή**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτελέσεως, τ. Α' § 39 περιθ. αριθ. 22 σελ. 574.

¹⁵⁶ ΟλομΑΠ 24/2003 ΕΛΔ 2003/949 και 1262, ΔικΕτ&Επ (ΔΕΕ) 2004/795, ΝοΒ 2004/1180 και ΕπΔικΚοινΑσφ (ΕΔΚΑ) 2003/618. ΟλομΑΠ 38/1996 ΕΛΔ 1997/41. ΟλομΑΠ 23/1994 ΕΛΔ 1995/577. ΑΠ 80/1991 ΕΛΔ 1992/547. ΑΠ 1021/2001 ΧρονΙδΔικ 1/915.

¹⁵⁷ Ητοι : είτε του χρόνου που ορίζει η ΑΚ 937 § 1 εάν ο εναγόμενος είναι ο υπαίτιος της αδικοπραγίας είτε του χρόνου που ορίζει το άρθρο 10 § 2 του π.δ. 237/1986 (και ήδη το άρθρο 7 ν. 3557/2007), εάν εναγόμενος είναι ο ασφαλιστής του υπαιτίου.

¹⁵⁸ Κατά τις ΑΠ 1391/2007 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), ΑΠ 983/2006 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ) και 1012/2004 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), οι αξιώσεις του παθόντος κατά του ασφαλιστή, που ασκήθηκαν με δεύτερη αγωγή του, θεωρήθηκαν παραγεγραμμένες, επειδή η διετής παραγραφή των αξιώσεων αυτών είχε συμπληρωθεί, πριν να εκδοθεί η τελεσίδικη απόφαση επί της πρώτης αγωγής του.

¹⁵⁹ ΑΚ 261 εδάφ. α'.

¹⁶⁰ Βλ. όλως ενδεικτικώς επιτυχή εφαρμογή των ανωτέρω, στην ΕφΑθ 868/2006 ΕΣυγκΔ 2007/421 και στην ΕφΑθ 5320/1998 ΕΣυγκΔ 2003/344.

¹⁶¹ ΑΚ 277.

¹⁶² ΑΚ 278.

(πενταετής) χρόνος της παραγραφής των οικείων αξιώσεων αυτού άρχισε να τρέχει από την επομένη του συμβάντος ημέρα¹⁶³ και λήγει, ως υπολογιζόμενος κατά νόμο σε έτη, μόλις περάσει και η αντίστοιχη ημερομηνία του τελευταίου (του πέμπτου) χρόνου¹⁶⁴, ήτοι την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2005, εκτός εάν η ημέρα αυτή ήταν κατά νόμο εξαιρετέα, οπότε ο χρόνος της παραγραφής συμπληρώνεται όταν περάσει και η επόμενη εργάσιμη ημέρα¹⁶⁵.

c. Η πρώτη αγωγή του παθόντος κατά του υπαιτίου του τραυματισμού του, με την οποία επιδιώκεται η αποκατάσταση της προβλεπτής αποθετικής ζημίας του, κατά το χρονικό διάστημα από το χρόνο της αδικοπραξίας μέχρι και τέλος του έτους 2001, ασκείται (: επιδίδεται αντίγραφο του εν λόγω δικογράφου στον εναγόμενο), κατά το έτος 2002.

d. Επ' αυτής εκδίδεται τελεσίδικη απόφαση, ευνοϊκή για τον ενάγοντα, κατά το έτος 2006.

e. [Εννοείται ότι, μέχρι και την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής, δεν έχει παρέλθει, εν επιδικία, ο (βραχύς, λόγου χάριν, πενταετής κατ' άρθρο 937 § 1 ΑΚ) χρόνος της παραγραφής της αξιώσεως που ασκήθηκε με αυτήν¹⁶⁶].

f. Στη συνέχεια, κατά το έτος 2003, ασκείται (επιδίδεται στον εναγόμενο) και δεύτερη αγωγή του παθόντος, με την οποία επιδιώκεται η αποκατάσταση της περαιτέρω προβλεπτής αποθετικής ζημίας του, ήτοι κατά το έτος 2003.

h. Τέλος, κατά το έτος 2008 ο παθών ασκεί κατά του υπαιτίου και τρίτη αγωγή, με την οποία ζητείται η επιδίκαση χρηματικού ποσού, για την αποκατάσταση περαιτέρω προβλεπτού διαφυγόντος κέρδους του, ήτοι κατά το έτος 2004.

Ερωτάται, ποια επίδραση έχει στο ζήτημα της παραγραφής των ως άνω αξιώσεων του παθόντος, η τελεσιδικία της απόφασης επί της πρώτης αγωγής, τόσο επί της εν αυτή αξιώσεως, όσο και επί των αξιώσεων που ασκήθηκαν με τις υπόλοιπες δύο αγωγές.

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό (σύμφωνα με τις μνησθείσες ανωτέρω παραδοχές της νομολογίας) έχει ως εξής :

Επί της πρώτης αγωγής : Η αγωγή αυτή ασκήθηκε εντός του χρόνου της παραγραφής (που συμπληρώνεται, κατά τα προδιαληφθέντα την 30ή Νοεμβρίου του έτους 2005) και συνεπώς, από την επομένη ημέρα¹⁶⁷ εκείνης κατά την οποία η επ' αυτής απόφαση κατέστη κατά νόμο τελεσίδικη, κατέστη πλέον εικοσαετής η παραγραφή της αξιώσεως του δανειστή να επιτύχει την ικανοποίηση αυτής από μέρους του οφειλέτη είτε με εκούσια πράξη αυτού είτε αναγκαστικώς, με τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης.

Επί της δεύτερης αγωγής : Και η αγωγή αυτή ασκήθηκε εντός του χρόνου της παραγραφής και συνεπώς από την επομένη ημέρα εκείνης κατά την οποία κατέστη τελεσίδικη η απόφαση επί της πρώτης αγωγής, μετατρέπεται σε εικοσαετή (από πενταετή) αφενός η παραγραφή των ενδίκων αξιώσεων εν επιδικία κι αφετέρου η παραγραφή των αξιώσεων

¹⁶³ ΑΚ 937 § 1 σε συνδ. με 241 § 1 και 251.

¹⁶⁴ ΑΚ 243 § 3, που εφαρμόζεται αναλόγως και επί παραγραφής [Σημαντήρας, ΓενΑ (έκδ. 1980) περιθ. αριθ. 1045 σελ. 692].

¹⁶⁵ ΑΚ 242, που εφαρμόζεται αναλόγως και επί παραγραφής.

¹⁶⁶ Αυτό επαναλαμβάνουν στερεοτύπως όλες οι αποφάσεις (Βλ. ενδεικτικώς ΟλομΑΠ 24/2003 ΕπΔικΚοινΑσφ 2003/949, ΕλΔ 2003/949 και 1262, ΔΕΕ 2004/795 και ΝοΒ 2004/1180).

¹⁶⁷ ΑΚ 241 § 1.

αυτών, μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως επί αυτής (της δεύτερης) αγωγής.

Επί της τρίτης αγωγής : Η αγωγή αυτή ασκήθηκε μετά από την παρέλευση του πενταετούς χρόνου της παραγραφής. Μετατροπή του χρόνου της παραγραφής αυτής σε εικοσαετή, (μετά την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής), ούτως ώστε να είναι και η τρίτη αγωγή εμπρόθεσμη, δεν επέρχεται, διότι – όπως ήδη λέχθηκε ανωτέρω – απαραίτητη προς τούτο κατά νόμο προϋπόθεση είναι η άσκηση της αγωγής εντός του χρόνου της αρχικής (της πενταετούς) παραγραφής. Επομένως, η αγωγή αυτή θα απορριφθεί ως υποκύψασα στην παραγραφή, εφόσον βεβαίως ο εναγόμενος προβάλλει συννόμως τη σχετική ένσταση εκ του άρθρου 277 ΑΚ.

Διευκρινίζεται (ει και εκ περισσού) ότι κρίσιμο εν προκειμένω ζήτημα δεν είναι το εάν οι ένδικες αξιώσεις της τρίτης αγωγής αφορούν χρονικό διάστημα εντός του χρόνου της παραγραφής, παρά το εάν η αγωγή ασκήθηκε πριν να παρέλθει ο εν λόγω χρόνος.

Ένια δικαστήρια του πρώτου αλλά και του δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας, εφαρμόζοντας λανθασμένως την ως άνω νομολογία, (μολονότι στη μείζονα σκέψη που παραθέτουν στις αποφάσεις τους, εμφανίζονται να υιοθετούν τις ως άνω θέσεις της κρατούσας νομολογίας, εν τούτοις) κατά την κατάστροψη του πορίσματός τους από την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων, καταλήγουν στην παραδοχή ότι, κατά την έννοια της ΑΚ 268 εδάφ. α', μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής, μετατρέπεται σε εικοσαετή η αρχική (πενταετής) παραγραφή των περαιτέρω αξιώσεων λόγω διαφυγόντος κέρδους του ενάγοντος/παθόντος, υπό την έννοια ότι από την τελεδικία αυτή άρχεται νέος χρόνος παραγραφής, εικοσαετούς πλέον διάρκειας. Και συνεπώς, (κατά τις λανθασμένες αυτές παραδοχές), ο παθών έχει τη δυνατότητα να ασκήσει συννόμως τη νέα αγωγή του εντός της εν λόγω εικοσαετίας. Δηλαδή, υπό τα δεδομένα του ως άνω παραδείγματος, με τελεσιδικία της αποφάσεως επί της πρώτης αγωγής κατά το έτος 2006, ο παθών δικαιούται να ασκεί αγωγές για διαφυγόντα κέρδη αυτού μέχρι του τέλους του εργασιακού βίου του, έως και το έτος 2026. Άρα, στο παράδειγμά μας, (κατά τις ίδιες εσφαλμένες παραδοχές), η τρίτη αγωγή του έχει ασκηθεί εντός του χρόνου της νέας παραγραφής.

Η παραδοχή αυτή είναι προδήλως λανθασμένη, διότι αντίκειται ευθέως στην ορθή δόξα, κατά την οποία (όπως ήδη λέχθηκε) δυνάμει της ΑΚ 268 εδάφ. α' δεν αναβιώνει η παραγραφείσα αξίωση, παρά απλώς επιμηκύνεται ο χρόνος της (αρχικής συντομότερης) παραγραφής της, εφόσον όμως στον χρόνο που ασκείται δεν είναι ήδη παραγεγραμμένη.

γ. Κριτική της νομολογίας

1. Υπό τα αναπτυχθέντα αμέσως ανωτέρω, γίνεται αντιληπτό πως η νομολογία μας δέχεται παγίως πλέον τα εξής : «Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 268 εδάφ. α' ΑΚ, η οποία εφαρμόζεται και σε κάθε βραχυπρόθεσμη παραγραφή, σε περίπτωση βεβαιώσεως με τελεσίδικη απόφαση της υπάρξεως αξιώσεως αποζημιώσεως προς αποκατάσταση της ζημίας της αποθετικής ζημίας από αδικοπραξία, λόγω προκλήσεως παράνομης ζημίας, (όπως λ.χ. σωματικής βλάβης από αυτοκίνητο), επέρχεται κατ' αρχήν η επιμήκυνση της πενταετούς παραγραφής της ΑΚ 937 § 1, αρχομένη από την τελεσιδικία και ως προς το μέρος της όλης αξιώσεως αποζημιώσεως για αποθετική ζημία (απώλεια προσόδων), δηλαδή και σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου για τον οποίο επιδικάσθηκε η αποζημίωση. Και τούτο, διότι και το μέρος αυτό της αξιώσεως, (καίτοι δεν περιέχεται ειδική αναγνωριστική διάταξη στην

απόφαση), θεωρείται ότι έχει βεβαιωθεί (εμμέσως) στην περίπτωση αυτή με την παρεμπόμπουσα δικαστική κρίση, η οποία ήταν αναγκαία για την ύπαρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς, ήτοι για κάθε ζημία από την αδικοπράξια»¹⁶⁸.

2. Στις θέσεις αυτές της νομολογίας, θα μπορούσε να αντιλέξει κανείς τα ακόλουθα :

2.1. Τα δικαστήρια προκειμένου να υπαγάγουν στην εικοσαετή παραγραφή εκ του άρθρου 268 εδάφ. α' ΑΚ, όχι μόνον την κριθείσα έννομη σχέση (δηλ. την εκάστοτε ένδικη αξίωση προς αποζημίωση), αλλά και κάθε περαιτέρω αγωγή του παθόντος για μεταγενέστερη ζημία του, δέχονται ότι η τελεσίδικη (ευνοϊκή για τον ενάγοντα) δικανική κρίση περί της ένδικης αξιώσεώς του, εμπεριέχει σιωπηρώς και την (τελεσίδικη) κρίση τους περί του καθ' όλου δικαιώματος του ενάγοντος προς αποζημίωση.

2.2. Υπό διαφορετική διατύπωση, οι παραδοχές της νομολογίας, ότι «η **παρεμπόμπουσα** δικαστική κρίση ήταν **αναγκαία** για την ύπαρξη δικαιώματος αποζημιώσεως του παθόντος γενικώς» παραπέμπουν ευθέως στο γνωστικό πεδίο της πολιτικής δικονομίας και ειδικότερα στο άρθρο 331 ΚΠολΔικ, κατά το οποίο «Το δεδικασμένο εκτείνεται και στα ζητήματα που κρίθηκαν **παρεμπιπτόντως** και αποτελούν **αναγκαία** προϋπόθεση του κυρίου ζητήματος, εάν το δικαστήριο ήταν καθ' ύλην αρμόδιο να αποφασίσει για τα παρεμπιπτόντα αυτά ζητήματα».

2.3. Δηλαδή τα δικαστήρια θεωρούν ότι **(α)** σε κάθε αγωγή με την οποία ζητείται η καταβολή συγκεκριμένης αποζημιώσεως, ενυπάρχει (ως αναγκαίο πρόκριμμα, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 331) και η αλάλητη αξίωση του ενάγοντος να κριθεί το καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεώς του κατά του εναγομένου, επί τη βάση του πραγματικού που εκτίθεται στην αγωγή του και ότι **(β)** η ευνοϊκή για τον ενάγοντα τελεσίδικη κρίση του δικαστηρίου επί της ένδικης αξιώσεώς του, καλύπτει με δύναμη δεδικασμένου, ως προκριματικό (προδικαστικό) ζήτημα, και το μνησθέν οικείο καθ' όλου δικαίωμα του ενάγοντος, με αποτέλεσμα να υφίσταται και περί αυτού τελεσίδικη δικαστική κρίση, η οποία εφέλκει και επ' αυτού εφαρμογή της ΑΚ 268 εδάφ. α'.

2.4. Ερωτάται όμως :

(i) Η ελληνική έννομη τάξη γνωρίζει άραγε το ως άνω καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεως, ώστε τούτο πάντοτε να τίθεται εμμέσως (αλαλήτως) υπό δικαστική διερεύνηση ;

(ii) εν πάση περιπτώσει, η τελεσίδικη δικαστική κρίση περί της συγκεκριμένης αξιώσεως αποζημιώσεως που ήχθη ενώπιον του δικαστηρίου με την οικεία αγωγή, εμπεριέχει άραγε και όμοια κρίση περί τινος προδικαστικού ζητήματος και ειδικότερα, περί του ανωτέρω καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος ; και

(iii) οι αξιώσεις που ασκούνται με τις μεταγενέστερες αγωγές είναι άραγε εκδηλώσεις της ενιαίας αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωσή του από τη συγκεκριμένη αδικοπράξια ή μήπως είναι είναι τελείως διαφορετικές εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδικώς και βεβαίως δεν αποτελούν μέρος αυτής;

2.5. Επί των ζητημάτων τούτων, εκθέτουμε τα ακόλουθα :

2.5.1. Το δικαστήριο, προκειμένου να κάνει δεκτή αγωγή, ως βάσιμη κατά νόμο και κατ' ουσίαν, εφαρμόζει συγκεκριμένο κανόνα δικαίου, στον οποίο ερείδεται η ένδικη αξίωση ιδιωτικού δικαίου. Ο κανόνας αυτός έχει δύο

¹⁶⁸ Βλ. όλως ενδεικτικώς την ΑΠ 1581/2008 ΕΣυγκΔ 2008/436.

σκέλη : το πραγματικό και την έννομη συνέπεια. Στο πρώτο σκέλος διαλαμβάνονται οι παραγωγικές προϋποθέσεις για την επέλευση της έννομης συνέπειας¹⁶⁹ και επομένως, όταν αυτές συντρέχουν, επέρχεται *ipso iure* η προβλεπόμενη στη δεύτερο σκέλος έννομη συνέπεια, η οποία αποτελεί και την ένδικη κάθε φορά αξίωση¹⁷⁰.

2.5.2. Εξάλλου, είναι δυνατόν, για να τεχθεί η αγωγική έννομη συνέπεια που προβλέπει συγκεκριμένος κανόνας δικαίου, (δηλαδή για να στοιχειοθετηθεί νόμω η ένδικη αξίωση), να απαιτείται να επέλθει και μία άλλη έννομη συνέπεια, δηλαδή ένα άλλο δικαίωμα, το οποίο προκαλείται από την εφαρμογή ενός άλλου, διαφορετικού, κανόνα δικαίου¹⁷¹.

Σχετικώς απαιτείται να υπενθυμίσουμε τ' ακόλουθα : Οι γενεσιουργές προϋποθέσεις του εκάστοτε διαγνωστέου δικαιώματος ενδέχεται να είναι είτε

¹⁶⁹ **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή (έκδ. 1947) σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπή του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού, επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της δια πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποίησης, ΕλΔ 25 § V σελ. 883. **Κεραμής**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (έκδ. 1986), § 117 II σελ. 302. ΑΠ 9550/1998 ΕλΔ 40,1101. ΑΠ 1025/1993 ΕλΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 1978, 363.

¹⁷⁰ Πρόκειται για εφαρμογή της θεωρίας της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», την οποία υιοθετεί ο ΚΠολΔ, με το άρθρο 216 § 1α' αυτού [**Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ εκδ. 1983, § 16 II 3 σελ. 190-1. **Κεραμής**, ανωτ., § 75 σελ. 204 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδιοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6, § IV 1 σελ. 56. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, (έκδ. 1997), § 3 II 1 σελ. 52 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 III σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § IV 1-3 σελ. 961-3. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 5 αριθ. 3 σελ. 112 επ. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3.2. σελ. 408. **Βερβενιώτης**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § II Α σελ. 1564 και «Αναιρετικά κείμενα», (έκδ. 1993), σελ. 3 επ].

Από τη συναφή νομολογία, βλ. τις ΑΠ 412/1986 ΕλΔ 28,440. ΕφΑθ 2936/1998, ΕφΑθ 2519/1997 και ΕφΚρ 325/1994, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕλΔ 29,139. ΕφΑθ 2822/1986 ΕλΔ 27,701. ΕφΑθ 5454/1986 ΕλΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 7555/1985 ΕλΔ 26,1407.

Βλ. και την διατύπωση της ΑΠ 1266/1989 ΕλΔ 32,790.

¹⁷¹ **Κονδύλης**, ανωτ., § 12 Β 1 σελ. 121 και § 16 II 5 σελ. 192-193 και § 18 III σελ. 219-220. **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.2. σελ. 276-277. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατηρ. αριθ. 3.1. σελ. 31 και § 18 παρατηρ. αριθ. 3.2.4.2. σελ. 278-279. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 3 σελ. 26-27, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ. 961-963, υπό το άρθρο 324 § II 6 σελ. 1323 και υπό το άρθρο 331 § II σελ. 1341 και § III 1 σελ. 1343. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 παρατηρ. αριθ. 3.2.1. έως 3.2.3. σελ. 408-410. **Ο ίδιος**, Σχόλια, στη Δ. 2 (σελ. 164) και στη Δ. 13 (σελ. 838). **Ποδηματά**, Δεδικασμένο (Αντικειμενικά όρια ιδίως επί ενστάσεων) τ. I έκδοση 1995 Κεφ. Α' § 3 I 2 σελ. 100 επ. **Σταματόπουλος**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 15 σελ. 141-142 στην § 2.1. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - έννομη σχέση - προδικαστικό ζήτημα, ΕλΔ 26, 1103 επ. (στον περιθ. αριθ. 7 σελ. 1104-1105). ΕφΑθ 87/2001 αδημ. στο νομικό τύπο. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 8908/1983 ΕλΔ 25,366 με σύμφωνο σημείωμα **Χαρ. Παπαδάκη**, όπου κι άλλες παραπομπές. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕλΔ 25,1439. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕλΔ 26,1228.

Βλ. όμως αντιθέτως τις : ΑΠ 386/2000 ΕλΔ 41/1311, ΑΠ 610/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 839/1999 ΕλΔ 41/369, ΑΠ 1174/1999 ΕλΔ 41/694, ΕφΑθ 3375/1992 ΕλΔ 34/158 και ΕφΑθ 8204/1991 ΕλΔ 33/865.

1) ξηρά πραγματικά γεγονότα είτε **2) νομικές έννοιες (στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η υπαιτιότητα του αδικοπρακτούντος, στον κανόνα της ΑΚ 914)** είτε 3) αξιολογικές έννοιες (λ.χ. σπουδαίος λόγος, ισχυρός κλονισμός) είτε 4) έννομες συνέπειες, δηλαδή έννομα αποτελέσματα, τα οποία προκαλούνται κατ' εφαρμογή άλλου κανόνα δικαίου και τα οποία είναι κατά νόμο απαραίτητα για την πρόκληση της κύριας έννομης συνέπειας. Πρόκειται για τ'αποκαλούμενα *latu sensu* «προδικαστικά ή προκριματικά ζητήματα»¹⁷². Στις τρεις πρώτες περιπτώσεις, δεν δημιουργείται δεδικασμένο για την αλήθεια αυτών κατά το άρθρο 331 του ΚΠολΔ, επειδή το άρθρο 324 του ίδιου Κώδικα θέτει τον περιορισμό ότι δεδικασμένο στοιχειοθετείται μόνον ως προς τις κριθείσες έννομες συνέπειες, όχι όμως και για τα παραγωγικά αίτια των συνεπειών αυτών. Αντίθετα, στην τέταρτη από τις περιπτώσεις που προαναφέρθηκαν, στις οποίες ο γενεσιουργός λόγος της επίδικης έννομης συνέπειας είναι μία άλλη έννομη συνέπεια, τότε η παρεμπόμπουσα διάγνωση της ισχύος της συνέπειας αυτής μπορεί να δημιουργήσει δεδικασμένο, υπό τις προϋποθέσεις της ΚΠολΔ 331¹⁷³. Με άλλα λόγια, στην εν λόγω τέταρτη περίπτωση, κατά τη βούληση του νόμου, η γέννηση της επιδιωκόμενης με την αγωγή έννομης συνέπειας εξαρτάται από την ισχύ της άλλης, της αποκαλούμενης προκριματικής, εξαρτώσας ή προδικαστικής (βλ. την ΚΠολΔ 331)¹⁷⁴. **Επομένως, σύμφωνα με την ανάπτυξη που προηγήθηκε, το πραγματικό του βασικού κανόνα δικαίου, δεν αποτελεί εξ ορισμού προδικαστικό ζήτημα κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου του ΚΠολΔικ¹⁷⁵.**

2.5.3. Ερωτάται, μετά ταύτα, εάν επί αγωγής αποζημίωσης εξ αδικοπραξίας του εναγομένου, τα πραγματικά περιστατικά του ιστορικού της αγωγής αυτής, που συγκροτούν την παράνομη και υπαίτια πράξη του τελευταίου, συνιστούν κατά νόμο προδικαστικό ζήτημα, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 331, ώστε να τεχθεί ή όχι εξ αυτών δεδικασμένο και να δεσμεύεται εξ αυτού το δικαστήριο, το οποίο θα εκδικάσει δεύτερη αποζημιωτική αγωγή του ενάγοντος κατά του εναγομένου, επειδή η αδικοπραγία του τελευταίου εξακολούθησε να προκαλεί ζημία του ενάγοντος.

2.5.4. Εάν η επικαλούμενη έννομη σχέση, που τίκτει ζημία εις βάρος του ενάγοντος, είναι η αδικοπραξία του τελευταίου και με την αγωγή ζητείται η καταδίκη του εναγομένου προς αποζημίωση του ενάγοντος, τότε ο κανόνας δικαίου που καλείται σε εφαρμογή από το δικάζον δικαστήριο, είναι η ΑΚ 914

¹⁷² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 ΙΙΙ σελ. 25 επ., § 8 ΙΙΙ (γ) σελ. 65, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ.961-963 και υπό το άρθρο 331 § ΙΙΙ 1 σελ. 1342. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 σελ.408-401 (στις § § 3.2.1. έως 3.2.3). **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 3 παρατηρ. αριθ. 3.1. σελ. 31 επ. **Γεωργίου**, Ενημερωτικό σημείωμα, υπό την ΕφΠατρ 578/1984, στην ΕΛΔ 26,79/80 στις § § 5 έως και 9. **Ο ίδιος**, Δεδικασμένο-Έννομη σχέση-Προδικαστικό ζήτημα, ΕΛΔ 26 σελ.1105.

Για την έννοια του όρου «προκριματικά ζητήματα», βλ. και **Κρίστη**, Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Γενικό μέρος έκδ. 1970 § 25 σελ. 153 επ..

¹⁷³ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, ΕρμΚΠολΔ § 8 ΙΙΙ (γ) σελ. 65 και υπό το άρθρο 331 § ΙΙΙ 1 σελ. 1342.

¹⁷⁴ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 4 ΙΙΙ 3 σελ. 26-7 και υπό το άρθρο 218 § ΙΙΙ 2 δ' σελ. 972. **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ (έκδ. 1983) § 12 ΙΙ Β 1 σελ. 121 επ. και § 16 ΙΙ 5 σελ. 192.

¹⁷⁵ **Μπέης**, Δ. 23, 1071 και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § ΙΙ 6 σελ. 1323. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο

(σε συνδ. με τις ΑΚ 297 και 298, οι οποίες εξειδικεύουν το είδος της αποζημιώσεως που θα επιδικασθεί στον παθόντα¹⁷⁶). Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, για να υποχρεωθεί κάποιος σε αποζημίωση άλλου, θα πρέπει να διέπραξε εις βάρος του αδικοπραξία, δηλαδή να είναι ο δράστης παράνομης και υπαίτιας πράξης. Συνεπώς, στο πρώτο σκέλος της διάταξης αυτής (δηλαδή στο πραγματικό της), τίθενται ως παραγωγικοί λόγοι του δικαιώματος του παθόντος προς αποζημίωση έναντι του δράστη, η διάπραξη από μέρους του τελευταίου παράνομης και υπαίτιας πράξης' από το άλλο μέρος, με το δεύτερο σκέλος της ίδιας διάταξης, θεσμοθετείται ως έννομη συνέπεια της αδικοπραξίας του τελευταίου, το δικαίωμα του παθόντος προς αποκατάσταση πάσης ζημίας του, η οποία είναι ευθέως απότοκη της συμπεριφοράς του αντιδίκου του.

2.5.5. Η γνώμη μας (όπως προκύπτει από τα προεκτεθέντα) είναι, ότι τα πραγματικά περιστατικά περί αδικοπραξίας του εναγομένου (δηλαδή οι συνθήκες υπό τις οποίες συντελέσθηκε η αδικοπραξία αυτή, η υπαιτιότητα ή η συνυπαιτιότητα του εναγομένου κ.ο.κ.), που ετέθησαν υπ' όψιν του δικαστηρίου με την πρώτη από τις εν λόγω αγωγές και κρίθηκαν τελεσιδίκως με την οικεία απόφαση που διαθέτει την εν λόγω δικονομική ωριμότητα, **δεν αποτελούν προδικαστικά ζητήματα της δεύτερης δίκης**, ώστε να τεχθεί εξ αυτών δεδικασμένο και να δεσμεύσουν και το δικαστήριο που θα εκδικάσει την δεύτερη αγωγή, κατά το άρθρο 331 του ΚΠολΔ, παρά αποκλειστικώς στοιχεία του κανόνα δικαίου, τον οποίο εφάρμοσε το δικαστήριο που επελήφθη της πρώτης από τις αγωγές αυτές.

2.5.6. Επισημαίνονται συναφώς και τα εξής : **Το ελληνικό δικονομικό δίκαιο** (όπως άλλωστε και τα δίκαια της κεντρικής ευρωπαϊκής¹⁷⁷ αλλά και της νεολατινικής¹⁷⁸ οικογένειας) **αρνείται να περιβάλει με τη δύναμη του δεδικασμένου, αυτοτελώς, τις παραδοχές της δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, έστω κι αν αυτές στηρίζουν ευθέως το διατακτικό της**. Το δόγμα του δεδικασμένου, όπως αποτυπώνεται στις διατάξεις των άρθρων 322 και 324 του ΕλλΚΠολΔ, στηρίζεται στην παραδοχή ότι η λειτουργία του (θετική και αρνητική¹⁷⁹) εκδηλώνεται εν αναφορά προς ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό, ως σύνολο (μείζων πρόταση, ελάσσων πρόταση, συμπέρασμα) και όχι μεμονωμένως ως προς τις παραδοχές του δικαστηρίου που αναφέρονται είτε 1) στην έννοια της εφαρμοσθείσας

¹⁷⁶ Βλ. προχειρώς, **Απ. Γεωργιάδη**, στον ΚΠολΔικ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 80 επ., σελ. 711 επ.

¹⁷⁷ (με προεξάρχοντα το γερμανικό, το αυστριακό και το ελβετικό δίκαιο).

¹⁷⁸ (με κύριους εκπροσώπους το ιταλικό και το γαλλικό δίκαιο).

¹⁷⁹ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ, τ. Ι (1961) § 145 Α σελ. 415. **Ο ίδιος**, Επιτομή αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ.1975, § 53 ΙΙ Α σελ. 85. **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 ΙΙ Α σελ. 115 επ. και Β σελ. 121 επ. **Αστ. Γεωργιάδης**, Αναγνώρισις και εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων, Αρμ. ΚΗ, § ΙΙΙ σελ. 601, όπου κι άλλες παραπομπές στην υποσημ. Νο 14. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 80 επ. ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΕφΘεσ 796/1992 ΕΛΔ 33,1289. ΕφΑθ 8908/1983 ΕΛΔ 25,366. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕΛΔ 1439.

διατάξεως νόμου είτε 2) στα πραγματικά περιστατικά που αυτό δέχθηκε ως αποδειχθέντα¹⁸⁰⁻¹⁸¹.

¹⁸⁰ ΟλομΑΠ 15/1993 ΕΛΔ 39,303. ΑΠ 386/2000 ΕΛΔ 41,1311. ΑΠ 19/2000 ΕΛΔ 41,986. ΑΠ 31/1999 ΕΛΔ 40,1336. ΑΠ 1446/1998 ΕΛΔ 39,1610. ΑΠ 15/1998 Δ. 1998,422. ΑΠ 995/1992 ΕΛΔ 1994,381. ΑΠ 406/1986 ΕΛΔ 28,293. ΑΠ 303/1979 ΝοΒ 27,1284. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΑΠ 1191/1974 ΝοΒ 23,729. ΕφΑθ 9548/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΘεσ 43/1994 Αρμ. 1994,1145. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 1994,637. ΕφΑθ 8204/1991 ΕΛΔ 33,865. ΕφΠειρ 178/1990 ΕΛΔ 1992,407. ΕφΠειρ 1120/1986 ΕΛΔ 29,718. ΕφΑθ 7123/1975 ΕΛΔ 1977,45. ΕφΑθ 920/1984 ΕΛΔ 25,1192. ΠΠρΜυτιλ 138/1989 ΕΛΔ 32,633. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕΛΔ 26,1228. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 ΙΙ 3 σελ. 235. **Ράμμος**, Διάγραμμα Εισηγητού, ΣχέδΠολΔικ ΙΙΙ (1951) σελ. 202. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον Ι § 205 Ι σελ. 572/3. **Γεσίου- Φαλτσή**, στο Αφιέρωμα στον Κ. Βαβούσκο, τ. Β' σελ. 32-34. **Η ίδια**, Γνωμοδ. Αρμ. 1987, σελ. 23/4. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 117 σελ. 302/3. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § ΙΙΙ 2 γ' σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § ΙΙ 2 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.) σελ. 276 επ. **Ο ίδιος**, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, § 8 σελ. 306. **Ο ίδιος**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.1. σελ. 274 επ. **Ο ίδιος**, Τα αντικείμενα όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 3 σελ. 716-717. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 σελ. 410. **Βερνάρδος**, ανωτ. σελ. 179. **Ποδηματά**, ανωτ. Κεφ. Α' § 3 Ι σελ. 79 επ. και 1 (Β) σελ. 50 επ. **Αρβανιτάκης**, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, 1995 § 2 Ι 1 σελ. 34-35, όπου και άλλες παραπομπές στις υποσημειώσεις υπό τους αριθμούς 4 και 5. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, Η έννοια της έννομης σχέσης στο αστικό και στο δικονομικό δίκαιο, Δ. 13 Κεφ. Θ' σελ. 34 επ.

¹⁸¹ Ομοίως, αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής είναι κατά νόμο μόνον δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από συγκεκριμένο κανόνα δικαίου. Συνεπώς, μόνον το πόρισμα του νομικού συλλογισμού που καταλήγει στη διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορεί ν' αποτελέσει συννόμως αντικείμενο δικαστικής κρίσης (επομένως και περιεχόμενο του δεδικασμένου). Αντιθέτως, οι προτάσεις που οδηγούν στην συναγωγή του πορίσματος αυτού (και συγκεκριμένως είτε η μείζων : η έννοια του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, είτε η ελάσσων : η διαπίστωση του πραγματικού) δεν συνιστούν μόνες τους παραδεκτό αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής. Αποστολή του δικαστηρίου είναι αποκλειστικά η απαγγελία εννόμων συνεπειών. Η εκπλήρωση της αποστολής αυτής στο χώρο της αναγνωριστικής αγωγής επιβάλλει την ενασχόληση του δικαστηρίου αποκλειστικά με (αμφισβητούμενα εκατέρωθεν) δικαιώματα και υποχρεώσεις και όχι απλών στοιχείων που οδηγούν στη θεμελίωσή τους (Από την πλουσιότατη συναφή νομολογία, βλ. χαρακτηριστικά τις αποφάσεις : ΑΠ 914/1997 ΕΛΔ 1999,590 και ΕΕΝ 1999,61. ΑΠ 4/1992 ΕΛΔ 34, 65. ΑΠ 127/1990 Δ. 1992,125 και ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 και ΝοΒ 1989,252. ΑΠ 1582/1979 Δ. 12, 169. ΕφΑθ 5097/2002 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 431/2001 ΕΛΔ 42,1354. ΕφΘεσ 977/2000 Αρμ. 2000,822. ΕφΑθ 1087/1999 ΕΛΔ 1998,414. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2871/1998 ΝοΒ 48,1137. ΠεντΕφΑθ 1089/1997. ΕφΛαρ 629,1996 Δ. 1997/2754. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 35,637).

Από την δε συναφή βιβλιογραφία, βλ. **Μητσόπουλο**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, έκδ. 1947, § 7 σημ. 2 σελ. 124. **Κεραμέα**, ανωτ. § 59 σελ. 133 επ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, στην Εισαγωγή § 4 ΙΙΙ 2 σελ. 26 και § 8 ΙΙΙ 2 (γ) σελ. 65-66, καθώς και υπό το άρθρο 70 § ΙΙΙ 3 σελ. 382 επ. **Τον ίδιο**, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Γνμδ. Δ. 19 σελ. 56 επ. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. **Τον ίδιο**, Μαθήματα Πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 4.2.1. σελ. 185 επ. **Θεοδωράκη**, Αντικείμενα όρια του δεδικασμένου σε αντιδιαστολή με τα όρια του άρθρου 70 του ΚΠολΔ, Δ. 16,622 επ.). Αντιστοίχως, αντικείμενο του

Δεδικασμένο δηλαδή δημιουργείται **μόνον** ως προς την κριθείσα έννομη σχέση (ΚΠολΔ 322, 324), με άλλα λόγια την αξιούμενη από τον ενάγοντα έννομη συνέπεια¹⁸², η οποία - ως αντικείμενο της δίκης¹⁸³ - ήχθη προς εκδίκαση ενώπιον του δικαστηρίου. Η δικαστική κατάφαση περί του ότι ισχύει η επίδικη έννομη συνέπεια, ως συμπέρασμα του οικείου δικανικού συλλογισμού, περιλαμβάνει και τον εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου και τη βιοτική σχέση που αποτελεί το πραγματικό του εν λόγω κανόνα και το μνησθέν συμπέρασμα¹⁸⁴.

2.5.7. Εκ πρώτης όψεως, οι παραδοχές αυτές ξενίζουν και δεν γίνονται εύκολα δεκτές, επειδή ειδικά ο εφαρμοστής του δικαίου δεν στέργει εύκολα ν' αποδεχθεί προοπτική, υπό το κράτος της οποίας θεωρητικώς είναι δυνατό να εμφανισθεί δικαστική απόφαση, που να δέχεται ως αποδεδειγμένα περιστατικά αντίθετα εκείνων, τα οποία θεωρήθηκαν ως αποδειχθέντα σε προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση. Και τούτο, διότι η δικαστική αυτή απόφαση θα εμφανισθεί στο κοινωνικό σύνολο ως αντινομούσα προς εαυτήν και μάλιστα αδικαιολογήτως, αφού πράγματι *prima facie* ο πολίτης δεν αντιλαμβάνεται πώς είναι δυνατόν η ίδια βιοτική σχέση λόγου χάρη να εμφανίζεται σε δικαστικές αποφάσεις άλλοτε ως ισχύουσα κι άλλοτε ως μη ισχύουσα¹⁸⁵. Αλλά, η αντινομία αυτή είναι μόνο φαινομενική, αφού - όπως ήδη

δεδικασμένου αποτελεί η αξίωση του ενάγοντος (: η έννομη συνέπεια που είχε επικαλεσθεί με την αγωγή του), εν σχέσει με τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου από τον οποίο πηγάζει η αξίωση αυτή και στον οποίο κατά την τελεσίδικη απόφαση θεμελιώνεται η αγωγή (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § ΙΙΙ 1 σελ. 1324. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ.3.2.4.1.2. σελ. 278. **Μητσόπουλος/Κεραμείς**, Δεδικασμένο'η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά. κλπ. Γνμδ, ΕΛΔ 24 § Α 4 σελ. 6-7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

¹⁸² ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, σελ. 96-7. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) ΕΛΔ 25 § V σελ. 883.

¹⁸³ **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕΛΔ 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031=ΝοΒ 1989,252. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491.

¹⁸⁴ Βλ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § ΙΙΙ 1 σελ. 1324. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.1.2.) σελ. 278. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19, σελ. 710 επ. και ιδίως § 3 σελ. 716-717 και § 7,8 σελ. 719 επ. **Μητσόπουλο/Κεραμέα**, Δεδικασμένο'η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά κλπ, (Γνμδ.), ΕΛΔ 24 § Α (4) σελ. 6/7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

¹⁸⁵ Περί του ότι οι έννομες σχέσεις, ως νομικά γεγονότα, δεν υπάρχουν (μόνο τα φυσικά γεγονότα υπάρχουν, δηλαδή γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις), αλλ' αναγνωρίζονται ως ισχύουσες ή μη ισχύουσες από τα πολιτικά δικαστήρια, ως δικαιοδοτούντα προς τούτο - κατά το Σύνταγμα και την Πολιτική Δικονομία - Πολιτειακά Όργανα, βλ. **Μπέη**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 51

λέχθηκε - συνιστά τη φυσική συνέπεια της νομοθετικής επιλογής του έλληνα νομοθέτη, περί του ότι το δεδिकाσμένο δεν καλύπτει και τις επί μέρους παραδοχές του νομικού συλλογισμού, ο οποίος στο πεδίο του δεδिकाσμένου λειτουργεί αποκλειστικά ως αδιάσπαστη ενότητα.

2.5.8. Πολλές δικαστικές αποφάσεις, παρ' όλα αυτά, δέχονται ότι δημιουργείται αυτοτελώς δεδिकाσμένο από τις παραδοχές της τελεσίδικης απόφασης περί των πραγματικών περιστατικών που αποτέλεσαν το πραγματικό του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

Για παράδειγμα, τα δικαστήρια δέχθηκαν ότι, εάν έγινε τελεσίδικως δεκτή αγωγή λόγω αδικοπραξίας και ζητήθηκε η αποζημίωση του ενάγοντος λόγω στέρησης των εισοδημάτων του για ορισμένο χρονικό διάστημα, τότε κατοχυρώνεται με ισχύ δεδिकाσμένου και η αναγκαία διάγνωση του δικαστηρίου ως προς την ύπαρξη του καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος προς αποζημίωση, από το οποίο απορρέουν οι συγκεκριμένες αξιώσεις προς αποζημίωση¹⁸⁶.

Τα δικαστήρια στήριξαν την ερμηνευτική αυτή παραδοχή στην λανθασμένη αντίληψη ότι το βιοτικό γεγονός, από το οποίο πηγάζουν οι αξιώσεις που ασκήθηκαν με τις αγωγές και το οποίο συγκροτεί το πραγματικό της ΑΚ 914 που εφάρμοσε το δικάσαν την πρώτη αγωγή δικαστήριο (λ.χ. η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, στην αγωγή προς καταβολή αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας), συνιστά προδικαστικό ζήτημα, κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331, το οποίο αναφέρεται στην αναγνώριση από μέρους του δικαστηρίου μίας γενικής υποχρέωσης προς αποζημίωση και συνεπώς καλύπτεται με ισχύ δεδिकाσμένου από την προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση' με περαιτέρω έννομο αποτέλεσμα, να μην επιτρέπεται η επανάκρισή του σε μεταγενέστερη δίκη προς καταβολή στον ενάγοντα περαιτέρω αποζημίωσης που απορρέει από την ίδια αδικοπραξία. Ενώ το εκάστοτε κρίσιμο βιοτικό γεγονός (και, στο παράδειγμά μας, η αδικοπρακτική συμπεριφορά του εναγομένου) δεν αποτελεί προδήλως προδικαστικό ζήτημα σε καμία δίκη (αρχική και επόμενες), αφού απλώς είναι το πραγματικό του κανόνα δικαίου (εν προκειμένω της ΑΚ 914), το οποίο το δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει κάθε φορά που ασκείται αξίωση αποζημίωσης¹⁸⁷.

2.5.9. Με άλλα λόγια, όπως λέχθηκε ανωτέρω, η αδικοπραξία του δράστη συνιστά προϋπόθεση κατά τη λειτουργία του κανόνα δικαίου, προκειμένου να επέλθει η έννομη συνέπεια (: η ένδικη αξίωση που ασκείται με την αγωγή) και γι' αυτό είναι αναγκαίο να κρίνεται και να επανακρίνεται

υποσημ. αριθ. 78. **Τον ίδιο**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 6 σελ. 1453. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 (3.2. σελ. 36-37) και (3.3.1. σελ. 37). **Τον ίδιο**, Η έννοια, η λειτουργία και η φύσις της δικαστικής αποφάσεως (1972), § 1 III 10 σελ. 68 επ. **Μητσόπουλο**, Ιστορική και δικανική γνώσις, ΝοΒ 36 § II σελ. 276 επ. ΕφΑθ 2936/1998 και ΜΠρΧαλκίδας 274/1991 δημοσιεύτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης - χωρίς δογματική θεμελίωση - τις αποφάσεις : ΠΠρΒερ 110/1983 ΝοΒ 31,858 = Αρμ. ΛΖ, 662 και ΜΠρΑθ 6051/1974 ΝοΒ 22,838.

¹⁸⁶ Βλ. χαρακτηριστικά τις ΑΠ 525/1981 ΝοΒ 1982,61 και ΕφΑθ 4414/1992 Δ. 1992, 916 με αντίθετες (και ορθές) παρατηρήσεις **Κ. Μπέη**.

¹⁸⁷ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 III (γ) σελ. 65. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδिकाσμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ.19 § 7 σελ. 719-720.

κάθε φορά που άγεται προς εκδίκαση αξίωση προς αποζημίωση μεταγενέστερης ζημίας του παθόντος¹⁸⁸⁻¹⁸⁹, ακριβώς επειδή

(i) κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331, το προδικαστικό ζήτημα δεν είναι ποτέ πραγματικό περιστατικό (βιοτικό συμβάν, όπως η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη αδικοπραξίας), παρά - όπως ανωτέρω λέχθηκε - μία άλλη έννομη συνέπεια, βάσει άλλης διατάξεως νόμου, πέραν εκείνης στην οποία στηρίζεται κυρίως η ένδικη αξίωση¹⁹⁰. Ειδικότερα, όταν στο δικονομικό δίκαιο εξοπλίζονται με δεδικασμένο οι προδικαστικές έννομες σχέσεις, αυτές είναι ακριβώς έννομες σχέσεις που το ουσιαστικό δίκαιο θέτει ως *negotia essentialia* για να γεννηθεί η επίδικη έννομη σχέση. Υφίστανται δηλαδή δύο έννομες σχέσεις : μία η προκριματική και μία η αποτελούσα το αντικείμενο της συγκεκριμένης δίκης, που είναι και η συνέπεια της πρώτης. Ενώ στην εξεταζόμενη περίπτωση, η αξίωση αποζημίωσης κατά την εφαρμοστέα διάταξη της ΑΚ 914, δεν εξαρτάται από άλλη έννομη σχέση (ήτοι από άλλη έννομη συνέπεια), παρά αποκλειστικά από την ζημιογόνο συμπεριφορά του δράστη, δηλαδή από πραγματικό γεγονός και επομένως η ΚΠολΔ 331 είναι εξ ορισμού ανεφάρμοστη,

(ii) η αξίωση αποζημίωσης που τίκεται από αδικοπραξία, αναφορικά με την εξελισσόμενη στη διαδρομή του χρόνου ζημία, είναι προδήλως μία και ενιαία¹⁹¹, η οποία όμως αποκτά νέο αντικείμενο, κάθε φορά που το ζημιογόνο γεγονός αναδίδει νέα ζημία¹⁹², αντιστοίχως δε η ζημία αυτή αποτελεί και το αντικείμενο ίδιας αξίωσης του παθόντος και περαιτέρω το αντικείμενο ξεχωριστής δίκης, **η τύχη της οποίας κατ' ουδεμία διάταξη νόμου επηρεάζεται από την τύχη της αρχικής**. Συνεπώς, η αξίωση που προβάλλεται σε μεταγενέστερη δίκη αποζημίωσης, επειδή το ίδιο ζημιογόνο γεγονός είναι πρόξενος και άλλης - πέραν της αρχικής - ζημίας, είναι τελείως

¹⁸⁸ Βλ. **Μπέη**, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21 σελ. 572 επ. και Δ. 23 σελ. 921. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου στο ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 7 σελ. 719. Πλειοψ. της ΕφΑθ 2786/1992 ΕλΔ 1993,365 και ΑρχΝ 1992,650 με σύμφωνο ενημερωτικό σημείωμα **Νικολαΐδη**.

¹⁸⁹ Η λανθασμένη αυτή θέση της νομολογίας συνιστά τον πυρήνα, στον οποίο στηρίζεται η αποκαλούμενη θεωρία περί του αποκαλούμενου «σχετικού δεδικασμένου» (Βλ. σχετικώς, **Αρβανιτάκη**, Τα χρονικά όρια του δεδικασμένου, 1995 § 2 I 1 σελ. 36 επ. **Κουσουλή**, στον ΚΠολΔ των Κεραμέως/ Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 322 στις § 3 και 4 σελ. 641 επ. **Τον ίδιο**, Αρμ. 1996,1293. **Ποδηματά**, ανωτ., σελ.79 επ.), η οποία πράγματι αμφισβητεί και εντεύθεν υπονομεύει, πλαγιώς μεν καιρίως δε, το δόγμα του δεδικασμένου, ως επιλογή του έλληνα νομοθέτη να μην περιβάλλονται με τη δεσμευτική ισχύ του δεδικασμένου οι παραδοχές της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

¹⁹⁰ **Μπέης**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 21 σελ. 576 (στην § 6) και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § II 3 σελ. 1321. **Γεσίου- Φαλτσή**, στο συλλογικό έργο «Η πολιτική δικονομία από την θεωρία στην πράξη», σελ. 111. **Κουσουλής**, Η νομική φύση του δεδικασμένου (1988), § 155 II 1 σελ. 933. **Καργάδος**, στο Αφιέρωμα Τσιριντάνη, σελ. 253 υποσημείωση αριθ. 64.

¹⁹¹ **Μπέης**, Ενημ. σημ. Δ. 23 σελ. 921.

¹⁹² Βλ. τη μειοψηφία της ΟλομΑΠ 40/1996 ΕλΔ 37,1534 και τις ΕφΑθ 809/2001, 821/2001 και 822/2001, δημοσιεύτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης : **Μπαλή**, ΕνοχΔ, έκδ. 1969, § 17.1 σελ.69-70. **Γαζή**, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρων 291-292 περιθ. αριθ. 27 και 30. **Λιτζερόπουλο**, Στοιχεία ΕνοχΔ, § 55 σελ. 57 επ. και ιδίως § 58 Δ σελ. 61. **Φουρκιώτη**, ΕλληνΕνοχΔ, § 34 IV 3 σελ. 517. **Σταθόπουλο**, ΓενΕνοχΔ II § 11 IV σελ. 32).

διαφορετική εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδικώς¹⁹³ και βεβαίως δεν αποτελεί μέρος αυτής¹⁹⁴ όπως (λανθασμένως) δέχεται η σχετική νομολογία¹⁹⁵ και

(iii) η ερμηνευτική κατασκευή, κατά την οποία η απόφαση που επιδικάζει συγκεκριμένο ποσό αδικοπρακτικής αποζημίωσης περιέχει και τη σιωπηρή διάγνωση περί της αφηρημένης αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωση, είναι άγνωστη στο θετικό δικαίό μας, επειδή δεν υπάρχει σ' αυτό διάταξη νόμου, η οποία να καθιερώνει την γενική υποχρέωση προς αποζημίωση ως προϋπόθεση κάθε αξίωσης για την ανόρθωση κάθε ζημίας (παρούσας και μέλλουσας) που προκλήθηκε από την αδικοπραξία¹⁹⁶. Συνεπώς, καταδεικνύεται νομίζουμε ότι η προπαρατεθείσα ερμηνευτική εκδοχή των αποφάσεων που προαναφέρθηκαν συνιστά κατά τη γνώμη μας μη ανεκτή ερμηνεία *contra legem*.

3. Συμπεράσματα

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, έχουμε τη γνώμη – επί των τεθέντων ανωτέρω ζητημάτων – ότι :

(i) Η ελληνική έννομη τάξη δεν γνωρίζει το ως άνω καθόλου δικαίωμα αποζημιώσεως και συνεπώς τούτο ουδέποτε πρέπει να τίθεται αμέσως ή εμμέσως (αλαλήτως) υπό δικαστική διερεύνηση,

(ii) η τελεσιδική δικαστική κρίση περί της συγκεκριμένης αξιώσεως αποζημιώσεως που ήχθη ενώπιον του δικαστηρίου με την οικεία αγωγή, δεν εμπεριέχει και όμοια κρίση περί τινος προδικαστικού ζητήματος και ειδικότερα, περί του ανωτέρω καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος και

(iii) οι αξιώσεις που ασκούνται με τις μεταγενέστερες αγωγές δεν είναι άραγε εκδηλώσεις της μόνης αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωσή του από τη συγκεκριμένη αδικοπραξία, παρά είναι τελείως διαφορετικές εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδικώς και βεβαίως δεν αποτελούν μέρος αυτής.

V. Οι συνέπειες της παρόδου του χρόνου της παραγραφής

Η παραδοχή της ενστάσεως περί παραγραφής της αξιώσεως, έχει ως έννομη συνέπεια κατά το άρθρο 272 § 1 ΑΚ, το ότι ο εναγόμενος δικαιούται ν' αρνηθεί την παροχή, τούτο δε έχει την έννοια ότι μετά την συμπλήρωση του χρόνου της παραγραφής (δεν εξαφανίζεται ούτε αποσβήνεται η αξίωση, αφού η παραγραφή δεν εντάσσεται στους λόγους οι οποίοι επιφέρουν κατά νόμο την απόσβηση της ενοχής, παρά) η αξίωση εξασθενεί και δημιουργείται πλέον *ex lege* ένα ανατρεπτικό εμπόδιο, ούτως ώστε είναι πλέον νόμω αδύνατος ο εξαναγκασμός του εναγομένου να προβεί στην υλική ή νομική ενέργεια που επιδιώκεται με την αγωγή¹⁹⁷.

VI. Το «πρόωρο» αγωγής διαφυγόντος κέρδους

(α) Το ζήτημα

¹⁹³ Βλ. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 87.

¹⁹⁴ Βλ. **Κονδύλη**, ανωτ., § 19 I 4 σελ. 228 επ.

¹⁹⁵ Βλ. συναφώς **Κρητικό**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 2008), § 23 περιθ. αριθ. 15 σελ. 516, όπου και η σχετική πάγια πλέον νομολογία, στην υποσημ. αριθ. 40.

¹⁹⁶ **Μπέης**, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21, σελ. 576 (στην § 6) και Δ. 23 σελ. 920 επ. (στην § 4). Βλ. και **τον ίδιο**, υπό άλλη αιτιολογία, καταλήγουσα όμως στο ίδιο συμπέρασμα, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 III (γ) σελ. 66.

¹⁹⁷ **Σημαντήρας**, ΓενΑ, έκδ. 1980, περιθ. αριθ. 1080 σελ. 776. **Μπαλής**, ΓενΑ έκδ. 1961, § 160 σελ. 412. **Παλαστερίου**, ΓενΑ τ. Ιβ' περιθ. αριθ. 766. **Αλ. Γεωργιάδης**, ΓενΑ, έκδ. 2002 § 25 περιθ. αριθ. 54 σελ. 316. ΕφΑθ 2773/2003 και 2774/2003.

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπραξία σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αυξήσεως της περιουσίας του (αποθετική ζημία), λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής.

Συχνά, ο παθών εγείρει λ.χ. κατά το έτος 2005 αγωγή, στην οποία επικαλείται ότι από την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, που έλαβε χώρα κατά το έτος 2004, υπέστη σωματική βλάβη, (λ.χ. βαρεία βλάβη στα κάτω άκρα του), εξαιτίας της οποίας θα αδυνατεί στο μέλλον και μέχρι το αναμενόμενο πέρας της εργασιακής ζωής του, (κατά το έτος 2040) να ασκεί το επάγγελμα του μισθωτού που ασκούσε κατά τον χρόνο του τραυματισμού του, με αποτέλεσμα να στερείται τις αποδοχές του που θα αποκέρδαινε με πιθανότητα και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν συνέβαινε ο τραυματισμός του. Επί τη βάση του ιστορικού αυτού, ζητεί ως αποζημίωση, λόγω διαφυγόντος κέρδους του, χρηματικό ποσό κατά μήνα (ίσο με το εκάστοτε ύψος των αποδοχών του) από το έτος 2004 μέχρι και το έτος 2040.

(β) Η θέση της νομολογίας/θεωρίας

Τείνει να παγιωθεί στη νομολογία η άποψη πως δεν δίδεται αποζημίωση για **μέλλουσα ζημία απωτέρου χρόνου**, όταν η επαγωγή της ζημίας αυτής εξαρτάται αμέσως από την υγεία του παθόντος, η εξέλιξη της οποίας δεν μπορεί να προβλεφθεί – εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης – από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον¹⁹⁸. Ειδικότερα, η νομολογία μας, (ερειδομένη σε παραδοχές θεωρητικών) δέχεται ότι : «Η εις το μέλλον αναγομένη ζημία (μέλλουσα ή μελλοντική) είναι αποζημιωτέα μόνον εάν είναι βεβαία, ουχί δε και όταν είναι αβεβαία, ενδεχομένη και υποθετική. Η αξίωσις προς αποζημίωσιν του υποστάντος βλάβην του σώματος ή της υγείας αυτού προσώπου είναι μεν γεγεννημένη από του ζημιογόνου γεγονότος, ήτοι από της τελέσεως της αδικοπραξίας, **πλην η ζημία η οποία εκτείνεται εις το μέλλον πρέπει διά το από τούδε απαιτητόν της να είναι και προβλεπτή καθ' ύπαρξιν και έκτασιν, δηλαδή η επέλευσίς της να προσδοκάται μετά πιθανότητος κατά την συνήθη πορείαν των πραγμάτων**. Εάν, όμως, η εις το μέλλον πραγμάτωσίς της, ως προς τον χρόνον γενέσεώς της και ως προς την έκτασιν κλπ. εξαρτάται και από άλλους παράγοντας, αγνώστους και ασταθμήτους από τούδε και από πιθανότητας αι οποίαι είναι ενδεχόμενον να επέλθουν ή όχι εις το μέλλον και των οποίων η μέλλουσα πραγματοποίησις είναι αδύνατον να προβλεφθή από τούδε ασφαλώς κατά τ υς κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, **αποζημίωσις από τούδε ως πρόωρος δεν δύναται να απαιτηθή, καθ' όσον η σχετική αξίωσις δεν έχει εισέτι πλήρως γεννηθή και διαμορφωθή και δεν έχει εισέτι ολοκληρωθή το πραγματικόν της αγωγής, αναβαλλομένου**

¹⁹⁸ Βλ. όλως ενδεικτικώς : ΕφΑθ 2037/2005 ΕΣυγκΔ 2006/97. ΕφΑθ 1336/2007, αδημ. ΕφΑθ 7993/2006, αδημ. ΕφΘεσ 19/200 Αρμ. 2001/1189. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. ΕφΑθ 3987/1998 ΕΣυγκΔ 2000/333. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. ΕφΘεσ 482/1990 Αρμ. 1990/1178. ΜΠρΘεσ 32324/2003 ΕπΔικΙδΑσφ 2005/50. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2002, περιθ. αριθ. 634α.

του καθορισμού της αποζημιώσεως και της καταδίκης του εναγομένου εις ευθετώτερον χρόνον»¹⁹⁹.

(γ) Τα προβλήματα

γ.1. Στα πλαίσια των ανωτέρω παραδοχών, γεννάται το πρόβλημα εάν κατά την έννοια του άρθρου 298 εδάφ. β' ΑΚ, νοείται ή όχι πρόωρο αγωγής προς επιδίκαση αποθετικής ζημίας, έστω κι αν αυτή εκτείνεται σε χρόνο απώτερο ή απώτατο.

γ. 2. Το δεύτερο πρόβλημα, που τίκτει η παραδοχή αυτή έγκειται στη νομική φύση της απόφασης, η οποία απορρίπτει την ανωτέρω αγωγή, ως πρόωρη. Πρόκειται άραγε για απόρριψη για τυπικούς λόγους²⁰⁰ ή επί της ουσίας της υποθέσεως ; Διότι, στην δεύτερη περίπτωση, εάν η απόφαση αυτή καταστεί τελεσίδικη με οποιονδήποτε τρόπο, τίκτεται δεδικασμένο, περί του ότι δεν αποδεικνύεται η επέλευση της αγωγικής μέλλουσας ζημίας και εντεύθεν τίκτεται δικονομικό εμπόδιο στον ενάγοντα να επανέλθει με την ίδια αγωγή, έστω και εντός του χρόνου της παραγραφής.

(δ) Η γνώμη μου

δ.1. Επί του πρώτου προβλήματος

Με το άρθρο 68 ΚΠολΔικ, ο νόμος θέτει ως διαδικαστική προϋπόθεση της δίκης, την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του ενάγοντος²⁰¹, υπό την έννοια ότι το συμφέρον αυτό δικαιολογεί την ανάγκη παροχής προς αυτόν δικαστικής προστασίας. Το εν λόγω συμφέρον υφίσταται μόνον όταν κάποιος είναι δικαιούχος αξιώσεως, η οποία είναι ενεστώσα²⁰², ήτοι είναι γεννημένη, (δηλαδή έχουν υπάρξει όλοι οι κατά νόμο απαραίτητοι προς τούτο όροι), απαιτητή, (δηλαδή δεν εξαρτάται από αναβλητική αίρεση ή προθεσμία) και ληξιπρόθεσμη, (δηλαδή έχει επέλθει ο χρόνος εκπληρώσεώς της, όπως αυτός καθορίζεται στις ΑΚ 323-324)²⁰³. Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, τότε ο ενάγων δεν έχει ενεστώς έννομο συμφέρον και εντεύθεν η αγωγή του απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως, ως δικονομικώς απαράδεκτη (ΚΠολΔικ 73). Εξάλλου, το δικονομικό δίκαιο, με το άρθρο 69 ΚΠολΔικ, επιτρέπει κατ' εξαίρεση στον δικαιούχο δικαιώματος να ασκήσει παραδεκτώς αγωγή περί αυτού, μολονότι η ανάγκη παροχής δικαστικής προστασίας δεν είναι ενεστώσα, δηλαδή μολονότι το πληττόμενο δικαίωμά του είναι μεν γεννημένο²⁰⁴, πλην δεν είναι εισέτι ούτε απαιτητό ούτε και ληξιπρόθεσμο. Θεωρεί δηλαδή ο νόμος, κατά πλάσμα δικαίου, ότι στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην ΚΠολΔικ 69 § 1, ο δικαιούχος έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει προώρως το διαφιλονικούμενο δικαίωμά του.

¹⁹⁹ ΑΠ 585/1966 ΝοΒ 15/505. ΑΠ 359/1957 ΝοΒ 5/1012. ΑΠ 359/1956 ΝοΒ 5/1012. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. **Καυκάς**, ΕνοχΔ τ. β', έκδ. 4η, σελ. 703-704. **Λιτζερόπουλος** στην ΕρμΑΚ υπό το άρθρο 298, περιθ. αριθ. 78. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή, έκδ. 1947, σελ. 202 επ. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

²⁰⁰ Βλ. ΑΠ 2076/2006 αδημ. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔικ, έκδ. 2007, σελ. 397 σημ. αριθ. 2 και σελ. 398-399. **Κρητικό**, έκδ. 2008, § 17 περιθ. αριθ. 52 σελ. 271 : η απόφαση που απορρίπτει την αγωγή, ως προώρως ασκηθείσα, εξομοιώνεται με απόφαση, η οποία απορρίπτει την αγωγή για τυπικούς λόγους και ως εκ τούτου δεν παράγει δεδικασμένο.

²⁰¹ ΕφΑθ 191/1993 Ελλ-Δνη 1994/436.

²⁰² ΑΠ 345/1992 ΝοΒ 1993/871.

²⁰³ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 340 περιθ. αριθ. 7 σελ. 235.

²⁰⁴ ΑΠ 829/1980 ΝοΒ 1981/83.

Από τα προεκτεθέντα, καταφαίνεται ότι πρόωρη αγωγή ο νόμος γνωρίζει αποκλειστικώς στο πεδίο του δικονομικού δικαίου.

Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, η άποψη που προαναφέρθηκε αναφέρεται σε πρόωρο δικαίωμα του παθόντος στο χώρο του ουσιαστικού δικαίου, πλην νόμω αστόχως, σύμφωνα με όσα θα αναφερθούν αμέσως κατωτέρω.

Ειδικότερα :

Σε περίπτωση, κατά την οποία ο παθών υπέστη από την αδικοπραξία σωματική βλάβη τέτοιου είδους, ώστε στο μέλλον και μέχρι τέλους της φυσικής ή της επαγγελματικής ζωής του, (πολλές φορές σε βάθος τριακονταετίας από τον χρόνο της αδικοπραξίας και πλέον), θα υφίσταται περιουσιακή ζημία και ειδικότερα αποτροπή αυξήσεως της περιουσίας του, λόγω της αδυναμίας του να ασκήσει την προηγούμενη εργασία του, δικαιούται να επιδιώξει δικαστικώς την αποκατάσταση της ζημίας του αυτής. Η σχετική αξίωσή του θα στηρίζεται στην ΑΚ 929 εδάφ. α', κατά την οποία ο παθών δικαιούται να αξιώσει από τον υπαίτιο της εις βάρος του αδικοπραξίας, ο,τιδήποτε θα στερείται στο μέλλον από την αδυναμία ασκήσεως του συγκεκριμένου επαγγέλματος ή εκείνου το οποίο αυτός θα μπορούσε να ασκήσει κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων, εάν δεν λάβαινε χώρα η αδικοπραξία²⁰⁵. Συνεπώς, η ζημία του αυτή εκ της ΑΚ 929 εδάφ. α' (α) τίκτεται κατά το χρόνο της αδικοπραξίας²⁰⁶ και (β) έχει τη μορφή αποθετικής ζημίας (διαφυγόντος κέρδους²⁰⁷ ή – κατ' άλλη έκφραση - μέλλουσας αποθετικής ζημίας²⁰⁸⁻²⁰⁹), αφού, ένεκα του ζημιογόνου περιστατικού, αποτρέπεται η αύξηση της περιουσίας του, που χωρίς το ζημιγόνο γεγονός δεν θα επερχόταν (ΑΚ 298). Από τα διαληφθέντα, καταφαίνεται ότι η διάταξη της ΑΚ 929 εδάφ. α' είναι ειδικότερη εκδήλωση της γενικής αρχής περί αποθετικής ζημίας που καθιερώνει η ΑΚ 298 εδάφ. β'.

Σύμφωνα με το εδάφ. β' της διάταξης αυτής, ως διαφυγόν κέρδος νοείται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα σύμφωνα με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί.

Το διαφυγόν κέρδος δηλαδή, εν αντιθέσει προς τη θετική ζημία, (η οποία είναι γεγονός, δηλαδή μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, αντιληπτή διά των αισθήσεων και δεκτική αποδείξεως), αποτελεί νομικό μέγεθος, προσδιοριστό μόνον υποθετικά. Επομένως, προκειμένου να υπολογισθεί, γίνεται αναγκαίως συλλογισμός, που αφορά την υποθετική εξέλιξη²¹⁰ των πραγμάτων. Χρειάζεται δηλαδή η δυνατότητα να προβλεφθεί το κέρδος που θα απολεσθεί στο μέλλον, από κάποιον λογικό άνθρωπο, με βάση αντικειμενικά κριτήρια που θέτει ο νόμος (η «συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων», οι «ειδικές

²⁰⁵ ΑΠ 247/1999 ΕΛΔ 40/1300.

²⁰⁶ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 929 περιθ. αριθ. 23 σελ. 801.

²⁰⁷ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 22 in finem, σελ. 66. **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 17 περιθ. αριθ. 81 σελ. 280-281.

²⁰⁸ ΑΠ 549/2002 ΕΛΔ 43/1615. ΕφΘεσ 982/1990 Αρμ. 1990/1178. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 32, σελ. 69. **Σπυριδάκης**, Ασφάλιση αυτοκινήτου, έκδ. 2009, § 6 περιθ. αριθ. 53 σελ. 17.

²⁰⁹ Η μελλοντική ζημία, μπορεί να είναι θετική ή αποθετική (ΕφΑθ 9921/1999 ΕΛΔ 43/1437. **Κατράς**, Ευθύνη από τροχαία ατυχήματα, έκδ. 2003, § 12 Β 5.1. σελ. 93).

²¹⁰ Πρβλ. για την ερμηνεία της ΚΠολΔικ 334, **Ράμμο**, ΣχέδΠολΔικ ΙΙΙ 210.

περιστάσεις» και ιδίως «τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί») και μάλιστα να προβλεφθεί εκ των προτέρων, δηλ. κατά τον χρόνο του ζημιολογικού γεγονότος. Η έκφραση «μετά πιθανότητας» χρησιμοποιείται στην ΑΚ 298 εδάφ. β', επειδή δεν υπάρχει απολύτως καμμία βεβαιότητα, για κάτι το οποίο δεν επήλθε, αλλά ηδύνατο να επέλθει²¹¹. Επομένως, για να επιδικασθεί χρηματικό ποσό στον παθόντα, ως διαφυγόν κέρδος του, αρκεί η δικαστική παραδοχή, ότι η μέλλουσα ζημία του προσδοκάται με πιθανότητα να επέλθει, βάσει των ανωτέρω αντικειμενικών κριτηρίων²¹²⁻²¹³.

Επί τη βάσει των αναμφισβητήτων ανωτέρω παραδοχών, έχω τη γνώμη ότι, εάν η αξίωση του παθόντος προς αποζημίωσή του αφορά λόγου χάριν μέλλουσα ζημία (διαφυγόν κέρδος), λόγω τραυματισμού του, δεν νοείται εξ ορισμού «πρόωρο» ασκήσεως της οικείας αγωγής του. Η προεκτεθείσα αντίθετη άποψη, υποστηρίζει πως το πρόωρο της αγωγής αυτής οφείλεται στο ότι το δικαστήριο δεν δύναται να γνωρίζει από τούδε, εάν στο απώτερο ή στο απώτατο μέλλον, στο οποίο εκτείνεται η αξιούμενη αποζημίωση του παθόντος, θα εξακολουθήσει αυτός να υφίσταται την επικαλούμενη αποθετική ζημία του, αφού αυτή δεν είναι εκ των προτέρων προβλεπτή, για τον λόγο ότι η εξέλιξη της υγείας του δεν μπορεί να προβλεφθεί – εν όψει και της προόδου της ιατρικής επιστήμης – από τούδε και για απώτατο χρόνο στο μέλλον.

Κατά τη γνώμη μου, η άποψη αυτή υποπίπτει σε σοβαρότατο δογματικό σφάλμα : υποστηρίζει κατ' ουσίαν πως η αξίωση αυτή του ενάγοντος δεν είναι ώριμη το γε νυν έχον να κριθεί, (και άρα ασκείται προώρως), διότι είναι άγνωστον εάν θα εξακολουθήσει να υφίσταται στο απώτατο μέλλον και, εντεύθεν (υποστηρίζει η γνώμη αυτή ότι) υφίσταται αβεβαιότητα ως προς το εάν ο ενάγων θα δικαιούται να ζητεί από τούδε να του επιδικασθεί η πλήρης αποκατάστασή της. Έχω όμως τη γνώμη ότι, σύμφωνα με την άποψη αυτή, θα πρόκειται κατ' ακριβολογία, για αδυναμία υπολογισμού του ύψους της αιτουμένης μελλοντικής ζημίας, η οποία βεβαίως είναι μεν γεγεννημένη και απαιτητή, (και άρα δεν πρόκειται για απλή ελπίδα ή προσδοκία²¹⁴), πλην – κατά την άποψη αυτή – μη δυναμένη εκ λόγων αντικειμενικών να προσδιορισθεί επακριβώς, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται δυνατόν να διατυπωθεί το οικείο διατακτικό της δικαστικής απόφασης.

Όμως, το «πρόωρο» της διαληφθείσας αγωγής αποκλείεται ακριβώς από τη ρύθμιση της εφαρμοστέας διατάξεως της ΑΚ 298 εδάφ. β', αφού με τη διάταξη αυτή ο νομοθέτης, εν γνώσει τελών ότι η δικαστική κρίση περί της μελλοντικής ζημίας του ενάγοντος δεν είναι εκ των πραγμάτων βέβαιη, παρέχει στον εφαρμοστή του δικαίου την εξουσία να κρίνει περί του εάν υπάρχει ή όχι πιθανότητα να προσδοκάται ότι θα επέλθει η ζημία αυτή ' αρκεί η κρίση του δικαστή (για να μην είναι αυθαίρετη) να σχηματισθεί, επί τη βάσει δεσμευτικών αντικειμενικών κριτηρίων που ο νόμος του παρέχει (: η

²¹¹ **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 20-21, σελ. 65-66.

²¹² Δεν επιδικάζεται αποζημίωση όταν η αξιούμενη με την αγωγή μελλοντική ζημία του παθόντος εμφανίζεται απλώς ως ενδεχόμενη κι όχι ως πιθανή κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 611/2008 ΕΣυγκΔ 2008/305. **Σπυριδάκης**, ανωτ., § 6 περιθ. αριθ. 55 σελ. 17).

²¹³ Για την επιδίκαση μελλοντικής ζημίας δεν απαιτείται βεβαιότητα παρά πιθανότητα κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων (ΑΠ 122/2006 ΕΣυγκΔ 2006/533).

²¹⁴ Βλ. όμως αντιθέτως, **Κρητικό**, ανωτ. , έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, οι ειδικές περιστάσεις, τα ληφθέντα προπαρασκευαστικά μέτρα).

Υπό τα δεδομένα αυτά, παρέπεται αναγκαίως ότι, κατά την εφαρμογή της ΑΚ 298 εδάφ. β', δεν νοείται παρεμβολή μελλοντικών και αστάθμητων παραγόντων, τα οποία να εμποδίζουν το δικαστήριο στον σχηματισμό της κρίσης του αυτής²¹⁵. Τους παράγοντες αυτούς θα λάβει οπωσδήποτε υπ' όψιν του ο δικάζων δικαστής, κατά τη δόμηση του αποδεικτικού συλλογισμού και είτε θα αποκλείσει τη συνδρομή τους, (οπότε θα δεχθεί την αγωγή, ως βάσιμη κατ' ουσίαν) είτε θα δεχθεί τη συνδρομή τους, (οπότε θα την απορρίψει, ως αβάσιμη κατ' ουσίαν). Οίκοθεν νοείται, ότι εάν τα θέματα αυτά αφορούν ζητήματα επιστήμης ή τέχνης, το δικαστήριο θα προσφύγει σε διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης (ΚΠολΔικ 368), προκειμένου να βοηθηθεί στην εξαγωγή ορθού αποδεικτικού πορίσματος. Σε τελική λοιπόν ανάλυση, δεν πρόκειται για πρόωρη αγωγή, παρά αποκλειστικώς για ζήτημα αποδείξεως, του κατά πόσο είναι ή όχι πιθανή η επέλευση της μελλοντικής ζημίας και προς τούτο απαιτείται (για την ευδοκίμηση της αγωγής νόμω και κατ' ουσίαν) να αποδειχθεί στην *in concreto* περίπτωση, ότι συντρέχουν τα ειρημένα προσδιοριστικά κριτήρια²¹⁶.

Με άλλα λόγια, κατά την ορθή έννοια της μνησθείσας διατάξεως του ΑΚ, η μελλοντική ζημία, η οποία ετέχθη νόμω κατά την στιγμή της αδικοπραξίας, εφόσον προσδοκάται με πιθανότητα, επί τη βάσει των ως άνω νομίμων κριτηρίων, είναι πάντοτε νομικώς προβλεπτή (και άρα νομικώς προσδιοριστή). Επομένως, ο δικαστής έχει υπηρεσιακό καθήκον να αποφασίσει, επί τη βάσει των κριτηρίων αυτών, εάν θα επιδικάσει ή όχι στον ενάγοντα την αιτούμενη μελλοντική αποζημίωση, θα σχηματίσει δε την δικανική κρίση του (όχι κατά πλήρη πεποίθηση/βεβαιότητα, παρά) κατά πιθανότητα, ερειδομένη στα διαληφθέντα κριτήρια.

Συνεπώς, ο νόμος δεν αφήνει (και ευλόγως) κανένα απολύτως περιθώριο στον δικαστή να θεωρήσει την αγωγή πρόωρη και να αποστεί από την εκδίκασή της, διότι άλλως θα διαπράξει εκδήλως αρνησιδικία. Προκύπτει, επομένως, ότι σημασιολογικώς δεν νοείται πρόωρο αγωγής, διά της οποίας επιδιώκεται η (κατά την ΑΚ 298 εδάφ. β') ικανοποίηση αξιώσεως παθόντος

²¹⁵ Βλ. όμως αντιθέτως, **Κρητικό**, ανωτ., έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 311 σελ. 120.

²¹⁶ Ad hoc εφαρμογή των ανωτέρω, βλ. στην αριθ. 2278/2008 παρεμπιπτούσα απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, (αδημοσίευτη στο νομικό τύπο), η οποία – εφαρμόζοντας ορθώς το άρθρο 298 εδάφ. β' ΑΚ - έκρινε ότι : « ... Το δικαστήριο δεν μπορεί να σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση για την πορεία της ψυχικής υγείας του ενάγοντος στο μέλλον και ιδιαιτέρως για την ιδιαίτερα μακρά, αφορώσα το αγωγικό αίτημα, χρονική περίοδο των σαράντα (40) ετών. Εν όψει της προοπτικής να απορριφθεί η αγωγή, ως πρόωρος ασκηθείσα, πρέπει να διαταχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη, για να εξακριβωθεί για πόσα έτη αναμένεται ο ενάγων να πάσχει από την ιστορουμένη στην αγωγή ψυχική διαταραχή και σε ποιό βαθμό ... **ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ** ... Διατάσσει να διεξαχθεί ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη. Ορίζει ως πραγματογνώμονα τον ... ο οποίος θα καταθέσει στο δικαστήριο αιτιολογημένη γνωμοδότηση σχετικά με τα εξής : **1. Αν η διανοητική διαταραχή που προκάλεσε το ως άνω ατύχημα στον ενάγοντα, τον εμποδίζει σήμερα να ασκήσει βιοποριστικό επάγγελμα και σε καταφατική περίπτωση, σε ποιό βαθμό και επί πόσο χρονικό διάστημα στο μέλλον και 2. Ειδικότερα, εάν η κατάσταση της ψυχικής υγείας του ενάγοντος είναι ιάσιμη ή έστω βελτιώσιμη και σε ποιό βαθμό, εάν αυτό μπορεί να προβλεφθεί σύμφωνα με τα πορίσματα της ιατρικής επιστήμης**».

εξ αδικοπραξίας προς αποκατάσταση της ζημίας του, η οποία επήλθε από τη στέρηση του εισοδήματος που θα αποκέρδαινε μέχρι το τέλος του εργασιακού βίου του, έστω κι αν η στέρηση αυτή εκτείνεται σε απώτατο χρόνο.

Επισημαίνεται στο σημείο τούτο και ότι, η αντίθετη γνώμη θα πρέπει να απαντήσει και στο εγγενές ερώτημα : ποιός άραγε είναι ο εύθετος χρόνος, κατά τον οποίο δεν θα θεωρείται πρόωρη η ως άνω αγωγή, εν όψει και του ότι – κατά τα εκτεθέντα ανωτέρω, εν σχέσει με τον χρόνο παραγραφής της αξιώσεως αυτής – η οικεία αξίωση του παθόντος θα πρέπει, για να μην υποκύψει σε παραγραφή, να ασκηθεί εντός πενταετίας από το αδίκημα κατ' άρθρο 937 § 1 ΑΚ (όταν εναγόμενος είναι ο δράστης) ή κατ' άρθρο 7 ν. 3557/2007 (όταν εναγομένη είναι η ασφαλιστική εταιρία του). Δηλαδή, η αγωγή θα πρέπει οπωσδήποτε να ασκηθεί σε χρόνο κατά τον οποίο κατά το μάλλον ή ήττον η αξίωση του παθόντος προς καταβολή διαφυγόντων κερδών του, θα συνεχίζει να εξαρτάται από αγνώστους και αστάθμητους παράγοντες. Εντεύθεν καθίσταται δήλον νομίζω, ότι το διαληφθέν επιχείρημα της άλλης γνώμης δεν δύναται – εκ του νομικού καθεστώτος – να αποκλείσει ως πρόωρο το αίτημα του παθόντος να αποζημιωθεί για διαφυγόν κέρδος απωτέρου χρόνου.

δ.1.1. Η διορθωτική λειτουργία της ΚΠολΔικ 334

Έχω την υπόνοια, ότι η σθεναρή άρνηση της νομολογίας και της θεωρίας να παρέχεται στον παθόντα αποζημίωση, για στέρηση του εισοδήματός του λόγω αδικοπραξίας εις βάρος του, επί χρονικό διάστημα λ.χ. τριάντα ή και σαράντα ετών από τον χρόνο της αδικοπραξίας, οφείλεται στον ενδόμυχο – και εν πολλοίς κατανοητό – φόβο της, μήπως η εν λόγω μελλοντική αποζημίωση (σε χρηματικές δόσεις κατά μήνα²¹⁷) επιδικασθεί στον παθόντα τελεσιδίκως ή και αμετακλήτως και μετά από την τελεσιδικία της οικείας αποφάσεως, επέλθει δραματική ανατροπή των δεδομένων στα οποία στηρίχθηκε η ευνοϊκή για τον ενάγοντα δικαστική κρίση (όπως η μεταγενέστερη, ίσως και μη αναμενόμενη ιατρικώς, πλήρης ή εν μέρει ίαση του παθόντος) και, παρά ταύτα, ο τελευταίος θα συνεχίζει παρά πάσα έννοια δικαίου να αποζημιώνεται από τον υπαίτιο (ή τον ασφαλιστή του), εν όψει ιδίως του ότι θα λειτουργεί εις βάρος του τελεσίδικη (και συνήθως αμετάκλητη) δικαστική απόφαση.

Νομίζω όμως, ότι ούτε και τα ανωτέρω περιστατικά δικαιολογούν την διστακτικότητα αυτή των δικαστηρίων και των θεωρητικών του δικαίου, αφού το δικονομικό δίκαιο έχει θεσπίσει τη δυνατότητα ανατροπής του δεδικασμένου της ως άνω δικαστικής κρίσης, βάσει της ΚΠολΔικ 334.

Πράγματι σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, κάθε διάδικος, ασκώντας συναφή αγωγή, δικαιούται να ζητήσει να μεταρρυθμισθεί τελεσίδικη ή ανέκκλητη απόφαση, που καταδικάζει σε καταβολή περιοδικών παροχών, οι οποίες οφείλονται κατά το νόμο από οποιαδήποτε αιτία και γίνονται απαιτητές στο μέλλον, εάν μεσολάβησε ουσιαστική μεταβολή των συνθηκών, στις οποίες βασίσθηκε η απαγγελία της καταδίκης. Η μεταβολή αυτή λαμβάνεται υπ' όψιν μόνον εφόσον έγινε σε χρόνο, στον οποίο εκείνος που ζητεί να μεταρρυθμισθεί η απόφαση, δεν μπορούσε να προβάλει τη μεταβολή στην αρχική δίκη.

Κατά τη εν λόγω διάταξη, η δυνατότητα αναθεωρήσεως του δεδικασμένου καταλαμβάνει αποκλειστικώς τις περιοδικές παροχές, οι οποίες – έχοντας

²¹⁷ ΑΚ 930 § 1 εδάφ. α'.

διαγνωσθεί σύμφωνα με το άρθρο 69 § 1 ε' ΚΠολΔικ²¹⁸ – είναι καταβλητέες στο μέλλον. Στις περιπτώσεις αυτές υπάγεται και η αξίωση αποζημιώσεως λόγω στερήσεως διατροφής κατά (ΑΚ 929 § 1)²¹⁹. Βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως, παρέχεται μεν στο δικαιούχο η αποζημίωση αυτή, πλην κατά κανόνα, ο υπόχρεως καταδικάζεται σε καταβολή χρηματικών δόσεων κατά μήνα (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. α'). Κατ' εξαίρεση δε, το δικαστήριο δύναται να επιδικάσει την αποζημίωση αυτή σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, όταν συντρέχει σπουδαίος λόγος (ΑΚ 930 § 1 εδάφ. β'). Κατά την ορθή άποψη, μεταρρυθμιστική αγωγή δίδεται όχι μόνον όταν μεταρρυθμιστέα κατά τους όρους του νόμου είναι τελεσίδικη απόφαση (αρχική ή μεταγενέστερη, μεταρρυθμιστική της αρχικής), η οποία επιδικάζει περιοδικές παροχές καταβλητέες κατά μήνα, αλλά και όταν η απόφαση αυτή καταδικάζει σε καταβολή αποζημιώσεως σε κεφάλαιο εφ' άπαξ. Τούτο, διότι στο σημείο αυτό εντοπίζεται κενό στο νόμο (*vacuum legis*), το οποίο θα πρέπει να πληρωθεί με αναλογία, αφού μεταξύ της ρυθμισμένης στην ΚΠολΔικ 334 και της προκειμένης αρρυθμιστής περιπτώσεως υφίσταται απόλυτη ταυτότητα που δικαιολογεί την αναλογία ως τρόπο καλύψεως του λόγω κενού, δεδομένου του ότι και η επιδίκαση της αποζημιώσεως εκ της ΑΚ 929 § 1 σε κεφάλαιο εφ' άπαξ, κατ' ουσίαν είναι επιδίκαση περιοδικών παροχών, πλην κεφαλαιοποιημένων²²⁰.

δ.2. Επί του δευτέρου προβλήματος

Μετά από την ανάλυση που προηγήθηκε, καθίσταται δήλον πλέον ότι το πρόβλημα της νομικής φύσης της αποφάσεως που θα απορρίψει την αγωγή του ανωτέρω παραδείγματος, ως πρόωρη, δεν τίθεται καν, αφού κατά το νόμο, η απόφαση αυτή θα είναι εσφαλμένη και συνεπώς εξαφανιστέα από το

²¹⁸ ΑΠ 626/1982 ΝοΒ 83/1192.

²¹⁹ **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (έκδ. 1986), § 122 σελ. 316. **Αρβανιτάκης**, Τα χρονικά όρια του δεδικοσμένου, (έκδ. 1995) § 6 I 4 σελ. 235. **Νίκας**, Πολιτική δικονομία, τ. II (έκδ. 2005) § 98 περιθ. αριθ. 8 σελ. 721. **Σούρλας**, Μεταρρυθμιστική αγωγή, ΕΕΝ 1935/917. **Σοφιαλίδης**, Μεταρρυθμιστική αγωγή, Αρμ. 27/537, 542.

Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις ΑΠ 419/1997 Ελλ-Δνη 1997/1784. ΑΠ 1181/1992 Ελλ-Δνη 1994/386 και ΕΕΝ 1993/751. ΑΠ 869/1987 ΕΕΝ/1988/373. ΕφΑθ 6359/2008 Ελλ-Δνη 2009/194 και Ελλ-Δνη 2009/210. ΕφΑρ 140/2005 Δικογραφία 2005/480. ΕφΑθ 3120/2002 Ελλ-Δνη 2002/1066. ΕφΑρ 649/2001 Ελλ-Δνη 2002/777. ΕφΑθ 4909/1998 ΕπιθΙΚΑ/1998/784. ΕφΔυτΜακεδ 60/1993 ΑρχΝομ 1994/567. ΕφΠειρ 757/1993 ΝοΒ 32/100. ΕφΑθ 7161/1992 Ελλ-Δνη 995/655. ΕφΑθ 16/1989 ΑρχΝομ 1990/541. ΕφΑθ 8430/1986 Δ. 1987/108. ΕφΑθ 3839/1981 Αρμ. 26/136. ΕφΑθ 3276/1979 ΝοΒ 28/106.

²²⁰ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 930 περιθ. αριθ. 35 σελ. 810. **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1998) περιθ. αριθ. 2789 σελ. 925. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕιδΕνοχΔ, τ. III § 383 σελ. 275. **Φίλιος**, ΕνοχΔ, Ειδικόν μέρος, σελ. 676. **Σούρλας**, ΕΕΝ 1935/973.

Βλ. όμως αντιθέτως, **Νίκα**, ανωτ., § 98 περιθ. αριθ. 8 υποσημ. αριθ. 30 σελ. 721 και Αρμ. 2001/17. **Αρβανιτάκη**, ανωτ., § 6 I 3α υποσημ. αριθ. 51 σελ. 222. **Αστ. Γεωργιάδη**, Δ. 1994/574. **Μπένη**, Αι διαδικασίες, τ. I σελ. 186 και **τον ίδιο**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 334 § III αριθ. 1 σελ. 1346. **Κονδύλη**, Το δεδικοσμένο κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 1983) § 31 II 1 σελ. 365-366. ΟλομΑΠ 66/1990 Ελλ-Δνη 1991/507 και Δ. 1991 1047 με ενημ. σημ. ΚΕΜ(πένη). ΑΠ 782/1988 ΕΕΝ 1989/423, ΕΕργΔ 1989/604 και ΕπΝαυτΔικ 1989/396.

ανώτερο δικαστήριο. Υπό διαφορετική διατύπωση, παρέλκει η έρευνα της νομικής φύσης της εν λόγω αποφάσεως, διότι ως εικός η έρευνα αυτή προϋποθέτει, κατά λογική αναγκαιότητα, ορθή νομικώς απόφαση.

**ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΠΛΑΓΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ**

1. Η πλαγιαστική αγωγή ασκείται αορίστως, όταν δεν αναφέρεται στο δικόγραφο αυτής εκ ποίου γεγονότος προκύπτει η απαιτούμενη (κατ' άρθρο 72 ΚΠολΔικ) αδράνεια του δικαιούχου, ενόψει του ότι η «αδράνεια» αυτή συνιστά αόριστη νομική έννοια, την οποία ο διάδικος έχει το δικονομικό βάρος να εξειδικεύσει στην αγωγή του, διαφορετικά αυτή είναι απαράδεκτη λόγω αοριστίας της²²¹.

2. Επισημαίνονται και τα εξής :

2.1. Κατά μερίδα της νομολογίας μας, απαραίτητη προϋπόθεση για την παραδεκτή άσκηση της πλαγιαστικής αγωγής του παθόντος κατά του ασφαλιστή, είναι η ύπαρξη της αξιώσεως του ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή, η αξίωση δε αυτή υφίσταται – κατά την κρατούσα γνώμη – από τον χρόνο της δικαστικής ή εξώδικης όχλησης του ασφαλισμένου από τον παθόντα τρίτο, επειδή μόνον έκτοτε στοιχειοθετείται η ασφαλιστική περίπτωση (ο ασφαλιστικός κίνδυνος), έστω κι αν στον ανωτέρω κρίσιμο χρόνο δεν έχει εισέτι συγκεκριμενοποιηθεί με δικαστική διάγνωση ή με εξώδικο καθορισμό το ύψος της αποζημίωσης του τρίτου. Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία ο τρίτος σωρεύει στο δικόγραφο της κύριας αγωγής του κατά του υπαιτίου/ασφαλισμένου και πλαγιαστική αγωγή κατά του ασφαλιστή του τελευταίου, τότε - για να γεννηθεί το (προς αποζημίωση) δικαίωμα του ασφαλισμένου έναντι του ασφαλιστή του (και εντεύθεν) για να είναι παραδεκτή η ανωτέρω πλαγιαστική αγωγή του κατά του ασφαλιστή - απαιτείται το δικόγραφο να επιδίδεται πρώτα στον ασφαλισμένο και μεταγενεστέρως στον ασφαλιστή²²². Διαφορετικά και εφόσον δεν έχει προηγηθεί εξώδικο όχληση του τρίτου προς τον υπαίτιο/ασφαλισμένο (οφειλέτη του) η πλαγιαστική αγωγή ασκείται προώρως, επειδή δεν προλαβαίνει να υπάρξει η απαραίτητη για τη σύννομη άσκηση της πλαγιαστικής αγωγής, κατά την ΚΠολΔικ 72) αδράνεια του ασφαλισμένου να αξιώσει από τον ασφαλιστή του το ασφάλισμα²²³.

²²¹ Ad hoc ΑΠ 239/2008 ΧρονΙδΔικ 2008/738. ΑΠ 433/2008 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/411. ΑΠ 398/2007.

²²² ΑΠ 381/2008 ΕΔΙΑ 2009/204. ΑΠ 1656/2002 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΕφΠειρ 255/2007 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/281.

²²³ ΕφΠειρ 255/2007 ΕΔΙΑ 2008/281. ΕφΑθ 5618/2001 ΕΛΔ 2003/196. ΕφΑθ 9393/2000 ΕΛΔ 2001/...

2.2. Κατά διαφορετική άποψη, επί σωρευσεως της πλαγιαστικής αγωγής κατά του ασφαλιστή στην κύρια αγωγή του παθόντος τρίτου, το χρονικό σημείο της επίδοσης των αγωγών αυτών στον ασφαλισμένο δεν ασκεί έννομη επιρροή στο παραδεκτό της ανωτέρω πλαγιαστικής αγωγής' αρκεί η επίδοση αυτών να έχει συντελεσθεί κατά τον χρόνο εκδίκασης των αγωγών αυτών²²⁴ και κατά τον ίδιο κρίσιμο χρόνο της πρώτης συζήτησης στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο να υφίσταται η αδράνεια του ασφαλισμένου, ενόψει του ότι η αδράνεια του οφειλέτη προς ενάσκηση του δικαιώματός του αποτελεί στοιχείο για τη δικαιολόγηση εννόμου συμφέροντος στην άσκηση της σχετικής πλαγιαστικής αγωγής, που βέβαια πρέπει πάντοτε να έχει την απαιτούμενη πληρότητα του περιεχομένου της για να μην απορρίπτεται ως αόριστη. Εφόσον, επομένως, η κύρια αγωγή κατά του υπαιτίου του ατυχήματος-ασφαλισμένου και της ασφαλιστικής εταιρίας, στην οποία είχε σωρευθεί και η πλαγιαστική αγωγή κατά της ασφαλιστικής εταιρίας είχε επιδοθεί στον υπαίτιο-ασφαλισμένο πριν από το χρόνο εκδίκασης των αγωγών στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, παρέπεται αναγκαίως ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 72 ΚΠολΔ και η ένδικη αγωγή αποζημιώσεως κατά την επικουρική της βάση από την τελευταία αυτή διάταξη ήταν παραδεκτή, ενόψει και του ότι κατά τα υπό των αναιρεσιόντων υποστηριζόμενα και τα δεκτά γενόμενα από το Εφετείο ο πρώτος αναιρεσίβλητος δεν άσκησε ποτέ τα δικαιώματά του από την ασφαλιστική σύμβαση κατά της αναιρεσίβλητης ασφαλιστικής εταιρείας²²⁵.

2.3. Εξάλλου, η εφετειακή νομολογία στο προκείμενο ζήτημα δέχεται ότι : Η αδράνεια του ασφαλισμένου προς άσκηση της αποζημιωτικής αγωγής κατά του υπαιτίου της ζημίας του, θα εμφανισθεί, όταν ο παθών τρίτος περιορισθεί στην άσκηση ευθείας μόνον αξίωσης κατά του ασφαλισμένου' τότε τίκεται η αξίωση του ασφαλισμένου κατά του ασφαλιστή και έκτοτε μπορεί να αρχίσει περίοδος αδράνειας του ασφαλισμένου, η οποία μπορεί να δικαιολογήσει άσκηση πλαγιαστικής αγωγής²²⁶.

2.4. Τέλος, ως προς την προϋπόθεση της αδρανείας του οφειλέτη για την παραδεκτή άσκηση της πλαγιαστικής αγωγής του παθόντος κατά του ασφαλιστή, όταν αυτή σωρεύεται στην κύρια αγωγή κατά του υπαιτίου/ασφαλισμένου, η νομολογία μας δέχεται ότι : «... Όταν ο ζημιωθείς τρίτος με το ίδιο δικόγραφο ασκεί ευθεία αγωγή κατά του υποχρέου προς αποζημίωσή του, που έχει ασφαλίσει την έναντι αυτού αστική ευθύνη του, καθώς και πλαγιαστική αγωγή κατά του ασφαλιστή, δεν έχει προλάβει να συντρέξει η – κατ' άρθρο 72 ΚΠολΔικ – προϋπόθεση της αδρανείας του οφειλέτη. Επομένως, η σωρευθείσα στο ίδιο δικόγραφο πλαγιαστική αγωγή είναι απαράδεκτη, ως προώρως ασκηθείσα ...»²²⁷.

²²⁴ ΑΠ 239/2008 ΧρονΙδΔικ 2008/738. ΑΠ 433/2008 ΕΣυγκΔ 2008/150 και ΕπΔικΙδΑσφ 2008/411 και 2009/152. ΕφΑθ 2706/2005 ΕΣυγκΔ 2008/284.

²²⁵ ΑΠ 239/2008 ΧρονΙδΔικ 2008/738 και ΕΣυγκΔ 2008/171. ΑΠ 1776/2008 ΕπΔικΙδΑσφ 2009/192. ΑΠ 398/2007 ΕπΔικΙδΑσφ 2008/27. ΕφΠειρ 258/2001 ΕΕμπΔ 2001/523.

²²⁶ ΕφΑθ 6044/2002 ΔΕΕ 2003/311. ΕφΑθ 5618/2001 ΕλΔ 44/197, ΕΕμπΔ 2003/366. ΕφΑθ 7854/2001 ΕλΔ 43/172, ΕΕμπΔ 2003/368. ΕφΑθ 9395/2000 ΕλΔ 42/447

²²⁷ ΑΠ 381/2008 ΕπΔικΙδΑσφ 2009/204.

**Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΥΝΥΠΑΙΤΙΩΝ ΟΔΗΓΩΝ
ΩΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΤΩΝ**

1. Επί αδικοπραξίας, η προσεπίκληση από τον εναγόμενο (μοναδικό υπαίτιο, κατά την αγωγή, της αδικοπραξίας και εντεύθεν της ζημίας του ενάγοντος) κάποιου τρίτου, ως δικονομικού εγγυητή του εναγομένου/προσεπικαλούντος, με τον ισχυρισμό ότι αυτός (ο προσεπικαλούμενος τρίτος) είναι αποκλειστικώς υπαίτιος της ανωτέρω αδικοπραξίας, **δεν είναι νόμιμη**²²⁸, αφού στην περίπτωση αυτήν δεν δημιουργείται εξ ορισμού μεταξύ των προσώπων αυτών, σχέση δικονομικής εγγύησης, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 88.

2. Η προσεπίκληση του τρίτου θα είναι νόμιμη μόνον εφόσον ο προσεπικαλών δέχεται μεν πως είναι υπαίτιος της αδικοπραξίας²²⁹, προβάλλει όμως συγχρόνως πως και ο προσεπικαλούμενος είναι συνυπαίτιος αυτής²³⁰ διότι, τότε μόνον δημιουργείται μεταξύ των ανωτέρω σχέση παθητικής ενοχής εις ολόκληρο απέναντι στον παθόντα²³¹, οπότε και αναγκαίως καθίσταται ο προσεπικαλούμενος εξ αναγωγής υπόχρεως έναντι του προσεπικαλουμένου να του αποδώσει (εάν βεβαίως αποζημιώσει τον παθόντα εξ ολοκλήρου²³²) το τμήμα της όλης αποζημιώσεως που αντιστοιχεί στο ποσοστό συνυπαιτιότητάς του²³³.

**ΘΑΝΑΤΟΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΑΠΟ ΑΜΕΛΕΙΑ ΑΛΛΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ,
ΟΔΗΓΟΥ ΟΧΗΜΑΤΟΣ.
ΑΣΚΗΣΗ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΗ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΘΑΝΟΝΤΟΣ (ΑΚ 932).
ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ (ΚΑΙ ΕΝΩΜΕΝΗ ΣΕ ΑΥΤΗΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ
ΑΝΑΓΩΓΗ) ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΥΤΩΝ, ΩΣ
ΣΥΝΥΠΑΙΤΙΩΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ**

I. Η ΚΥΡΙΑ ΑΓΩΓΗ

Οι (*) και (**), ως μέλη της οικογένειας του ανηλίκου (***) κατά της εταιρίας μας, ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, την από ... αγωγή τους, με την οποία ζητούν να καταβάλουμε σε καθένα από αυτούς χρηματικό ποσό, ως χρηματική ικανοποίησή του λόγω ψυχικής οδύνης, για τον (κατά την) θάνατο του ως άνω ανηλίκου σε αυτοκινητικό ατύχημα, του οποίου αποκλειστικώς υπαίτιος – κατά τους ισχυρισμούς των αντιδίκων –

²²⁸ Η νομολογία στο ζήτημα τούτο, είναι πάγια. Βλ. ενδεικτικώς, τις ΕφΑθ 7262/1997 ΕΛΔ 1998/928 και ΕφΑθ 3321/2005 ΕΛΔ 2006/288.

²²⁹ ΑΠ 690/1985 ΕΛΔ 27/91 και Δ. 1987/505.

²³⁰ ΑΠ 1243/2006 ΧρΙδΔ 2006/917.

²³¹ ΑΚ 481, 487, 488.

²³² ΑΚ 490.

²³³ ΑΠ 1243/2006, ανωτ. ΑΠ 233/2008 ΕΔΙΑ 2008/408

ήταν ο ανήλικος (14 ετών τότε) (****), που οδηγούσε (με συνοδηγό τον θανόντα) χωρίς να διαθέτει άδεια ικανότητας οδηγού. Το υπαίτιο όχημα είναι ασφαλισμένο στην εταιρία μας, από τους γονείς του ως άνω υπαιτίου οδηγού.

Επισημαίνεται και το εξής :

Το δικαστήριο της ουσίας στα πλαίσια της διακριτικής εξουσίας που έχει από το άρθρο **932 ΑΚ** δύναται να καθορίσει το ύψος της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης ή ψυχικής οδύνης του δικαιούχου, με βάση τους οικείους προσδιοριστικούς παράγοντες, όπως είναι το πταίσμα του υποχρέου, το συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου, η κοινωνική και περιουσιακή κατάσταση των μερών. **Το συντρέχον πταίσμα του θύματος λαμβάνεται υπόψη έστω και αν αυτό λόγω ηλικίας (π.χ κάτω των 10 ετών) δεν έχει ικανότητα για αδιοπραξία. Επίσης λαμβάνεται υπόψη και το συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου της χρηματικής ικανοποίησης (π.χ. του ενάγοντος πατέρα), ο οποίος δεν άσκησε επαρκώς το καθήκον εποπτείας στο θανατωθέν ανήλικο τέκνο του.** Στην περίπτωση αυτή το συντρέχον πταίσμα του πατέρα ή της μητέρας λαμβάνεται υπόψη προς μείωση της χρηματικής ικανοποίησης και των λοιπών δικαιούχων όπως είναι τα αδέρφια, ο παππούς και η γιαγιά²³⁴.

Συνεπώς, αμυνόμενοι κατά της κυρίας αγωγής, θα πρέπει να προβάλουμε ένσταση αυτοδιακινδυνεύσεως του θανόντος συνεπιβάτη του ζημιογόνου οχήματος, καθώς και ένσταση συνευθύνης των γονέων του τελευταίου, λόγω του ότι δεν άσκησαν επαρκώς το καθήκον αυτών προς λυσιτελής εποπτεία του²³⁵.

II. Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΕ (ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ) ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΑΙΤΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ.

1. Η προσεπίκληση αυτή έχει – ορθώς – δύο ομάδες αντιδίκων : αφενός τους γονείς του υπαιτίου ανηλίκου κι αφετέρου τον ίδιο τον τελευταίο, ως συνυπαίτιους στον επισυμβάντα θάνατο του συνεπιβάτη του ζημιογόνου οχήματος. Επισημαίνεται ότι ο οδηγός/ανήλικος είναι κατά νόμο ικανός προς καταλογισμό και συνεπώς ευθύνεται ως ο ενήλικος για τη ζημία που προξένησε (ΑΚ 914), διότι κατά τον χρόνο του ατυχήματος (...) είχε συμπληρώσει το 14^ο έτος της ηλικίας του, ως γεννηθείς την(ΑΚ 917, εξ αντιδιαστολής)²³⁶.

2. Κατά το ιστορικό της προσεπίκλησης, καθ'ο μέρος στρέφεται κατά των (ασφαλισμένων μας) γονέων του υπαιτίου οδηγού, αυτή στηρίζεται αφενός στην παραμέληση της εποπτείας του ανηλίκου από μέρους των τελευταίων (ΑΚ 923)²³⁷ κι αφετέρου στην πρόστηση (ΑΚ 922), διότι οίκοθεν νοείται ότι θεωρούμε τους εν λόγω αντιδίκους ως δικονομικούς εγγυητές μας, επειδή – κατά τους ισχυρισμούς μας – είναι συνυπαίτιοι με τον οδηγό του οχήματος γιού τους για τον θάνατο του συνεπιβάτη ομοίως ανηλίκου, από το ένα μέρος λόγω της μη εποπτείας εκείνου από μέρους τους, (ως ήταν συνυπόχρεοι εκ του νόμου – ΑΚ 1531 εδάφ. α'), και από το άλλο, ως προστήσαντες αυτών²³⁸. Επομένως, τους θεωρούμε ως εις ολόκληρο συνυπόχρεους με την εταιρία μας (που – σημειωτέον - ευθύνεται μόνον

²³⁴ ΑΠ 1261/2007.

²³⁵ ΕφΛαρ 675/2003. **Κρητικός**, έκδ. 1998 περιθ. αριθ. 93 και 94.

²³⁶ **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 4 περιθ. αριθ. 24 σελ. 66.

²³⁷ **Κρητικός**, έκδ. 2008., § 4 περιθ. αριθ. 24 σελ. 65.

²³⁸ **Κρητικός**, έκδ. 2008., § 4 περιθ. αριθ. 27 σελ. 67.

αντικειμενικώς) προς αποζημίωση απέναντι στους κληρονόμους του θανόντος (ΑΚ 926 σε συνδ. με 1531εδάφ. β').

3. Πράγματι, αμφότεροι οι ισχυρισμοί μας αυτοί θεμελιώνουν νόμω το δικονομικό δικαίωμά μας να προσκαλούμε τους γονείς του προς αναγκαστική παρέμβαση (ΚΠολΔικ 88). Ειδικώς δε η επίκληση της προστήσεως από μέρους της εταιρίας μας, είναι αρκούντως χρήσιμη, διότι με τον τρόπο αυτόν αποφεύγουμε τον κίνδυνο ανατροπής του τεκμηρίου υπαιτιότητας (εκ της ΑΚ 923 § 1), το οποίο βαρύνει τους εν λόγω αντιδίκους²³⁹.

4. Στο σημείο τούτο, επισημαίνονται και τα εξής : Προσεπικαλούμε τους γονείς του υπαιτίου ανηλίκου σε αναγκαστική παρέμβαση στη δίκη που ανοίχθηκε κατόπιν της ως άνω αγωγής των κληρονόμων του θανόντος άλλου ανηλίκου. Προφανώς, η παρέμβαση αυτή δεν μπορεί παρά να είναι πρόσθετη (αφού κύρια παρέμβαση εν προκειμένω δεν νοείται). Εξάλλου, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 80, πρόσθετη παρέμβαση ασκεί ο τρίτος, ο οποίος έχει έννομο συμφέρον να περατωθεί η δίκη υπέρ κάποιου από τους ήδη διαδίκους, οπότε και παρεμβαίνει στην δίκη για να υποστηρίξει τον διάδικο αυτόν. Περαιτέρω, κατά τους ισχυρισμούς των εναγόντων, το ατύχημα οφείλεται σε αποκλειστική υπαιτιότητα του οδηγού του ζημιογόνου οχήματος, ανηλίκου, υιού των προσεπικαλουμένων. Από το άλλο μέρος, η εταιρία μας προσεπικαλεί τους τελευταίους, με τον ισχυρισμό ότι είναι συνυπαίτιοι του θανάτου του συνεπιβάτη του ζημιογόνου οχήματος, επειδή δεν άσκησαν την δέουσα εποπτεία στο τέκνο τους ως είχαν εκ του νόμου υποχρέωση, ώστε να μην του επιτρέψουν την οδήγηση, αλλά και ως προστήσαντες αυτόν στην οδήγηση του ζημιογόνου οχήματος. Περαιτέρω, στη δίκη επί της ανωτέρω αγωγής, ο ισχυρισμός της εταιρίας μας είτε περί συνυπαιτιότητας των γονέων του ανηλίκου οδηγού στον επισυμβάντα θάνατο του άλλου ανηλίκου, είτε περί ευθύνης των προσεπικαλουμένων εκ της προστήσεως του υπαιτίου οδηγού, θα απορριφθεί ως αλυσιτελής²⁴⁰.

Επομένως, διερωτώμαι : τι νόημα θα έχει η προσεπίκληση των γονέων του υπαιτίου οδηγού στην εκκρεμή εκ της αγωγής δίκη, αφού **1.** οι μόνοι ισχυρισμοί μας που θα δυνάμεθα να προτείνουμε νομίμως στη δίκη αυτή είναι είτε η έλλειψη υπαιτιότητας του οδηγού είτε η συνυπαιτιότητα του θανόντος στον επελθόντα θάνατό του' όμως οι προσεπικαλούμενοι καλούνται να προσέλθουν (ως προσθέτως παρεμβαίνοντες) στη δίκη, προκειμένου να αποδεχθούν ισχυρισμό μας (περί συνυπαιτιότητάς τους στον θάνατο του συνεπιβάτη ανηλίκου, ο οποίος - εάν προβληθεί - θα απορριφθεί ως αλυσιτελής και, εν πάση περιπτώσει **2.** αναμένεται βασίμως, ότι οι προσεπικαλούμενοι θα αρνηθούν την προσεπίκληση (δηλαδή αναμένεται λογικώς να αρνηθούν είτε ότι δεν άσκησαν εποπτεία στο τέκνο τους είτε ότι προέστησαν) και συνεπώς δεν αναμένεται ότι αυτοί θα ασκήσουν πρόσθετη

²³⁹ Βλ. **Κρητικό**, έκδ. 2008, § 4 περιθ. αριθ. 27 σελ. 67, σε συνδ. με περιθ. αριθ. 6 έως 23 σελ. 60-65 και περιθ. αριθ. 28 επ. σελ. 67 επ.

²⁴⁰ Από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 926 εδάφ. α', 927, 482 και 914 ΑΚ, συνάγεται ότι, επί της εις ολόκληρον ευθύνης πλειόνων προσώπων, όταν ο ζημιωθείς ενάγει ένα μόνο από αυτά, ο ισχυρισμός του τελευταίου ότι συνυπαίτιος για το ατύχημα είναι και άλλο πρόσωπο, είναι αλυσιτελής, διότι εκείνος εκ των συνυπαιτίων (υποχρέων εις ολόκληρο έναντι το δανειστή) που θα καταβάλει το κοινό χρέος στον δανειστή, έχει απλώς δικαίωμα αναγωγής κατά των υπολοίπων (ΟλομΑΠ 13/2002 ΕΛΔ 2002/694. ΑΠ 1306/2005 ΝοΒ 2006/388. ΑΠ 1094/2004 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 486/2001 ΕΛΔ 2002/385. **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 12 περιθ. αριθ. 15 σελ. 172).

παρέμβαση υπέρ της εταιρίας μας στην ανωτέρω κύρια δίκη αφού με την παρέμβασή τους αυτή θα πρέπει να υποστηρίξουν τους ισχυρισμούς της εταιρίας μας περί συνυπαιτιότητάς τους.

Ενόψει τούτων, διερωτώμαι για ποιόν λόγο να ασκήσουμε την προσεπίκληση αυτή.

Μία μόνον περίπτωση εμφανίζεται να την δικαιολογεί : δεδομένου του ότι **1.** η προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή περικλείει και συγκεκριμενοποιημένη αίτηση αναγνώρισεως της εγγυητικής ευθύνης του προσεπικαλουμένου²⁴¹ και **2.** το έννομο αποτέλεσμα της προσεπικλήσεως του δικονομικού εγγυητή είναι η δημιουργία δεδικασμένου για την ύπαρξη ή την ανυπαρξία του δικαιώματος του προσεπικαλούντος έναντι του προσεπικαλουμένου, εφόσον ερευνηθεί κατ'ουσίαν η προσεπίκληση²⁴², παρέπεται ότι με την προσεπίκληση ίσως θα επιτύχουμε να αναγνωρισθεί με δύναμη δεδικασμένου, πως και οι προσεπικαλούμενοι είναι συνυπαίτιοι στον θάνατο του συνεπιβάτη ανηλίκου, αλλά και ως προστήσαντες τον υπαίτιο οδηγό.

Όμως, έστω κι αν ισχύουν τα ανωτέρω, ένα είναι αναντιλέκτως βέβαιο : το ότι με την προσεπίκληση δεν θα επιτύχουμε βοήθειά μας στη δίκη επί της κύριας αγωγής, από μέρους των προσεπικαλουμένων, για τους προεκτεθέντες λόγους, το δε ευμενές δεδικασμένο εκ της δίκης επί της προσεπικλήσεως μπορούμε να το επιτύχουμε με την άσκηση μόνον της αποζημιωτικής (αν)αγωγής κατά των γονέων του υπαιτίου ανηλίκου.

ΙΙΙ. Η ΕΝΩΜΕΝΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΑΣ

Εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ΑΚ 923, τότε θεμελιώνεται αδικοπρακτική ευθύνη εις βάρος του εποπτεύοντος γονέως του ανηλίκου, να αποκαταστήσει τη ζημία που υπέστη ο τρίτος, από αδικοπρακτική συμπεριφορά του εποπτευομένου²⁴³⁻²⁴⁴. Ο εποπτεύων γονέας δυνατόν να ευθύνεται και ως προστήσας τον υπαίτιο ανήλικο (ΑΚ 922)²⁴⁵. Εξάλλου, απέναντι στον παθόντα τρίτο, δημιουργείται εις ολόκληρο ευθύνη και του ασφαλιστή, που έχει ασφαλίσει το ζημιόγONO όχημα (άρθρο 10 π.δ. 237/1986 και άρθρο 26 § 1 ΑσφΝ)²⁴⁶. Η κοινή (εις ολόκληρο) ευθύνη των ανωτέρω προσώπων (εποπτεύοντος και ασφαλιστή) στηρίζεται στην ΑΚ 926 εδάφ. α', η οποία παραπέμπει στην παθητική εις ολόκληρο ενοχή (ΑΚ 481-488).

Συνεπώς, εάν ο ασφαλιστής αποζημιώσει πλήρως τον παθόντα, δικαιούται να στραφεί αναγωγικώς κατά του γονέως του υπαιτίου ανηλίκου, ως συνυπαιτίου στην επελθούσα ζημία του παθόντος και να του ζητήσει να αναλάβει αυτός ολόκληρη την αποζημίωση (ΑΚ 927)²⁴⁷.

²⁴¹ **Νίκας**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 88 § 2 σελ. 201, όπου και η συναφής βιβλιογραφία και νομολογία.

²⁴² **Νίκας**, ανωτ., υπό το άρθρο 89 § 5 σελ. 204, όπου και η συναφής βιβλιογραφία και νομολογία.

²⁴³ **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 4 περιθ. αριθ. 24 σελ. 65.

²⁴⁴ Για το καθήκον εποπτείας των γονέων επί των ανηλίκων τέκνων τους, όταν αυτά κυκλοφορούν στους δρόμους, βλ. εκτενώς **Κρητικό**, ανωτ., § 4 περιθ. αριθ. 19-23 σελ. 64-65, όπου και η συναφής νομολογία.

²⁴⁵ Βλ. **Κρητικό**, έκδ. 2008., § 4 περιθ. αριθ. 27 σελ. 67.

²⁴⁶ **Κρητικός**, έκδ. 2008., § 12 περιθ. αριθ. 5 σελ. 169.

²⁴⁷ Κατά την αρεοπαγίτικη νομολογία, ο κατά το ν. ΓΠΝ/1911 αντικειμενικά ευθυνόμενος (οδηγός, ιδιοκτήτης κάτοχος οχήματος), εάν αποζημιώσει τον παθόντα τρίτο, μπορεί να στραφεί αναγωγικώς κατά του εποπτεύοντος γονέως, σε περίπτωση

Περαιτέρω, ορθώς, (σύμφωνα με τα προεκτεθέντα), η εν λόγω αναγωγή του σχεδίου το οποίο τέθηκε υπ' όψιν μου, αναφέρει ως δεύτερο νόμιμο λόγο ευθύνης των εναγομένων γονέων και το γεγονός ότι προέστησαν τον ανήλικο υιό τους στην οδήγηση του ζημιογόνου οχήματος.

IV. Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΣΕ (ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ) ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΤΟΥ ΑΝΗΛΙΚΟΥ επιβάτη του ζημιογόνου οχήματος και Η ΕΝΩΜΕΝΗ ΣΕ ΑΥΤΗΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΜΑΣ

Ως προς αμφοτέρω τα δικόγραφα αυτά, ισχύουν οι προδιαληφθείσες (στις § § II και III του παρόντος) παρατηρήσεις μου.

**ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ
ΣΥΝΥΠΑΙΤΙΩΝ ΟΔΗΓΩΝ
ΩΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΓΓΥΗΤΩΝ
ΚΑΙ
ΕΝΩΘΕΙΑ ΣΕ ΑΥΤΗΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ**

1. Επί αδικοπραξίας, η προσεπίκληση από τον εναγόμενο (μοναδικό υπαίτιο, κατά την αγωγή, της αδικοπραξίας και εντεύθεν της ζημίας του ενάγοντος) κάποιου τρίτου, ως δικονομικού εγγυητή του εναγομένου/προσεπικαλούντος, με τον ισχυρισμό ότι αυτός (ο προσεπικαλούμενος τρίτος) είναι αποκλειστικώς υπαίτιος της ανωτέρω αδικοπραξίας, **δεν είναι νόμιμη**²⁴⁸, αφού στην περίπτωση αυτήν δεν δημιουργείται εξ ορισμού σχέση δικονομικής εγγύησης κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 88, μεταξύ των προσώπων αυτών.

2. Η προσεπίκληση του τρίτου **θα είναι νόμιμη** μόνον εφόσον ο προσεπικαλών δέχεται μεν πως είναι (και αυτός) υπαίτιος της αδικοπραξίας²⁴⁹, προβάλλει όμως συγχρόνως πως και ο προσεπικαλούμενος είναι συνυπαίτιος αυτής²⁵⁰· διότι, τότε μόνον δημιουργείται μεταξύ των ανωτέρω σχέση παθητικής ενοχής εις ολόκληρο απέναντι στον παθόντα²⁵¹, οπότε και αναγκαιώς καθίσταται ο προσεπικαλούμενος υπόχρεως²⁵² έναντι του προσεπικαλουμένου να του αποδώσει (εάν βεβαίως αποζημιώσει τον

κατά την οποία το ατύχημα οφείλεται σε παραμέληση της εποπτείας του από το νόμιμο αντιπρόσωπό του και να απαιτήσει όσα κατέβαλε, ισχυριζόμενος και αποδεικνύων, ότι ο τραυματισμός του ανηλικού οφείλεται σε παράβαση του καθήκοντος εποπτείας από μέρους του γονέως του (ΑΠ 1743/2007 ΕΣυγκΔ 2007/387).

²⁴⁸ Η νομολογία στο ζήτημα τούτο, είναι πάγια. Βλ. ενδεικτικώς, την ΕφΑθ 7262/1997 ΕλΔ 1998/928.

²⁴⁹ ΑΠ 690/1985 ΕλΔ 27/91 και Δ. 1987/505.

²⁵⁰ ΑΠ 1243/2006 ΧρΙδΔ 2006/917.

²⁵¹ ΑΚ 481, 487, 488.

²⁵² Εξ αναγωγής.

παθόντα εξ ολοκλήρου²⁵³) το τμήμα της όλης αποζημιώσεως που αντιστοιχεί στο ποσοστό συνυπαιτιότητάς του²⁵⁴.

3. Στην προκειμένη περίπτωση, όπως σαφώς προκύπτει από το κείμενο της από 30-11-2007 Ανακοίνωσης δίκης προς τους συνυποχρέους τρίτους, μετά προσεπικλήσεως σε αναγκαστική παρέμβαση, (στην οποία είχε ενωθεί και παρεμπόλυσαν αγωγή μας κατ' αυτών), ρητώς είχαμε επικαλεσθεί, κυρίως μεν αποκλειστική υπαιτιότητα των τελευταίων, επικουρικός δε συνυπαιτιότητα αυτών μεν κατά ποσοστό 60% του δε ενάγοντος της κύριας αγωγής κατά ποσοστό 40%. **Δηλαδή, στην ουσία ισχυρισθήκαμε πως ο ασφαλισμένος οδηγός δεν είχε απολύτως καμμία υπαιτιότητα στην επισυμβάσα σύγκρουση.**

4. Η επικουρική προβολή του ισχυρισμού μας αυτού ήταν δικονομικώς παραδεκτή, κατά το άρθρο 219 § 1 ΚΠολΔικ, σύμφωνα τη σαφή έννοια του οποίου, η προβολή επικουρικής βάσης σημαίνει ότι το δικαστήριο επιλαμβάνεται αυτής, εφόσον απορρίψει την κυρίως προβληθείσα, (ως απαράδεκτη δικονομικώς, νόμω ή ουσία αβάσιμη, αδιάφορο). Με άλλη διατύπωση, η εξέταση της επικουρικής βάσης της συγκεκριμένης διαδικαστικής πράξης τελεί υπό την ενδοδιαδικαστική αίρεση ότι το δικαστήριο θα απορρίψει την κύρια βάση²⁵⁵.

Επί τη βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως του ΚΠολΔικ, το δικαστήριο έχει εκ του νόμου υπηρεσιακό καθήκον να ερευνήσει την επικουρική βάση, μετά από την απόρριψη της κύριας, διαφορετικά η απόφασή του προσβάλλεται τόσο με έφεση, (επειδή προσβάλλει τη θεμελιώδη αρχή της διαθέσεως)²⁵⁶, όσο και με αναίρεση (επειδή παρανόμως δεν έλαβε υπόψιν του πράγματα που προτάθηκαν από τον διάδικο)²⁵⁷.

5. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, ο ισχυρισμός μας περί αποκλειστικής υπαιτιότητας των προσεπικληθέντων, καθιστούσε τόσο την προσεπίκληση όσο και την ενωμένη σε αυτήν ανωτέρω αγωγή, αβάσιμες νόμω, αφού αμφότερες οι διαδικαστικές αυτές πράξεις έχουν κοινή ιστορική και νομική βάση²⁵⁸, δηλαδή προϋποθέτουν ότι ο προσεπικαλούμενος/εναγόμενος είναι δικονομικός εγγυητής του προσεπικαλούντος/ενάγοντος, γεγονός το οποίο εν προκειμένω δεν στοιχειοθετούνταν υπό τα εκτιθέμενα στο δικόγραφο μας. Ομοίως, ο επικουρικός προβληθείς ισχυρισμός μας, περί συνυπαιτιότητας και του αρχικώς ενάγοντος στη ως άνω σύγκρουση, δεν καθιστούσε την προσεπίκληση και την αγωγή, βάσιμες κατά νόμο, αφού και πάλι εμείς δεν αποδεχόμαστε και δική μας υπαιτιότητα.

ΑΛΛΟΔΑΠΗ ΑΔΕΙΑ ΟΔΗΓΗΣΕΩΣ

²⁵³ ΑΚ 490.

²⁵⁴ ΑΠ 1243/2006, ανωτ.

²⁵⁵ **Κεραμέυς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Β' (έκδ. 1986), § 76 σελ. 211.

²⁵⁶ ΚΠολΔικ 106. Βλ. **Νίκα**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 106 § 1 σελ. 227 και § 2 σελ. 228. **Μακρίδου**, στο ίδιο έργο, υπό το άρθρο 219 § 3 σελ. 471. ΕφΑθ 6231/1992 ΕπιθΔικΠολ 1996/334.

²⁵⁷ ΚΠολΔικ 559 αριθ. 8 εδάφ. β'. ΑΠ 50/1992 ΝοΒ 1993/707.

²⁵⁸ Βλ. την ΑΠ 1243/2006, ανωτ.

α. Ο ημεδαπός και κάτοικος Ελλάδας κάτοχος αδειας ικανότητας οδηγού, η οποία εκδόθηκε από αρμόδια Αρχή, Κράτους-Μέλους της Ε.Ε., (η Ολλανδία ένα από τα Κράτη αυτά), επιτρέπεται να οδηγεί στην Ελλάδα αυτοκίνητο, μέχρι το χρόνο λήξης της αδειας αυτής (άρθρο 94 § εδάφ. α' του ΚΟΚ). Να λεχθεί ότι η αλλοδαπή άδεια δεν ανανεώνεται από το Ελληνικό Κράτος' σε ανανέωση υπόκειται αποκλειστικώς ελληνική άδεια (άρθρο 95 § 9 ΚΟΚ). Ο κάτοχος όμως της αλλοδαπής αδειας ικανότητας οδηγού δικαιούται κατά το άρθρο 12 § 1 του π.δ/τος 255/1984 «ΕΟΚ – Κοινοτική άδεια οδηγήσεως κλπ», πριν από τον χρόνο λήξης της, να ζητήσει την έκδοση στο όνομά του ελληνικής αδειας, αντίστοιχης κατηγορίας εκείνης που κατέχει, υπό τις προϋποθέσεις του αμέσως ανωτέρω άρθρου του π.δ. 255/1984.

β. Περαιτέρω, εφ' όσον πρόκειται για ημεδαπό που κατοικεί μονίμως στην Ελλάδα και κατέχει άδεια ικανότητος οδηγού που εκδόθηκε από Κράτος της Ε.Ε., δεν έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 12 § 2 του ίδιου π.δ/τος, διότι αυτή προϋποθέτει αλλοδαπό ή ημεδαπό που είναι κάτοικοι της αλλοδαπής και δεν έχουν άδεια διαμονής στην Ελλάδα. Συνεπώς, η άδεια ικανότητος άλλου Κράτους της Ε.Ε., που κατέχει ο ανωτέρω ημεδαπός, δεν ισχύει αυτοδικαίως και στην Ελλάδα επί ένα χρόνο μετά από τη λήξη της.

Η ΑΜΥΝΑ
ΠΡΟΣ ΑΠΟΚΡΟΥΣΗ ΤΟΥ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΕΝΑΓΟΝΤΩΝ
ΠΕΡΙ
ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΟΤΗΤΑΣ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε κάθε περίπτωση κατά την οποία ο παθών εκ του αυτοκινητικού ατυχήματος υποβάλλει ενώπιον του πρωτοδίκως δικάζοντος δικαστηρίου αίτημα προσωρινής εκτελεστότητας της εκδοθησομένης οριστικής αποφάσεως, τότε δημιουργούνται αναγκαίως **δύο στάδια άμυνας του εναγομένου**, κατά του αιτήματος αυτού :

Στο **πρώτο στάδιο** τοποθετείται η προσπάθεια προς απόρριψη του αιτήματος αυτού, ως κατ' ουσίαν αβασίμου, αποδεικνύοντας κατά τρόπο πειστικό ότι δεν συντρέχουν οι προς τούτο προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 908 § 1 εδάφ. α' ΚΠολΔικ.

Εάν η προσπάθεια αυτή δεν ευοδωθεί και η οριστική απόφαση κηρυχθεί προσωρινώς εκτελεστή, τότε δημιουργείται **το δεύτερο στάδιο** της άμυνας του εναγομένου, η οποία θα συνίσταται στην προσπάθεια ισχυρισθούμε (και βεβαίως να αποδείξει) ότι υφίστανται οι κατά νόμο (ΚΠολΔικ 911) όροι, ώστε – εάν εν τέλει το δικαστήριο αποφασίσει να κηρύξει την απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή, εν όλω ή μέρει - να ληφθεί πρόνοια από αυτό, προκειμένου να εξασφαλισθεί πως θα είναι δυνατή η άμεση επιστροφή των καταβληθέντων στον ενάγοντα, εφόσον απορριφθεί τελεσιδικώς η αγωγή.

II. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΟΤΗΤΑΣ (Θετικές-αρνητικές)

1. Υποβολή αιτήματος

Το άρθρο 907 ΚΠολΔικ, ρητώς αναφέρει ότι για να κηρυχθεί οριστική απόφαση προσωρινώς εκτελεστή, απαιτείται να υφίσταται σχετικό αίτημα του ενάγοντος²⁵⁹. Δηλαδή, το δικαστήριο δεν δικαιούται να κηρύξει αυτεπαγγέλτως την απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή²⁶⁰. Υπό το καθεστώς του ΚΠολΔικ, προσωρινώς εκτελεστές αποφάσεις ex lege δεν υφίστανται²⁶¹.

2. Βάρος επικλήσεως και αποδείξεως

Περαιτέρω, όπως εκτενώς θα λεχθεί κατωτέρω, για την κήρυξη της προσωρινής εκτελεστότητας, απαιτείται αφενός η συνδρομή των όρων (θετικών προϋποθέσεων) που αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο εδάφ. α' της ΚΠολΔικ 908 (επείγουσα ανάγκη του νικήσαντος διαδίκου) κι αφετέρου η έλλειψη των προϋποθέσεων (αρνητικών όρων), που αναφέρονται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου αυτού (ανεπανόρθωτη βλάβη του διαδίκου που νικήθηκε).

Οι ανωτέρω θετικές προϋποθέσεις, συνιστούν κατά νόμο εκδήλως στοιχεία θεμελιωτικά (παραγωγικές προϋποθέσεις) του αιτήματος του ενάγοντος περί προσωρινής εκτελεστότητας της εκδοθησομένης οριστικής αποφάσεως. Συνεπώς, αυτός έχει το (αντικειμενικό) δικονομικό βάρος²⁶² να να παραθέσει στο ιστορικό της αγωγής του²⁶³ (και εν αρνήσει του αντιδίκου του) να αποδείξει κατά πιθανολόγηση²⁶⁴ τη συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών.

Επομένως, η μη παράθεση της ως άνω παραγωγικής κατά νόμο προϋποθέσεως στο ιστορικό της αγωγής, οδηγεί **αναποδράστως σε αοριστία αυτής ως προς το οικείο σημείο της και εντεύθεν σε (δικονομικό) απαράδεκτο του εν λόγω δικονομικού αιτήματος.**

Από το άλλο μέρος, ο εναγόμενος, ως αμυνόμενος (ενιστάμενος) κατά του αιτήματος αυτού, έχει το δικονομικό βάρος να ισχυρισθεί στις Προτάσεις του, δίκην δικονομικής ενστάσεως²⁶⁵ και (χρείας συντρεχούσης) ν' αποδείξει ότι υφίσταται νόμιμος λόγος (: η ανεπανόρθωτη βλάβη του), που οδηγεί σε απόρριψη του εν λόγω αιτήματος του αντιδίκου του.

3. Θετικές προϋποθέσεις

Το άρθρο 908 § 1 εδάφ. α' ΚΠολΔικ, ορίζει ότι το δικαστήριο μπορεί να κηρύξει την (οριστική) απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή εν όλω ή εν μέρει, σε περίπτωση κατά την οποία θα κρίνει **ή** ότι συντρέχουν **εξαιρετικοί λόγοι γι' αυτό ή** ότι η καθυστέρηση της εκτέλεσης μπορεί να προκαλέσει **σημαντική ζημία** στον διάδικο που νίκησε.

²⁵⁹ Υποβολή σχετικού αιτήματος από μέρους του ενάγοντος απαιτείται και στις περιπτώσεις που η προσωρινή εκτέλεση, κατά το άρθρο 910 ΚΠολΔικ, διατάσσεται υποχρεωτικώς από το δικαστήριο (**Φαλτοή**, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης, Γενικό μέρος, § 16 περιθ. αριθ. 19 σελ. 249 και περιθ. αριθ. 24 in finem σελ. 252. **Νικολόπουλος**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 910 § 1 σελ. 1724).

²⁶⁰ ΕφΑθ 706/1994 Ελλ-Δνη 1995,1306.

²⁶¹ **Ράμμος**, Εγχειρίδιον ΚΠολΔικ ΙΙΙ, § 351 σελ. 1349.

²⁶² ΚΠολΔικ 338 § 1, αναλόγως.

²⁶³ ΚΠολΔικ 216 § 1, αναλόγως.

²⁶⁴ Βλ. **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 13 υποσημ. αριθ. 28 σελ. 245.

²⁶⁵ ΚΠολΔικ 262 § 1, αναλόγως.

Στις ανωτέρω δύο περιπτώσεις, τις οποίες ο νόμος παραθέτει διαζευκτικά, η δεύτερη δεν έχει αυτοτελές νόημα, παρά περιέχεται στην πρώτη, αποτελώντας μάλιστα ουσιώδες τμήμα της : εξαιρετικοί λόγοι για την κήρυξη μίας οριστικής απόφασης προσωρινώς εκτελεστής, συντρέχουν κατά πρώτο λόγο, σε περίπτωση κατά την οποία η επιβράδυνση της εκτέλεσης μπορεί να προκαλέσει στον διάδικο που νίκησε σημαντική ζημία²⁶⁶.

Εξάλλου, ο νόμος δεν περιορίζεται στην ανωτέρω γενική ρήτρα για την επείγουσα ανάγκη ικανοποίησεως της δικαστικώς αναγνωρισθείσας αξιώσεως του δανειστή. Ξεχωρίζει και ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, όπου θεωρεί ότι υπάρχει απόλυτη ένδειξη για την κήρυξη της προσωρινής εκτελεστότητας, με τη σκέψη ότι ακριβώς στις περιπτώσεις αυτές είτε η καθυστέρηση της ικανοποίησεως της αξιώσεως του δανειστή θα μπορούσε να του προκαλέσει σημαντική ζημία είτε η βασιμότητα της αξιώσεως αυτής τεκμαίρεται²⁶⁷.

Οι ειδικές αυτές περιπτώσεις που αναφέρει ο νόμος, έχουν μόνο ενδεικτική σημασία. Ο δικαστής δικαιούται να κηρύξει την απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή, όχι μόνον στις ανωτέρω περιπτώσεις, αλλά και σε κάθε άλλη, όπου κρίνει πως η προσωρινή εκτέλεση επιβάλλεται, είτε επειδή επείγουν οι ανάγκες του δανειστή είτε επειδή η μεταρρύθμιση της οριστικής αποφάσεως είναι απίθανη.

Από το άλλο μέρος, η νομοθετική αναφορά των ειδικών αυτών περιπτώσεων στο άρθρο 908 § 1 εδάφ. β' ΚΠολΔικ, είναι δυνητική. Αυτό σημαίνει προδήλως, ότι ακόμα και στις περιπτώσεις αυτές, ο δικαστής δικαιούται μεν, όμως δεν είναι υποχρεωμένος, να κηρύξει την προσωρινή εκτελεστότητα.

Για παράδειγμα, εάν ο δικαστής κρίνει ότι, εξαιτίας των ειδικών συνθηκών της συγκεκριμένης υποθέσεως, δεν υπάρχουν επείγουσες ανάγκες του δανειστή που δικαιολογούν την προσωρινή εκτέλεση ή ότι η ανατροπή της απόφασής του από ανώτερο δικαστήριο (το εφετείο) δεν είναι απίθανη, τότε βεβαίως θα αρνηθεί την προσωρινή εκτελεστότητα²⁶⁸.

Από τα ανωτέρω, φαίνεται ότι πολλά (πρωτοβάθμια) δικαστήρια, προκειμένου να κηρύξουν την οριστική απόφασή τους προσωρινώς εκτελεστή, **λαμβάνουν θεμελιωδώς υπόψιν τους το εάν αποδεικνύεται ή όχι πως ο παθών ενάγων έχει άμεση ανάγκη των χρημάτων, που του επιδικάζονται οριστικώς, προκειμένου να πορισθεί τα προς το ζην**²⁶⁹.

Δεν αποκλείονται όμως και αντίθετες παραδοχές.

Χαρακτηριστικά, το Πρωτοδικείο Καλαμάτας, με την αριθ. 4/1989 οριστική απόφασή του²⁷⁰ - μολονότι καταδίκασε τον εναγόμενο/εργοδότη να καταβάλει στον ενάγοντα/μισθωτό τους αιτούμενους με την αγωγή μισθούς υπερημερίας, επειδή η καταγγελία της εργασιακής συμβάσεως που διενήργησε ο εργοδότης κρίθηκε άκυρη, εν τούτοις – απέρριψε το αίτημα

²⁶⁶ **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 27 σελ. 244.

²⁶⁷ Βλ. την ΚΠολΔικ 908 § 1 εδάφ. β'.

²⁶⁸ **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 14 και 15 σελ. 245-246.

²⁶⁹ Βλ. **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 18 (περίπτ. 5, πλάγια στοιχεία, τρεις πρώτοι στίχοι) σελ. 248.

Πρβλ. και ΜΠρΘηβ 30/1971 (Ελλ-Δνη 15,604), η οποία κηρύχθηκε προσωρινώς εκτελεστή επί εργατικής διαφοράς, με την αιτιολογία, ότι « ... η καθυστέρησης της εκτελέσεως της παρούσης δύναται να επιφέρει ζημίαν στον νικόντα διάδικον **όντα εργάτην και άπορον ...** »

²⁷⁰ ΕΕργΔ 48,859.

προσωρινής εκτελεστότητας, διότι έκρινε πως δεν συντρέχουν οι προς τούτο προϋποθέσεις του άρθρου 908 § 1 εδάφ. β' ΚΠολΔικ. **Δηλαδή, το δικαστήριο έκρινε πως ο μισθωτός δεν θα υποστεί σημαντική ζημία, εάν δεν λάβει αμέσως τους επιδικασθέντες μισθούς υπερημερίας.**

Επίσης το ίδιο Δικαστήριο, (συντεθέν από άλλον δικαστή), με την αριθ. 62/1989 απόφασή του²⁷¹, – μολονότι δέχθηκε πως υφίσταται υποχρέωση του εναγομένου/εργοδότη να απασχολεί τον ενάγοντα/μισθωτό στην επιχείρησή του, εν τούτοις - απέρριψε το αίτημα προσωρινής εκτελεστότητας, διότι έκρινε πως δεν συντρέχουν οι προς τούτο προϋποθέσεις του άρθρου 908 § 1 εδάφ. β' ΚΠολΔικ. **Δηλαδή, το δικαστήριο έκρινε πως ο μισθωτός δεν θα υποστεί σημαντική ζημία, εάν δεν απασχοληθεί αμέσως στην επιχείρηση του αντιδίκου του και εντεύθεν εάν δεν μισθοδοτηθεί αμέσως.**

Με άλλα λόγια, τα δικαστήρια πιθανολόγησαν πως ο νικητής διάδικος διαθέτει άλλοθεν τα μέσα προς συντήρησή του, μέχρι την τελεσίδικη περάτωση της δίκης²⁷².

Επομένως, μέλημα της εταιρίας μας είναι να ισχυρισθεί και να αποδείξει ότι ο παθών αντίδικος καίτοι λ.χ. τραυματίας και μη δυνάμενος να εργασθεί, εν τούτοις πορίζεται τα προς το ζην, διότι λ.χ. τον διατρέφουν οι γονείς του. Προς τούτο, απαιτείται να ληφθεί η σχετική μέριμνα από μέρους μας, προκειμένου **αφενός** να συλλεγούν εγκαίρως αποδεικτικά στοιχεία (μάρτυρες, έγγραφα), από τα οποία να προκύπτει η έλλειψη της ανάγκης κηρύξεως της απόφασης προσωρινώς εκτελεστής, **αφετέρου** να προβληθούν οι σχετικοί ισχυρισμοί μας στις Προτάσεις μας **και εκ τρίτου** να παρουσιασθούν τα μνησθέντα στοιχεία ενώπιον του δικάζοντος δικαστηρίου, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της υπόθεσης.

4. Αρνητικοί όροι

Το δικαστήριο μπορεί να μην κηρύξει την απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή, εάν πιθανολογεί πως η εκτέλεση αυτή θα βλάψει ανεπανόρθωτα τον ηττημένο διάδικο²⁷³.

Και στο σημείο αυτό μπορούμε λ.χ. να προβάλουμε (και ν' αποδείξουμε, με εξέταση μάρτυρα στο ακροατήριο, με έγγραφα και τυχόν

²⁷¹ ΕΕργΔ 48,862.

²⁷² Κάτι ανάλογο ισχύει στην αντίστοιχη περίπτωση των ασφαλιστικών μέτρων. Ειδικότερα : Επί τραυματισμού τινός λόγω αδικοπραξίας άλλου και ασκήσεως από τον παθόντα αίτησης ασφαλιστικών μέτρων εκ του άρθρου 728 § 1 περίπτ. ε' ΚΠολΔικ, τότε η απαιτούμενη (κατ' άρθρο 682 § 1 του ίδιου Κώδικα) επείγουσα περίπτωση για την ευόδωση της αιτήσεως αυτής, υφίσταται μόνον στην περίπτωση κατά την οποία ο παθών, ακριβώς εξαιτίας του τραυματισμού του, δεν δύναται με οποιονδήποτε τρόπο να διατρέφει εαυτόν, δηλαδή απαιτείται εκ της ανωτέρω αιτίας να καθίσταται άπορος. Επομένως, σε περίπτωση κατά την οποία ο παθών κατορθώνει να συντηρείται – μέχρι να γίνει δεκτή η αντίστοιχη αποζημιωτική κύρια αγωγή του τελεσιδικώς – είτε με ίδια μέσα είτε με τη βοήθεια τρίτων, (λ.χ. γονέων ή δανειστών), τότε δεν του παρέχεται το ασφαλιστικό μέτρο της προσωρινής επιδικάσεως, ακριβώς επειδή δεν συντρέχει η προς τούτο κατά νόμο προϋπόθεση της επείγουσας περίπτωσης [Ad hoc Αθ. Κρητικός, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 382 σελ. 148. Παρμ. Τζίφρας, Ασφαλιστικά μέτρα, έκδ. 1985, σελ. 252. Βλ. τη σχετική νομολογία συγκεντρωμένη, στον Κυρ. Γεωργίου, Ασφαλιστικά μέτρα, (Θεωρία-Νομολογία), έκδ. 1995, περιθ. αριθ. 1569 επ.].

²⁷³ ΚΠολΔικ 908 § 2.

λοιπά αποδεικτικά στοιχεία) τον ισχυρισμό, ότι εν όψει της χαμηλότατης οικονομικής καταστάσεως του αντιδίκου μας, η προσωρινή εκτέλεση θα μας βλάψει ανεπανορθώτως, διότι αυτός μεν θα λάβει προώρως χρήματα από εμάς τα οποία και στη συνέχεια οπωσδήποτε θα αναλώσει, όμως δεν θα είναι σε θέση να μας τα επιστρέψει, σε περίπτωση κατά την οποία απορριφθεί τελεσιδικώς η αγωγή του²⁷⁴.

III. ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΥΠΟ ΟΡΟΥΣ

1. Προοίμιο

Η προσωρινή εκτέλεση παρουσιάζει τον κίνδυνο, μήπως, σε περίπτωση εξαφανίσεως ή μεταρρυθμίσεως της προσωρινώς εκτελεστής αποφάσεως, ο ηττημένος διάδικος, εξαιτίας της αφερεγγυότητας του αντιδίκου του, δεν έχει τη δυνατότητα να αναλάβει τα όσα κατέβαλε²⁷⁵. Τον κίνδυνο ακριβώς αυτόν αντιμετωπίζει ο νόμος με τον θεσμό της εγγυοδοσίας²⁷⁶, τον οποίο εισάγει στο δικονομικό σύστημά μας με τη διάταξη του άρθρου 911 ΚΠολΔικ.

2. Η ρύθμιση του νόμου

Κατά το άρθρο αυτό, στις περιπτώσεις του άρθρου 908 ΚΠολΔικ²⁷⁷, το δικαστήριο μπορεί, εάν το ζητήσει ο διάδικος που νικήθηκε, να εξαρτήσει την προσωρινή εκτέλεση της απόφασης από την παροχή **ανάλογης εγγύησης** από τον διάδικο που νίκησε, η οποία ορίζεται με την ίδια απόφαση, **αν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι** και ιδίως αν η οικονομική κατάσταση του διαδίκου που νίκησε ή άλλοι λόγοι, δημιουργούν τον κίνδυνο να μην είναι δυνατή η επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση σε περίπτωση κατά την οποία η (προσωρινώς εκτελεστή) απόφαση μεταρρυθμισθεί ή ανατραπεί (ολοσχερώς, λόγω επιτυχούς ασκήσεως ενδίκου μέσου κατ' αυτής). Το δικαστήριο μπορεί, αντί για την εγγύηση, να διατάξει **να κατατεθεί δημοσίως το χρηματικό ποσό**, ώσπου να εκδοθεί η τελεσιδική απόφαση.

Η προβλεπόμενη από την ως άνω διάταξη εγγύηση αποτελεί μορφή δικαστικής εγγυοδοσίας, στην οποία εφαρμόζονται τα άρθρα 162-168 ΚΠολΔικ²⁷⁸.

3. Υποβολή αιτήματος

Συνελώς, κατά την προεκτεθείσα αμέσως ανωτέρω διάταξη του ΚΠολΔικ, προκειμένου το πρωτόδικο δικαστήριο είτε να εξαρτήσει την προσωρινή εκτελεστότητα της αποφάσεώς του από παροχή εγγυήσεως (ορθότερα : εγγυοδοσίας) είτε να διατάξει την δημόσια παρακατάθεση του οικείου χρηματικού ποσού, **είναι απαραίτητο να προηγηθεί το σχετικό**

²⁷⁴ **Μπρίνιας**, Αναγκαστική εκτέλεσις, (2^η έκδοση), υπό το άρθρο 908, § 51 Π στην υποσημ. αριθ. 8 σελ. 143 : «Η αφερεγγυότης του δανειστού είναι δυνατόν να υπαχθεί εις την ανεπανόρθωτον βλάβην».

²⁷⁵ **Μπρίνιας**, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 58 Π σελ. 158.

²⁷⁶ **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 32 σελ. 258.

²⁷⁷ Το άρθρο 911 ΚΠολΔικ εφαρμόζεται αποκλειστικώς επί δυνητικής προσωρινής εκτελεστότητας (την οποία θεσμοθετεί το άρθρο 908 του ίδιου Κώδικα). Δεν έχει όμως έδαφος εφαρμογής επί υποχρεωτικής προσωρινής εκτελεστότητας (που θεσμοθετεί το άρθρο 910 του ίδιου Κώδικα) (**Μπρίνιας**, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 57 σελ. 156. **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 32 σελ. 258).

²⁷⁸ **Μπέης**, Αι διαδικασίαι ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, σελ. 290. **Ο ίδιος**, Πολιτική Δικονομία, σελ. 846. **Δελγκωστόπουλος/Σινανιώτης**, Πολιτική Δικονομία, υπό το άρθρο 164. **Μπρίνιας**, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 58 σελ. 158. **Φαλτοή**, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 33 in finem σελ. 259.

αίτημα του ηττημένου διαδίκου²⁷⁹. Με άλλα λόγια, το δικαστήριο δεν έχει την ευχέρεια να διατάξει τα ανωτέρω αυτεπαγγέλτως. Ισχύει δηλαδή και στο ζήτημα αυτό η θεμελιώδης δικονομική αρχή της συζητήσεως, που καθιερώνεται στο δικονομικό σύστημα με το άρθρο 106 ΚΠολΔικ, κατά το οποίο «Το δικαστήριο ενεργεί μόνο ύστερα από αίτηση διαδίκου και αποφασίζει με βάση τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι και τις αιτήσεις που υποβάλλουν, εκτός εάν ο νόμος ορίζει διαφορετικά»²⁸⁰.

Το αίτημα της εγγυοδοσίας είναι απαραίτητο να υποβληθεί με τις Προτάσεις του εναγομένου και συνεπώς είναι απαράδεκτη η προβολή του με αυτοτελές δικόγραφο, μετά από την έκδοση της αποφάσεως που κηρύσσει την προσωρινή εκτέλεση²⁸¹.

4. Αρμόδιο δικαστήριο

Αρμόδιο δικαστήριο να διατάξει την εγγυοδοσία είναι εκείνο που εκδικάζει την κύρια υπόθεση²⁸². Το δικαστήριο αυτό, προκειμένου να κηρύξει την απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή, θα ερευνήσει και τη συνδρομή ή μη των σπουδαίων λόγων για την παροχή της εγγυήσεως ή την δημόσια κατάθεση, εφόσον βεβαίως υποβληθεί σχετικό αίτημα από τον ηττώμενο διάδικο.

5. Έννομα αποτελέσματα

Εάν διαταχθεί η παροχή εγγυήσεως, τότε η προσωρινή εκτέλεση δεν μπορεί να γίνει πριν από την κατάθεσή της. Η αναγκαστική εκτέλεση στις περιπτώσεις αυτές εξαρτάται «από το εάν θα συμβεί κάποιο γεγονός»²⁸³, οπότε η επέλευσή του, (δηλαδή η παροχή της εγγυήσεως), πρέπει να αποδεικνύεται με έγγραφο δημόσιο ή ιδιωτικό, που έχει αποδεικτική δύναμη²⁸⁴. Συνεπώς, ο νικήσας διάδικος, προκειμένου να προβεί στην κοινοποίηση επιταγής προς εκτέλεση, θα πρέπει προηγουμένως να αποδεικνύει την παροχή της εγγυήσεως με τα ανωτέρω έγγραφα και να κοινοποιήσει συγχρόνως αντίγραφο του εγγράφου τούτου. Διαφορετικά, η επισπευδόμενη εκτέλεση είναι άκυρη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 915 ΚΠολΔικ. Τουναντίον, εάν αντί της εγγυήσεως διατάχθηκε με την απόφαση η δημόσια κατάθεση, τότε η κατάθεση αυτή αποτελεί πράξη επόμενη της εκτελέσεως και συνεπώς η παράβαση επιδρά ακυρωτικώς επί της γενομένης εκτελέσεως²⁸⁵.

6. Ένδικα μέσα

Η διάταξη της απόφασης, με την οποία διατάσσεται η παροχή εγγυοδοσίας από τον νικητή διάδικο δεν υπόκειται αυτοτελώς σε ένδικα μέσα. Τα σχετικά παράπονα θα εξετασθούν δια της αιτήσεως των άρθρων 912 και 913 ΚΠολΔικ²⁸⁶.

²⁷⁹ Φαλτοή, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 32 σελ. 258.

²⁸⁰ Φαλτοή, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 11 σελ. 242.

²⁸¹ Φαλτοή, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 32 in finem σελ. 259. Μπρίνιας, ανωτ., § 59 υποσημ. αριθ. 7 σελ. 158. ΜΠρΑθ 4212/1969 ΑρχΝομ ΚΑ, 58.

²⁸² Μπρίνιας, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 57 IV σελ. 157.

²⁸³ ΚΠολΔικ 915 εδάφ. γ'.

²⁸⁴ Φαλτοή, ανωτ., § 16 περιθ. αριθ. 33 σελ. 259.

²⁸⁵ Μπρίνιας, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 57 V σελ. 157.

²⁸⁶ Μπρίνιας, ανωτ., υπό το άρθρο 911 § 59 σελ. 158-159.

Συνεπώς, εν όψει των ανωτέρω, **έχω τη γνώμη ότι**, όταν ζητείται από τον αντίδικο παθόντα η κήρυξη της εκδοθησόμενης οριστικής απόφασης ως προσωρινώς εκτελεστής, τότε ο ενάγων και καθ' ου η αιτούμενη προσωρινή εκτελεστότητα, προκειμένου να αποφύγει την καταβολή στον αντίδικο του οικείου χρηματικού ποσού εκ των προτέρων, θα πρέπει οπωσδήποτε να αμυνθεί κατά του αιτήματος αυτού του ενάγοντος, επικαλούμενος (και αποδεικνύοντας) τους ανωτέρω κατά νόμο λόγους, προκειμένου να επιτύχει ώστε, εάν εν τέλει η οριστική απόφαση κηρυχθεί προσωρινώς εκτελεστή, με διάταξη του δικαστηρίου :

είτε να λάβει το ποσό ο ενάγων, μόνον όμως αφού προηγουμένως έχει παράσχει συννόμως την ανάλογη προς το ποσό αυτό εγγυοδοσία (ή εις χρήμα ή με τίτλους παραστατικούς αξίας ή με εγγυητική επιστολή αξιόχρεης Τράπεζας, καταθέτοντας τα συναφή έγγραφα στη γραμματεία του δικαστηρίου ή με εγγραφή υποθήκης υπέρ της εταιρίας μας σε ακίνητα που ευρίσκονται στην Ελλάδα, μέχρι το ύψος του καταβλητέου ποσού)

είτε να μην καταβληθεί το χρηματικό ποσό ως προς το οποίο η απόφαση κηρύχθηκε προσωρινώς εκτελεστή, εις χείρας του νικητή διαδίκου (ενάγοντος), παρά να κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

Προς τούτο, ο εναγομένος θα πρέπει με τις Προτάσεις που θα καταθέσει συννόμως να ισχυρισθεί (και να αποδείξει) ότι στην προκειμένη υπόθεση συντρέχει ο κατά νόμο σπουδαίος λόγος, που αναγκαίως επιβάλλει να ληφθούν από το δικαστήριο τα ανωτέρω κατά νόμο απαραίτητα μέτρα, ούτως ώστε να δυνηθεί να τα αναζητήσει και να του επιστραφούν από τον ενάγοντα, σε περίπτωση κατά την οποία απορριφθεί τελεσιδικώς η εναντίον του αγωγή.

**ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΠΑΘΟΝΤΟΣ
ΛΟΓΩ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ
(ΜΕΛΛΟΥΣΑ ΖΗΜΙΑ)**

Απαραίτητη προϋπόθεση κατά νόμο να ληφθεί ασφαλιστικό μέτρο, είναι η πιθανολόγηση από το δικαστήριο ότι πράγματι έχει γεννηθεί η αξίωση του αιτούντος, προς εξασφάλιση της οποίας ζητείται να διαταχθεί το αιτούμενο ασφαλιστικό μέτρο. Συνεπώς, εάν – κατά τα δεδομένα της οικείας αιτήσεως ή εκ των αποδείξεων – προκύπτει ότι η ασφαλιστέα αξίωση είναι νόμω αβάσιμη ή δεν ετέχθη, τότε απορρίπτεται και η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων²⁸⁷.

Εν προκειμένω, η επικαλούμενη από τον αντίδικο αξίωση προς αποζημίωση, λόγω της δήθεν απώλειας εισοδημάτων του από την άσκηση της ανωτέρω επιχειρησεώς του, είναι αβάσιμη κατά νόμο άλλως κατ' ουσίαν, για τους ακόλουθους λόγους :

²⁸⁷ **Δημ. Κράνης**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 682 § 7 σελ. 1325. ΜΠρΘεσσαλ 16788/1994 Αρμ. 1996/1030.

Πρόκειται για την αποκαλούμενη «μέλλουσα ζημία» και ειδικότερα για είδος αυτής, το διαφυγόν κέρδος, περί του οποίου προβλέπει το άρθρο 298 ΑΚ²⁸⁸. Τούτο απαιτεί, προκειμένου να καταλήξει το δικαστήριο εάν θα επιδικάσει ή όχι την ως άνω ζημία, πιθανολόγηση πως ευλόγως ο παθών προσδοκούσε να έχει το εν λόγω κέρδος, με πιθανότητα και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων²⁸⁹. Μέλλουσα ζημία, εξάλλου, είναι και η αποζημίωση που δίδει το άρθρο 929 εδάφ. α' ΑΚ στον παθόντα εξ αδικοπραξίας για ό,τι αυτός θα στερείται στο μέλλον λόγω της αδικοπραξίας αυτής²⁹⁰.

**«ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ»
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ν. ΓΠΝ/1911
ΚΑΙ
ΤΟΥ ν. 489/1976**

Πραγματικό

Το ατύχημα προκλήθηκε, εξαιτίας του ότι, αντικείμενο-εξάρτημα μπετονιέρας, καθ' ην στιγμή εκινείτο επί της οδού, αποκολλήθηκε από το σημείο στο οποίο ήταν τοποθετημένο.

Ερωτάται, εάν η ζημία που προκλήθηκε από το γεγονός αυτό σε τρίτον, είναι ή όχι αποζημιωτέα από τον ασφαλιστή της μπετονιέρας.

Προς απάντηση στο ερώτημα αυτό, είναι δογματικώς αναγκαίο να γίνει προηγουμένως η θεμελιώδης διάκριση, μεταξύ : Αφενός του όρου «αυτοκίνητο» του ν. ΓΠΝ/1911 και αφετέρου του ιδίου όρου του π.δ. 237/1986 (ν. 489/1976)²⁹¹.

1. Η έννοια του «αυτοκινήτου» κατά το ν. ΓΠΝ/1911

Βάσει του άρθρου 4 ν. ΓΠΝ/1911, θεμελιώνεται η αντικειμενική αστική (= προς αποζημίωση) ευθύνη τινος για κάθε ζημία προς τρίτους κατά τη λειτουργία του οχήματος²⁹². Δηλαδή καθορίζεται τότε ο οδηγός οχήματος ευθύνεται προς αποζημίωση έναντι τρίτων, προς αποκατάσταση των (περιουσιακών) ζημιών που τους προξένησε με το όχημα αυτό, ενόσω λειτουργούσε. Ως «λειτουργία» του αυτοκινήτου, θα πρέπει να νοηθεί η κάθε σύμφωνη με τον προορισμό του χρήση, προς μετακίνησή του με τη συμβολή μηχανικής δυνάμεως. Δεν ερευνάται ο σκοπός για τον οποίο προορίζεται το αυτοκίνητο²⁹³. Δεν αναιρείται η έννοια τινος οχήματος ως αυτοκινήτου κατά

²⁸⁸ **Μιχ. Σταθόπουλος**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό τα άρθρα 297-298, περιθ. αριθ. 32 σελ. 69.

²⁸⁹ Δηλαδή δεν λαμβάνεται υπ' όψιν το τι είχε κατά νουν ο παθών (οι υποκειμενικές παραστάσεις του), παρά ένα αντικειμενικό κριτήριο (**Μιχ. Σταθόπουλος**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298, περιθ. αριθ. 20 σελ. 65).

²⁹⁰ **Μιχ. Σταθόπουλος**, ανωτ., υπό τα άρθρα 297-298, περιθ. αριθ. 22 in finem σελ. 66.

²⁹¹ Κατά τον **Κρητικό**, δεν είναι ίδια η έννοια του αυτοκινήτου στους νόμους αυτούς (**Κρητικός**, έκδ. 2008, § 6 περιθ. αριθ. 13 σελ. 87).

²⁹² **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 25 περιθ. αριθ. 5 σελ. 546.

²⁹³ **Κρητικός**, έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 1234 σελ. 430.

την έννοια του ν. ΓΠΝ/1911, όταν αυτό είναι ένωση δύο συστημάτων εκ των οποίων το ένα μετακινεί το όχημα και το άλλο επιτελεί άλλη λειτουργία (λ.χ. η θεριστική ή αλωνιστική μηχανή, η οποία συνιστά ένωση δύο συστημάτων, εκ των οποίων το ένα μετακινεί το έτερο, το οποίο θερίζει ή αλωνίζει)²⁹⁴.

Εξάλλου, οι ζημίες που προξενήθηκαν σε τρίτους εκ της λειτουργίας του (κατά τη μνησθείσα έννοια) θα πρέπει να οφείλονται στην πραγματοποίηση του ειδικού κινδύνου που προέκυψε από τη χρήση των μηχανικών οργάνων του αυτοκινήτου. Ήτοι να συνδέονται αιτιωδώς με τη λειτουργία του αυτοκινήτου²⁹⁵.

2. Η έννοια του «αυτοκινήτου» κατά το ν. 489/1976

Κατά το άρθρο 2 § 1 ν. 489/1976, ο κύριος ή ο κάτοχος αυτοκινήτου που κυκλοφορεί στην Ελλάδα επί οδού, υποχρεούνται να καλύπτει με ασφάλιση την εκ τούτου έναντι τρίτων αστική ευθύνη. Βάσει του άρθρου αυτού, καθορίζεται επί ποίου οχήματος που κυκλοφορεί μέσα στην Ελλάδα επί οδού, είναι υποχρεωτική η ασφάλιση του κυρίου ή κατόχου αυτού για ζημίες που προκλήθηκαν από αυτό σε τρίτους. Η έννοια του αυτοκινήτου κατά το νόμο αυτόν δίδεται στο άρθρο 1 περίπτ. α' αυτού, σύμφωνα δε με τη διάταξη αυτή, «αυτοκίνητο όχημα είναι το επί του εδάφους κινούμενο όχημα». Στην περίπτωση αυτή, κρίσιμη παράμετρος είναι η «κυκλοφορία»²⁹⁶ του οχήματος, ήτοι η κίνησή του επί οδού.

3. Το ενδιαφέρον για τον ασφαλιστή ζητήμα

Συνεπώς, ενδιαφέρον για την ασφαλιστική εταιρία είναι, κατά πρώτο λόγο να γνωρίζει εάν είναι υποχρεωμένη να ασφαλίσει το συγκεκριμένο όχημα, διότι είναι αυτοκίνητο κατά την έννοια του ν. 489/1976 και κατά δεύτερο λόγο να γνωρίζει εάν η συγκεκριμένη ζημία αποζημιώνεται είτε λόγω αντικειμενικής ευθύνης (εκ του ν. ΓΠΝ/1911) είτε λόγω υποκειμενικής ευθύνης (εκ της ΑΚ 914) του οδηγού του ασφαλισμένου οχήματος²⁹⁷.

4. Όχημα φέρον εργαλείο

Πρόβλημα τίθεται όταν στερρώς συνδεδεμένο με αυτοκίνητο, κατά την έννοια αμφοτέρων των διατάξεων, είναι και μηχανήμα, το οποίο είναι εκ κατασκευής προορισμένο να χρησιμεύει ως εργαλείο (λ.χ. μηχανήμα μεταφοράς και εγχύσεως σε οικοδομές έτοιμου σκυροδέματος). Το μηχανικό αυτό μόνωμα, ως κυκλοφορούν στην οδό είναι «αυτοκίνητο» κατά το ν. ΓΠΝ/1911, ακριβώς διότι η ένωση δύο συστημάτων (κινούντος αφενός και εργαλείου, αφετέρου, σε ένα) δεν αναιρεί νόμω την ιδιότητά του αυτή, όπως ήδη λέχθηκε. Όμως δεν είναι βέβαιο ότι συνιστά «αυτοκίνητο» και κατά την έννοια του ν. 489/1976 και η φερομένη σε αυτό (στερρώς συνδεδεμένη) μπετονιέρα, διότι αυτή είναι εργαλείο, το οποίο έχει εκ κατασκευής προορισμό να εκτελεί συγκεκριμένο έργο κι όχι να κινείται επί οδού. Η δε τυχαία συναρμογή του με μηχανήμα που αποτελεί αυτοκίνητο (κατά την έννοια του 489/1976) δεν αρκεί για να την υπαγάγει νόμω στην έννοια του αυτοκινήτου κατά τον τελευταίο αυτό νόμο.

²⁹⁴ **Κρητικός**, έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 1235 σελ. 477.

²⁹⁵ **Κρητικός**, έκδ. 1988, περιθ. αριθ. 1361 σελ. 430.

²⁹⁶ Κατά τον **Κρητικό**, (έκδ. 2008, § 25 περιθ. αριθ. 48 σελ. 560 και περιθ. αριθ. 51 σελ. 561), ο όρος «κυκλοφορία» του οχήματος είναι εννοιολογικώς διαφορετικός του όρου «λειτουργία» του άρθρου 4 ν. ΓΠΝ/1911. Η άποψη αυτή δεν είναι – κατά τη γνώμη μου – απροσμάχητη.

²⁹⁷ **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 10 περιθ. αριθ. 1 σελ. 140.

Περαιτέρω, οι ζημιές σε τρίτους που μπορεί να επιφέρει το εν λόγω διπλό όχημα έχουν διπλή μορφή : μπορούν να συμβούν είτε κατά την κυκλοφορία του στις οδούς είτε κατά την χρήση του εργαλείου.

Η ασφαλιστική πρακτική, στις περιπτώσεις αυτές, θεωρεί ότι υφίστανται δύο οχήματα : ένα το φέρον το εργαλείο, το οποίο εκλαμβάνει ως αυτοκίνητο υπό την έννοια αμφοτέρων των ως άνω διατάξεων και ένα το εργαλείο, το οποίο δεν συνιστά αυτοκίνητο, κατ' ουδεμία των διατάξεων αυτών. Οπότε, στην μεν πρώτη περίπτωση συνάπτει υποχρεωτική ασφάλιση για την κάλυψη των ζημιών που τυχόν θα προκληθούν σε τρίτους κατά την κυκλοφορία του αυτοκινήτου στις οδούς, στην δε δεύτερη περίπτωση συνάπτει προαιρετική ασφάλιση, για την κάλυψη των ζημιών που τυχόν θα προκληθούν σε τρίτους κατά τη λειτουργία του εργαλείου²⁹⁸.

5. Το προκειμένο ζήτημα – Η γνώμη μου

Στην προκειμένη περίπτωση, η βλάβη στους τρίτους (και η εντεύθεν περιουσιακή ζημία τους) δεν επήλθε από εξάρτημα του φέροντος οχήματος, παρά από εξάρτημα του φερομένου (εργαλείου), ως προς το οποίο η ασφαλιστική κάλυψη της αστικής ευθύνης τρίτων δεν είναι υποχρεωτική. Η ως άνω ζημία προδήλως δεν συνδέεται αιτιωδώς με την λειτουργία του φέροντος οχήματος (αυτοκινήτου), αφού δεν προεκλήθη από τα μηχανικά μέρη του τελευταίου, παρά από τα μηχανικά μέρη του φερομένου εργαλείου ' υπό διαφορετική διατύπωση, η ζημία αυτή δεν προέκυψε από τη χρήση των μηχανικών οργάνων του αυτοκινήτου και άρα δεν οφείλεται παντάπασις στην πραγματοποίηση του ειδικού κοινού κινδύνου, ο οποίος υφίσταται εκ των πραγμάτων αφοτου αυτοκίνητο κυκλοφορεί στις οδούς.

Επομένως, κατά τη γνώμη μου, για την ζημία που επήλθε σε τρίτους από την πτώση στην ασφαλτο εξαρτήματος του φερομένου (της μπετονιέρας), κατά την κίνηση του φέροντος αυτήν οχήματος επί οδού, η εταιρία μας ευθύνεται έναντι των παθόντων προς αποζημίωση, μόνον εάν έχει (προαιρετικώς) ασφαλίσει και τη ζημία αυτή.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΑΤΥΧΗΜΑΤΟΣ

1. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου που τέθηκε υπ' όψιν μου, ολίγο προ του ατυχήματος, το ασφαλισμένο όχημα (υπό στοιχεία ΖΗΗ-8312 ΙΧΕ, οδηγούμενο από τον Sanos Ricardo), κινούνταν επί της οδού Ιωνίας (του Δήμου Παπάγου Αττικής) προ της διασταυρώσεως της οδού αυτής με την εκεί οδό Κύπρου, με κατεύθυνση από Χολλαργό προς Αθήνα. Στην διασταύρωση αυτή και στην πορεία του ασφαλισμένου οχήματος υπάρχει οδική πινακίδα Ρ-2 (ΣΤΟΠ), την οποία παραβίασε ο οδηγός του, με

²⁹⁸ Κρητικός, έκδ. 2008, § 25 περιθ. αριθ. 49 σελ. 560-561.

αποτέλεσμα 1. να συγκρουσθεί με άλλο όχημα και συγκεκριμένως με το υπό στοιχεία ΙΚΗ-3448 που κινούνταν επί της οδού Κύπρου, με κατεύθυνση από Υμηττό προς Λ. Μεσογείων και 2. να επιπέσει σε διαφημιστική πινακίδα, που ήταν εγκατεστημένη σε οδική νησίδα, στην απέναντι συμβολή των εν λόγω οδών, κατά τρόπο που δεν είχε αρνητικές επιπτώσεις στους χρήστες τουλάχιστον του σημείου της οδού Ιωνίας, στο οποίο ευρίσκονταν ο Sanos Ricardo αμέσως πριν από τη σύγκρουση και ειδικότερα δεν τον παρεμπόδιζε να αντιληφθεί την διαληφθείσα οδική πινακίδα ούτε την καθιστούσε ολιγότερο ορατή ή αποτελεσματική κι ούτε ήταν δυνατόν να αποσπάσει την προσοχή του από την οδήγηση. Η μνησθείσα πινακίδα κατεστράφη, εξ αιτίας της πρόσκρουσης επ' αυτής του ασφαλισμένου οχήματος.

2. Η πινακίδα αυτή χρησιμοποιούνταν για διαφημιστικούς λόγους από την εταιρία υπό την επωνυμία «RETS Δ. Ρετσίνας και Σια Ε.Ε.», κατόπιν σχετικής συμβάσεως μισθώσεώς της, την οποία η εν λόγω εταιρία είχε συνάψει με την διαληφθείσα Δημοτική Επιχείρηση στις 2-1-2008.

3. Από το περιεχόμενο της σύμβασης αυτής, προκύπτει ότι η Δημοτική Επιχείρηση είχε παραχωρήσει στην μισθώτρια εταιρία τη χρήση διαφημιστικής πινακίδας (ρακέττας) που η ίδια η εκμισθώτρια είχε κατασκευάσει και εγκαταστήσει στην ανωτέρω νησίδα. Δηλαδή, σύμφωνα με το μισθωτήριο αυτό, η χρήση της εκμισθούμενης πινακίδας ενέκειτο στην τοποθέτηση επ' αυτής διαφημιστικού μηνύματος, από μέρους της μισθώτριας.

Όμως, από το περιεχόμενο του αριθ. 416/14-12-2009 τιμολογίου της επιχείρησής «Χαρίκλεια Κουτσούκη. Επιγραφές-Διαφημίσεις», προκύπτει ότι η επιχείρηση αυτή κατασκεύασε (και μάλλον) τοποθέτησε την προκειμένη διαφημιστική πινακίδα για λογαριασμό της μισθώτριας. Οπότε, με την ως άνω μισθωτήρια σύμβαση, η Δημοτική Επιχείρηση δεν εξεμίσθωσε το δικαίωμα χρήσης της πινακίδας, παρά τον χώρο στον οποίο αυτή θα τοποθετούνταν.

II. Η ΓΝΩΜΗ ΜΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΤΕΘΕΝΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

1. Επί του πρώτου ερωτήματος

Εν όψει τούτων, τίθεται το ζήτημα, εάν η εταιρία μας, ως ασφαλιστής του ζημιογόνου οχήματος, έχει ή όχι την υποχρέωση (κατά τα άρθρα 6 § 1 α' και 10 § 1 π.δ. 237/1986) να αποζημιώσει την εταιρία, που αναφέρεται στη διαφημιστική πινακίδα, ως ζημιωθείσα από υπαιτιότητα του οδηγού του ασφαλισμένου οχήματος, κατά τη λειτουργία του.

- Η παράνομη τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων και οι εκ του λόγου αυτού έννομες συνέπειες

Στην προκειμένη περίπτωση, η πινακίδα αυτή τοποθετήθηκε στο ανωτέρω σημείο, κατά παράβαση του άρθρου 4 της από 8-11-1968 Διεθνούς Συμβάσεως της Βιέννης, (που κυρώθηκε με το ν. 1604/1986 και έκτοτε κατέστη εσωτερικό δίκαιο, (και μάλιστα υπερισχύον κάθε τυχόν αντίθετης διατάξεως του δικαίου αυτού, κατά το άρθρο 28 § 1 εδάφ. α' του Συντάγματος), αφού κατά το εν λόγω άρθρο 4 της μνησθείσας Συνθήκης αποκλείεται η τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων επί του οδοστρώματος ή του πεζοδρομίου, ανεξαρτήτως του εάν με αυτές επηρεάζεται ή όχι δυσμενώς η κυκλοφορία των οχημάτων²⁹⁹. Επομένως, οι διατάξεις του Κ.Ο.Κ., δυνάμει των οποίων επιτρέπεται η εγκατάσταση διαφημιστικών πινακίδων σε εθνικές και επαρχιακές οδούς, αυτοκινητοδρόμους κλπ, έστω κι αν αυτές δεν

²⁹⁹ ΣτΕ 909/2007 ΕΣυγκΔ 2007/442. Κριτική της απόφασης αυτής, βλ. στον **Κρητικό**, Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας, έκδ. 2009, υπό το άρθρο 10 περιθ. αριθ. 21-24 σελ. 106-108.

δημιουργούν αρνητικές επιπτώσεις στους χρήστες των οδών ή δεν επηρεάζουν με οποιονδήποτε τρόπο την κυκλοφορία (άρθρο 11 § § 1 και 4 ΚΟΚ, πρώην εδάφ. γ' και δ' της § 1 άρθρου 11), είναι ανίσχυρες, διότι έρχονται σε ευθεία αντίθεση με το ως άνω άρθρο 4 της Διεθνούς Συνθήκης.

Ερευνητέο περαιτέρω, είναι το ζήτημα, εάν η παράβαση του τελευταίου αυτού άρθρου (από μέρους είτε του Ο.Τ.Α. που παραχώρησε στον ιδιώτη να τοποθετήσει διαφημιστική πινακίδα σε πεζοδρόμιο, οδική νησίδα κ.ο.κ. είτε του ιδιώτη που προέβη στην τοποθέτηση της πινακίδας αυτής στους εν λόγω απαγορευμένους νόμω χώρους) είναι ή όχι παράνομη, κατά την έννοια της ΑΚ 914, διότι μόνον στην πρώτη περίπτωση στοιχειοθετείται αφενός υποχρέωση των υπαιτίων να αποζημιώσουν τον οδηγό που υπέστη ζημία από την τοποθέτηση την εν λόγω πινακίδας στους μνησθέντες χώρους κι αφετέρου μη θεμελίωση αξίωσης των υπαιτίων κατά του ανωτέρω οδηγού.

Οίκοθεν νοείται, ότι ο ίδιος προβληματισμός ισχύει και σε περίπτωση κατά την οποία υφίσταται παράλειψη αφαιρέσεως διαφημιστικών πινακίδων που έχουν τοποθετηθεί στα εν λόγω οδικά σημεία, αυθαιρέτως. Διότι, η παράλειψη αυτή θα είναι παράνομη, αφού η αφαίρεση των πινακίδων επιβάλλεται από την καλή πίστη. Δράστης της παράλειψης αυτής θα είναι κατά κανόνα ο οικείος Ο.Τ.Α. Από το άλλο μέρος, δράστης παράνομης παραλείψεως μπορεί να είναι και ο ιδιώτης που τοποθέτησε αυθαιρέτως την πινακίδα, διότι έχει δημιουργήσει με τον τρόπο αυτόν επικίνδυνη κατάσταση λ.χ. στους οδηγούς που χρησιμοποιούν την οδό, αφού είναι πολύ πιθανόν σε οδικό ατύχημα να προσκρούσουν στην πινακίδα και να υποστεί το μεν όχημά τους υλικές ζημιές, οι ίδιοι δε σωματικές βλάβες ή θάνατο³⁰⁰.

Κατά τα παραδεδομένα στο προκείμενο ζήτημα, σε περίπτωση παραβιάσεως διατάξεως νόμου από οιονδήποτε, στοιχειοθετείται αδιοπρακτική συμπεριφορά του παραβιάζοντος, μόνο σε περίπτωση κατά την οποία ο νόμος αυτός αποτελεί έχει τεθεί για να προστατευθεί ατομικό έννομο συμφέρον (κι όχι το γενικό και απρόσωπο συμφέρον της ολότητας) ή **και** για να προστατευθεί το ατομικό συμφέρον³⁰¹.

Κατά τη γνώμη μου, η διάταξη του άρθρου 4 της Διεθνούς Συμβάσεως αποτελεί εκδήλως προστατευτικό νόμο, διότι έχει τεθεί και για την προάσπιση του ατομικού εννόμου συμφέροντος και συγκεκριμένως του συγκεκριμένου ατόμου (οδηγού ή συνεπιβάτη οχήματος ή πεζού), του οποίου τα έννομα συμφέροντα πλήττονται είτε από την παράνομη τοποθέτηση διαφημιστικών πινακίδων είτε από την παράνομη παράλειψη αφαίρεσής τους³⁰². Επομένως, θεωρώ ότι οι ανωτέρω πράξη/παράλειψη είναι αδιοπρακτικές και εντεύθεν τίκεται αξίωση των ανωτέρω προσώπων (οδηγού ή συνεπιβάτη οχήματος ή πεζού) προς αποζημίωσή τους από τον υπαίτιο, εάν υποστούν περιουσιακή ζημία εξαιτίας της πράξεως/παραλείψεως που προεξετέθη.

Περαιτέρω, κατά το άρθρο 300 ΑΚ, εάν ο παθών συνετέλεσε στην πρόκληση της ζημίας του, το δικαστήριο μπορεί να μην επιδικάσει αποζημίωση ή να μειώσει το ποσό της³⁰³. Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της

³⁰⁰ **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 9 σελ. 698 και περιθ. αριθ. 27-30 σελ. 701-702.

³⁰¹ Βλ. ενδεικτικώς, **Απ. Γεωργιάδη**, ανωτ., υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 50-54 σελ. 705-707. Βλ. και **Κρητικό**, ανωτ., υπό το άρθρο 11 περιθ. αριθ. 26 σελ. 117-118.

³⁰² Βλ. όμως αντιθέτως, **Κρητικό**, ανωτ., υπό το άρθρο 10 περιθ. αριθ. 18-21 σελ. 105-107.

³⁰³ Η ύπαρξη της υπαιτιότητας από μέρους του ζημιωθέντος δεν αποκλείεται κατ' αρχήν, από το γεγονός, ότι στο αποτέλεσμα του ατυχήματος συντέλεσε και

διάταξης αυτής είναι **1.** να υπάρχει υποχρέωση προς αποζημίωση και **2.** ο δικαιούχος της αποζημίωσης, δηλ. ο ζημιωθείς, να έχει συντελέσει στην πρόκληση της ζημίας του³⁰⁴.

Το εάν ο ζημιωθείς μπορούσε να αποτρέψει τη ζημία προκύπτει από το σύνολο των περιστάσεων, σε συνδυασμό με τις ηθικές κοινωνικές αντιλήψεις³⁰⁵. Η διαπίστωση από το δικαστήριο ότι (παράλληλα με την υπαιτιότητα του δράστη) υφίστατο πταίσμα του παθόντος, του παρέχει τη δυνατότητα είτε να μειώσει το ποσό της επιδικαστέας αποζημίωσης κατά την κρίση του είτε να μην επιδικάσει παντάπασιν αποζημίωση. Τα στοιχεία της δικαστικής αυτής εκτίμησης είναι τα ακόλουθα : **(α)** Η βαρύτητα των αντιμετωπών πταισμάτων και **(β)** η συμβολή καθενός από τους ενδιαφερομένους στην παραγωγή της ζημίας. Περαιτέρω, το δικαστήριο θα ερευνήσει, κατά τις αρχές της πρόσφορης αιτιότητας, ποίου από τα μέρη η συμπεριφορά ήταν, κατά την κανονική πορεία των πραγμάτων, ικανή να ευνοήσει την παραγωγή του επιζημιού αποτελέσματος³⁰⁶.

Υπό τα δεδομένα αυτά, έχω τη γνώμη ότι δυνάμεθα είτε να αρνηθούμε να καταβάλουμε αποζημίωση στην εταιρία για την καταστροφή της πινακίδας, επικαλούμενοι ότι η καταστροφή της οφείλεται αποκλειστικώς σε δική της υπαιτιότητα είτε να υποστηρίξουμε ότι η καταστροφή αυτή οφείλονταν και σε δική της συνυπαιτιότητα τόσο επί τοις εκατόν, οπότε η ευθύνη μας προς αποζημίωσή της περιορίζεται στο ως εν λόγω ποσοστό.

• Το πλάτος (η έκταση) της αποζημίωσης

Θεμελιώδης παραδοχή : η αποζημιωτέα ζημία της μισθώτριας θα είναι συναφής (δηλαδή συνδεομένη αιτιωδώς) και ισόποση με το ζημιωθέν δικαίωμά της από την ανωτέρω μισθωτήρια σύμβαση, το οποίο έβλαψε αδικοπρακτικώς το ζημιογόνο όχημα : εάν η εταιρία αυτή εμίσθωσε μόνον το δικαίωμα χρήσης της πινακίδας (όπως προκύπτει από το μισθωτήριο), τότε το πλάτος της αποζημίωσης που δικαιούται θα έγκειται στο ποιά ζημία υπέστη εξαιτίας της βλάβης μόνον του διαφημιστικού γραφήματος που είχε εγκαταστήσει στην πινακίδα (μείωση πωλήσεων του διαφημιζομένου προϊόντος, από την καταστροφή του γραφήματος και στο εξής)· εάν - αντιθέτως - εξεμίσθωσε μόνον τον χώρο εγκατάστασης της πινακίδας, (όπως προκύπτει λογικώς από το ανωτέρω τιμολόγιο), οπότε κατασκεύασε και τοποθέτησε και τον φορέα (ρακέττα) της πινακίδας, τότε στην ανωτέρω ζημία της θα προστεθεί και η δαπάνη της μισθώτριας και για την κατασκευή/τοποθέτηση της πινακίδας.

συντρέχον πταίσμα αυτού, εφόσον δεν διακόπτεται ο αιτιώδης σύνδεσμος, αλλά η ύπαρξη του πταίσματος αυτού, προβαλλόμενη από τον υπαίτιο κατ' ένσταση, συνεπάγεται τη μη επιδίκαση από το δικαστήριο αποζημίωσης στον παθόντα ή τη μείωση του ποσού της (άρθρο 300 ΑΚ) (ΑΠ 828/2007 ΕλΔ 49/417).

³⁰⁴ **Σταθόπουλος**, , στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 300 περιθ. αριθ. 3 σελ. 106.

³⁰⁵ **Λιτζερόπουλος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 300, περιθ. αριθ. 33. **Σταθόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 300 περιθ. αριθ. 10 σελ. 108. **Αστ. Γεωργιάδης**, ΕνοχΔ. Γενικό Μέρος, σελ. 159-160. **Φουρκιώτης**, Ελληνικόν ΕνοχΔ, § 27 X (γ) σελ. 387. ΑΠ 1002/1980 ΝοΒ 29/330. ΑΠ 1237/1975 ΝοΒ 24/530.

³⁰⁶ **Λιτζερόπουλος**, ανωτ, υπό το άρθρο 300, περιθ. αριθ.47. **Αστ. Γεωργιάδης**, ανωτ., § 5 VII 2 σελ. 161. **Σταθόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 300 περιθ. αριθ. 12. **Ο ίδιος**, Γενικό ΕνοχΔ, § 9 IV 3 σελ. 326.

2. Επί των δευτέρου και τρίτου ερωτημάτων

Επί τη βάσει των εκτεθέντων, έχω τη γνώμη ότι η εταιρία μας δικαιούται ν' ασκήσει για λογαριασμό της αγωγή κατά της διαφημιζομένης εταιρίας ή/και κατά του Ο.Τ.Α., προς αποκατάσταση των ζημιών του ασφαλισμένου μας είτε κατ' άρθρο 14 § 1 του ΑσφΝ είτε δι' εκχωρήσεως, τηρώντας τις προϋποθέσεις του νόμου (ΑΚ 455 επ.).

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (Ε.Κ.)

Ο παθών αποζημιώθηκε για τη ζημία του από το Ε.Κ., κατά του οποίου είχε ασκήσει αντίστοιχη προς την προκειμένη αγωγή, εκ της ίδιας ζημίας, επειδή τότε ο τελευταίος (κατά το ιστορικό της αγωγής αυτής) είχε την εντύπωση πως το ζημιόγONO όχημα ήταν παντελώς ανασφάλιστο. Η αγωγή του αυτή είχε γίνει δεκτή εν μέρει από το πρωτόδικο δικαστήριο (Μονομελές Πρωτοδικείο Αλεξανδρούπολης³⁰⁷) το οποίο είχε κηρύξει εξ ολοκλήρου την οριστική απόφασή του προσωρινώς εκτελεστή³⁰⁸, πλην όμως κατόπιν εφέσεως από μέρους του Επικουρικού Κεφαλαίου κατά της πρωτόδικης απόφασης, η εν λόγω πρωτόδικη απόφαση εξαφανίσθηκε και εντεύθεν αγωγή αυτή απορρίφθηκε τελεσιδίκως από το Εφετείο Θράκης, με την ανωτέρω απόφασή του.

Μετά ταύτα, ερωτάται, εάν το Ε.Κ. δικαιούται ή όχι να στραφεί εναντίον του παθόντος και να ζητήσει την επιστροφή του ποσού που κατέβαλε αχρεωστήτως πλέον, λόγω του ότι ο νόμιμος λόγος βάσει του οποίου κατέβαλε, δηλαδή η ισχύς της ως άνω προσωρινώς εκτελεστής πρωτοδικειακής απόφασης, δεν υφίσταται, λόγω της εξαφανίσεως της αποφάσεως αυτής από το εφετείο.

Έχω τη γνώμη, ότι το Ε.Κ. ως νικητής διάδικος στην κατ' έφεση δίκη, (που όμως έχει εκτελέσει αναγκαστικώς την προσωρινώς εκτελεστή πρωτόδικη απόφαση) δικαιούται να ασκήσει εναντίον του παθόντος αγωγή και μετά τη δίκη ενώπιον του εφετείου, η οποία θα ερείδεται είτε στις διατάξεις του Αστικού Κώδικα περί αδικαιολογήτου πλουτισμού³⁰⁹ είτε στο άρθρο 914 ΚΠολΔικ³¹⁰.

Από το άλλο μέρος, ερωτάται εάν το Ε.Κ. δικαιούται (αντί να στραφεί κατά του παθόντος, που αποζημίωσε προς εκτέλεση της προσωρινώς

³⁰⁷ Αριθμός απόφασης 95/2005.

³⁰⁸ ΚΠολΔικ 907, 908.

³⁰⁹ ΑΚ 904 επ. ΕφΑθ 115/2004 ΔΕΕ 2004/684. ΕφΠατρ 361/2001 ΑχΝομ 2002/97. ΕφΑθ 5084/2001 ΕλΔ ΕφΑθ 5084/2001 ΕλΔ 2003/1415. 2003/1415.

³¹⁰ ΕφΛαρ 165/2006 Δικογραφία 2006/323. ΕφΑθ 6893/1992 ΕλΔ 1995/1147. ΕφΑθ 1583/1985 ΝοΒ 1991/779. ΕφΑθ 1872/1981 ΕλΔ 1982/476. **Απαλλαγάκη**, Επαναφορά και αποζημίωση μετά την αναγκαστική εκτέλεση, (έκδ. 1994), σελ. 87.

εκτελεστής πρωτοδικειακής αποφάσεως, πλην δεν εξήτησε από αυτόν την επιστροφή των καταβληθέντων, μετά την εξαφάνιση της εν λόγω απόφασης από το Εφετείο, κατά τα προλεχθέντα) να στραφεί εναντίον μας, αντλώντας το προς τούτο δικαίωμα εκ του άρθρου 19 § 4 εδάφ. α' και 5 του π.δ. 237/1986. Κατά την άποψή μου, το άρθρο 19 § 5 του π.δ. 237/1986 είναι εν προκειμένω ανεφάρμοστο, διότι αυτό έχει υπ' όψιν του δίκη του παθόντος εναντίον του Ε.Κ., κατά την οποία το τελευταίο καταδικάσθηκε τελεσιδίκως να αποζημιώσει τον παθόντα (ενάγοντα), επειδή αποδείχθηκε πως το ζημιογόνο όχημα ήταν – στον κρίσιμο χρόνο – ανασφάλιστο. Εν προκειμένω όμως συνέβη ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή στη δίκη αποδείχθηκε πως το όχημα αυτό ήταν ασφαλισμένο. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, είναι ανεφάρμοστη στην υπό κρίση περίπτωση και η § 4 εδάφ. α' του ανωτέρω άρθρου του π.δ. 237/1986, (δυνάμει της οποίας αναγνωρίζεται στο Επικουρικό Ταμείο δικαίωμα υποκατάστασης στα δικαιώματα του ζημιωθέντος κατά του υποχρέου προς αποζημίωση ή του ασφαλιστή του), αφού και στην περίπτωση αυτή απαιτείται να αποκαλυφθεί μεταγενεστέρως (δηλαδή μετά από τη δίκη μεταξύ παθόντος αφενός και Ε.Κ. αφετέρου), ότι το ζημιογόνο όχημα ήταν ασφαλισμένο³¹¹, ενώ εν προκειμένω συνέβη ακριβώς το αντίθετο. Επομένως, το Ε.Κ. δεν δικαιούται να στραφεί εναντίον μας, επί τη βάση των ανωτέρω διατάξεων του π.δ. 237/1986.

Μετά από τις παραδοχές αυτές, παρίσταται ανάγκη να ερευνηθεί εάν το Επικουρικό Κεφάλαιο δικαιούται να στραφεί εναντίον της εταιρίας μας επί τη βάση άλλης διατάξεως νόμου και ειδικότερα επί τη βάση των άρθρων 904 επ. ΑΚ, δηλαδή λόγω του αδικαιολογήτου πλουτισμού μας εις βάρος της περιουσίας του. Κατά τη γνώμη μου, τοιαύτη περίπτωση δεν υφίσταται εν προκειμένω, ακριβώς επειδή η εξόφληση του παθόντος από μέρους του τελευταίου στα πλαίσια της μεταξύ τους δίκης, έλαβε χώραν προς εξόφληση ίδιας υποχρεώσεως του Ε.Κ., αφού τότε τούτο και μόνον εφάρατο ως ο κατά νόμο υπόχρεος προς αποζημίωση του. Συνεπώς, παρέπεται αναγκαίως ότι, μεταξύ αφενός του «πλουτισμού» μας (λόγω του ότι την υποχρέωσή μας προς αποζημίωση του παθόντος εκ της συμβάσεως εξεπλήρωσε το Ε.Κ.) και της εξοφλήσεως του παθόντος από μέρους του Ε.Κ., δεν υπάρχει ο απαραίτητος αιτιώδης σύνδεσμος, διότι μεσολάβησε η περιουσία τρίτου (του Ε.Κ.), το οποίο κατά την εξόφληση αυτή ενεργούσε για δικό του λογαριασμό³¹², αφού ήταν ο ηττημένος διάδικος στην πρωτόδικη δίκη μεταξύ αυτού και του παθόντος και εντεύθεν ήταν ex lege υποχρεωμένο να εκτελέσει αναγκαστικώς την πρωτόδικη απόφαση, εν όψει και του ότι ο παθών του είχε κοινοποιήσει συννόμως και απόγραφο της προσωρινώς εκτελεστής απόφασης με επιταγή προς εκτέλεση.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 336 § 3 ΚΠολΔικ

³¹¹ **Κρητικός**, έκδ. 2008, § 31 περιθ. αριθ. 122 σελ. 763 και περιθ. αριθ. 179 σελ. 778.

³¹² Για το ζήτημα του αιτιώδους συνδέσμου στην αγωγή εκ της ΑΚ 904, λόγω παρεμβολής τρίτης περιουσίας, βλ. όλως ενδεικτικώς τις ΑΠ 753/2008. ΑΠ 1548/2007. ΑΠ 1238/2005. ΑΠ 543/2005 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 1238/2005 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ.

1. Το άρθρο 336 § 3 ΚΠολΔικ θεσμοθετεί τη δυνατότητα του δικαστή να εξαγάγει συμπεράσματα επί τη βάσει αποδεδειγμένων πραγματικών περιστατικών. Πρόκειται για τα αποκαλούμενα δικαστικά τεκμήρια, δηλαδή για συμπεράσματα, τα οποία συνάγει ο δικαστής κατά τα διδάγματα της λογικής και της ανθρώπινης εμπειρίας³¹³, ως προς την αλήθεια γεγονότων τα οποία αποτελούν αντικείμενο αποδείξεως. Προς τούτο, ο δικαστής – κατά την έρευνα του βασίμου συγκεκριμένου ισχυρισμού διαδίκου – θέτει ως βάση του συλλογισμού του, άλλο γεγονός, αποδεδειγμένο, για την αλήθεια του οποίου έχει ήδη σχηματίσει πλήρη δικανική πεποίθηση, βάσει επιτρεπομένων αποδεικτικών μέσων³¹⁴. Η απόδειξη αυτή καλείται έμμεση απόδειξη³¹⁵.

2. Εξάλλου, όπως λέχθηκε ανωτέρω, για να λειτουργήσει η έμμεση απόδειξη εκ του άρθρου 336 § 3 ΚΠολΔικ, είναι απαραίτητο να αποδειχθεί η βάση του τεκμηρίου, δηλαδή να προκύψει ως αληθές το γεγονός από το οποίο ο δικαστής θα αντλήσει (αποδεικτικώς) το λογικό συμπέρασμα, περί του εάν εκ του γεγονότος αυτού (της βάσης του τεκμηρίου) αποδεικνύεται ή όχι το αποδεικτέο πραγματικό περιστατικό³¹⁶. Εάν, περαιτέρω, η βάση του τεκμηρίου αμφισβητείται (λ.χ. προσβάλλεται ως πλαστό κατά περιεχόμενο ή ως μη γνήσιο, λόγω του ότι αμφισβητείται η γνησιότητα της υπογραφής), τότε είναι απαραίτητο να διαταχθεί η διεξαγωγή αποδείξεως³¹⁷⁻³¹⁸.

3. Εν κατακλείδι, επισημαίνεται ότι συνήθως ως βάση για την συναγωγή δικαστικού τεκμηρίου κατ' άρθρο 336 § 3 ΚΠολΔικ, (δηλαδή προς έμμεση απόδειξη), χρησιμεύουν ιδιωτικά έγγραφα, (εφόσον βεβαίως από αυτά δεν προκύπτει άμεση απόδειξη του αποδεικτέου γεγονότος).

³¹³ ΑΠ 820/1973 ΝοΒ 1974/327.

³¹⁴ ΑΠ 209/2001 Ελλ-Δνη 42/1554. ΑΠ 442/1993 Ελλ-Δνη 1995/88.

³¹⁵ Ως έμμεση και δη δια δικαστικών τεκμηρίων, χαρακτηρίζεται η απόδειξη, όταν αποδεικνύεται μη ουσιώδες περιστατικό, από το οποίο ο δικαστής, με βάση τους κανόνες της λογικής και τα διδάγματα της κοινής πείρας, συνάγει συμπέρασμα (ακριβέστερα : αποδεικτικό πόρισμα) ως προς την ύπαρξη ή μη του αποδεικτέου γεγονότος (**Νικολόπουλος**, Το δίκαιο της αποδείξεως, έκδ. 2005, § 9 IV 1 σελ. 120. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, Δίκαιο αποδείξεως, έκδ. 1985, σελ. 50. **Μπένης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 336 σελ.1408).

Αντιθέτως, ως άμεση, χαρακτηρίζεται η απόδειξη, η οποία τείνει, κατά τρόπο άμεσο, δηλαδή χωρίς παρεμβολή συλλογισμών του δικαστή, στην διαπίστωση του αποδεικτέου γεγονότος (**Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., σελ. 50. **Νικολόπουλος**, ανωτ., σελ. 120. **Μητσόπουλος**, ΠολΔικ, σελ. 46).

³¹⁶ ΑΠ 1614/1980 ΝοΒ 1981/1053.

³¹⁷ ΑΠ 1045/2003 Ελλ-Δνη 45/102. ΑΠ 310/1996 Ελλ-Δνη 1997/87. ΑΠ 1338/1976 ΝοΒ 1977/936.

³¹⁸ Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, κατά την έννοια του άρθρου 335 ΚΠολΔικ, (και συνεπώς αντικείμενα αποδείξεως), είναι και εκείνα που αποτελούν τη βάση για την συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων, κατά το άρθρο 336 § 3 ΚΠολΔικ (**Μιχελάκης**, Περί του αντικείμενου της δικονομικής αποδείξεως, έκδ. 1940, § 3 II σελ. 21 και § 5 III σελ. 34. **Φραγκίστας/Φαλτσή**, ανωτ., § 3).

**ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ
ΠΡΟΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΧΗΜΑΤΟΣ
ΕΚΜΙΣΘΩΘΕΝΤΟΣ ΔΥΝΑΜΕΙ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ LEASING**

Τελευταίως, εκδόθηκε η αριθ. **1661/2007**³¹⁹. απόφαση του Ακυρωτικού, η οποία δέχθηκε τα ακόλουθα :

« ... Αντικείμενο χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), κατά την έννοια του άρθρου 1 § 1 του ν. 1665/1986, μπορεί μεταξύ άλλων να αποτελέσει και το αυτοκίνητο. Στη χρηματοδοτική αυτή μίσθωση, ο μισθωτής αναλαμβάνει με τη σύμβαση τον κίνδυνο της τυχαίας καταστροφής, απώλειας ή βλάβης του πράγματος. Αυτό σημαίνει ότι στις περιπτώσεις αυτές είναι υποχρεωμένος να αντικαταστήσει το μίσθιο πράγμα με άλλο ίσης αξίας ή να το επιδιορθώσει με δικά του έξοδα. Η νομική θέση του μισθωτή μοιάζει με τη θέση του αγοραστή που έχει αποκτήσει την κυριότητα του πράγματος. Ενόψει της νομικής αυτής θέσης του μισθωτή, πρέπει να γίνει δεκτό, ότι **σε περίπτωση ολικής καταστροφής του πράγματος, για την οποία ευθύνεται τρίτος, τη σχετική αξίωση αποζημίωσης έχει όχι ο εκμισθωτής του αυτοκινήτου, ο οποίος διατηρεί απλώς την ιδιότητα του κυρίου, αλλά ο μισθωτής, ο οποίος από πλευράς υποχρεώσεων και δικαιωμάτων χαρακτηρίζεται ως κάτοχος κατά την έννοια του άρθρου 4 ν. ΓπΝ/1911. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση επισκευάσιμης ζημίας. Δηλαδή τη δαπάνη αποκατάστασης αυτής ως και την αποζημίωση για την μείωση της εμπορικής αξίας του πράγματος (αυτοκινήτου), δικαιούνται να απαιτήσει από το ζημιώσαντα τρίτο ο μισθωτής ...».**

Επομένως, κατά την απόφαση αυτή του Αρείου Πάγου, (άλλη δεν ανεύρον), νομιμοποιείται (δικαιούται) η ενάγουσα να ζητεί από την εταιρία μας **όλα** τα κονδύλια της αγωγής της³²⁰.

Αντίθετη εν μέρει γνώμη εξέφρασε ο **Κρητικός**³²¹, κατά τον οποίο «... μάλλον κρατούσα φαίνεται η άποψη πως η αξίωση εκ της μειώσεως της εμπορικής αξίας του (με μισθωμένου με leasing) αυτοκινήτου ανήκει στον εκμισθωτή (**δηλαδή εν προκειμένω δεν ανήκει στην ενάγουσα**), ως συνδεόμενη ευθέως με το δικαίωμα της κυριότητας, η οποία του ανήκει³²². **Συνεπώς, κατά τον συγγραφέα αυτόν, η ενάγουσα μη νομίμως ζητεί να της αποκαταστήσουμε την υπαξία του μισθωμένου οχήματος.**

**ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗ ΒΑΣΗ
ΑΓΩΓΗΣ-ΕΝΣΤΑΣΕΩΣ**

³¹⁹ ΕΠΙΔΙΚΙΑ 2007/387. Με τη γνώμη του ΑΠ επί της αξιώσεως προς αποκατάσταση των επισκευάσιμων ζημιών, ότι αυτή ανήκει στο μισθωτή (δηλαδή εν προκειμένω στον ενάγοντα) συμφωνεί και ο **Κρητικός** (έκδ. 2008 § 22 περιθ. αριθ. 143 σελ. 506 υπό αριθ. 1).

³²⁰ Άλλο βεβαίως το ζήτημα εάν θα της επιδικασθούν από το δικαστήριο τα κονδύλια αυτά, διότι τούτο θα εξαρτηθεί από το εάν θα τα αποδείξει.

³²¹ Έκδ. 2008, § 22 περιθ. αριθ. 143 σελ. 506 υπό τον αριθμό 3 και σε μελέτη του, «Ζητήματα από τη βλάβη και την καταστροφή αυτοκινήτου στη χρηματοδοτική μίσθωση», στα ΧρΙδΔικ 2007 σελ. 200 επ. και ιδίως σελ. 207 και σημ. αριθ. 17.

³²² Ομοίως και ΕφΑθ 3759/2006 ΕπΔικΙδΑσφ 2007/395.

Η προβολή επικουρικής βάσης είναι δικονομικώς παραδεκτή, κατά το άρθρο 219 § 1 ΚΠολΔικ, σύμφωνα τη σαφή έννοια του οποίου, η προβολή επικουρικής βάσης σημαίνει ότι το δικαστήριο επιλαμβάνεται αυτής, εφόσον απορρίψει την κυρίως προβληθείσα, (ως απαράδεκτη δικονομικώς, νόμω ή ουσία αβάσιμη, αδιάφορο). Με άλλη διατύπωση, η εξέταση της επικουρικής βάσης της συγκεκριμένης διαδικαστικής πράξης τελεί υπό την ενδοδιαδικαστική αίρεση ότι το δικαστήριο θα απορρίψει την κύρια βάση³²³.

Επί τη βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως του ΚΠολΔικ, το δικαστήριο έχει εκ του νόμου υπηρεσιακό καθήκον να ερευνήσει την επικουρική βάση, μετά από την απόρριψη της κύριας, διαφορετικά η απόφασή του προσβάλλεται τόσο με έφεση, (επειδή προσβάλλει τη θεμελιώδη αρχή της διαθέσεως)³²⁴, όσο και με αναίρεση (επειδή παρανόμως δεν έλαβε υπόψιν του πράγματα που προτάθηκαν από τον διάδικο)³²⁵.

ΕΥΘΥΝΗ ΠΟΔΗΛΑΤΙΣΤΗ ΣΕ ΑΤΥΧΗΜΑ

Για τη θεμελίωση ευθύνης με βάση το ν. ΓπΝ/1911, πρέπει το ζημιογόνο όχημα να έχει τα κατά νόμο χαρακτηριστικά του αυτοκινήτου³²⁶. Το ποδήλατο (που κινείται με χρήση των πεντάλ), δεν είναι αυτοκίνητο, κατά την έννοια του άρθρου 1 του ανωτέρω νόμου, διότι δεν κινείται με μηχανική δύναμη³²⁷.

Εφ' όσον επομένως, στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπαίτιο (και ζημιογόνο) όχημα είναι το ποδήλατο, τότε ο ανωτέρω νόμος είναι ανεφάρμοστος και ο παθών θ' αναζητήσει αποζημίωση, κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου³²⁸ και της τακτικής διαδικασίας³²⁹ κι όχι της ειδικής του άρθρου 681Α ΚΠολΔικ, επειδή η ζημιά προκλήθηκε από ποδήλατο, δηλαδή από μηχανισμό που δεν θεωρείται αυτοκίνητο³³⁰, ούτε κατά το ν. ΓπΝ/1911, ούτε κατά το άρθρο 1ά ν. 489/1976, ούτε κατά το άρθρο 2ν. 2696/1999³³¹, ενόψει και του ότι, για την εφαρμογή ή μη της εν λόγω ειδικής διαδικασίας, ο όρος αυτοκίνητο εκλαμβάνεται υπό την ευρεία έννοια του όρου³³² και επομένως η διαδικασία αυτή θα ήταν η προσήκουσα, εάν το ποδήλατο χαρακτηρίζονταν ως «αυτοκίνητο» με κάποιον από τους ανωτέρω νόμους³³³.

³²³ **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. Β' (έκδ. 1986), § 76 σελ. 211.

³²⁴ ΚΠολΔικ 106. Βλ. **Νίκα**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 106 § 1 σελ. 227 και § 2 σελ. 228. **Μακρίδου**, στο ίδιο έργο, υπό το άρθρο 219 § 3 σελ. 471. ΕφΑθ 6231/1992 ΕπιθΔικΠολ 1996/334.

³²⁵ ΚΠολΔικ 559 αριθ. 8 εδάφ. β'. ΑΠ 50/1992 ΝοΒ 1993/707.

³²⁶ **Κρητικός**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 2008, § 11 περιθ. αριθ. 4 σελ. 146.

³²⁷ **Κρητικός**, ανωτ. § 6 περιθ. αριθ. 12 σελ. 86.

³²⁸ ΑΚ 914 επ.

³²⁹ ΚΠολΔ 270.

³³⁰ **Κρητικός**, ανωτ., § 35 περιθ. αριθ. 17 σελ. 847.

³³¹ Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας.

³³² ΕφΑθ 1960/ 1986 ΑρχΝ 1986/311.

³³³ **Κρητικός**, ανωτ., § 35 περιθ. αριθ. 17 σελ. 846.

Αρμόδιο καθ' ύλην δικαστήριο θα είναι αναλόγως του αντικειμένου της αγωγής αυτής, είτε το Ειρηνοδικείο (μέχρι το όριο της αρμοδιότητάς του) είτε το Μονομελές Πρωτοδικείο (ανεξαρτήτως ποσού)³³⁴.

Η ΑΞΙΩΣΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΕΝΗΛΙΚΟΥ ΑΝΙΟΝΤΟΣ

Κατά το ιστορικό της αγωγής, η ενάγουσα εμφανίζεται να χάνει την διατροφή, που της παρείχε το τέκνο της, λόγω του θανάτου του. Ισχυρίζεται δε ότι αδυνατούσε να εργασθεί, λόγω της ηλικίας της, (είναι 62 ετών).

Βεβαίως, για να αποζημιωθεί ο ενήλικος ανιών που χάνει την διατροφή που του παρείχε ο κατιών θανών, **θα πρέπει ο τελευταίος – κατά τον χρόνο του θανάτου του, κατ' αρχήν - να υποχρεούνταν να τον διατρέφει, κατά το νόμο και αντιστοίχως ο ανιών να δικαιούνται ν' απαιτήσει διατροφή από τον κατιόντα**³³⁵. Επομένως, εάν ο θανών κατιών παρείχε στον ανιόντα διατροφή από ελευθεριότητα, δηλαδή χωρίς να την δικαιούται, ο ανιών – σε περίπτωση θανατώσεως του κατιόντος – δεν αποζημιώνεται³³⁶.

Σχετικώς, εντεύθεν, είναι εφαρμοστέες οι διατάξεις των άρθρων 1485, 1486 § 1 και 1488 ΑΚ³³⁷. Με την πρώτη από τις διατάξεις αυτές, καθορίζεται η αμοιβαία υποχρέωση ανιόντων και κατιόντων, προς διατροφή των μεν από τους δε και με την δεύτερη και τρίτη διάταξη, ορίζεται ότι δικαίωμα προς διατροφή του ενηλίκου ανιόντος έναντι του, επίσης ενηλίκου, κατιόντος, έχει εκείνος μόνον ο ανιών, (γονεύς), που αδυνατεί να διατρέψει εαυτόν από την περιουσία του ή από την εργασία του, την κατάσταση της υγείας του και τις υπόλοιπες βιοτικές συνθήκες του³³⁸.

Εν προκειμένω, κατά το ιστορικό της αγωγής λόγω στερήσεως της διατροφής της, εμφανίζεται η ενάγουσα μητέρα του Αγγελίδη **να μην εργάζεται, αποκλειστικώς λόγω της ηλικίας της, ως διάγουσα το 62^ο**

³³⁴ **Κρητικός**, ανωτ., § 35 περιθ. αριθ. 61 σελ. 861-862.

³³⁵ Βλ. προχείρως, **Κρητικό**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 528 επ. σελ. 201 επ. και περιθ. αριθ. 584 επ. σελ. 216 επ.

³³⁶ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 548 σελ. 207 και περιθ. αριθ. 586 σελ. 217. ΕφΘεσσαλ 151/1981 Αρμ. 1982/23.

³³⁷ **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 585 σελ. 217.

³³⁸ Ο κατά νόμο γενικός κανόνας στο δίκαιο της διατροφής, είναι ότι διατροφή δικαιούται να ζητήσει μόνον εκείνος που δεν μπορεί να εξασφαλίσει μόνος του στον εαυτό του διατροφή, ανάλογη με τις συνθήκες της ζωής του (**Κουμάντος**, Παραδόσεις σελ. 307 και ΟικογΔ ΙΙ σελ. 93. **Φίλιος** ΙΙ § 100 Α σελ. 109. **Σπυριδάκης**, αρ. 99.1 σελ. 492. **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 587 σελ. 217. Από τη σχετική πλουσιότατη νομολογία, βλ. ενδεικτικώς, την ΕφΑθ 1149/1978 ΝοΒ 26/1371). Η αδυναμία προς αυτοδιατροφή είναι απόλυτη. Γι' αυτό ο δικαιούχος δεν μπορεί να ζητήσει διατροφή από τον υπόχρεο, πριν να χρησιμοποιήσει τα εισοδήματα της περιουσίας του, το κεφάλαιο της περιουσίας του, τα εισοδήματα από την εργασία του, τις δυνατότητές του για εργασία και οποιαδήποτε άλλα εισοδήματα πορίζεται ή μπορεί να πορισθεί, από οποιαδήποτε πηγή (**Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1486, περιθ. αριθ. 14 σελ. 976).

έτος της ηλικίας της. Ανεξαρτήτως όμως του αληθούς ή μη της επικαλουμένης ηλικίας της, (ενόψει του ότι δεν προσκόμισε στο δικαστήριο αντίγραφο του δελτίου ταυτότητάς της, ώστε να ελεγχθεί ο χρόνος γεννήσεώς της), το γεγονός αυτό, αφού δεν συνοδεύεται από κάποια σοβαρή ασθένεια που να την εμποδίζει να εργασθεί, δεν είναι ικανό να την καταστήσει ανίκανη προς αυτοδιατροφή (μπορούσε αυτή, εάν το επιθυμούσε, να αναζητήσει και εύκολα να ανεύρει εργασία που να μπορεί να την διεξαγάγει) και συνεπώς να την καταστήσει δικαιούχο διατροφής κατά νόμο έναντι του θανόντος υιού της. Πρόκειται δηλαδή για συνειδητή απορία της, η οποία συνεπώς δεν της δίδει δικαίωμα διατροφής³³⁹. Επομένως και η αξίωσή της εκ του άρθρου 930 ΑΚ είναι αβάσιμη κατ' ουσίαν³⁴⁰.

**Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΛΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ
ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ**

I. Η έννοια της αμέλειας στο ιδιωτικό δίκαιο

Στο πεδίο του αστικού δικαίου, τα στοιχεία της αμέλειας, ως μορφής υπαιτιότητας, δίδονται στο άρθρο 330 εδάφ. β' ΑΚ. Κατά τη διάταξη αυτή, «αμέλεια υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές»³⁴¹. Η αμέλεια κρίνεται αποκλειστικά κατά τρόπο αντικειμενικό και αφηρημένο : δηλαδή για να κριθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση εάν ο δράστης έδρασε ή όχι αμελώς, δεν θα ληφθούν παντάπασιν υπόψιν οι δικές του δυνατότητες να αντιληφθεί ότι δεν επιδεικνύει την επιμέλεια που απαιτούν οι συναλλαγές. Αντιθέτως, για την κατάφαση ή μη της αμέλειας θα ληφθούν υπόψιν οι δυνατότητες όχι συγκριμένης ανθρώπινης οντότητας, παρά ενός «πλάσματος» (δηλαδή ανύπαρκτης οντότητας) και συγκεκριμένως

³³⁹ Σπυριδάκης, αριθ. 99.1.6. σελ. 495. Δασκαρόλης II σελ. 311. Κουμάντος II σελ. 99.

³⁴⁰ Κρητικός, ανωτ., περιθ. αριθ. 549 σελ. 208.

³⁴¹ Και το Ακυρωτικό, αναφερόμενο στην έννοια της αμέλειας στον χώρο του αστικού δικαίου, αποφαινεται ότι : Μορφή υπαιτιότητας είναι και η αμέλεια, η οποία υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές, δηλαδή αυτή που αν κατεβάλλετο, με μέτρο τη συμπεριφορά του μέσου συνετού και επιμελούς ανθρώπου του κύκλου δραστηριότητας του ζημιώσαντος, θα καθιστούσε δυνατή την αποτροπή του παράνομου και ζημιογόνου αποτελέσματος (ΑΠ 1243/2007 ΧρΙδΔ 2006/917).

οι δυνατότητες ενός μέσου και συνειδητού ανθρώπου του κύκλου της συνηθισμένης δραστηριότητας του υπαιτίου³⁴²⁻³⁴³.

II. Η έννοια της αμέλειας στο ποινικό δίκαιο

Στο πεδίο του ποινικού δικαίου, αντιθέτως, ισχύει το άρθρο 28 ΠοινΚώδ, κατά το οποίο, «από αμέλεια πράττει, όποιος από έλλειψη της προσοχής, την οποία όφειλε από τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει είτε δεν πρόβλεψε το αξιόποινο αποτέλεσμα που προκάλεσε η πράξη του³⁴⁴ είτε το πρόβλεψε ως δυνατό, πίστεψε όμως ότι δεν θα επερχόταν³⁴⁵. Από τον ορισμό αυτόν εκδήλως συνάγεται ότι στο ποινικό δίκαιο, (αντίθετα με ό,τι ισχύει στο αστικό δίκαιο), τα κριτήρια της συνδρομής ή μη της αμέλειας είναι **δύο και ειδικότερα, ένα υποκειμενικό**, (δηλαδή λαμβάνεται υπόψιν εάν ο συγκεκριμένος δράστης [και όχι ο μέσος κοινωνικός άνθρωπος] έδρασε ή όχι αμελώς) **και ένα αντικειμενικό**³⁴⁶.

III. Συμπεράσματα

1. Η σημαντική (και αυτοθρόως συναγόμενη) έννομη συνέπεια που αναδεικνύεται από τη διαληφθείσα ανωτέρω διαφοροποίηση της έννοιας της αμέλειας στο πεδίο του αστικού αφενός και του ποινικού δικαίου, αφετέρου, συνίσταται στο **ότι η στοιχειοθέτηση της αμέλειας του υπαιτίου στο πεδίο του αστικού δικαίου ΚΑΙ στο υποκειμενικό κριτήριο είναι ευθέως αντίθετη στο άρθρο 330 εδάφ. β' ΑΚ.**

2. Συνεπώς, εάν η ένδικη αξίωση ερείδεται επί αδικοπραξίας εξ αμελείας, είναι νόμω απαραίτητο και ο ενάγων (στην αγωγή του) και το δικάζον δικαστήριο (στην απόφασή του), να μη στηρίζουν τις παραδοχές τους περί της αμελείας του εναγομένου στην (ανεφάρμοστη εν προκειμένω, εξ ορισμού) διάταξη του άρθρου 28 του Ποινικού Κώδικα, διότι διαφορετικά θα επικαλούνται αβασίμως και νόμω εσφαλμένως τα στοιχεία του εν λόγω άρθρου και ακολούθως :

(α) στην αγωγή δεν θα γίνεται επίκληση συγκεκριμένης αντικειμενικώς αμελούς συμπεριφοράς του οδηγού, όπως σαφώς απαιτεί το τελευταίο άρθρο του ΑΚ, παρά θα γίνεται επίκληση αμελούς συμπεριφοράς αυτού, συγκεκριμένης στον συνδυασμό των ανωτέρω δύο κριτηρίων (υποκειμενικού και αντικειμενικού), πράγμα νόμω ανεπίτρεπτο.

Υπενθυμίζεται ότι κατά τον κανόνα του άρθρου 216 § 1α' του ΚΠολΔικ, ο διάδικος έχει δικονομικό βάρος να παραθέσει στο δικόγραφο της αγωγής του όλα τα γεγονότα εκείνα που θεμελιώνουν το επικαλούμενο δικαίωμά του, σύμφωνα με το νόμο' διαφορετικά αυτή είναι απορριπτέα είτε ως αβάσιμη νόμω (εάν οι επικαλούμενες από τον ενάγονται δικαιιογόνες προϋποθέσεις της

³⁴² Πρόκειται για την αποκαλούμενη στους θεωρητικούς του δικαίου «αντικειμενικοποίηση της αμέλειας» (Βλ. προχειρώς, **(i) Σταθόπουλο**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 330 περιθ. αριθ. 32 επ., όπου και οι σχετικές παραπομπές στη συναφή πάγια θεωρία και νομολογία και **(ii) Κρητικό**, Αποζημίωση από αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1992), περιθ. αριθ. 71 σελ. 29). Από τη συναφή νομολογία, βλ. ΑΠ 1243/2007, ανωτ. ΑΠ 299/2007 ΔΕΕ 2007/1221. ΑΠ 1227/2007 Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 831/2006 Α' ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΝΟΜΟΣ).

³⁴³ Βλ. ορθή αιτιολογία στις ΕφΘεσσαλ 3605/2008 και ΕφΑθ 4126/2009, αδημ. στο νομικό τύπο.

³⁴⁴ Ασυνείδητη αμέλεια.

³⁴⁵ Ενσυνείδητη αμέλεια.

³⁴⁶ **Μαργαρίτης**, Ποινικός Κώδικας, (έκδ. 2003), υπό το άρθρο 28 § § 3 και σελ. 94-95, όπου και η συναφής θεωρία και νομολογία. **Σταθόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 28 περιθ. αριθ. 31 in finem σελ. 175.

ενδίκου αξιώσεώς του, αληθείς υποτιθέμενες, δεν θεμελιώνουν νόμω την εν λόγω αξίωση³⁴⁷) είτε ως απαράδεκτη, λόγω αοριστίας της, (εάν στο ιστορικό της αγωγής δεν παρατίθενται όλες οι δικαιολόγες προϋποθέσεις του συγκεκριμένου κανόνα δικαίου που καλείται σε εφαρμογή επί τη βάση του ιστορικού της³⁴⁸), δεν αίρεται δε η αοριστία αυτή με τη συμπλήρωσή της διά των προτάσεων³⁴⁹. Επομένως, η αγωγή που αναφέρει στο ιστορικό της, ως στοιχεία της αμελείας του εναγομένου, αποκλειστικώς τα περιστατικά του πραγματικού του άρθρου 28 του Ποινικού Κώδικα και όχι τα περιστατικά του πραγματικού του άρθρου ΑΚ 330 εδάφ. β', είναι προδήλως αβάσιμη νόμω και εν πάση περιπτώσει αόριστη (και συνεπώς δικονομικώς απαράδεκτη).

Αντιστοίχως **(β)** η (τελεσίδικη) δικαστική απόφαση, η οποία εστήριξε το καταληκτικό πόρισμά της περί αμελείας του εναγομένου, στο νόμω λανθασμένο συνδυασμό των ανωτέρω δύο κριτηρίων (υποκειμενικού και αντικειμενικού), είναι κατά τη γνώμη μου αναιρετέα κατ' άρθρο 559 αριθ. 1 εδάφ. α' ΚΠολΔικ, για εσφαλμένη ερμηνεία/εφαρμογή της (ουσιαστικού δικαίου) διατάξεως του άρθρου 330 εδάφ. β' ΑΚ.

ΤΟ ΑΡΘΡΟ 31 § 3 ΚΠολΔικ

1. Σύμφωνα με τα δεδομένα του ερωτήματος αυτού, μεταξύ των εκατέρωθεν αντιθέτων αγωγών υφίσταται συνάφεια, κατά την έννοια του άρθρου 31 § 3 ΚΠολΔικ, αφού οι εκατέρωθεν αξιώσεις που ασκούνται με αυτές εκπορεύονται από το ίδιο βιοτικό συμβάν³⁵⁰ και ειδικότερα από το αυτοκινητικό ατύχημα που αναφέρεται στις αγωγές.

³⁴⁷ **Έννοια νόμω αβάσιμου αγωγής :** όταν το πραγματικό της – κι αν ακόμα υποτεθεί αληθινό – δεν εκπληρώνει το πραγματικό κανενός κανόνα δικαίου, δηλαδή δίδει αποφαστικό συμπέρασμα (βλ. **Μητσόπουλο**, Σκέψεις ως προς την «αοριστίαν» της βάσεως της αγωγής, ΕΛΔ 36,1 επ. **Μακρίδου**, Η διάκριση απαράδεκτης και νόμω αβάσιμης αγωγής, στα πλαίσια της αοριστίας, Αρμ. 1995, § ΙΙΙ σελ. 293. ΕφΑθ 10838/1997. ΕφΑθ 10048/1997).

³⁴⁸ **Αοριστία της αγωγής :** τόσο η παντελής απουσία ενός ουσιώδους γεγονότος από την αγωγή όσο και η ανεπαρκής εξειδίκευσή του, συνεπάγονται την αντικειμενική αδυναμία του δικαστηρίου να υπαγάγει την ατομική περίπτωση στον σιωπηρά επικαλούμενον από τον ενάγοντα κανόνα δικαίου, με περαιτέρω έννομη συνέπεια η αγωγή του να θεωρείται αόριστη και εντεύθεν να απορρίπτεται ως απαράδεκτη (βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1316/1992 ΕΛΔ 1994/367. ΑΠ 1322/1992 ΕΛΔ 1994/328. ΑΠ 1510/1992 ΕΛΔ 1994/368. **Κεραμέα**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ έκδ. 1986, § 75 σελ. 207. **Κονδύλη**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ, έκδ. 1983, § 18 ΙΙΙ 1 σελ. 217. **Αστ. Γεωργιάδη**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 4 Ι 2 σελ. 66 υποσημ. αριθ. 6).

³⁴⁹ ΑΠ 1065/2002 ΕΛΔ 45/84 (παγ. νμλγ).

³⁵⁰ Ad hoc ΕφΘεσ 33/1989 ΕΛΔ 1989/995. Βλ. γενικώς και ΕφΘεσ 2852/1991 ΕΛΔ 1992/1274.

2. Εξάλλου, οι δίκες που ανοίχθηκαν με τις εν λόγω αγωγές είναι κύριες, κατά την έννοια της προεκτεθείσας παραγράφου του άρθρου 31 σε συνδ. με τις § § 1 και 2 αυτού, αφού ουδεμία εξ αυτών έχει σχέση κυρίας προς παρεπόμενη ως προς την άλλη.

3. Συνεπώς, αναγκαιώς παρέπεται ότι το δικαστήριο που επελήφθη πρώτο μίας από τις αγωγές αυτές είναι αποκλειστικώς³⁵¹ αρμόδιο να εκδικάσει και την άλλη (ΚΠολΔικ 31 § 3), δεδομένου και του ότι αμφότερες υπάγονται στην ίδια ειδική διαδικασία³⁵².

4. Ως πρώτο επιληφθέν δικαστήριο θεωρείται εκείνο ενώπιον του οποίου ασκήθηκε μία από τις κύριες αγωγές³⁵³, ενόψει και του ότι αμφότερα τα δικαστήρια στα οποία εκκρεμούν οι ως άνω αντίθετες αγωγές είναι ισόβαθμα (Ειρηνοδικεία)³⁵⁴. Εν προκειμένω, επομένως, εφόσον η πρώτη από τις αγωγές αυτές ασκήθηκε ενώπιον του Ειρηνοδικείου Αθηνών, συνέπεται πως το δικαστήριο αυτό είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να εκδικάσει και την αντίθετη, που ασκήθηκε ενώπιον του Ειρηνοδικείου Λάρισας, ενόψει και του ότι δυνάμει της προκειμένης ειδικής δωσιδικίας, κάμπτεται υπέρ του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο, όχι μόνον η κατά τόπο αλλά και η καθ' ύλην αρμοδιότητα του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκήθηκε, μεταγενεστέρως, η άλλη κύρια αγωγή³⁵⁵.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 930 § 3 ΑΚ
(Ο μισθός ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου συνιστά αποζημίωση ή διατροφή του ;)

I. Κατά τη ρητή διάταξη του ως άνω άρθρου, η αξίωση αποζημίωσης του παθόντος έναντι του δράστη αδικοπραξίας δεν αποκλείεται σε περίπτωση κατά την οποία κάποιος τρίτος υποχρεούται έναντι του παθόντος είτε **(α)** σε αποζημίωση είτε **(β)** σε διατροφή του τελευταίου.

Επομένως, πρέπει να ερευνηθεί εάν ο μισθός δημοτικού υπαλλήλου συνιστά κατά νόμο «αποζημίωση» ή «διατροφή» του, ενόψει του ότι μόνον στις ως άνω δύο περιπτώσεις εφαρμόζεται η ως άνω διάταξη³⁵⁶.

³⁵¹ Περί του ότι η δωσιδικία της συναφείας τίκτει αποκλειστική αρμοδιότητα, βλ. ενδεικτικώς, ΕφΘεσ 1666/1998 Αρμ. 1998/728.

³⁵² **Νίκας**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 31 § 6 σελ. 76.

³⁵³ **Γεσίου-Φαλτσιή**, Γνμδ, ΕλΔ 1997/1747.

³⁵⁴ **Νίκας**, ανωτ., υπό το άρθρο 31 § 5 σελ. 76.

³⁵⁵ **Νίκας**, ανωτ., υπό το άρθρο 31 § 3 σελ. 75.

³⁵⁶ Τελείως διαφορετική είναι η περίπτωση κατά την οποία, στον παθόντα ενόσω διαρκεί η αδυναμία του να εργασθεί, το Δημόσιο και συναφείς Οργανισμοί, κατά την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής τους, καλύπτουν εν όλω ή εν μέρει την επελθούσα εκ της αδικοπραξίας ζημία του (Βλ. ΑΠ 2163/1989 ΝοΒ 35/1246 και ΑΠ 1213/2001 Ελλ-Δνη 43/97). Οπότε, ναι μεν τα ποσά που λαμβάνει ο παθών στα πλαίσια της κρατικής κοινωνικής πρόνοιας δεν εκπίπτουν από την αποζημίωση που αυτός δικαιούται, πλην όμως με χρήση της ΑΚ 288 (ΟλομΑΠ 807/1973 ΝοΒ 22/321) κι όχι κατ' εφαρμογή της ΑΚ 930 § 3. **Αντιθέτως, στην ως άνω περίπτωση, η διάταξη**

II. Σε αποζημίωση του τελευταίου είναι προφανές ότι υποχρεούνται κάποια ασφαλιστική εταιρία, δυνάμει σχετικής συμβάσεως που έχει συνάψει με τον παθόντα' εξ άλλου, σε διατροφή του παθόντος υποχρεούνται μόνον τα πρόσωπα που αναφέρονται στον Αστικό Κώδικα. **Ο νόμος λοιπόν εστιάζει την εφαρμογή του προκειμένου άρθρου αποκλειστικώς στις προαναφερθείσες δύο περιπτώσεις.** Επομένως, δεν επεκτείνεται η εφαρμογή του άρθρου 930 § 3 ΑΚ και όταν ο παθών είναι δικαιούχος μισθού, ως δημοτικός ή ιδιωτικός υπάλληλος, **για τον απλούστατο λόγο ότι ο μισθός δεν είναι προφανώς ούτε αποζημίωση του εργαζομένου ούτε και διατροφή του**³⁵⁷⁻³⁵⁸.

III. Ειδικότερα :

Ως «αποζημίωση» στο σύστημα του ΑΚ θεωρείται η αποκατάσταση της ζημίας που προξενήθηκε σε κάποιο πρόσωπο από άλλον. Συνεπώς κεντρική έννοια και προϋπόθεση της αξιώσεως προς αποζημίωση είναι η ζημία. Ως ζημία νοείται κάθε βλάβη που προξενείται στα υλικά ή άυλα έννομα ενός προσώπου, δηλαδή κάθε δυσμενής μεταβολή αυτών³⁵⁹. Εξάλλου, κατά την έννοια του νόμου, «μισθός» είναι η αντιπαροχή (το αντάλλαγμα) του εργαζομένου, για την εργασία που παρέχει στον εργοδότη του στα πλαίσια της έννομης σχέσης της εργασιακής συμβάσεως ιδιωτικού δικαίου³⁶⁰ ή της έννομης σχέσης δημοσίου δικαίου που τον συνδέει με τον εργοδότη του, όταν αυτός είναι το Δημόσιο ή ΟΤΑ³⁶¹.

του άρθρου 930 § 3 είναι προδήλως ανεφάρμοστη, διότι το εν λόγω άρθρο προϋποθέτει ότι στον παθόντα καταβάλλονται παροχές από τρίτους, συνεπεία αποζημιώσεώς του ή διατροφής του κι όχι εξ αιτίας κρατικής κοινωνικής πρόνοιας, ελευθεριότητας κ.ο.κ.

³⁵⁷ **Καθάρειος.** Η αποζημίωσις επί βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου και η έννοια του άρθρου 930 § 3 του ΑΚ (ΕλΔ 1962, § III 6 σελ. 514 και § IV 4-8 σελ. 515-516).

³⁵⁸ Συνεπώς, εάν ο παθών είναι μισθωτός (υπάλληλος, είτε δημόσιος είτε ιδιωτικός) και δεν εστερήθη των αποδοχών του, διότι ο εργοδότης τις κατέβαλε σε ολόκληρη τη χρονική διάρκεια, κατά την οποία – εξαιτίας των σωματικών βλαβών του – δεν ήταν σε θέση να παρέχει τις υπηρεσίες του στον εργοδότη του, τότε δεν είναι νόμω δυνατόν να γίνει λόγος περί αποζημιώσεως αυτού, διότι στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει ζημία του. Αντιθέτως, εάν κάποιος ζημιώθηκε από την ανικανότητα του παθόντος να παρέχει την εργασία του, αυτός είναι αποκλειστικώς ο εργοδότης του, ο οποίος στερήθηκε τις υπηρεσίες του μισθωτού του. Ούτε δε είναι δυνατόν, η προξηνηθείσα στο μισθωτό σωματική βλάβη να αποφέρει ωφέλεια στον παθόντα, δηλαδή δεν στοιχειοθετεί έννομη δυνατότητα αυτού να εισπράξει τις αποδοχές του χρόνου - κατά τον οποίο λόγω των σωματικών βλαβών του δεν ήταν ικανός να παρέχει τις υπηρεσίες αυτού - από δύο πηγές, ήτοι και από τον εργοδότη του και από τον ζημιώσαντα τρίτον (**Καθάρειος**, ανωτ., § III 6 σελ. 514). Και τούτο, επειδή η αποζημίωση (το διαφέρον) δεν δύναται κατά το νόμο να αποτελέσει πηγή πλουτισμού του βλαβέντος. (**Μπαλής**, ΕνοχΔ § 29. **Τριανταφυλλόπουλος**, ΕνοχΔ έκδ. Α', § 6 V σελ. 174. **Καυκά**, ΕνοχΔ, υπό το άρθρο 914 § 6 στοιχ. ΑΙ' σελ. 612. **Αποστολίδης**, ΕνοχΔ § 6 αριθ. 18Δ). Εξαίρεση της αρχής αυτής εισάγει το άρθρο 930 § 3 ΑΚ.

³⁵⁹ Βλ. χαρακτηριστικά και τελείως ενδεικτικά, **Σταθόπουλο**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό τα άρθρα 297-298 περιθ. αριθ. 1 και 2 σελ. 59 και περιθ. αριθ. 9 σελ. 62.

³⁶⁰ Βλ. **Αλεξ. Καρακατσάνη**, ΕργΔ, τ. α' σελ. 181. ΑΠ 1171/1978 ΕΕργΔ 12/1076.

³⁶¹ Βλ. χαρακτηριστικά την ΟλομΑΠ 6/2001.

Επομένως, ο μισθός (ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου ΟΤΑ) δεν συνιστά κατά νόμο «αποζημίωση», ώστε να υπαχθεί στο πραγματικό του άρθρου 930 § 3 ΑΚ³⁶².

Για τους ίδιους λόγους, ο μισθός δεν συνιστά κατά νόμο ούτε και «διατροφή» του εργαζομένου στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα ή στους ΟΤΑ.

Ανεξαρτήτως όμως τούτου, ο όρος «διατροφή» είναι νομική έννοια και σημαίνει :

είτε το μεταξύ ανιόντων και κατιόντων αναγνωριζόμενο ιδιόμορφο οικογενειακό δικαίωμα, μικτό και προσωπικής φύσης, με προσωπικές και περιουσιακές προεκτάσεις (ΑΚ 1485 επ.)³⁶³

είτε τη μεταξύ των συζύγων υφιστάμενη κατά την διάρκεια της συμβιώσεως αξίωση συνεισφοράς στα οικογενειακά βάρη (ΑΚ 1389, 1391)³⁶⁴

είτε (μετά από τη λύση του γάμου, με διαζύγιο) την υποχρέωση του οικονομικώς ισχυρότερου πρώην συζύγου να παράσχει στο άλλο τα απαραίτητα για την διαβίωση του τελευταίου οικονομικά μέσα, όταν αυτός αδυνατεί να τα εξασφαλίσει μόνος του (ΑΚ 1442)³⁶⁵.

IV. Κατά ταύτα, κατά τη γνώμη μου, ο μισθός (ιδιωτικού ή δημοσίου υπαλλήλου ή υπαλλήλου ΟΤΑ) δεν συνιστά κατά νόμο «διατροφή» αυτού, ώστε να υπαχθεί στο πραγματικό του άρθρου 930 § 3 ΑΚ και επομένως εσφαλμένως το πρωτοδικείο επιδίκασε στον ενάγοντα τα διαληφθέντα χρηματικά ποσά, διότι έπρεπε να απορρίψει το συναφές αγωγικό κονδύλιο, ως αβάσιμο κατά νόμο.

V. Παλαιότερα, ο Φλούδας³⁶⁶ είχε υποστηρίξει ότι, αν και η ΑΚ 930 § 3 αναφέρεται αποκλειστικώς σε αποζημίωση και διατροφή, εν τούτοις, επειδή η διάταξη αυτή εκφράζει μια γενικότερη αρχή, εφαρμόζεται ανεξάρτητα από το είδος της παροχής του τρίτου. Δηλαδή, εφαρμόζεται και σε παροχές τρίτων γενικώς, (πέραν εκείνων που αναφέρει η διάταξη), οι οποίες πρέπει σύμφωνα με τον προορισμό τους να ωφελούν αυτόν που αδικήθηκε κι όχι τον δράστη, του οποίου – συνεπώς – η υποχρέωση αποζημίωσης παραμένει ακέραιη³⁶⁷.

Η θέση αυτή είναι κατά τη γνώμη μου, λανθασμένη, για τον λόγο ότι χρησιμοποιεί τη ratio legis της διατάξεως ως όχημα για να υπαγάγει σε αυτήν και άλλες παροχές τρίτων προς τον παθόντα³⁶⁸.

³⁶² **Καθάρειος**, ανωτ., § III 7 515.

³⁶³ **Ισμήνη Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, Εισαγ. άρθρων 1485-1504 περιθ. αριθ. 36 σελ. 934.

³⁶⁴ **Ισμήνη Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη**, ανωτ., υπό το άρθρο 1442 περιθ. αριθ. 10 σελ. 493.

³⁶⁵ **Ισμήνη Ανδρουλιδάκη-Δημητριάδη**, ανωτ., υπό το άρθρο 1442 περιθ. αριθ. 5 σελ. 492.

³⁶⁶ **Φλούδας**, Αστική ευθύνη εξ αυτοκινητικών ατυχημάτων, (έκδ. Β', 1985), σελ. 155.

³⁶⁷ Την άποψη αυτή συμμερίζεται η ΑΠ 928/1984 (Ελλ-Δνη 37/631), καθώς και ο **Κρητικός**, (Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, (έκδ. 1992), περιθ. αριθ. 416 σελ. 157 και έκδ. 1998 περιθ. αριθ. 442 σελ. 170), χωρίς όμως και να την στηρίζει δογματικώς ούτε και να την τεκμηριώνει με σχετική νομολογία και βιβλιογραφία.

³⁶⁸ Βλ. και ΕφΘεσσαλ 963/2000 (Αρμ. 2001/325), η οποία δέχεται τα εξής :

« ... Όμως ο ενάγων έχει δικαίωμα για αθροιστική απόληψη αυτών και η επιδίκαση τους δεν αποκλείεται, ως εκ του ότι άλλος υποχρεούται ως εν προκειμένω το Δημόσιο να αποζημιώσει, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ. 1 π.δ. 611/1977

Ειδικότερα :

Πράγματι, η βασική άγραφη δικαϊκή αρχή από την οποία εκπορεύθηκε η εν λόγω διάταξη του ΑΚ (δηλαδή η ratio legis αυτής), συνίσταται στο ότι η ιδέα του δικαίου δεν ανέχεται να ωφελείται ο δράστης (δηλαδή να μειώνεται η οφειλομένη στον παθόντα αποζημίωση) από παροχές τρίτων προς τον τελευταίο³⁶⁹. Όμως, ο νομοθέτης – κατά την κατάστροψη της τρίτης παραγράφου του άρθρου 930 ΑΚ - προέκρινε εν τέλει, από τις πλείστες παροχές τρίτων προς τον παθόντα σε περίπτωση βλάβης του σώματός του εξ αδικοπραξίας, να μην εκπίπτουν από την αδικοπρακτική αποζημίωση μόνον εκείνες που τρίτος οφείλει σε αυτόν είτε λόγω αποζημιώσεως είτε λόγω διατροφής του.

Επομένως, εξ ορισμού, δεν τίθεται καν ζήτημα εάν από τη διάταξη αυτή εκπορεύεται η διαληφθείσα ως άνω γενική αρχή (: να μην εκπίπτουν από την αποζημίωση του παθόντος όλες ανεξαιρέτως οι παροχές τρίτων προς αυτόν), δεδομένου του ότι η αρχή αυτή είναι ακριβώς εκείνη υπαγόρευσε τη θέσπιση του άρθρου αυτού, πλην όμως κατά την (ρητώς δηλωθείσα) βούληση του νομοθέτη, στην αποζημίωση του παθόντος δεν υπολογίζονται **αποκλειστικώς** οι προαναφερθείσες παροχές τρίτων προς αυτόν.

Άρα, για να υπαχθεί στο πραγματικό του κανόνα του ανωτέρω άρθρου και κάθε άλλη παροχή τρίτου προς τον παθόντα, πέραν εκείνων που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο, θα πρέπει να θεωρήσουμε είτε ότι ο νομοθέτης εκφράσθηκε στενότερα του δέοντος, (οπότε αναγκαστικώς η υπαγωγή αυτή θα συντελεσθεί με διορθωτική και ειδικότερα διασταλτική ερμηνεία της διατάξεως) είτε ότι υφίσταται κενό στο νόμο³⁷⁰, (οπότε το κενό αυτό ή θα πληρωθεί με την μέθοδο της αναλογίας³⁷¹ ή η υπαγωγή των άλλων αυτών παροχών στον κανόνα της ΑΚ 930 § 3 θα αποκρουσθεί με το επιχείρημα της αντιδιαστολής³⁷²).

«Περί δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα», υποχρεούνται να καταβάλει τόσο τον μισθό όσο και τα νοσήλια του ασφαλισμένου υπαλλήλου σε περίπτωση νοσηλείας του, κατά το χρόνο της ανικανότητας προς εργασία, συνεπεία αδικοπραξίας. **Η γραμματική διατύπωση του άρθρου 930 § 3 ΑΚ φαίνεται να εφαρμόζεται στις περιπτώσεις μόνο που κάποιος άλλος έχει υποχρέωση να αποζημιώσει αυτόν που ζημιώθηκε.** Το άνω πόσο θα επιδικασθεί στον ενάγοντα, ο οποίος διατηρεί την αξίωση αυτή για την ασφαλιστική του αυτήν παροχή, **αφού αυτή δεν μεταβιβάζεται στον ασφαλιστικό του φορέα ελλείψει νομοθετικής ρυθμίσεως, ως γίνεται με το ΙΚΑ... ».**

Δηλαδή, το Εφετείο – ενώ στην αρχή διαγορεύει ότι εφαρμόζει το άρθρο 930 § 3 ΑΚ, εν τούτοις εν τέλει – αρνείται να αφαιρέσει το ποσό των νοσηλείων του ενάγοντος (που ανέλαβε το Δημόσιο) από την αιτούμενη αδικοπρακτική αποζημίωση, όχι επί τη βάσει του εν λόγω άρθρου, παρά επειδή ο ασφαλιστικός φορέας αυτού (το Δημόσιο) δεν δικαιούται να την αναζητήσει από τον δράστη/εναγόμενο. Επομένως, το Εφετείο εφάρμοσε (χωρίς να το δέχεται ρητώς) την ως άνω γενική αρχή, που (δήθεν) εκπορεύεται από το διαληφθέν άρθρο. Ούτε όμως και το δικαστήριο αυτό θεμελιώνει δογματικώς την παραδοχή του αυτή.

³⁶⁹ Βλ. **Σπυριδάκη**, (Σχόλιο της ΑΠ 500/2003), στην ΕλΔικΙΔΑσφ 2003 § 4β' σελ. 382-383.

³⁷⁰ Vacuum legis.

³⁷¹ Βλ. **Αριστοτέλη**, Ηθικά Νικομάχεια «... εκ των ομοίων δει τέμνεσθαι τα όμοια ...».

³⁷² Argumentum a ' contrario.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 931 ΑΚ

1. Η αρχική - ευνοϊκή για τις ασφαλιστικές εταιρίες - πάγια νομολογία, ως προς τις προϋποθέσεις εφαρμογής του ως άνω άρθρου³⁷³, ανατράπηκε τελευταία και αρχίζει να παγιώνεται η ακριβώς αντίθετη αντίληψη, κατά την οποία – για να είναι εφαρμόσιμη η διάταξη της ΑΚ 931 - απαιτείται να ερμηνευθεί η διάταξη αυτή.

2. Με βάση τη συλλογιστική αυτήν ως θεμέλιο, η τελευταία νομολογία του Ακυρωτικού, (την αιτιολογία της οποίας αντιγράφουν αυτολεξεί και τα κατώτερα δικαστήρια της ουσίας), υιοθετεί δύο βασικές καταληκτικές παραδοχές : **(α)** ότι με την ΑΚ 931 θεσμοθετείται η επιδίκαση στον παθόντα χρηματικού ποσού, πέραν εκείνων που του επιδικάζονται κατά τις ΑΚ 929 και 932 ΑΚ και **(β)** ότι το επιδικαζόμενο αυτό ποσό δεν είναι κατά νόμο αναγκαίο να συνδέεται με συγκεκριμένη περιουσιακή ζημία³⁷⁴.

3. Η γνώμη μου είναι ότι η τελευταία αυτή γνώμη του Ακυρωτικού είναι προφανώς εσφαλμένη και οφείλεται (κατά την άποψή μου) στην αγωνία της νομολογίας, η οποία – παραγνωρίζοντας το αναμφισβήτητο γράμμα και το πνεύμα του νόμου - κρίνει ότι το ορθό είναι επί τη βάσει ερμηνείας της ΑΚ 931 να επιδικάσει χρηματικά ποσά στους παθόντες (πολλές φορές βαρέως και ισοβίως ανιάτως), από άκρα προς αυτούς επιείκεια και αίσθημα φιλαλληλίας, μολονότι η διάταξη αυτή - στην εκάστοτε in concreto περίπτωση - ίσως και να είναι ανεφάρμοστη, διότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που τάσσει το πραγματικό αυτής.

Από ό,τι καταδεικνύεται ειδικά από το σκεπτικό της ΑΠ 154/2007³⁷⁵, ο Άρειος Πάγος αντιμετώπισε το ζήτημα, εάν κατά την εν λόγω διάταξη δικαιούνται αποζημίωση και ο ανήλικος βαρέως παθών, αφού αυτός δεν έχει εισέλθει ακόμη στην παραγωγική διαδικασία' επομένως, (κατά τον ΑΠ) αυτός δεν είναι εξ αντικειμένου δυνατόν ήδη από την επέλευση της αναπηρίας ή παραμορφώσεως να επικαλεσθεί περιουσιακή ζημία και εντεύθεν δεν μπορεί να γίνει πρόβλεψη, ότι η αναπηρία ή παραμόρφωση θα προκαλέσει στον παθόντα συγκεκριμένη περιουσιακή ζημία. Με αποτέλεσμα, (κατά τη συλλογιστική του Ακυρωτικού), ο ανήλικος να μην δικαιούται την περαιτέρω αποζημίωση που προβλέπει η ειρημένη διάταξη του ΑΚ.

Προ αυτού του - φαινομενικώς - αδιεξόδου, το Ακυρωτικό θεώρησε ότι θα πρέπει να επεκτείνει διά της ερμηνείας το πραγματικό της ΑΚ 931³⁷⁶,

³⁷³ Βλ. χαρακτηριστικά και τελείως ενδεικτικά, τις ΑΠ 839/93 ΕλΔ 36/134, ΕφΘεσ 3331/95 ΕλΔ 37/1384 και ΕφΑθ 7648/2002 ΕλΔ 2003/800.

³⁷⁴ Βλ. τις ΑΠ 604/2008 ΕπΣυγκΔικ 2008/166. ΑΠ 154/2007 ΕπιθΔικΙδιωτΑσφ 2008/21. ΑΠ 634/2007 ΝοΒ 2007/1808. ΑΠ 1909/2007 ΕΣυγκΔ 2007/544. ΕφΛαμ 249/2007 ΕΣυγκΔ 2008/323..

³⁷⁵ ΕπιθΔικΙδιωτΑσφ 2008/21

³⁷⁶ Ομοίως και **Κρητικός**, (Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 323), ο οποίος δέχεται ότι η αξίωση της ΑΚ 931, να δικαιούνται ο ζημιωθείς ν' αυξηθεί η αποζημίωση που ήδη του οφείλεται, εφόσον αυτός έμεινε ανάπηρος ή παραμορφώθηκε, στενεύει πολύ το πεδίο εφαρμογής της, διότι δεν συμπεριλαμβάνονται στο πραγματικό της αναπηρίες ή τραυματισμοί ανεπάγγελτων

οὕτως ὥστε να υπαγάγει στο πραγματικό της και τους ανήλικους παθόντες, μολονότι (κατά τη γνώμη μου) δεν απαιτούνταν παντάπασιν ερμηνεία της διατάξεως. Τούτο, επειδή και ο ανήλικος παθών δικαιούται να λάβει την αυξημένη αποζημίωση εκ της ΑΚ 931, (μόνον εφόσον υπέστη περιουσιακή ζημία³⁷⁷), δεδομένου του ότι η αναπηρία αυτού, όποια κι αν είναι αυτή, εφόσον – κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων – ιδίως εν όψει του είδους της αναπηρίας του αυτή θα έχει δυσμενή επίδραση στο μέλλον του. Όχι αναγκαστικώς στο επάγγελμά του, παρά στην περαιτέρω ζωή του³⁷⁸, εν όψει του ότι η όποια σωματική αναπηρία (παροδική η ισόβια) δημιουργεί στον παθόντα αισθήματα μειονεξίας απέναντι στους αρτιμελείς, καθώς και δυσμενείς όρους στον διαρκή ζωικό και κοινωνικό ανταγωνισμό, με ό,τι αυτό αναγκαίως συνεπάγεται κυρίως στην επιλογή του ως συζύγου από το άλλο φύλο, στην αναζήτηση εργασίας κ.ο.κ.

Στην προσπάθειά της αυτή, η νομολογία, αντιμετωπίζοντας το ανωτέρω συγκεκριμένο πρόβλημα, γενίκευσε – για την επίλυσή του- τις αιτιολογίες της, αντί να τις επικεντρώσει ως όφειλε στο ενώπιόν της ζήτημα. Με αποτέλεσμα, η γενίκευση αυτή να εφαρμοσθεί σε όλες τις περιπτώσεις και να ακυρώσει τελείως αυτό τούτο το γράμμα της διάταξης αυτής, κατά τα κατωτέρω εκτιθέμενα. Οπότε, κατ' ουσίαν η νομολογία δεν ερμήνευσε το νόμο, (αυτός δεν είχα ανάγκη ερμηνείας, αφού είναι σαφέστατος), παρά νομοθέτησε, πλην συνταγματικώς ανεπιτρέπτως³⁷⁹. Εντεύθεν δε, αφενός δημιούργησε εκ του μηδενός αξίωση του παθόντος προς καταβολή χωριστής αποζημίωσης, αφετέρου αποσυνέδεσε την ρήτρα της ΑΚ 931 να υφίσταται τω όντι ζημία του παθόντος (προκειμένου η διάταξη αυτή να είναι εφαρμοστέα), από την πράγματι επέλευση ζημίας στον παθόντα και εκ τρίτου κατέστησε ορισμένο το συναφές αγωγικό αίτημα του παθόντος, όταν αυτός στην αγωγή

ανηλίκων. Συνεπώς και αυτός προτείνει να ερμηνευθεί η εν λόγω διάταξη, οὕτως ὥστε να συμπεριλάβει και τις ως άνω περιπτώσεις.

Βλ. όμως Βοσινάκη, (στον ΚΠολΔικ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 931 περιθ. αριθ. 1 σελ. 810), ο οποίος παραπέμποντας σε συναφή νομολογία, δέχεται (ορθώς) ότι η ΑΚ 931 δεν αποτελεί βάση θεμελιώσεως αξιώσεως προς αποζημίωση. Αντιθέτως, αυτή προϋποθέτει πως ήδη υφίσταται η αξίωση αυτή, θεμελιωμένη σε άλλη διάταξη νόμου (λ.χ. στην ΑΚ 929). Ομοίως και **Μπέης**, (σχόλιο της ΕφΑρ 694/1996 Δ, 1998/281), κατά τον οποίο η ΑΚ 931 δεν ρυθμίζει αποκατάσταση συγκεκριμένης μελλοντικής ζημίας, παρά έχει τον χαρακτήρα καθοδηγητικού κανόνα δικαίου προς το δικαστήριο, κατά τον προσδιορισμό της εκτάσεως της αποζημιώσεως που θα επιδικάσει. Την άποψη του Μπέη υιοθέτησε η ΕφΘεσσαλ 839/2000 (ΕΣυγκΔ 2000/297). Ομοίως και ΑΠ 355/1966 ΝοΒ 15/120. ΕφΑθ 6422/1972 ΑρχΝομ 24/574. ΕφΑθ 446/1966 ΝοΒ 14/249.

³⁷⁷ Κατά τη ρητή διάταξη της ΑΚ 931, η αξίωση του παθόντος προς επαύξηση της αποζημιώσεως ένεκα αναπηρίας ή παραμορφώσεως αυτού, **προϋποθέτει** την επέλευση περιουσιακής ζημίας του, η οποία αποκαθίσταται επί τη βάσει της ΑΚ 929 (ΕφΘεσσαλ 1133/1992 Αρμ. 1992/721. ΕφΘεσσαλ 670/1995 Αρμ. 1995/469). Συνεπώς, ο ανήλικος που δεν υπέστη περιουσιακή ζημία από τη συγκεκριμένη αδικοπραξία εις βάρος του, παρά μόνον αναπηρία ή παραμόρφωση, δικαιούται μόνον χρηματική ικανοποίηση (ΑΚ 59, 932). Η ΑΚ 931 είναι ανεφάρμοστη στην περίπτωση αυτή. Προκειμένου δε να υπαχθεί και ο ανωτέρω ανήλικος στο πραγματικό του εν λόγω άρθρου, απαιτείται νομοθετική ρύθμιση.

³⁷⁸ Η αναπηρία ή η παραμόρφωση μπορεί να επιδρά **και στην κοινωνική** εξέλιξη του παθόντος (ΕφΑθ 5746/1985 ΕΣυγκΔ 1986/364. ΕφΑθ 9816/1984 ΕΣυγκΔ 1986/369. ΕφΑθ 3650/1983 ΕΣυγκΔ 1986/375).

³⁷⁹ Σύντ. 26.

του δεν συνδέει την αξίωσή του εκ της ΑΚ 931 με συγκεκριμένη περιουσιακή ζημία του, ενώ τούτο είναι αναμφισβητήτως αόριστο³⁸⁰.

3.1. Ειδικότερα, τα σφάλματα της νομολογίας αυτής είναι κατ' εμέ τα ακόλουθα :

(i) Είναι αναμφισβήτητο πως επιδεκτικοί ερμηνείας είναι αποκλειστικώς οι ασαφείς κανόνες δικαίου³⁸¹, η δε ΑΚ 931 είναι σαφέστατα διατυπωμένη και συνεπώς δεν τίθεται εξ ορισμού ζήτημα ερμηνείας της.

(ii) Η ΑΚ 931 ορίζει ότι : Η αναπηρία ή η παραμόρφωση που προξενήθηκε στον παθόντα λαμβάνεται ιδιαίτερα υπ' όψιν κατά την επιδίκαση αποζημίωσης, εάν επιδρά στο μέλλον του.

Από την διάταξη αυτήν, προκύπτει κρυστάλλινα ότι :

- Ο νόμος δεν δίδει στον παθόντα (ανάπηρο ή παραμορφωθέντα) ιδιαίτερη αποζημίωση, (δηλαδή πέραν εκείνης που προβλέπει η ΑΚ 929)³⁸², παρά επιτρέπει στο δικαστήριο να επαυξήσει την αποζημίωση που του επιδικάζει με βάση την τελευταία αυτή διάταξη³⁸³, εφόσον κρίνει ότι η παραμόρφωση ή η αναπηρία είναι τοιαύτη και τοσαύτη, ώστε κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων θα επιδράσει στο μέλλον του³⁸⁴ και

- Ο νόμος ουδόλως αποσυνδέει την επαύξηση αυτή από την ζημία του παθόντος, αφού την παρέχει μόνον εφόσον πράγματι ο παθών υπέστη περιουσιακή ζημία από την αδικοπραξία³⁸⁵.

³⁸⁰ Βλ. τη νομολογία που αναφέρει ο **Κρητικός**, ανωτ., περιθ. αριθ. 340, σελ. 132 επ.

³⁸¹ ΟλομΑΠ 14/1990 ΕλΔ 31/799. ΟλομΑΠ 186/198 ΝοΒ 28/1485.

³⁸² Έτσι και ο **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 321 σελ. 123 (με κάποια – αδικαιολόγητη κατά τη γνώμη μου, ενόψει της ρητής διατύπωσης του νόμου - επιφύλαξη : « ... Η ΑΚ 931, όπως προκύπτει τουλάχιστον από τη διατύπωσή της, **δεν φαίνεται** να θεμελιώνει αυτοτελή αξίωση αποζημιώσεως και βάσει αυτής δεν επιδικάζεται ιδιαίτερη αποζημίωση ... »). Ομοίως, ΕφΑθ 6940/1994 ΕλΔ 1996/1383 (την οποία – ορθώς - επιδοκιμάζει ο **Κρητικός**, ανωτ., έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 322 υποσημ. αριθ. 204 σελ. 124) και ΠΠρΘεσσαλ 4292/1983 Αρμ. 1984/626.

³⁸³ Βάσει της ΑΚ 931 δεν επιδικάζεται στον παθόντα χωριστή αποζημίωση, λόγω της αναπηρίας ή της παραμόρφωσής του, παρά προσδιορίζεται το τελικό ύψος της αποζημίωσης που του παρέχεται εξ άλλης αιτίας, μετά την επαύξηση της αποζημίωσης αυτής, βάσει του ανωτέρω άρθρου του ΑΚ (**Βοσινάκης**, ανωτ., υπό το άρθρο 931 περιθ. αριθ. 1 σελ. 810-811. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, Μαθήματα ειδικού ενοχικού δικαίου, τεύχος γ' (έκδ. 1985), σελ. 233. Την άποψη αυτή υιοθετεί και ο **Κρητικός** (ανωτ., έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 321 σελ. 123), πλην κατωτέρω αντινομεί (βλ. περιθ. αριθ. 323 σελ. 124-125).

³⁸⁴ Το γεγονός ότι η επιδίκαση χωριστής αποζημίωσης εκ της ΑΚ 931 δεν είναι σύμφωνη με το γράμμα της διάταξης αυτής, δέχεται και ο **Κρητικός**, (ανωτ. έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 321 υποσημ. αριθ. 195 σελ. 123), ο οποίος προσθέτει πως στην δικαστηριακή πρακτική επικράτησε (παρά το νόμο, βεβαίως), να επιδικάζεται χωριστό κονδύλιο. Τούτο επικροτεί, επειδή – κατά τη γνώμη του – με τον τρόπο αυτόν ικανοποιείται καλλίτερα ο σκοπός του νόμου.

³⁸⁵ Βλ. ΕφΘεσσαλ 1133/1992, (ανωτ.), κατά την οποία η αγωγή αυτοτελούς αποζημιώσεως ένεκα μόνης της αναπηρίας δεν είναι νόμιμη.

Βλ. και **Σπυριδάκη**, (Σχόλιο της ΕφΑθ 1199/2003), στην ΕπΔικΙδΑσφ 2003, § 2 σελ. 390-391 (ιδίως υπό ii), κατά τον οποίο ούτε η μείωση της προσωπικότητας του παθόντος λόγω της αναπηρίας του ούτε και η περαιτέρω παρεμπόδιση αυτού να ασχολείται με την προηγούμενη εργασία του, συνιστούν προϋποθέσεις εφαρμογής

**Η ΠΟΙΝΙΚΩΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ,
ΩΣ ΝΟΜΙΜΟ ΘΕΜΕΛΙΟ
ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΔΙΚΟΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ'
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
ΕΠΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ
ΤΙΜΩΡΟΥΜΕΝΟΥ ΜΟΝΟΝ ΕΠΙ ΤΗ ΕΓΚΛΗΣΕΙ ΤΟΥ ΠΑΘΟΝΤΟΣ**

1. Τόσο η αγωγή, όσο και η επ' αυτής απόφαση, στηρίζουν την αδικοπραξία του εναγομένου (εκ της ΑΚ 914), στο ότι αυτός έχει διαπράξει απλή δυσφήμιση, δηλαδή ότι έχει παραβιάσει προστατευτική (και υπέρ των ιδιωτικών συμφερόντων) διάταξη νόμου και ειδικότερα εκείνης του άρθρου 362 του Ποινικού Κώδικα³⁸⁶. Συνεπώς, εάν εξ ουιουδήποτε λόγου δεν υφίσταται νόμω το ως άνω έγκλημα, τότε αυτομάτως δεν θα στοιχειοθετείται εξ αντικειμένου ούτε και αστική αδικοπραγία, κατά την έννοια της ΑΚ 914³⁸⁷, με αποτέλεσμα στην περίπτωση αυτή, η οικεία αποζημιωτική αγωγή να είναι απορριπτέα ως (νόμω ή κατ' ουσίαν) αβάσιμη.

2. Εξάλλου, το έγκλημα της απλής δυσφήμισεως τιμωρείται μόνον επί τη εγκλήσει του παθόντος (ΠοινΚώδ 368 § 1 εδάφ. α'), κατά δε το άρθρο 117 § 1 του ίδιου Κώδικα, όταν ο νόμος απαιτεί υποβολή εγκλήσεως για την άσκηση ποινικής διώξεως κάποιας αξιόποινης πράξης, το αξιόποινο αυτής εξαλείφεται εάν ο δικαιούχος δεν υποβάλει την έγκληση μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία έλαβε γνώση για την πράξη που τελέσθηκε και για το πρόσωπο που την τέλεσε ή για έναν από τους συμμετόχους αυτής. Με

της ΑΚ 931. Και τούτο, διότι αφενός η μείωση της προσωπικότητάς του δεν συνιστά περιουσιακή ζημία του (ώστε να δικαιολογεί την επιδίκαση χρηματικού ποσού σε αυτόν, ως αποζημίωσή του) παρά ηθική βλάβη του, η οποία ικανοποιείται εκ της ΑΚ 932 κι αφετέρου η μη δυνατότητα ασκήσεως της προ του ατυχήματος εργασίας του, οδηγεί σε περιουσιακή ζημία του, η οποία όμως αποκαθίσταται με χρήση της ΑΚ 929.

³⁸⁶ Όταν, με την συμπεριφορά του τινός προσβάλλεται έννομο συμφέρον άλλου, δηλαδή συμφέρον το οποίο καθιερώνεται και θωρακίζεται με προστατευτικό – και υπέρ του πληττομένου ιδιώτη – νόμο, τότε στοιχειοθετείται κατά νόμο αστική αδικοπραγία (βλ. **Απ. Γεωργιάδη**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 31-56. **Αστ. Γεωργιάδη**, ΕνοχΔ, Γενικό μέρος, § 4 V 2 α σελ. 82-83. **Δεληγιάννη/Κορνηλάκη**, Μαθήματα ειδικού ενοχικού δικαίου, τ. ΙΙΙ έκδ. 1988, § 48 σελ. 120 επ. **Δεληγιάννη**, στο Ειδικό ενοχικό δίκαιο των Δεληγιάννη/Κορνηλάκη, τ. ΙΙ έκδ. 1992 § 263 σελ. 264 επ. **Σταθόπουλο**, Γενικό ενοχικό δίκαιο, § 15 V σελ. 112 επ. ΕφΑθ 12757/1987 ΕλΔ 30,1193. Βλ. επίσης την ΑΠ 33/1979 ΕΕΝ 1979,162).

³⁸⁷ Ad hoc ΕφΑθ 2272/2000, αδημ. στο νομικό τύπο.

αποτέλεσμα είτε το δικαστικό συμβούλιο είτε το δικαστήριο να κηρύξει την παύση της ποινικής διώξεως (Κώδ.Ποιν.Δικ. 310 § 1 εδάφ. β' και 370 περίπτ. β'), ενόψει του ότι εξάλειψη του αξιοποίνου επιφέρει και η δήλωση του προς έγκληση δικαιούχου ότι παραιτείται από το δικαίωμά του αυτό (Ποιν.Κώδ. 117 § 2), ερμηνευτικώς δε έχει γίνει δεκτό, ότι η άπρακτη πάροδος της ως άνω τρίμηνης προθεσμίας συνιστά σιωπηρή παραίτηση από το εν λόγω δικαίωμα³⁸⁸. «Εξάλειψη του αξιοποίνου» σημαίνει οριστική απόσβηση του ουσιαστικού δικαιώματος της Πολιτείας να τιμωρήσει την πράξη³⁸⁹, διότι δεν υπάρχει πλέον αξιόποινος δράστης.

3. Επομένως, για την ευδοκίμηση αγωγής εξ αδικοπραξίας, λόγω δυσφημήσεως (απλής ή συκοφαντικής, αδιάφορο) του ενάγοντος από τον εναγόμενο, απαιτείται να έχει υποβληθεί από τον προς τούτο δικαιούμενο (τον ενάγοντα) η οικεία έγκληση ενώπιον της αρμόδιας Πολιτειακής Αρχής και μάλιστα εντός της τρίμηνης προθεσμίας του άρθρου 117 § 1 Ποιν.Κώδ. Διότι, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, εάν δεν έχει ασκηθεί εμπροθέσμως η έγκληση, τότε εξαλείφεται το αξιόποino της πράξης, γεγονός το οποίο συνέπεται αναγκαίως ότι δεν υφίσταται εξ αντικειμένου το έγκλημα της δυσφήμισης, αφού πλέον ελλείπει ένα εκ των αναγκαίων στοιχείων του εγκλήματος, ήτοι το δικαίωμα της Πολιτείας να τιμωρήσει ποινικώς τον δράστη (Ποιν.Κώδ. 14 § 1). Κι αφού δεν υφίσταται εξ αντικειμένου έγκλημα (δηλαδή ποινικώς αξιόλογη αδικοπραγία), παρέπεται αναγκαίως ότι δεν στοιχειοθετείται εξ αντικειμένου ούτε και αστική αδικοπραγία κατά την έννοια της ΑΚ 914, σύμφωνα με τα διαληφθέντα ήδη ανωτέρω.

**ΘΑΝΑΤΩΣΗ ΣΥΝΕΠΙΒΑΤΗ (ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ)
ΑΠΟ ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΑ ΟΔΗΓΟΥ
(ΣΥΖΥΓΟΥ ΤΟΥ ΘΑΝΟΝΤΟΣ)**

Ο υπαίτιος οδηγός αν και δεν εμφανίζεται ως συμβεβλημένος στην ασφαλιστική σύμβαση, εν τούτοις είναι ασφαλισμένος με αυτήν³⁹⁰. Εξάλλου, η κάλυψη του υπαιτίου οδηγού από την ασφαλιστική σύμβαση υφίσταται, ανεξαρτήτως εάν του το παραχώρησε ο ιδιοκτήτης του ή ο κάτοχος³⁹¹. Επομένως, η εταιρία μας ευθύνεται εις αποζημίωση έναντι του παθόντος, εφόσον ο οδηγός του ασφαλισμένου οχήματος είναι ο υπαίτιος του τραυματισμού του παθόντος, ο οποίος μπορεί να είναι και ο συνεπιβάτης του ζημιογόνου οχήματος, αλλά και ο σύζυγος του οδηγού, (αρκεί να μην είναι ένα από τα πρόσωπα του άρθρου 7 π.δ. 237/1986). Επί θανατώσεως του συνεπιβάτη αυτού, δικαιούνται τα μέλη της οικογένειάς του να ζητήσουν χρηματική ικανοποίηση από την ασφαλιστική εταιρία³⁹².

³⁸⁸ ΑΠ 279/1985 Ποιν.Χρον. ΛΕ/707.

³⁸⁹ Αιτιολογική έκθεση 1933 σελ. 206.

³⁹⁰ **Κρητικός**, (έκδ. 2008) § 26 περιθ. αριθ. 92 σελ. 593.

³⁹¹ **Κρητικός**, ανωτ., § 26 περιθ. αριθ. 96 σελ. 594-595.

³⁹² **Κρητικός**, ανωτ., § 29 περιθ. αριθ. 17 σελ. 668, όπου και παραπομπές στη συναφή αρεοπαγίτικη νομολογία, στις υποσημ. αριθ. 28 και 29.

Επισημαίνεται ότι τα ανωτέρω δεν μεταβάλλονται βάσει του (εκ νέου διατυπωμένου) άρθρου 6 § 2 ν. 489/1976, διότι η διάταξη αυτή ρυθμίζει μόνον την περίπτωση κατά την οποία, από πταίσμα του ασφαλισμένου/οδηγού, θανατώνονται μέλη της οικογενείας του, τα οποία δεν είναι αντισυμβαλλόμενοι ή ασφαλισμένοι στην ασφαλιστική σύμβαση³⁹³, ακριβώς όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση.

**ΠΡΟΣΒΟΛΗ
ΩΣ ΜΕΡΙΚΩΣ ΠΛΑΣΤΗΣ
ΤΗΣ ΑΠΟ 11-11-2007 ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΑΠΛΗΣ ΑΥΤΟΨΙΑΣ**
(ψευδής βεβαίωση από αστυνομικό/δημόσιο υπάλληλο, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του³⁹⁴) (άρθρο 438 εδάφ. β' ΚΠολΔικ),
ΑΛΛΩΣ, ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΩΣ,
Ανταπόδειξη κατά του περιεχομένου δημοσίου εγγράφου, ως προς γεγονότα που αναφέρονται σε αυτά, τα οποία όφειλε να διαπιστώσει ο δημόσιος υπάλληλος, συντάκτης του εγγράφου αυτού, επειδή τα «γεγονότα» αυτά ουδέποτε έλαβαν χώρα (άρθρο 440 εδάφ. β' ΚΠολΔικ).

I. Προσβολή ως πλαστής της ως άνω Έκθεσης Απλής Αυτοψίας

Ψευδής βεβαίωση, άλλως εσφαλμένη διαπίστωση : Η «διαπίστωση» στην § 17 της από 11-11-2007 Εκθέσεως Απλής Αυτοψίας, συνταχθείσα από τον Ανθ/μο Λεων. Παπαδόπουλο, περί του ότι μετά το ατύχημα «είδε» να λειτουργούν τα φώτα έκτακτης ανάγκης (alarme) του οχήματος του αντιδίκου, ενώ – όπως αναμφισβητήτως προκύπτει από τις φωτογραφίες του οχήματος αυτού, που περιέχονται στην έκθεση Τσομπανίδη – είναι φύσει αδύνατον να έγινε η «διαπίστωση» αυτή, αφού τόσο τα εμπρόσθια, όσο και τα οπίσθια φωτιστικά σώματα του εν λόγω οχήματος είχαν πλήρως καταστραφεί κατά τη σύγκρουση.

Ειδικότερα

1. Η κρισιμότητα της Εκθέσεως, ως εγγράφου αυξημένης αποδεικτικής ισχύος.

Η προσβαλλόμενη παράγραφος της εν λόγω Εκθέσεως είναι σημαντικότερη για τον ισχυρισμό μας (**αρνήσεως της υπαιτιότητάς μας, άλλως ένστασης συνυπαιτιότητας του αντιδίκου, εκ του άρθρου 300 § 1 ΑΚ**), κατά τον οποίο : ο οδηγός του ασφαλισμένου οχήματος δεν αντιλήφθηκε πως το όχημα του αντιδίκου ήταν ακινητοποιημένο κατά το ήμισυ εντός του οδοστρώματος, (δηλαδή εντός της δεξιάς λωρίδας του ρεύματος πορείας στο οποίο έβαινε ο ανωτέρω οδηγός), **επειδή ο αντίδικος** (παρεκτός του ότι δεν είχε τοποθετήσει το ειδικό τρίγωνο πολύ προ του οχήματός του) **δεν είχε ανάψει τα φώτα έκτακτης ανάγκης (alarme) και επομένως ο ασφαλισμένος οδηγός, όση προσοχή κι αν κατέβαλλε, ήταν αδύνατον να αντιληφθεί εγκαίρως ότι το όχημα του αντιδίκου**

³⁹³ **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1641 σελ. 573. **Ο ίδιος**, Β' συμπλήρωμα, έκδ. 2005, περιθ. αριθ. 1640α, σελ. 188, όπου και παραπομπές στη συναφή νομολογία.

³⁹⁴ Βλ. το άρθρο 242 ΠοινΚώδ.

ήταν ακινητοποιημένο, παρά μόνον όταν το όχημα του εν λόγω οδηγού είχε πλησιάσει τόσο πολύ, ώστε η σύγκρουση είχε καταστεί αναπόφευκτη και τούτο, παρά τον αποφευκτικό ελιγμό που πραγματοποίησε.

Και είναι σημαντικότερη η εν λόγω Έκθεση για τους ως άνω κρίσιμους ισχυρισμούς μας, επειδή – εάν αφεθεί απρόσβλητη – **θα έχει πλήρη αποδεικτική δύναμη** κατά το άρθρο 438 εδάφ. α' ΚΠολΔικ ή το άρθρο 440 του ίδιου Κώδικα, ως δημόσιο έγγραφο, στο οποίο βεβαιώνεται ένα γεγονός (η λειτουργία των φανών έκτακτης ανάγκης στο όχημα του αντιδίκου, **μετά από τη σύγκρουση**), είτε ως λαβόν χώρα **ενώπιον** του δημοσίου υπαλλήλου που τη συνέταξε (ΚΠολΔικ 438 εδάφ. α') είτε ως διαπιστωθέν από τον υπάλληλο αυτόν, ως εκ των συναφών καθηκόντων αυτού (ΚΠολΔικ 441) και συνεπώς **θα αποδεικνύεται αμαχήτως ως αληθές ένα δυσμενέστατο για τα συμφέροντα της εταιρίας μας γεγονός και ειδικότερα το ότι, μετά από τη σύγκρουση, τα φώτα alarm του οχήματος του αντιδίκου ήταν αναμμένα.**

Το δε (αποδεδειγμένο αυτό) γεγονός, μπορεί το δικάζον δικαστήριο να το χρησιμοποιήσει ως βάση προς συναγωγή δικαστικού τεκμηρίου εκ του άρθρου 336 § 3 ΚΠολΔικ, προκειμένου να συναγάγει, επί τη βάσει λογικών συλλογισμών, ότι τα alarm του οχήματος του αντιδίκου ήταν αναμμένα **ΚΑΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΣ.**

Εάν συμβεί αυτό, τότε αυτομάτως θα καταρρίπτεται το ένα από τα δύο σκέλη του προδιαληφθέντος ισχυρισμού μας, (αρνήσεως άλλως ενστάσεως), **ως αβάσιμο κατ' ουσίαν.**

2. Η άμυνά μας κατά του εν λόγω δημοσίου εγγράφου.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, καθίσταται φανερό πως το έγγραφο αυτό πρέπει να προσβληθεί, στο προεκτεθέν σημείο του, προκειμένου να απολέσει την αποδεικτική ισχύ του στο σημείο του αυτό.

Προς τούτο, κατά την προφορική συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του δικαστηρίου σας, έγινε η σχετική προφορική δήλωση/ένσταση (περί προσβολής της Εκθέσεως, κατά το άρθρο 438 άλλως κατά το άρθρο 441 ΚΠολΔικ), από την πληρεξουσία δικηγόρο μας, (η οποία είχε την κατά νόμο – ΚΠολΔικ 98 περίπτ. β' εν τέλει - απαιτούμενη ειδική πληρεξουσιότητα για την προβολή της), η δε δήλωσή της αυτή κατεγράφη στα Πρακτικά³⁹⁵ και μετά ταύτα έλαβε χώραν η επ' ακροατηρίου απόδειξη του ως άνω ισχυρισμού μας. Συγκεκριμένως, κατά την αποδεικτική διαδικασία, αφενός εξετάσθηκε ενώπιόν σας ενόρκως ο μάρτυράς μας Τσομπανίδης, ειδικός πραγματογνώμονας (και ειδικότερα), κι αφετέρου επιδείχθηκαν στο δικαστήριό σας οι φωτογραφίες που εμπεριέχονται στην από ... σχετική έκθεση του μάρτυρα αυτού προς την εταιρία μας. (Η εν λόγω τεχνική έκθεση αυτού πληροί αναμφισβητήτως τα στοιχεία του άρθρου 390 ΚΠολΔικ και επομένως πρόκειται εκδήλως για γνωμοδότηση προσώπου, το οποίο έχει ειδικές γνώσεις επιστήμης³⁹⁶, δηλαδή επώνυμο αποδεικτικό μέσο). Από δε τα αποδεικτικά μέσα αυτά και κυρίως από τις φωτογραφίες (αδιάψευστους μάρτυρες) που προανέφερα, **προκύπτει κατά τρόπο αναμφισβήτητο, ότι τα φωτιστικά σώματα του οχήματος του ενάγοντος είχαν πλήρως**

³⁹⁵ Η εγγραφή στα Πρακτικά χρησιμεύει για την πλήρη απόδειξη της προβολής της ένστασης (Βλ. την ΕφΑθ 11886/1988 ΕΛΔ 1990/166).

³⁹⁶ ΕφΑθ 5711/1990 ΕΛΔ 1992/857.

καταστραφεί από τη σύγκρουση και συνεπώς τα alarms αυτού οπωσδήποτε δεν λειτουργούσαν μετά από αυτήν.

Επομένως, αποδεικνύεται ως **προφανώς ψευδής** η προσβαλλόμενη «διαπίστωση», που αναφέρεται στην ως άνω παράγραφο της Εκθέσεως Απλής Αυτοψίας και άρα το σημείο αυτό της εν λόγω Εκθέσεως **θα πρέπει να ΜΗΝ έχει την αποδεικτική ισχύ δημοσίου εγγράφου, δηλαδή ΝΑ ΜΗΝ αποδεικνύεται (και μάλιστα με πλήρη απόδειξη κατά το άρθρο 438 ΚΠολΔικ) με το έγγραφο αυτό, ότι πράγματι ΠΡΙΝ από τη σύγκρουση ο αντίδικος είχε αναμμένα τα flash του οχήματός του και εντεύθεν να μην παρέχεται στον δικάζοντα παντάπασιν η δυνατότητα να συναγάγει εις βάρος του ισχυρισμού μας, το διαληφθέν τεκμήριο.**

3. Επίκληση μαρτύρων και αποδεικτικών μέσων (ΚΠολΔικ 463)

Ενόψει του ότι η υποχρέωση προαποδείξεως της ενστάσεως πλαστότητας που θεσμοθετεί η αμέσως ανωτέρω διάταξη του ΚΠολΔικ ισχύει και στην περίπτωση του άρθρου 438 ΚΠολΔικ³⁹⁷, (όπου η «πλαστογραφία» είναι διανοητική³⁹⁸, δηλαδή τελείως διάφορη εννοιολογικώς των μορφών της που αναφέρονται στο άρθρο 216 ΠοινΚώδ), επικαλούμαι – προς απόδειξη της προκειμένης ενστάσεώς μου – αφενός τη μαρτυρία του ... Τσομπανίδη κι αφετέρου έγγραφα και συγκεκριμένως την ως άνω τεχνική έκθεσή του, καθώς και τις διαληφθείσες φωτογραφίες.

II. ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΩΣ : Ανταπόδειξη κατά της ανωτέρω «διαπιστώσεως» της Εκθέσεως αυτής (ΚΠολΔικ 440 εδάφ. β')³⁹⁹.

1. Για την ανταπόδειξη αυτήν, δεν ισχύει η προδιαληφθείσα διάταξη της ΚΠολΔικ 263, διότι στην περίπτωση της ΚΠολΔικ 440 εδάφ. β' ΚΠολΔικ, δεν επιβάλλεται η προσβολή του δημοσίου εγγράφου ως πλαστού, παρά αρκεί απλή ανταπόδειξη, στην οποία επιτρέπεται κάθε (νόμιμο) αποδεικτικό μέσο και μάρτυρες⁴⁰⁰. Δεν απαιτείται δε να έχει δοθεί στον πληρεξούσιο δικηγόρο που προβάλλει την εν λόγω ανταπόδειξη ειδική πληρεξουσιότητα.

2. Το (αντικειμενικό) βάρος της (αντ)αποδείξεως αυτής φέρομε εμείς, ως ισχυριζόμενοι το αντίθετο εκείνου που αναφέρεται στο ως άνω δημόσιο έγγραφο⁴⁰¹.

3. Για την ανταπόδειξη, τηρείται η διαδικασία, κατά την οποία εκδικάζεται η κύρια διαφορά⁴⁰² και εν προκειμένω η καθοριζόμενη με την ΚΠολΔικ 681Α⁴⁰³.

4. Εξάλλου, κατά το άρθρο 440 ΚΠολΔικ για όσα περιστατικά βεβαιώνονται στα κατά τα άρθρα 438 και 439 του ίδιου Κώδικα δημόσια

³⁹⁷ ΑΠ 1047/1993 ΕΛΔ 1994/1574.

³⁹⁸ ΑΠ 456/2006 ΠοινΧρον 2007/161. ΑΠ 2154/2005 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ.

³⁹⁹ Περιπτώσεις εφαρμογής της διάταξης αυτής, βλ. στις ΑΠ 1152/2008 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 538/2007 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 702/2007 ΧρΙδΔ 2007/922. ΑΠ 353/2007 ΧρΙδΔικ 2007/728. ΑΠ 964/2005 ΕΛΔ 2005/1451. ΑΠ 1916/2005 ΕΛΔ 2006/482. ΑΠ 848/1992 ΕΕΝ 1993/601. ΑΠ 405/1977 ΝοΒ 1978/18.

⁴⁰⁰ ΑΠ 455/1993 ΕΛΔ 1995/91.

⁴⁰¹ ΕφΔωδ 19/2002 ΔωδΝομ2003/131. ΕφΑθ 230/1998 ΝοΒ 1998/1448. ΕφΑθ 10174/1996 ΕΛΔ 1998/434. ΕφΑθ 587/1996 ΝοΒ 1997/456. ΕφΑθ 9584/1995 ΕΛΔ 1996/1385.

⁴⁰² Ad hoc ΑΠ 129/2001 Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ. ΑΠ 1428/2000 ΕΛΔ 2001/678. ΑΠ 455/1993, ανωτ.

⁴⁰³ ΑΠ 1428/2000, ανωτ.

έγγραφο, (όπως είναι και η συντασσόμενη, σύμφωνα με τα άρθρα 148 επ. και 180 ΚΠοινΔικ από την αρμόδια αστυνομική αρχή, έκθεση αυτοψίας και το συνοδεύον αυτή σχεδιάγραμμα σε τροχαίο ατύχημα, την αλήθεια των οποίων όφειλε να διαπιστώσει εκείνος που έχει συντάξει το έγγραφο), τα έγγραφα αυτά παρέχουν πλήρη απόδειξη, κατά της οποίας όμως επιτρέπεται ανταπόδειξη. Επομένως, σε περίπτωση αυτοκινητικού ατυχήματος, τα περιεχόμενα στην έκθεση αυτοψίας της τροχαίας στοιχεία ως προς τη θέση των συγκρουσθέντων οχημάτων πριν, κατά και μετά το ατύχημα, είναι από εκείνα, την αλήθεια των οποίων όφειλε να διαπιστώσει ο συντάκτης της εκθέσεως και του σχεδιαγράμματος. Ακολουθώντας, κατά του περιεχομένου των εγγράφων αυτών επιτρέπεται ανταπόδειξη, η οποία ενεργείται κατά τις διατάξεις των άρθρων 670, 671 ΚΠολΔικ⁴⁰⁴. Εάν δεν επιχειρηθεί η διεξαγωγή της ανταπόδειξης αυτής, τότε θα παραχθεί απρόσβλητη δικονομικώς πλήρης απόδειξη του δημοσίου εγγράφου, ως προς το γεγονός που διαπίστωσε ο συντάκτης του κατά την εκτέλεση των οικείων καθηκόντων αυτού⁴⁰⁵.

Δηλαδή, με την επικαλούμενη διάταξη του ειρημένου Κώδικα, παρέχεται η ευχέρεια στον διάδικο να διεξαγάγει ανταπόδειξη κατά του περιεχομένου δημοσίου εγγράφου, ως προς γεγονότα που αναφέρονται σε αυτά, τα οποία όφειλε να διαπιστώσει ο συντάκτης του εγγράφου αυτού, επί τη βάση του ισχυρισμού του ως άνω διαδίκου, ότι τα «γεγονότα» αυτά στην πραγματικότητα ουδέποτε έλαβαν χώρα.

5. Εν προκειμένω, εφόσον κριθεί από το δικαστήριό σας, πως η προσβαλλομένη «διαπίστωση» είναι εξ εκείνων των γεγονότων τα οποία όφειλε ως εκ των καθηκόντων του να διαπιστώσει ο αστυνομικός που συνέταξε την προσβαλλομένη ανταποδεικτικώς Έκθεση, τότε συννόμως και παραδεκτώς η πληρεξούσια δικηγόρος μου διεξήγαγε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της υπόθεσης την αιτηθείσα προφορικώς (με σχετική δήλωσή της, που καταχωρήθηκε στα Πρακτικά), ανταπόδειξη, επί τη βάση αφενός της ένορκης κατάθεσης του ως άνω μάρτυρά μου Τσομπανίδη, αφετέρου επί τη βάση των φωτογραφιών του οχήματος μετά από το ατύχημα, και εκ τρίτου της ειρημένης τεχνικής εκθέσεως του Τσομπανίδη.

Από δε τα αποδεικτικά αυτά μέσα, φρονούμε ότι εκδήλως προέκυψε πως ήταν φύσει αδύνατο στον αστυνομικό να αντιληφθεί, **μετά από το ατύχημα πως πριν από αυτό λειτουργούσαν τα φώτα alarm του οχήματος, επειδή αυτά – κατά τον χρόνο που μετέβη ο τελευταίος στο τόπο του συμβάντος – ήταν θραυσμένα.**

Επομένως, η προσβαλλομένη δήλωσή του στο εν λόγω δημόσιο έγγραφο είναι εσφαλμένη και κατόπιν τούτου το δικαστήριό σας δεν θα πρέπει να δεχθεί πως τα φώτα alarms του οχήματος λειτουργούσαν και προ της συγκρούσεως, δηλαδή κατά τον (κρίσιμο) αμέσως προ της συγκρούσεως χρόνο. Με αποτέλεσμα, να ενισχύεται αποδεικτικώς ο δικός μου ισχυρισμός, περί συνυπαιτιότητας του παθόντος στο επισυμβάν αποτέλεσμα, αφού αυτός – μολονότι είχε σταθμεύσει σε Λωρίδα Έκτακτης Ανάγκης, εν τούτοις αμελώς ενεργώντας – δεν προνόησε ούτε τα φώτα alarms του οχήματός του να θέσει σε λειτουργία ούτε την τριγωνική πινακίδα να τοποθετήσει στην κατά νόμο απόσταση πριν από το ακινητοποιημένο όχημά του.

⁴⁰⁴ ΑΠ 1428/2000, ανωτ.

⁴⁰⁵ ΑΠ 964/2005 ΕΛΔ 2005/1451. ΕφΑρ 962/2006 ΝοΒ 2007/660.

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΓΓΥΟΔΟΣΙΑ
(ΚΠολΔικ 162-168)

1. Η εγγυοδοσία γίνεται με την κατάθεση μετρητών χρημάτων στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Το γραμμάτιο της παρακατάθεσης που εκδίδει το εν λόγω Ταμείο πρέπει να κατατεθεί στη γραμματεία του δικαστηρίου που διέταξε την εγγυοδοσία (ΚΠολΔικ 163), εντός της προθεσμίας που όρισε το δικαστήριο (ΚΠολΔικ 162⁴⁰⁶⁻⁴⁰⁷). Περί της καταθέσεως αυτής συντάσσεται από τον αρμόδιο δικαστικό υπάλληλο η σχετική έκθεση (ΚΠολΔικ 117), αντίγραφο της οποίας παραλαμβάνουν οι διάδικοι.

Στην παροχή της εγγυοδοσίας μπορεί να προβεί και τρίτος⁴⁰⁸.

Τα χρήματα της εγγυοδοσίας πρέπει να είναι σε εγχώριο νόμισμα, εκτός εάν η αξίωση στην οποία αφορά η εγγυοδοσία είναι σε αλλοδαπό νόμισμα. Όμως, ξένα νομίσματα μπορούν συννόμως να αποτελέσουν μέσο της εγγυοδοσίας, ως παραστατικοί τίτλοι (ΚΠολΔικ 164 αριθ. 1). Κατ' εξαίρεση, με απόφαση και μετά από αίτηση του υποχρέου, που είναι δυνατή και ως προς το περιεχόμενο της εγγυοδοσίας, μπορεί να διαταχθεί ή να συμφωνηθεί άλλο είδος εγγυοδοσίας.

Η μη καταβολή της εγγυοδοσίας εντός της προθεσμίας του άρθρου 162 ΚΠολΔικ, συνεπάγεται αυτοδικαίως απώλεια της δικονομικής δυνατότητας που εξαρτήθηκε από την εγγυοδοσία. Εάν όμως η εγγυοδοσία τίθεται ως όρος για την πρόωρη αξιοποίηση δικονομικής δυνατότητας (όπως στην περίπτωση του άρθρου 911 ΚΠολΔικ⁴⁰⁹), τότε αμφισβητείται το έννομο αποτέλεσμα της άπρακτης παρόδου της τυχόν ορισθείσας προθεσμίας :

Κατά μία γνώμη, επέρχεται έκπτωση του διαδίκου από το δικαίωμα προς παροχή εγγυοδοσίας⁴¹⁰ και εντεύθεν αδυναμία προσωρινής εκτελέσεως ' δεν αποκλείεται όμως να ζητηθεί **είτε** η επαναφορά των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση κατά την διαδικασία των άρθρων 152 επ. ΚΠολΔικ **είτε** να ζητηθεί η παράταση της προθεσμίας αυτής, κατά το άρθρο 165 § 2 εδάφ. β' του ίδιου Κώδικα από το Μονομελές Πρωτοδικείο ή το Ειρηνοδικείο⁴¹¹.

Κατά διαφορετική γνώμη, η πάροδος της προθεσμίας αυτής δεν έχει ως αποτέλεσμα την απώλεια της δικονομικής αυτής δυνατότητας. Με συμμόρφωση προς την δικαστική απόφαση είναι δυνατή η επιχείρησή της⁴¹².

⁴⁰⁶ ΕφΘεσσαλ 4095/1990 Αρμ. 1991/801.

⁴⁰⁷ Η προθεσμία αυτή, ως δικαστική, υπόκειται σε παράταση κατά το άρθρο 148 § 1 ΚΠολΔικ, ενώ είναι δυνατή και η ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 165 § 2 εδάφ. β' ΚΠολΔικ (**Ορφανίδης**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 163 § 2 σελ. 387).

⁴⁰⁸ **Κιτσικόπουλος**, Πολιτική Δικονομία, υπό το άρθρο 842 αριθ. 3.

⁴⁰⁹ **Ορφανίδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 163 § 2 σελ. 387.

⁴¹⁰ ΚΠολΔικ 151.

⁴¹¹ **Μπρίνιας**, Αναγκαστική εκτέλεσις, Β' έκδ., υπό το άρθρο 911 § 57 II (αριθ. 4) σελ. 159.

⁴¹² **Κιτσικόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 841 αριθ. 2.

2. Το δικαστήριο, όταν διατάζει εγγυοδοσία, δικαιούται ύστερα από αίτηση του υποχρέου να επιτρέψει, αντί για μετρητά χρήματα, να δοθεί η εγγυοδοσία είτε με τίτλους παραστατικών αξίας είτε με εγγυητική επιστολή αξιόχρεης Τράπεζας είτε με εγγραφή υποθήκης επί ακινήτων που ευρίσκονται στην Ελλάδα (ΚΠολΔικ 164).

Οι μνησθέντες εναλλακτικοί τρόποι της εγγυοδοσίας μπορούν να διαταχθούν και εξ αρχής από το δικαστήριο⁴¹³. Ο υπόχρεως διάδικος έχει βεβαίως το δικαίωμα να ζητήσει μεταγενεστέρως τη μεταλλαγή (αντικατάσταση⁴¹⁴) του αρχικώς καθορισθέντος τρόπου της εγγυοδοσίας, χωρίς βεβαίως να απαιτείται η συνδρομή νέων περιστατικών (ΚΠολΔικ 167, αναλόγως)⁴¹⁵. Καθορίζεται όμως νέα προθεσμία κατάθεσης της εγγυοδοσίας.

Μεταξύ των προβλεπομένων τρόπων παροχής της εγγυοδοσίας δεν καθορίζεται ιεραρχική σειρά. Πάντως, το δικαστήριο δεσμεύεται από το αίτημα του υποχρέου, ώστε μπορεί λ.χ. να δεχθεί ή να απορρίψει την αντικατάσταση της χρηματικής εγγυοδοσίας με κατάθεση εγγυητικής επιστολής Τράπεζας, όχι όμως και να αποφασίσει την κατάθεση της επιστολής αυτής, αντί των τίτλων παραστατικών αξίας που ζήτησε ο υπόχρεως.

Η απαρίθμηση των εναλλακτικών ειδών εγγυοδοσίας είναι αποκλειστική και εντεύθεν δεν επιτρέπεται να διαταχθεί είδος εγγυοδοσίας, το οποίο ο νόμος δεν ορίζει. Γι' αυτό και δεν επιτρέπεται η εγγύηση (ΑΚ 847) τρίτων, η εκχώρηση απαιτήσεων τρίτων (ΑΚ 455), καθώς και η κατάθεση κινητών πραγμάτων ή αξιογράφων (επιταγών, συναλλαγματικών). Ωστόσο, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν τρόπους εγγυοδοσίας, τους οποίους ο νόμος δεν προβλέπει⁴¹⁶.

Τίτλοι παραστατικοί αξίας είναι τα ανώνυμα χρεώγραφα, οι ομολογίες και οι μετοχές⁴¹⁷, (είναι δε αδιάφορο το εάν εκφράζονται ή όχι σε εγχώριο ή αλλοδαπό νόμισμα, σε ρήτρα ξένου νομίσματος, όπως και εάν οι μετοχές είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο⁴¹⁸), το αλλοδαπό νόμισμα και οι επί προθεσμία καταθέσεις σε πιστωτικό ίδρυμα⁴¹⁹. Η εγγυοδοσία με τίτλους παραστατικούς αξίας συντελείται με την κατάθεσή τους στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Το γραμμάτιο που βεβαιώνει την κατάθεση των τίτλων, η εγγυητική επιστολή της αξιόχρεης Τράπεζας και το πιστοποιητικό εγγραφής της υποθήκης πρέπει να κατατεθούν εντός της προθεσμίας του άρθρου 142 ΚΠολΔικ, στη γραμματεία του δικαστηρίου που διέταξε την εγγυοδοσία. (Σχετικώς συντάσσεται η οικεία έκθεση). Η προθεσμία αυτή δύναται να παραταθεί επί δέκα πέντε (15) το πολύ ημέρες, με απόφαση του τελευταίου δικαστηρίου (ΚΠολΔικ 165)⁴²⁰⁻⁴²¹.

⁴¹³ Βλ. ΑιτΕ ν.δ. 1958/1971 υπό το άρθρο 13 § 1.

⁴¹⁴ Ο νόμος κάνει λόγο μόνον για «αντικατάσταση» της εγγυοδοσίας και συνεπώς δεν είναι επιτρεπτή η διαζευκτική, κατά την κρίση του υποχρέου, καταβολή μετρητών ή κατάθεση εγγυητικής επιστολής.

⁴¹⁵ **Ορφανίδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 164 § 2 σελ. 388.

⁴¹⁶ ΣχΠολΔικ IX 42.

⁴¹⁷ Βλ. **Τζίφρα**, ΕΕΝ 1972, σελ. 130.

⁴¹⁸ Βλ. **Οικονομόπουλο**, ΠολΔικ, τ. Ι/1 σελ. 354.

⁴¹⁹ Βλ. τις αριθ. 1138/1960 και 1215/1961 αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής, όπου γίνεται λόγος για «ομόλογο»).

⁴²⁰ Για τις έννομες συνέπειες της άπρακτης παρόδου της προθεσμίας αυτής επί προσωρινής εκτελεστότητας, βλ. ανωτέρω στο κείμενο του παρόντος.

⁴²¹ Με το άρθρο 162 ΚΠολΔΙΚ ρυθμίζεται αποκλειστικώς η διαδικασία παροχής εγγυοδοσίας, όταν αυτή δεν συνίσταται σε κατάθεση μετρητών.

Η εγγυητική επιστολή Τράπεζας μπορεί να έχει εκδοθεί από δημόσια ή ιδιωτική Τράπεζα, ημεδαπή ή αλλοδαπή και ανεξαρτήτως του εάν η τελευταία διατηρεί ή όχι υποκατάστημα στην Ελλάδα. Εγγυητική επιστολή που δεν προέρχεται από Τράπεζα δεν πληροί τους όρους του νόμου. Η εγγυητική επιστολή δεν επιτρέπεται να αντικατασταθεί από τραπεζική επιταγή. Εάν η τραπεζική εγγυητική επιστολή δεν προέρχεται από αξιόχρεη Τράπεζα, δικαιολογείται η συμπλήρωση ή η αντικατάστασή της.

Η παροχή της εγγυοδοσίας ολοκληρώνεται με την κατάθεση του σχετικού γραμματίου βεβαιώσεως στην γραμματεία του δικαστηρίου, όπου συντάσσεται η σχετική έκθεση. Το ίδιο ισχύει και για τις αξίες που εντάσσονται στην κατηγορία αυτή (αλλοδαπό νόμισμα, κατάθεση υπό προθεσμία).

Η υποθήκη δίδεται συμβολαιογραφικώς, με μονομερή δήλωση του υποχρέου⁴²².

Η προσημείωση υποθήκης (ΚΠολΔικ 706) αποτελεί σύννομο τρόπο εγγυοδοσίας⁴²³.

3. Από την κατάθεση ως εγγυοδοσίας των χρημάτων ή των παραστατικών αξίας τίτλων, εκείνος υπέρ του οποίου έγινε η εγγύηση, αποκτά δικαίωμα ενεχύρου επάνω σε αυτά για την απαίτηση για την οποία δόθηκε η εγγύηση (ΚΠολΔικ 166).

4. Σε περίπτωση, κατά την οποία, μετά από τη χορήγηση της εγγύησης γίνει φανερό ότι αυτή είναι ανεπαρκής ή μεσολαβήσουν νέα γεγονότα, που δικαιολογούν την αντικατάστασή της, μπορεί να ζητηθεί συμπλήρωση ή αντικατάστασή της από το αρμόδιο δικαστήριο (ΚΠολΔικ 167).

5. Εάν παύσει η αιτία, για την οποία δόθηκε η εγγυοδοσία, τότε αυτή αίρεται· εάν δε επέλθει η περίπτωση για την οποία δόθηκε, τότε καταπίπτει, υπέρ εκείνου για τον οποίο δόθηκε (ΚΠολΔικ 168). Περί τούτων, αποφαινεται το Μονομελές Πρωτοδικείο, κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων ή το Ειρηνοδικείο για τις εγγυοδοσίες που διέταξε αυτό, κατόπιν αιτήσεως εκείνου που έχει έννομο συμφέρον και νομιμοποιούμενο να αναζητήσει την εγγυοδοσία (ΚΠολΔικ 168)⁴²⁴. Επομένως, εάν η κηρυχθείσα προσωρινώς εκτελεστή απόφαση ανατραπεί με έφεση ή ανακοπή ερημοδικίας, τότε ο καθ' ου η εκτέλεση δικαιούται να αναζητήσει την κατατεθείσα εγγύηση. Εάν, αντιθέτως, η απόφαση που θα εκδοθεί επί των ανωτέρω τακτικών ενδίκων μέσων επικυρώσει την πρωτόδικη απόφαση, τότε η κατατεθείσα εγγύηση αναζητείται από τον (νικητή) διάδικο που την κατέθεσε. Επί της εγγυήσεως αυτής, ως «αιτία» του άρθρου 911 ΚΠολΔικ, νοείται η τελεσίδικη επικύρωση της κηρυχθείσας προσωρινώς εκτελεστής αποφάσεως. Ως «περίπτωση» δε του άρθρου 168 του ίδιου Κώδικα, νοείται η ακύρωση ή η μεταρρύθμιση της αποφάσεως δια της εφέσεως ή της ανακοπής ερημοδικίας. Η άρση της εγγυήσεως διατάσσεται πάντοτε με σχετική απόφαση του κατά τα ανωτέρω δικαστηρίου⁴²⁵.

ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΠΙΒΑΤΗ ΑΠΟ

⁴²² ΑΚ 1260, 1261, 1265, 1266. Βλ. **Οικονομόπουλο**, ανωτ., τ. Ι/1 σελ. 355.

⁴²³ ΑΠ 528/1959 ΝοΒ 1960/311.

⁴²⁴ Πλείονα περί της δίκης αυτής, βλ. στον **Μπέη**, Πολιτική δικονομία, σελ. 853 επ.

⁴²⁵ ΕφΑθ 4088/1972 ΑρχΝομ ΚΓ, 872.

ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ (ΑΣΦΑΛΙΣΜΕΝΟΥ) ΟΔΗΓΟΥ

Ο υπαίτιος οδηγός αν και δεν εμφανίζεται ως συμβεβλημένος στην ασφαλιστική σύμβαση, εν τούτοις είναι ασφαλισμένος με αυτήν⁴²⁶. Εξάλλου, δεν έχει σημασία ο τρόπος με τον οποίο ο οδηγός οδηγεί στο αυτοκίνητο και εντεύθεν η κάλυψή του από την ασφαλιστική σύμβαση υφίσταται, ανεξαρτήτως εάν του το παραχώρησε ο ιδιοκτήτης του ή ο κάτοχος⁴²⁷. Επομένως, η εταιρία μας ευθύνεται εις αποζημίωση έναντι του παθόντος, εφόσον ο οδηγός του ασφαλισμένου οχήματος είναι ο υπαίτιος του τραυματισμού του παθόντος, ο οποίος μπορεί να είναι και ο συνεπιβάτης του ζημιογόνου οχήματος, αλλά και ο σύζυγος του οδηγού, (αρκεί να μην είναι ένα από τα πρόσωπα του άρθρου 7 π.δ. 237/1986). Επί θανάτωσης του συνεπιβάτη αυτού, δικαιούνται τα μέλη της οικογένειάς του να ζητήσουν χρηματική ικανοποίηση από την ασφαλιστική εταιρία⁴²⁸.

Επισημαίνεται ότι τα ανωτέρω δεν μεταβάλλονται βάσει του (εκ νέου διατυπωμένου) άρθρου 6 § 2 ν. 489/1976, διότι η διάταξη αυτή ρυθμίζει μόνον την περίπτωση κατά την οποία, από πταίσμα του ασφαλισμένου/οδηγού, θανατώνονται μέλη της οικογενείας του, τα οποία δεν είναι αντισυμβαλλόμενοι ή ασφαλισμένοι στην ασφαλιστική σύμβαση⁴²⁹.

⁴²⁶ **Κρητικός**, (έκδ. 2008) § 26 περιθ. αριθ. 92 σελ. 593.

⁴²⁷ **Κρητικός**, ανωτ., § 26 περιθ. αριθ. 96 σελ. 594-595.

⁴²⁸ **Κρητικός**, ανωτ., § 29 περιθ. αριθ. 17 σελ. 668, όπου και παραπομπές στη συναφή αρεοπαγίτική νομολογία, στις υποσημ. αριθ. 28 και 29.

⁴²⁹ **Κρητικός**, Αποζημίωση από τροχαία αυτοκινητικά ατυχήματα, έκδ. 1998, περιθ. αριθ. 1641 σελ. 573. **Ο ίδιος**, Β' συμπλήρωμα, έκδ. 2005, περιθ. αριθ. 1640α, σελ. 188, όπου και παραπομπές στη συναφή νομολογία.